

ЕМИЛИЯН СТАНЕВ
ВЪЛЧИ НОЩИ. КОГАТО
СКРЕЖЪТ СЕ ТОПИ.
ЧЕРНИШКА
ТОМ ТРЕТИ

chitanka.info

ВЪЛЧИ НОЩИ

ОРЛИ

Преди петдесет или шестдесет години тяхното гнездо беше в скалите, от другата страна на клисурата, където днес минава железният път. Там бяха живели много години, необезпокоявани от никого. Бяха виждали от висините стадата диви кози, които слизаха от малкото синьо езеро, дивите петли, плахите сърни и едрите кафяво-черни мечки, над чиито бърлоги растеше здравец и бръшлян.

Никой не би могъл да каже нещо положително за тяхното минало, защото то обземаше един период от време, дълъг цял век и половина. Никой не знаеше къде бяха излюпени те, къде бяха се срещнали за пръв път и с какви събития бе изпълнен животът им в това време. Тогава през клисурата рядко минаваха хора — разбойници или овчари, — които вековните гори поглъщаха в своите мрачни дебри. А когато свирката на първия локомотив огласи тясната клисура и брадвите оголиха двата ѝ склона, орлите напуснаха това място завинаги.

Те се преселиха сред планината, на най-високата недостъпна скала, прилична на огромен жълт зъб, изникнал върху стръмните сипеи и урви, където сутрин и вечер пълзяха мъгли. Облаците, който вятърът гонеше по небето, сякаш се докосваха до върха на скалата, и когато човек се заглеждаше в тях, струваше му се, че не се движат те, а самата скала бяга назад заедно с планината и с цялата земя.

Слънцето и дъждът бяха изренили и отънили върха на варовика, а подземните води преди векове бяха пробии в средата му голяма дупка. В тая малка пещера беше свито гнездото им. Няколко пръта, изцапани с куришки и ръждясали от кръв, предпазваха орлетата от пропастта. Кожи от дивеч и перушина от глухари покриваха вътрешността на тяхното просто и сурово убежище.

Вечер, когато се връщаха да нощуват, на скалистия връх беше още светло. Тук слънчевите лъчи се показваха първи и угасваха последни. Светлината бавно се оттегляше към върха и незабелязано догаряше бледорозова и нежна. В тия вечерни часове вечните снегове на околните върхове искряха рубиненочервени и девствено чисти,

долу, в пропастта, мъглите се събираха като стада, а старите борове посивяваха. Студеното и равно мълчание на планината ставаше още по-тежко и напрегнато, като че самата планина се стаяваше в очакване на нещо велико и важно. Само еднообразният рев на водите ѝ се чуваше по-силно, като единствен глас, който говореше за непроменната и вечна същност на живота.

Орлите се прибираха един след друг.

Най-напред над гребена на съседния хребет се показваше орлицата. Тя се спущаше към скалата и започваше да се вие край нея, сякаш я опасваше с невидими въжета. Тогава ясно се виждаха нейните широки, рошави криле, късото ѝ квадратно тяло и дори главата ѝ, която се движеше насам-натам.

Малко по-късно от запад, където залезът бе разкървавил небето, се показваше и орелът като черна точка, която нарастваше заплашително бързо. След минутка той се озоваваше над скалата, край която все още продължаваше да кръжи орлицата. Двете птици кацваха тържествено и бавно, прилични на две тъмни, злокобни сенки.

Там оставаха неподвижни, строги, загледани зад хоризонта, като че отново виждаха простора на равнините, над които бяха летели през деня — реките, пътищата и градовете, отдето достигаше шумът на един друг живот.

Понякога орлицата, която беше по-едра от орела, се приближаваше към него с тежки, едри скачки, с повдигнати заплашително криле, с изпъната шия и упорито се вглеждаше в очите му, сякаш искаше да му съобщи нещо. Дивият ѝ поглед гореше свирепо и гордо, а приведеното ѝ тяло напомняше с дебнещата си стойка убиец, който се приближава към жертвата си.

После двамата се наместваха на скалата и там заспиваха.

Случваше се през нощта планината да зареве от буря, да плисне дъжд или лапавица да побели всичко. Орлите обаче оставаха невъзмутими на местата си, безчувствени към стихията.

Сутрин се събуждаха в ранни зори, когато доловете на планината бяха още пълни с мрак, отърсваха се и отлитаха да дирят храна.

Орлицата отиваше към равнината на изток. Орелът беше си избрал вълнообразната местност на юг. Всеки от тях си имаше ловна област и никой не разчиташе на другия в дирене на плячката. Само когато се случваше да нападнат стадо диви кози, излязло по високите

каменисти върхове, близо до някоя пропаст, двамата действаха заедно. Тогава се спущаха с фучене над жертвата си, блъскаха я с крилете си, докато тя се зашеметеше и паднеше в пропастта. После с висок тържествуващ крясък налитаха на разкъсаното ѝ тяло.

Понякога дебнеха някой глухар, излязъл на открито, някой заек. Кръжаха над лова си търпеливо и с часове чакаха удобния миг, за да нападнат. А когато в планината не можеха да хванат нищо, отлитаха към равнината да дирят мърша.

Тяхното обоняние надуваше трупа от цели километри. Възходящите въздушни течения, които използваша, за да се издигнат високо, им помагаша много. Те бяха техните пътища по небето. Погледът им обхващаше всички подробности по земята на грамадно разстояние. От висините виждаха всеки ден синята ивица на морето, простора на равнините с градовете и селата, над които често се виеха, примамвани от домашните птици из дворовете. Всяка падина, всяка рекичка, всеки хълм им бяха познати, защото в течение на два века бяха летели над тая земя. Промените, които бяха станали долу през това време, оставаха за тях незабележими, понеже ставаха постепенно и бавно. Селата се бяха уголемили, както и градовете, горите, напротив, оредяваха, реките бяха стеснили коритата си, а пътищата умножили белите си нишки. Шумът от земята ставаше все по-продължителен. И ведно с тия промени орлите намираха все по-трудно храна; дивечът изчезваше, а трупове на умрели животни се срещаха рядко.

Бяха принудени да отлитат далеч, към бреговете на морето, или на север, към балкана. Там промените не бяха тъй големи.

Твърде често с дни не намираха храна, но това не ги смущаваше. Тяхната жизненост беше тъй голяма, че гладът не можете да ги изтощи. Правеше ги само по-свирепи и по-дръзки.

В своя дълголетен живот те помнеха не една война, не едно бедствие или мор. Техният усет за всяко нещастие, което приближаваше долу на земята, беше се изострил в течение на тия два века. Те разбираха какво означават далечните тътнежи на оръдията, които достигаха до слуха им като радостен предвестник, който им обещаваше богат пир. Пожарищата и миризмата на дим ги отвеждаха към бойните полета. Отгоре следяха човешките колони, обозите и бежанците, слушаха рева на добитъка и шума на битките, сигурни, че

този път за дълго време ще имат обилна храна. Тогава напущаха планината и се преселваха там, дето кипеше войната. Човешкото месо не беше по-малко вкусно от това на животните. Заедно с гарваните и мършоядите делиха плячката си. И после, когато войната отминеше, с месеци продължаваха да се въртят по тия места.

Те бяха свидетели на пристъпите на чумата, от която някога селата опустяваха, а по пътищата не можеше да се види жива душа — помнеха страшната тишина, която беше легнала над земята в ония далечни времена, когато полетата стояха необработени и жътвата гниеше. Тогава се събираха на ята и като истински господари, спокойно и гордо, се виеха високо над смълчаните селища.

В тия отколешни дни край голите хълмове на някое дрипаво и бедно градче със заострени като бели моливи минарета и с разрушени стари кули и зидове хората им оставяха всяка неделя храна, защото ги тачеха и се възхищаваха от тяхната сила и недостъпност. Тогава из планината често ставаха малки битки, нападения, убийства и винаги можеше да се намери трупът на някой разбойник или на мирен нещастник, заклан край пътя.

Веднъж до един такъв труп орелът беше намерил мешинена кесия, пълна с пари. Тя беше оцапана с кръв и това го бе накарало да я приеме за къс месо. Той я отнесе в гнездото си и я сложи пред орлетата. Кесията стоя там докато кожата изгни и се разкъса. Монетите се пръснаха и завинаги останаха скрити от алчните очи на хората.

Така беше минал животът им досега. Всяка пролет орлицата снасяше едно-две яйца със синкави петна и лягаше да мъти. А когато орлетата пораснеха, напущаха гнездото и се преселваха далеч из околните планини.

Никаква опасност и никакъв враг не смущаваше тяхното спокойствие, сякаш те стояха над живота и над смъртта, недостижими дори от времето и промените, които ставаха долу, на земята. Наистина, понякога хората се опитваха да стрелят по тях, но те се пазеха добре, защото очите им виждаха на голямо разстояние и най-малките движения на човека и лесно отгатваха намеренията му...

* * *

Една сутрин, преди да се разсъмне, те се събудиха от слаб дъждец, който току-що беше започнал да ръми.

На изток, зад мрачния и настръхнал силует на планината, тънка жичка с цвета на прегоряло желязо показваше настъпването на зората. Няколко дрипави облака зачервяваха краищата си. Беше необикновено тихо, тъмно и задушно.

Червеното петно на изток растеше. Между облаците блесна една звезда. След това зелена светкавица клъвна хоризонта. Облаците се раздвижиха. Излизаше вятър. По огромната издигнатина на планината легна тъмна сянка. Личеше, че идва буря.

Орелът, който спеше на ръба на скалата, стана неспокоен. Инстинктът му подсказваше, че не бива да остане тук. Орлицата и той се спогледаха. Вятърът се усилваше и разрошваше перата им. Изведнъж една топла вълна лъхна върху тях. В следния миг нова светкавица озари цялата планина и нейният гръм продъни небесата. От насрещния връх се зададоха тежки черни облаци като грамадно стадо от исполински животни. Зората се удави в тях, нощта отново се върна. Водите забучаха и техният рев се смеси с фученето на горите.

Бурята заплашваше да отнесе орлите от скалата. Пръв хвъркна орелът. Като сви крилете си той се опита да се спусне към пропастта. Но стихията го издигна нагоре като черна топка, която изчезна в тъмната маса на един облак. Тя едва не го удари в скалите. Тогава той размаха криле и литна срещу вятъра. Тъмнината му пречеше да кацне. Облакът го подхвана и го понесе. Той беше принуден да се изостави на тая могъща сила, срещу която бе безпомощен. Стремеше се само да намали бързината, с която летеше. Неговото силно развито чувство за ориентиране не го остави и сега, когато край него имаше само мрак. Бурята го носеше на север, зад планината. Малко по-далеч над нейните стръмни склонове падащият вятър щеше да го събори в пропастите, но той успя овреме да се задържи, като разпери опашните си пера и отчаяно размаха криле. Знаеше, че бурята тепърва ще се развихри, и с всички сили се помъчи да се издигне по-високо, за да излезе от периферията на циклона. Беше започнало да вали, гръмотевиците следваха една след друга и само в тяхната студена светлина можеше да види косматите облаци, грамадни и необятни като тъмно море, сред което летеше.

Цели три часа продължи неговата борба с бурята. Най-сетне той се отказа да се издигне над вятъра. Беше отнесен далеч от планината, измокрен, изтощен и омаломощен. Облакът, който го носеше, се разкъса и той видя под себе си малка равнина, заобиколена с венец от ниски планини. Широк слънчев лъч, промъкнал се кой знае как, огряваше посевите близо до едно малко градче, което се белееше сред равнината. Няколко пъти ту просветваше, ту отново ставаше тъмно, понеже облаците се разкъсваха и пак се събираха. Бързината на вятъра намаля.

Измокрената перушина на орела започна да му тежи. Той се крепеше с мъка във въздуха и когато се озова над градчето, беше принуден да се спусне ниско. Нови облаци, които идваха зад него, заплашваха да го догонят. Те пълзяха откъм планината ведно с мъглата, която нахлуваше в равнината като грамадни пълчища от някакво войнство.

Като видя покривите на къщите и тесните улици на градеца, орелът си избра един комин и кацна на него.

Часът беше девет. По главната улица минаваха групи колибари, които отиваха на пазара, скърцаха коля и високо ехтяха чуковете на бакърджиите. Измокрената от дъжда улица миришеше на конски тор, на мокро сено и на кал. Отсреща, през улицата, се виждаше запалената пещ на една фурна и се носеше дъхът на току-що изпечен хляб. Тук дъждът беше минал не тъй буен и стихият, градецът беше само окъпан, а от това изглеждаше още по-тих и по-кротък.

За пръв път в своя живот орелът беше толкова близо до хората. Той чуваше техните гласове, виждаше лицата им, най-малките им движения и не изпитваше никакъв страх. Човешкият свят му бе познат, макар че го беше виждал от високо. Той дори не се учудваше. От силната умора беше като болен. Крилете му стояха увиснали, перата му бяха настръхнали като копия, а от мокрото му тяло се издигаше пара.

Никой от минавачите по улицата не беше го забелязал. Хората минаваха долу, без да вдигнат глава, и той стоя там спокоен. Но на обед, когато чиновниците и децата започнаха да си отиват вкъщи, хлебарят го видя и го посочи на съседа си, един самарджия. В скоро време на улицата се натрупа цяла тълпа от възрастни и деца. Всички го сочеха с ръце и шумно говореха.

Орелът стоеше на комина неподвижно, сякаш спеше. Някой хвърли към него камък, който изтрополя по керемидите на покрива. Друг го замери с буца кал. Отначало спореха откъде е дошъл и по какъв начин се е озовал на комина, после започнаха да махат с ръце, за да го принудят да излети. Когато това не помогна, те се разотидоха. Хлебарят разгони децата и отиде да обядва.

Улицата опустя. Над града пекна слънце и още по-силно замириса на конски тор и на кал.

Тогава калфата на самарджията, един хлапак с лукави очи и с лунички по лицето, реши да убие орела. Като напълни една стара кабзалия с парчета от серкмени топки, той се покачи на покрива на съседната плевня, клекна там и започна да се прицелва.

Птицата продължаваше да стои все така неподвижно, сякаш съзерцаваше в себе си величествения свят на планината, отдето бурята я беше изтръгнала. Тя не виждаше калфата, който беше зад нея.

Чу се силен гръм. Старата пушка изригна облак бял дим и цял рояк олово.

Орелът увисна на комина и с разперени криле падна на покрива...

От съседните дюкяни наскачаха хора, вдигна се врява. Някои псуваха калфата, други му викаха да смъкне орела от покрива. След минутка още топлото тяло на птицата глухо падна на улицата...

Две седмици по-късно нейното чучело, приготвено от учителя по естествена история, остана да краси бюфета на градското казино.

Орлицата чака своя другар няколко дни. Тя беше се спасила от бурята, като се завря в една дупка на скалата. Когато орелът не се върна и след десетия ден, тя напусна скалата завинаги.

Изостреният жълтеникав варовик остана да стърчи самичък. Само облаците минаваха край него и всред околната тишина той изглеждаше като грамаден развален зъб, престарял и никому ненужен.

ВЪЛЧИ НОЩИ

Привечер, когато мъглата над полето се разнесе и снегът почервения от залеза, петте вълка, които лежаха в рядката гора до шосето, тръгнаха към планината.

Те вървяха право на юг към блесналите снежни върхове, озарени от лъчите на залязващото слънце и искрящи със своите преспи върху синьото ведро небе.

Никой от вълците не се обърна назад да огледа тия места, където цели шест дни обикаляха за храна. Откритата равнина сега ги плашеше с правите телеграфни стълбове, в чиито жици свиреше вятърът, с оголелите дървета, с наклонения като копие прът на селския кладенец, който едва се забелязваше на хоризонта.

С увиснали опашки и наведени глави, с муцуни хванали скреж от дъха им, вълците бавно се влачеха един зад друг. Най-напред вървеше водачът, големият червеникав вълк, упорито загледан пред себе си, сякаш следеше с гладния си поглед някаква точка в планината и се боеше да не я изпусне от очи; зад него умърлушената зла вълчица, после двата стари вълка и най-отдире — белезникавият.

Той беше най-дребният и вървеше последен. Неговата козина бе гладка и чиста, а малката му глава имаше повече израз на куче, отколкото на вълк. Очите му не гледаха тъй сурово и мрачно, както очите на неговите другари, и в меката походка на дългото му тяло имаше нещо загрижено и недоверчиво. Той често изоставаше назад и ровеше снега, подушил някаква кост, мишка или къртичина, която другите бяха отминали.

През тия шест дни никой от вълците не беше ял. Но белезникавият с кучешкото си обоняние подуши близо до една кошара скелет на умряла през есента овца и два конски крака. Той изостана назад и изяде голите, изсмукани от снега и земята кости, които не утолиха глада му, но все пак залъгаха стомаха му.

Сега белезникавият беше нащрек. Все по-често вълците се зъбеха помежду си и все повече настръхваше тъмната козина по гърбовете им. Днес те лежаха в горичката далеч един от друг и се

гледаха с тежки, горящи погледи. Двата стари вълка се дебнеха, а гладната, нетърпелива вълчица се опитваше да накара цялата глутница да вие. Когато никой не ѝ пригласяше, тя се умилкваше край всеки вълк и подло се опитваше да го ухапе. Белезникавият знаеше много добре какво значи да бъде ухапан. Знаеше, че работата ще стане още по-лоша, ако я сдави. И понеже гладът не го измъчваше тъй силно, той се държеше благоразумно — бързо и ловко отбягваше зъбите ѝ, не се горещеше, не се дразнеше. И тя го оставяше, защото неговото спокойствие я отблъскваше. Но оная неизбежна минута, в която някой от вълците трябваше да бъде изяден, приближаваше. Белезникавият усещаше нейното приближаване.

Обземаше го желание да вие, той клякаше в снега и тревожно разглеждаше безкрайната синкава равнина, над която се спусна вечерният здрач. Искаше му се да се върне и да остави своите другари, ала самотността го плашеше. Той ту ги настигаше, ту отново изоставаше зад тях и някак учудено ги проследяваше с бистрия си поглед, докато се загубиха из широк, обрасъл с гъста гора дол, от който започваше планината. После ги догони безшумно като самата си сянка, която се влачеше край него по снега.

Глутницата напусна дола и хлътна в едрата гора, където нощуваше ято врани. Тук, всред малката влажна поляна, вълците се спряха и дълго слушаха разтревожения грак на враните. После белезникавият видя гърбовете на своите другари по насрещния склон и тръгна по следите им.

Озарена от луната, планината светеше като сребърна, тъмнееха се голите заскрежени гори, зееха като ями нейните долове и урви, потънали в сняг и дишащи студ. Вълците се заглеждаха по склоновете, дето настръхналите дървета приличаха на хора, затънали в снега. Погледите им горяха. От време на време те повдигаха глави и когато срещнеха едрите синкави звезди и кръглото лице на месечината, издаваха тих, задавен вой, който напомняше кучешка прозявка.

Така те вървяха дълго време по склона на планината, докато достигнаха голямо седло. Двата стари вълка се готвеха да се сдавят, а вълчицата час по час се опитваше да вие.

Изведнъж водачът се спря, обърна се и погледна своите другари. После се отдалечи от тях и клекна в снега. Вълчицата застана до него. Старите вълци с подвити опашки се наежиха един срещу друг. Всички

образуваха тесен кръг. Белезникавият разбра, че оная страшна минута е настъпила.

През черните стебла на гората той виждаше пламналите очи на своите другари. Вълците се гледаха, застанали неподвижно в сред голото седло, където дърветата хвърляха мрежестите си сенки. Козината на гърбовете им стърчеше, очите им излъчваха зеленикава светлина. Те стояха като вдървени, сякаш се вслушваха в тежкото мълчание на планината.

Като трепереше с цялото си тяло, белезникавият се приготви да вие, обхванат от неудържима възбуда, която повелително го тласкаше към седлото, но погледът му се спря на единия от двата стари вълка. Заобиколен от другите и пронизван от техните погледи, той трепереше вече тъй силно, че краката не го държаха и тялото му полека се смъкваше към земята. Другарите му и вълчицата се приближиха към него и отведнъж го сдавиха.

Белезникавият видя как водачът ухапа вълка за гърлото и го повали на гръб. Борбата бе кратка. Стариият се сдаде лесно. Неговото топло тяло беше разкъсано и всеки от другарите му взе своя дял.

Когато утолиха глада си, вълците удариха на вой. Пръв изви червеникавият. Той наведе грамадната си глава, подви опашка и започна с няколко ниски гърлени звука, които постепенно се извишиха в студеното мълчание на планината. След него прозвуча алтовият вой на вълчицата. Тя го завърши с вдигната към небето глава и с висока жалбена нота, която ехото повтори и потрети.

Белезникавият им пригласяше, докато глутницата се пръсна. Тогава той се върна надолу към дола, обходи полите на планината и избяга в нейните южни склонове, дето снегът беше по-плитък. След него се втурна в полето другият стар вълк. Само вълчицата остана с червеникавия да броди из планината. В студените ясни нощи белезникавият чуваше техния далечен вой и сам виеше.

Денем и нощем той скиташе из мълчаливите гори или спеше на завет под високите скали, отдето се виждаше покритата с дебели преспи равнина и синият дим, тънък, като мъгла, който скриваше селата. Гладът го измъчваше до смърт и само неговият кучешки нос му помагаше да намери нещо за ядене.

* * *

Една мрачна сутрин, когато снегът изглеждаше като опушено сребро, белезникавият чу човешки гласове и конско пръхтене. Те идваха от дъното на големия дол, дето сечищата се чернееха като мечи кожуси. Той наостри уши и предпазливо слезе към дола.

Долу край самата вода, която бучеше между камъните, се показаха двама конници. Пукотът на замръзналия сняг под краката на конете беше тъй силен, че изплаши вълка.

Той искаше да избяга, ала видът на конете, които затъваха в снега, му бе много приятен. Хората се спряха на брега на дола. Там те поговориха и насочиха конете си нагоре, право към малката поляна, заобиколена отвед с ниска гора. Тогава белезникавият забеляза, че зад единия от конниците се влачи нещо, вързано с въже о седлото. Неговият инстинкт му показва, че това нещо е някаква примамка.

То остана сред поляната, а ездачите обърнаха конете и мълчаливо се върнаха по същия път.

Вълкът стоя дълго време на едно място. Искаше му се да разбере какво лежи на полянката, да подуши конските стъпки, да види дали хората не са забравили край пътя нещо за ядене. Той знаеше от опит, че там, дето минават хора, винаги може да се намери храна. Ала в движенията на конниците и в тяхното бързо и мълчаливо връщане имаше нещо подозрително.

Като подуши няколко пъти въздуха и носът му не долови никаква миризма, вълкът провеси глава и тръгна в противоположна посока през една рядка букова гора. Там имаше заешки следи. Той се лута насам-натам като ловджийско куче, най-последно вдигна заек, погна го и съвсем забрави конниците.

Но следобед, когато гладът го накара да лови мишки, пак се върна в буковата гора и чу, че в дола крякат сойки и цвъркат свраки. Той се послуша.

Крясъците на сойките долитаха все по-високи — ту радостни, като че там ставаше истински пир, ту тревожни и хрипливи, предвещаващи опасност.

Белезникавият се упъти към дола и докато вървеше, над гората прехвъркнаха няколко свраки, чиито криле свистяха в студения въздух.

Той разбра, че се събират край някакъв леш, спусна се по брега, намери конските следи и щом стъпи в тях, подуши миризмата на прясно одрана овца. Тя идваше от широката бразда по снега, прилична на пътека, която конниците бяха оставили след себе си.

Миризмата на овчата плът го влуди. Лиги напълниха устата му и го накараха да се обlige с големия си червен език.

Без всякаква предпазливост той се понесе към поляната, но скоро се спря с наежена козина. Бе попаднал в дирите на вълчицата и на големия червеникав вълк. Сега разбра защо сойките крякаха тревожно. Червеникавият и вълчицата бяха наблизо.

Като се вслушваше с блеснали от възбуда очи, белезникавият предпазливо тръгна към поляната. През гъстите черни клони на сечището видя, че там снегът е стъпкан и пожълтял, а сред полянката лежи нещо. Наоколо по върховете на храстите бяха накацали орляк свраки и сойки. Не се виждаше нито вълчицата, нито другарят ѝ.

Белезникавият се измъкна от гората с дебнещи стъпки и учудено огледа още веднъж цялата поляна. На върха на една хвойна беше кацнала сойка. Тя го забеляза, но не изкряза, сякаш беше много болна и настръхнала от студа. Това го зачуди още повече. Той видя разкъсания труп на овцата. Вътрешностите ѝ бяха извадени, главата ѝ се търкаляше настрана с кухите, изкълвани от свраките очи, а вълната беше пръсната по цялата поляна и затъпкана из снега. Насреща в храстите, проснат с цялата си дължина, неподвижно лежеше големият червеникав вълк, забил дългата си муцуна и някак странно свил нозе. По-нататък сивееше гърбът на вълчицата...

С изправена козина и подвита между краката опашка белезникавият се върна назад и хукна през сечището, разтреперан от страх...

Започваше да се здрачава. Върху тъмното, пълно със сняг небе върхарите на гората изглеждаха още по-черни и мрачно неподвижни. Орлякът от свраки и сойки мълчаливо стоеше наоколо. Птиците бяха свили глави в настръхналата си перушина, сякаш се готвеха да заспят... От време на време някоя се обаждаше хрипливо, като че казваше на другите:

„Кураж, кураж!“ — но нейният дрезгав грак скоро замлъкваше. Тя сякаш се учудваше на нещо, клюмваше глава и се свличаше от клона...

През тая тъмна и студена нощ белезникавият вълк ви жалобно, вдигнал кучешката си глава към тежкото небе, което се готвеше да вали. Неговият вой отекваше глухо и самотно. Никой не му отговаряше. Дори ехото мълчеше, сякаш самата планина беше оглушала от зимата.

НА ЗАЛЕЗ СЛЪНЦЕ

Привечер ятото диви гълъби накаца по ниските дъбове, които се издигаха на високия бряг, до самата рекичка, чиито топли, уморени от жегата води кротко ромоляха по каменистото корито.

Гълъбите се притаиха там, скрити между листата, отдето стърчаха само вдигнатите им глави. Полегатите слънчеви лъчи озаряваха гърдите на тези, които бяха по върховете, и правеха гушите им да лъщят.

Те стояха дълго време така — притихнали, неподвижни, устремени към запад, сякаш бяха учудени от сънливата тишина над полето. Гореца и душна вълна лъхаше от напечената земя. Два облака, прилични на грамадни криле, висяха над посивелите, утъпкани от добитъка стърнища, като че искаха да ги закрият от все още жаркото слънце, наклонено към хоризонта. И облаците, и стърнищата, и жажданелите кукурузи, и червената ивица прах над междуселския път сякаш търпеливо очакваха идването на нещо голямо и важно.

Двойка гургулици префучаха край дъбовете и се загубиха във върбите край селцето. Гарван с разтворена от жажда човка кацна до водата, послуша се, пи и тежко отлитна.

Гълъбите продължаваха да се взират в равното жълтнато поле. Там, където то се вдълбаваше, закрито от сиво-зелената стена на кукурузите, едва се забелязваха кичестите върхове на няколко дървета. Ятото нощуваше в техните шумнати клони. Сега птиците чакаха да притъмнее и внимателно наблюдаваха околността.

Откъм реката полъхна хладна, едва доловима струя. Замириса на тиня. Тихият ветрец постепенно се засили. Полето се оживи. Сенките на кукурузите легнаха в стърнищата, водата в рекичката престана да лъщи, а меланхоличните куркания на жабите започнаха да се чуват по-уверно и по-често.

Изведнъж един от гълъбите, който стоеше на върха на най-високото дърво, трепна, сякаш искаше да излети. Неговият трепет се предаде на цялото ято.

Точно срещу слънцето върху вечерното жълтеникаво небе се появи малка тъмнокафява точка. Тя ту се увеличаваше, ту се губеше над полето, като описваше широк правилен кръг и се издигаше спираловидно. След няколко минути тя нарасна, оставила клюмналото слънце под себе си. Нейните кръгове станаха по-широки и постепенно се превърнаха в неправилни елипси, чиито заострени краища все повече се приближаваха към рекичката. Но тя растеше тъй бавно, че гълъбите не схванаха слабата разлика и продължаваха да я следят учудено.

Съвсем незабелязано точицата нарасна в чертица, после тая чертица се изду в средата и изтъня в краищата. Сега вече ясно личаха широките криле на сокола, който се приближаваше към ятото и по обичая си се готвеше да го нападне отвисоко.

Неочаквано, сякаш понесен от внезапно излязъл вятър, той се стрелна въвн от елипсата, срещу течението на реката, като че бе видял някаква друга плячка. Но също тъй внезапно се изви в широка дъга и по този начин отведнъж се озова над дъбовете.

Едва сега старият гълъб, водач на ятото, забеляза опасността, но беше късно. Соколът се надвеси над дърветата и гълъбите чуха фученето на падащия като метеор хищник. Със свити криле и насочени напред крака той се стрелна по-бързо от хвърлен надолу камък.

В миг гълъбите се спуснаха от дърветата и нападаха по земята, сякаш бяха обрулени от градушка. Някои се скриха в долните клони на дъбовете, други се завряха в храстите край брега. Само старият гълъб не се закри. Той хвъркна полегато към реката и върху него мигновено налетя соколът. Ала гълъбът беше силен и опитен летец. Когато соколът го застигна до самата вода, той отведнъж се издигна право нагоре, под самите му нокти. Светкавичният устрем на голямата сивокафява птица едва ли не я потопи в реката. За да се задържи, тя разтвори широките си криле и ги размаха като пеперуда, която търси място да кацне.

В тая секунда със силно изплющяване на крилете си старият гълъб накара своите разпръснати и изплашени другари да излетят.

Като застана пред тях, той издигна ятото полегато и свисъкът на десетките криле мина като вятър над рекичката. Без да губят време, гълъбите се устремиха към върховете на дърветата, където ношуваха.

Но соколът ги изпревари. Той полетя напред, като трепкаше от време на време с криле и се носеше над кукурузите ниско и право.

Ятото беше принудено да се върне. То се издигна високо. Кафявата птица не го последва. Тя остана да кръжи под него — спокойно и плавно. Все по-високо се издигаха гълъбите и все по-бързо се виеха над засенченото поле. Слънчевите лъчи, които минаваха далече във вечерното небе, правеха птиците да блестят като алабастрови топки.

Отгоре те виждаха как соколът стеснява кръговете си над дърветата. Без да маха с криле, той се носеше в тихия вечерен хлад леко и без усилия.

Няколко пъти гълъбите се опитваха да го излъжат. Те отлитаха далеч из полето и почти се изгубваха от хоризонта. Но щом забележеше, че соколът от своя страна се издига, за да вземе височина, ятото отново се връщаше назад.

Започна да се здрачава. Рекичката се виждаше долу между потъмнялото поле като тънка лъскава лента. Дърветата изглеждаха като петна. На запад разжареното небе постепенно гаснеше и леката червенина, която до напред озаряваше сламата на стърнищата, неусетно изчезна.

Гълъбите започнаха да се изморяват. Фученето на крилете им се чуваше равно и тихо, като шепот. Соколът внимателно се вслушваше. Наближаваше минутата, в която гълъбите щяха да се опитат да паднат в гъстите клони на дърветата, където не можеше да ги нападне. Той извиваше от време на време глава и неравномерно се полюляваше на широките си криле.

Изведнъж се чу силният плясък на крилете на стария гълъб. Той даваше знак на другарите си да го последват.

Като дъжд от падащи стоманеносиви късове гълъбите се спуснаха към дърветата. Те минаха от всички страни край сокола, устремени към тъмната вече земя.

Шумът и близостта на толкова многобройна плячка обърка сокола. Той закъсня. Преди да избере жертвата си, гълъбите успяха да се шумулнат в клоните на двата бука. Ала един от тях — млад и неопитен — остана да лети наоколо...

Уплашените птици слушаха с разтупкани сърца свистенето на крилете му и виждаха между листата тъмния силует на сокола, който

го гонеше. След малко последва изплашено изпляскване на криле и един тих хъркащ звук, с който завърши борбата...

Лятната вечер беше настъпила. Някъде надолу по реката, където се гушеше селцето, светна запален огън и се чу дълъг вик на селянин. Окъснял овчар мина със стадо кози под самите дървета, като свиреше с уста някаква песен и ядосано шиткаше на козите. След това настана тишина, в която се чуваше как гълъбите се наместват по клоните.

Полето се сля в голяма черна маса. Над него остана само тъмното небе, осеяно със звезди. Молещият звън на щурците сякаш люлееше топлия мрак, а неспирният ек на жабите от близката локва ставаше все по-трептящ и все по-остро режеше нощта.

Един след друг заспиваха гълъбите в клоните на двата стари бука, които се тъмнееха като грамадни и мрачни сенки. Понякога някоя от птиците трепваше, измъкваше главата си, завряна под крилото, и тревожно се вслушваше в тихия шепот на вятъра, сякаш отново чуваше фученето на соколовите криле. После, успокоена от звездния мир, който трептеше между листата, тя задремваше отново, унесена от шепота на лятната нощ.

ТЕЖЪК ЖИВОТ

Докато шумата не беше опадала, въглищарката лисица лежеше в младата гора, където се намираше обрасла с мъх и бръшлян скала. Там беше дупката ѝ — влажна и нечиста, с много входи и изходи. Но когато гората се оголи и земята се покри с листа, лисицата слезе към дола, намери стара язовина и се пресели в нея.

Тя беше много млада, още неопитна, но в жълтите ѝ като кехлибар очи буйно светеше веселият и игрив пламък на живота, а под издутото ѝ чело се криеше много хитрина и притворство. Когато ходеше с котешки безшумен ход, повлякла пухкавата си опашка, прилична на къделя, нейното тънко и дълго тяло потрепваше в змийска и лукава грация. Дирята ѝ описваше чудно криви и непостоянни линии край крайнините на гората, където всяка нощ лисицата ловеше мишки.

Но тя не беше виждала сняг и когато ниските небеса се замрежиха от снежни мушици, а гората побеля и се преви от кита, излая от учудване. Порази я глухата тишина на гората, в която всеки звук отекваше плътно и звучно. Белината правеше всичко видимо и открито, а заспалата гора изглеждаше смълчана, като че там не живееше нито едно живо същество.

Лисицата се вмъкна в своята топла дупка и заспа свита на кълбо, с отметната към главата опашка. Там прекара деня и привечер излезе на лов.

Ала тоя път не хвана нищо. Снегът продължаваше да вали. Той ѝ пречеше да вижда ясно. Освен това скърцаше под краката ѝ. Тя не беше свикнала да ходи по него. Мокротата я дразнеше, а тихият, едва доловим шепот, който пълнеше въздуха, и падащият от клоните кит ѝ бъркаха да чува добре.

Край един голям камък тя вдигна заек, но не можа да го догони, защото снегът веднага засипа дирите му. Другаде намери заспал в храстите кос. Издебна го, ала скочи лошо. Черната птица изхвъркна с изплашен свисък. Заспала наблизко сойка се разбуди и изкрещя.

Тогава лисицата слезе отново към дола, намери засипана от снега кисевица, разрови край нея и яде гнилите ѝ стипчиви плодове. После отърси златистата си козина и се мушна в дупката.

Когато се събуди, снегът беше спрял. Здравчаваше се. Миризма на студ се носеше във въздуха. Приведените клони на дърветата образуваха снежни тунели. Гората изглеждаше непозната и нова. Изостреният слух на лисицата долови далечен човешки говор.

Тя поиска да хване пътеката, по която винаги отиваше на лов, ала затъна в дълбокия сняг. Инстинктът я накара да промени своя път и тя тръгна нагоре, през гората, дето снегът беше най-плитък. От време на време се спираше и слушаше. После отново се занизваше безкрайната ѝ диря — стъпка след стъпка, като зърната на броеница.

Беше гладна и щом прехвърли хълма, упъти се към поляните, дето очакваше да хване нещо. Но поляните се оказаха пусти и сякаш смалени. Отникъде не се чуваше писък на мишка, нито се виждаше някаква следа. Животните като че се бояха от снега и не се решаваха да напуснат убежищата си.

Изведнъж тя чу тих, умотелен грак. Под ниските смрачени небеса мъжделиво се очерта клинообразната верига на диви гъски. След малко птиците прелетяха над хълма и като сенки изчезнаха из равнината.

Лисицата клекна, сякаш размишляваше дали да ги последва. Равнината ѝ бе непозната. Плашеше я кучешкият лай, който всяка вечер долиташе от селото, плашеха я червените светлини на къщите, синият дим от комините и човешките гласове. Обаче гладът я измъчваше и тя реши да се спусне към реката. Там винаги можеше да се намери нещо за ядене.

Когато влезе във върбалака до вира, спря се и наостри уши. В тъмните смолисти води бяха кацнали няколко диви патици, събрани на купчинка. Те стояха неподвижни сред вира, прилични на черни топки, плувнали над тъмната, слабо лъскава река.

Изрядко някоя от тях се отделяше като сянка настрана, клатейки глава, и с лениви, бавни движения пак се връщаше при другите.

Дълго време лисицата ги дебна и търпеливо ги чака да излязат на брега. Най-после те я забелязаха. С изпънати към нея шии идваха до брега и крякаха, сякаш я канеха да скочи във водата.

Тя се търкаляше по снега, преструваше се, че не ги вижда, че не иска да знае за тях. После се отдалечи с вид на заето куче, но щом се закри зад върбите, отново се върна.

Когато нищо не помогна, загуби търпение и скочи върху най-близката. Патицата изхвъркна, а след нея с уплашен крясък се вдигна цялото ято.

Лисицата се измъкна из водата и се отърси. После се отъркаля в снега и за да се стопли, хукна нагоре по реката. Незабелязано бе достигнала селото и като клекна, започна да души въздуха.

В падината, между отрупаните със сняг овошки, се чернееха плетищата на дворовете. От комините на заспалите къщи се издигаше дим като тополи. Не се виждаше нито една светлинка. Беше тихо, сякаш селцето отвеки спеше под тежкото мрачно небе. Само водите на реката плискаха в бреговете и мътно лъщяха в мрачината.

Но ето че пак се понесе граченето на дивите гъски и от селото им отговориха техните питомни сестри. Един петел изпляска с криле и изкукурига. След него се обади втори, трети...

Нощта изглеждаше пълна с плячка. По небето се чуваше свистенето на стотици криле. Кръстообразните сенки на дивите гъски се понесоха над селото. Скоро техният тих грак заглъхна към забулената в мъгла планина.

Лисицата стана неспокойна. Ту поничаше да тръгне, ту се спираше. После изведнъж се насочи към селото. Като сянка мина под дървеното мостче, изкачи се по брега и хлътна в селската улица.

Тук снегът бе утъпкан от хората и добитъка. Миризма на дим и на говежди тор се носеше отвред. В един двор тежко сумтеше свиня. Чуваше се как грухти и троши нещо със зъби. Лисицата тръгна край една стряха. От едно ниско прозорче, зад което бе спусната бяла завеска, лъхна топлина. Отвътре се чу хъркане на спящи хора. То ѝ напомни кучешко ръмжене, изплаши я и я накара да се отдръпне.

Кукуригането на петлите я влудяваше. Тя чуваше съвсем наблизко техните гърлени звуци, прилични на прозевки, с които завършваха вика си.

Когато напусна улицата, лисицата отново се върна по брега на реката и се озова в края на селото. Пред нея се изпречи трънлив плет, в който имаше дупка. Кучешка диря водеше навътре към двора.

Тя се промъкна предпазливо, легна в снега зад плета и дълго време слуша.

Напреде ѝ се виждаше ниско оборче, измазано с кал. Зад него стърчеше грамада вършини. Наоколо димеше пресен тор и се чернееше дръвник със забита брадва. Човешки стъпки водеха към новата неизмазана къща, на чиито каменни стъпала бе оставен фенер.

Лисицата отиде до вратата на оборчето и помириса въздуха. Отвътре някой въздъхна и тежко удари стената. Чу се къркорене на разбудени кокошки. Петелът успокоително се обади: „Ко-ooo-к!“

Тя се опита да пхне главата си през цепнатината на вратата, откъдето излизаше тънка пара. Но цепнатината бе тясна. Тогава започна да рови под вратата на оборчето, ала скоро разбра, че това е безполезно, и като го обходи от всички страни, метна се на вършината. Оттам скочи на покрива.

Тук снегът беше плитък. Дъхът на животните и топлината на тора бяха разтопили снежната покривка. На едно място се чернееше малка дупка.

Лисицата разрови сламата, прегриза няколко сухи пръчки и щом разшири дупката, завря главата си вътре. Светещите ѝ като фосфор очи за миг зърнаха легналите на пръта кокошки близо до два вола, които спокойно преживяха в мрака.

Тя се дръпна назад, сякаш се побоя да скочи. Тялото ѝ затрепера от нерешителност. Но близостта на пляката я примами, лисицата се мушна в дупката и изчезна надолу.

Кокошките се разхвърчаха на всички страни с оглушителен крясък. В тъмнината полетяха перушина и слама. В стените на обора се блъскаше петелът и крещеше с цялото си гърло. Воловете се вдигнаха и неодобрително замучаха.

Лисицата разбра, че бе попаднала в примка. Тя се мятеше от ъгъл на ъгъл, търсейки отвор да се измъкне.

В двора залая куче. Откъм къщата долетях човешки вик. Лисицата се мушна под яслите и зачака. В другия край на оборчето все още кудкудякаха кокошките. Само воловете учудено я гледаха с големите си очи.

Навън снегът заскърца. Жълта светлина се залюля пред вратата и на тесни ивици проникна през разтрога. Очите на зверчето блеснаха за миг като чудно красиви изумруди. Вратата изхлопа и се отвори. Облак

пара обвини човека. Той влезе, вдигна фенера пред себе си и огледа оборчето. След него се вмъкна голямо рунтаво куче и застана до краката му. Светлината на фенера мина като голяма, жълта пеперуда над воловете и освети ъгъла със събраните на купчина кокошки. Селянинът измърмори, погледна нагоре и видя дупката между увисналата от покрива плява. Той изруга, забеляза кучето и го ритна.

В тая секунда лисицата изскочи под яслите. Със светкавичен скок тя се хвърли към вратата, която селянинът беше оставил отворена. Ритнатото куче нямаше време да изквичи. От устата му излезе див рев. То се втурна подир лисицата, която достигна плета и се прехвърли като змия през него. След нея кучето се заливаше с лай, а селянинът тичаше с фенера, псуваше и викаше:

— А-аах, дяволе! А-аах, мамицата ти!...

Когато се озова далеч от селото, никой не я гонеше, ала все пак тя тичаше тръс и скимтеше от страх. Едва във върбалака край реката се спря и облиза острата си муцунка.

В селото още лаеха кучетата и се чуваха виковете на селянина. Лисицата погледна няколко пъти назад, измъкна се из върбите и пое към гората.

Започна да се разсъмва. Все по-ясно се чернееха дънерите на дърветата. Водите на реката посиняха. Хоризонтът се разшири. Показа се ниското оловно небе. В студения въздух прехвъркнаха леки снежинки. Мъгла надвисна над засипаната от сняг гора.

През полянката прекоси заек, като скачаше надалеч, за да скрие следите си. Но лисицата сякаш не го забеляза. Вървеше бавно и замислено. Гърбът ѝ бе покрит със скреж. Изведнъж тя се спря край гората, погледна селото и дрезгаво излая...

После отиде при киселицата и като засити глада си, мушна се в своята дупка и заспа, свита на кълбо...

От време на време трепваше и тихичко скимтеше. Струваше ѝ се, че е в обора. Ето иде селянинът с фенера, гони я голямото рунтаво куче...

СМЪРТТА НА ЕДНА ПТИЦА

Исках да ти разкажа това, когато след лова на бекаси бяхме седнали да си починем край пътя, близо до селцето, чиито кирпичени огради и трънливи плетища, скрити в гъстите клони на върбите, изчезваха в рубинения пламък на есенното слънце, което залязваше.

Спомняш ли си тия залези, които виждахме всяка вечер да трептят с огненото си великолепие на другия край на гората? Сякаш някаква гигантска бъчва изливаше опияняващото си вино над света. Когато ги гледахме, и двамата изпитвахме желание да отидем там, където ни се струваше, че ще намерим един друг, слънчев и прекрасен свят, какъвто сме виждали в нашите детски сънища.

Забравих да ти разкажа тогава тая случка, защото вниманието ми все още бе погълнато от лова. Дневните впечатления отново изникваха в паметта ми — влажната гора с медночервена шума, тихото и нежно шептене на бекасите, стойките на нашите кучета, екът на изстрелите и тая остра миризма на изгорял барут, която се усеща тъй силно в свежия въздух на гората.

От друга страна, не е ли твърде неудобно да ти говоря за подобни неща днес, когато по цялата земя войната отнема хиляди и милиони човешки животи? И нима смъртта на една птица, за която искам да ти разкажа, може да се сравнява със смъртта на едно човешко същество?

И все пак, струва ми се, че разбрах какво нещо е смъртта именно чрез тая птица, която застрелях по погрешка.

Това се случи в края на миналата тежка и продължителна зима всред мочурливата равнина, оградена отвед с венец от планини, в която ние двамата неведнъж сме дебнали диви патици.

Денят беше студен и ветровит. Гонени от силния северен вятър, към крайнините на селото долитаха стотици прелетни птици да търсят закрила от студа и глада. Орляци от пойни дроздове и скворци, дъждосвирци със златисти очи, калугерици с широки траурни крила, жълтунки и гълъби напущаха равнината, понесени от вятъра. Целият този птичи свят търсеше спокоен кът, за да си отпочине, да се нахрани и стопли след дългия път от юг.

Една рекичка с високи брегове, обрасли с върби, която лъкатушеше между зеленчуковите градини на селото, служеше на птиците за пътеводител. Те прелитаха над дърветата и кацаха по бреговете ѝ, защото тук вятърът не беше тъй силен и земята не бе вкочанена от мраза.

Когато тръгнах по нейното течение, аз вдигнах няколко ята диви патици. Ловът беше лесен и добитчив. Осем бърнета от рода на тия, които ние, ловците, наричаме черни, увиснаха на патронташа ми. Омаломощени от вятъра и капнали за сън, след като бяха скитали през цялата студена нощ над замръзналите мочури, те се вдигнаха отблизо и лесно ставаха жертва на моите изстрели.

Към обед от север се показаха сиви облаци — тежки, пълни със сняг. Над равнината се изви виелица. Ято диви гъски мина над рекичката и се изгуби в бялата мрежа на едрите снежни парцали, които падаха наклонено към земята, прилични на бели ленти.

Аз се подслоних от виелицата в една овчарска колиба, чийто сламен покрив шумеше над главата ми.

След час вятърът утихна. Снегът престана. Небето се повдигна и равнината се бялна — широка, спокойна и чиста.

Сполучливият лов, снежната равнина, покрита с мартенски пръхкав сняг, по който беше приятно да се върви и чиято чистота сякаш проникваше в душата ми, събудиха в мене безпричинна радост, каквато човек изпитва при мисълта за нещо прекрасно и бодро. Драго ми беше да вървя всред това кротко и бяло мълчание на равнината, да чувам как шумят дрехите ми и как цевта на моята пушка почуква о халката на раницата.

Имаше още два часа, докато се мръкне, но снегът изпълваше спокойния въздух със светлина, а под изтънялата облачна покривка се виждаше дискът на слънцето, приличен на запалена лампа сред гъста мъгла.

Напуснах рекичката и тръгнах през равнината към града. Вървах край една вада за напояване, изпълнена със снежна каша.

Далече пред мене като зелено огледало сред бялото поле се виждаше голяма локва. Няколко ниски върби самотно се издигаха край нея и техните голи клони едва се оглеждаха в бистрите ѝ води.

И ето, когато се приближих на петдесетина крачки до локвата, изведнъж забелязах, че сред нея е кацнала някаква птица. Тя стоеше

неподвижн, като кръгла черна точка.

Щом се спрях, птицата се обърна и аз видях неспокойно вдигнатата ѝ глава. По всяка вероятност беше патица от вида на тия, които сега висяха на кръста ми. Тя се готвеше да излети. Това личеше от нейните леки, почти неуловими движения, изпълнени с тревожен трепет.

Ти знаеш, драги приятелю, как внезапно забелязаният дивеч ни кара да изтръпнем и да се хванем за пушката. Кръвта нахлува в главата ни, възбудата спира дъха ни и в един миг цялото внимание се съсредоточава само към птицата или животното, което е пред нас. Едно неудържимо желание да го придобием ни изгаря. Ние треперим от напрежение да не изпуснем секундата, в която трябва да дадем изстрела...

Като съобразих, че патицата може да литне през клоните на върбите и да се закрие от погледа ми, реших да стрелям, докато не се е вдигнала.

Насочих цевите към нея и когато въздухът на мушката докосна тъмното ѝ тяло, дръпнах спусъка...

През лекия дим видях как птицата трепна, как дробинките повдигнаха водни бризги край нея и как на брега на снега се появиха черни точки от попаденията на оловните зърна. Но, чудно нещо, патицата остана в локвата, както преди — спокойно и неподвижно. Тя не запляска с крила, не плувна обърната по гръб, не се гмурна във водата да търси спасение от смъртта, както би направила всяка ранена или умираща водна птица. Тя само се обърна леко и бавно към мене, тъй че отново заприлича на добре закръглена топка.

Учуден и недоверчив, тръгнах към нея с пръст на другия спусък, готов отново да стрелям.

Изпитвах не само учудване, но и смут, сякаш бях стрелял по някакъв призрак — неуязвим, стоящ вън от законите на живота и смъртта.

Когато се приближих, видях, че в локвата стои не патица, а една черна лиска. Тъмнопепелявото ѝ тяло беше здраво и чисто. Нито една капчица кръв не се виждаше по гъстата ѝ перушина.

Тя не мърдаше. Изглеждаше напълно потънала в това вцепенено и малко учудено съзерцание, на което се предават низшите същества, когато са спокойни и не са заплашени от никаква опасност. Моето

присъствие не ѝ направи никакво впечатление, сякаш не съществувах за нея, макар че аз стоях вече на брега на локвата и разстоянието, което не разделяше, не беше по-голямо от две крачки.

Малката ѝ глава, изящна и лъскавочерна, на която се виждаше бяло гребенче, беше насочена напред, като че погледът ѝ минаваше над бялата равнина, загледан втренчено в някаква точка отвъд хоризонта. Тя сякаш беше всепогълната от нещо безкрайно важно, което властно беше грабнало нейното внимание и го приковаваше неотразимо. Ледено спокойствие и пълно безразличие към всичко останало лъхаше от това същество, плувнало кротко във водата.

Представи си, че би могъл да видиш отдалече тая невероятна картина — ловеца и дивата птица, двамата тъй близо един до друг: човека — учуден, недоумяващ, дивеча — напълно равнодушен към присъствието на своя най-страшен враг, и всичко това в тая снежнобяла спокойна равнина, в която виелицата е оставила след себе си само мир и тишина. Не би ли повярвал, че в тоя час на земята се е извършило великото чудо, което ни обещават евангелските легенди?

Още няколко секунди, и аз усещах, че не ще мога да издържа пред тая загадка. Искаше ми се да извикам, да махна с ръка или да пресегна и хвана това мъничко черно създание, което не се боеше от мене и чието спокойствие изглеждаше тъй величествено.

И ето, когато бях готов да нагазя водата, птицата трепна. Дългата ѝ шия се сви, главата ѝ се дръпна леко назад и цялото ѝ тяло потрепера в конвулсивен порив, сякаш тя искаше да запази нещо, което до този миг с мъка задържаше в гърдите си. После заплува бавно към парчето лед, което не се виждаше пред нея, и като протегна шията си, натисна студената твърдост със седефенобелия си клюн. Все по-мъчително и по-силно забиваше тя човката си в леда, като че искаше по този начин да сподави болката си. Изведнъж тялото ѝ се отпусна, малката ципица полузатвори нейните черни очи и тя се обърна по гръб. Беше мъртва.

Едва тогава аз разбрах коя сила беше надвила страха в това създание. То беше ударено смъртно. И когато оловното зърно и проникнало в гърдите му и то е почувствувало идването на смъртта, цялото му същество е било погълнато от приближаването на тая важна минута. То не е имало време да се занимава с мене, защото се е подготвяло да посрещне своя край... В тия няколко минути може би

неговата душа е усещала част от оная скръб, която всяко живо същество изпитва пред прага на смъртта.

Дълго време гледах замислено малкия труп, плувнал неподвижно в зеленикавата вода.

Когато погледът ми отново срещна белия венец от планини и мирното спокойствие на равнината, стори ми се, че този живот, който отнех, не е изчезнал безследно, но като една малка капчица е преминал в океана на великата и вечна сила, която ражда живота... И аз разбрах защо ние, хората, сме виждали в смъртта известна красота и защо сме ѝ възлагали дори надежди. В това преминаване оттук към там, във вечния възврат, за който говорят философите и религиите, нашият ум е откривал безсмъртното начало на живота и е черпел нови сили за духа...

Преди да си тръгна, извадих трупа на птицата от водата и го положих на снега, подтикнат от желанието да го запазя от гниене и грозота.

Това исках да ти разкажа в оня чудесен есенен ден. Ти си ловец и не ще ме упрекнеш за безцелното убиване на тая птица. Животното ни е потребно да се въздигнем чрез него, но когато човек знае какво нещо е смъртта, вярата в безсмъртното начало на живота спира ръката му и изпълва неговата душа с просветление и обич.

ГАРВАНИ

Всяка сутрин, щом се разсъмнеше, двата гарвана долитаха в долния край на градчето, където унилата рекичка едва цедеше зеленикавите си води. В течение на шестдесет години двете черни птици редовно заемаха своите места — мъжкият на сухата черница, женската на тополата, точно срещу месарската барака, до дървеното мостче, отдето приветстваха с дрезгавото си грачене събуждащия се град.

Случваше се месарят да не отвори дюкяна си или жената на кожаря, която изхвърляше в реката остатъците от кухнята, да не се покаже навреме. Тогава гарваните, загубили търпение, надаваха дълбоки тръбни викове и се клатеха на клоните, сякаш се кланяха.

Никой от хората не им обръщаше внимание освен хлапетата, които понякога ги замеряха с камъни. Но птиците познаваха всички обитатели на околните къщи, чиито полуизгнили дървени стени се издигаха над зелениясалия бряг. Постепенно в тяхната памет се запечатаха образите на хората, които минаваха по дървеното мостче или по песъчливия път край реката. Те познаваха отдалече кожаря с неговата постоянна миризма на аргас, която ги караше да грачат от възбуда, познаваха Аница, старата мома с обезобразената уста, месаря, хлебаря, секретаря на архиерейското наместничество, когото отличаваха от учителя по широкополата му шапка.

В прохладните летни утрини, когато рекичката изглеждаше бистра и немощна, а старите къщи оглеждаха във водите й своите сиви дървени стрехи, двете птици очакваха да чуят бързите стъпки на месарските мулета, натоварени с месо от кланицата. Хлопотът на обкованите с ламарина дъски, виковете на месарите, тракането на петалата по калдъръма и миризмата на прясно одрана плът ги караше да се разлетят над месарската барака и да надават нетърпеливи викове. А когато кожухарят изнесеше кожите си край моста и ги окачеше да съхнат по неговите изпотрошени дървени перила, гарваните не отлитаха през целия ден.

След като напълнеха стомасите си, те се разхождаха важно край реката или дремеха на върха на тополата, необезпокоявани там от никого. Само пламтящото лятно слънце ги прогонваше от зеления връх на дървото, където черните им тела лъщяха като два въглена. Тогава слизаха да пият вода с разтворени от жаждата човки, под които висяха като бради гъсти снопчета косми. После тежко отлитаха в далечната борова гора. Там се намираше тяхното грамадно мрачно гнездо.

То беше построено на най-високия бор, всред гъстите му клони, дето цареше винаги полумрак. Приличаше на голяма купчина съчки, закрепена под самия връх на бора.

Тук те бяха отгледали безброй поколения, пръснати навред из околността. Всяка пролет го подновяваха с нови пръти и то растеше все по-голямо и все по-безобразно. Късчета от кожи, разни парцали, хартийки и мъх изпълваха неговата вътрешност и висяха между клечките. Няколко разноцветни стъкла и гладки речни камъчета, събирани от гарванката из градските боклуци, се търкаляха вътре като талисмани.

Сериозни и мрачни, двамата бяха верни съпрузи през своя дълголетен живот.

Пролет, когато гората се тресеше от дълбокото гърлено гугукане на гривяците, а в дола отекваха капризните чуруликания на дроздовете и чинките, двата гарвана се отдаваха съвсем просто на своята тъжна съпругеска любов. В това време те дори не грачеха, сякаш бяха дълбоко смутени от пролетта. Както всякога, пак долитаха най-редовно край реката или крадяха яйцата на другите птици. Понякога стояха на бора с часове — мълчаливи, загрижени, с изтегнати напред шии, като злодеи, които чакат да падне нощта. Преди много години, когато бяха млади, идваше им наум да се погонят над гората с дрезгаво грачене, прилично на хъркане. Но сега не изпитваха вече нужда да вършат и това.

Гарванката снасяше четири-пет яйца и лягаше да ги мъти. Мъжкият отиваше в града и настървен от кражбите по чуждите гнезда, дебнеше из дворовете полозите или важно крачеше след орачите из полето.

След излюпването на малките двамата ставаха още по-крадливи, още по-чужди за целия останал птичи свят. Само грижите за поколението ги тревожеха. По цял ден мълчаливо мъкнеха всичко,

което успяваха да задигнат, биеха се край месарницата с кучетата, нападаха квачките с пилетата, скубеха младите кукурузи, да измъкнат нежния им корен с разпуснато наскоро зърно. Тяхното време никога не стигаше. Измършавели, възбудени, подозрителни, те долитаха край гнездото с храна в човките си, като сенки, кацваха на някой съседен бор и дълго се вслушваха, преди да се вмъкнат вътре. Никакво цвъртене, никакъв звук не се долавяше от грамадното им гнездо, като че техните пилета бяха мъртви. Малките кралчета и синигерите уплашено пърхаха с криле, когато им се случеше да срещнат черните, горящи очи на гарванката, притаена в клоните на бора. Дори сойките ги избягваха с крясък.

Но тяхната родителска привързаност изведнъж се обръщаше във враждебност, щом гарванчетата започнеха да летят и сами да си намират храна. Старите гарвани веднага ги прогонваха колкото се може по-далече из околността. След няколко дни те пак оставаха самотни и отново заемаха старите си места до моста.

През мъгливите есенни дни, когато градецът изглеждаше още по-вехт и още по-нищожен, а водите на реката внезапно прииждаха мътнокални и шеметно буйни, гарваните се оживяваха. Набъбналата от влага земя миришеше на кал и тая остра миризма ги възбуждаше. Те летяха нагоре-надолу с тържествуващи викове. Но тяхната радостна възбуда беше най-силна пред Коледа, когато в градчето започнеха да колят свинете. Квиченето на животните се чуваше последователно почти от всяка къща в течение на цяла седмица. Привлечени от миризмата на опърлената четина и на кръвта, към града долитаха ята от врани. Двата гарвана се виеха над окървавените дворове и стръвно следяха движенията на хората. Тогава човек можеше да ги види кацнали на някое оголено дърво — доволни и сити.

Така беше протекъл техният живот цели шестдесет години. През това време те видяха смъртта на Аница, старата мома, видяха как почина охтичавият учител, как месарят се прегърби и престана да се показва в своето дюкянче, как се родиха и израснаха четирите деца на кожаря, а самият той сякаш се смали и главата му побеля. Но животът в тая част на градчето почти не се измени. Хората като че останаха същите. Децата израстваха и заместваха бащите, дъщерите — майките. Дворовете бяха все тъй нечисти, пълни със стада гъски, и къщите не изглеждаха нито по-стари, нито по-нови. Дори дървеният мост все още

се крепеше на своите изгнили подпори, сякаш беше се вкаменил от старост.

Гарваните обаче останаха същите. Цветът на перата им беше все тъй стоманеночерен. Само че сега те прекарваха по цял ден край рекичката и тая година женската не снесе яйца.

* * *

Напоследък през студените февруарски дни двете птици прекарваха нощта върху комина на къщата, в която живееше секретарят на архиерейското наместничество.

Привечер те се настаняваха там на завет. Коминът беше широк. Една каменна плоча, поставена на върха му, ги пазеше от студения вятър, а топлината, която лъхаше отдолу, топлеше телата им. Когато се стъмнеше, те заспиха със свити глави, притиснати един до друг.

Веднъж към полунощ, след като се настаниха там, секретарят беше разбуден от някакъв странен шум в стаята, където спеше с цялото си семейство. Някъде съвсем наблизо, до леглото си, той чу зловещо грачене.

Отначало то го стресна и зачуди, а после го изплаши. Нещо се блъскаше в мрака на стаята, някакви криле удряха в стената над леглото му и един страшен, дрезгав глас пронизваше топлото мълчание на къщата. Децата се сгушиха презглава в юргана, а самият секретар, облечен в своята дълга бабешка нощница, ходеше с лампата в ръка да търси причинителя на тоя страшен грак. Жена му, въоръжена с една нищелка, набързо измъкната от стана, го гледаше с уплашени очи.

Двамата обиколиха цялата къща, но не намериха нищо. Викът престана, сякаш животното, което го издаваше, беше се спотаило. Но когато обезпокоеното семейство отново легна в тъмната стая, викът се повтори тъй силно и тъй зловещо, че децата изпищяха, а сърцата на старите щяха да изхвъркнат.

Бащата скочи от леглото и заудря с юмруци по стената. Той надникна наново във всички кътчета на къщата, дори се пъха под леглото.

Историята се повтори — граченето изчезваше, щом запалеха лампата, и започваше веднага, щом в къщата настъпеше тишина.

Работата стана още по-лоша, когато на грозния вик в стаята отговори друг, още по-зловещ, някъде от тавана на къщата. Ужасеното семейство се слиса и не знаеше вече какво да прави. Жената на секретаря, изумена, настояваше да повикат стражар. Самият секретар се разяри и високо започна да псува, за да прогони страха си.

Най-сетне нещо тупна в догорялата зидана печка и ужасният вик се чу оттам като писък. Всред настъпилата бъркотия в семейството секретарят се престраши и отвори вратата на печката. Тогава той видя опърлената гарванка, която беше още жива...

Тя беше паднала в комина, съборена от силния вятър.

През цялата нощ мъжкият я вика. Секретарят беше принуден да става от леглото няколко пъти и да го прогонва с топки сняг, които хвърляше по комина. Но птицата упорито продължаваше да грачи и да лети в бялата нощ като черна сянка.

На сутринта видяха, че гарванът беше кацнал на черницата, и потърсиха пушка да го застрелят. Той сякаш разбра какво го чака и отлитна. Ала към обед пак се върна и кацна на тополата.

Няколко дни продължаваше да се върти край моста и да грачи. После изчезна завинаги.

В една мразовита нощ, когато старият бор скърцаше под напора на вятъра, той умря в своето мрачно гнездо.

ПРОЛЕТНИ СТРЕМЕЖИ

От своето място на брега, сврян в раки така, мъжкият имаше вид, че спи.

Тъмнотелената му глава с металически отливък на перата, която златисто блестеше под лъчите на топлото априлско слънце, беше скрита наполовина под крилото му. Но оттам малкото, черно като топче на карфица око внимателно оглеждаше навред.

Той извиваше глава и погледът му се плъзгаше по светлото чисто небе, по което минаваха слънчевите лъчи и правеха малките облачета бели и леки, ту сваляше погледа си край брега, където патицата спокойно се гмуркаше в бистрите води на реката и над сребрилата течаща повърхност оставаше само късата ѝ, остра, светлокафява опашка.

Малките вълнички, изтикани към брега, отразяваха нежночервените отсенки на краката ѝ, а когато тя заплуваше, ритмичните поклатания на дългата ѝ шия се оглеждаха във водата, начупени от струйките. Тя изглеждаше спокойна, предадена изцяло на своята лакомия, защото знаеше, че мъжкият бди и за нея.

Но това спокойствие беше привидно: яйцето, което тежеше в нейния сив плосък корем, ѝ напомняше, че трябва да се върне в гнездото си.

Тя се опита да избяга от ревнивия си любовник, като си даваше вид, че усърдно е заета да се гурка.

Незабелязано се отдалечи надолу по течението, равнодушна към тихите му, пълни с нежност подвиквания: „Ква-а! Ква-а!...“ — и използвала минутата, в която той оглеждаше околността, влезе в гъстата тръстика край брега. Боязливо огледа влажната ливада, покрита с млада жълто-зелена трева, по която трябваше да премине, клатейки натежалото си тяло, димящата угар из гюлето, където орачите размахваха остени над белите грамади на воловете.

Тя се вслушваше цяла, с целия си усет на дива птица, обзета от майчинство, за да запази тайната на своето гнездо от гнева на любовника си, който би изпочупил яйцата ѝ, ако ги открие.

Трябваше да избяга надалеч, после тихо и полегато да литне над ракиката и така, скрита от будния му поглед, да се отправи към обраслото с гъста тръст островче.

Там беше нейното гнездо, свито от сухи водорасли и пух, оскубан от гърдите ѝ, с които бе покрила четирите зеленикави яйца.

Но преди да стигне средата на ливадата, мъжкият се показва след нея. Той крякаше сърдито, разтревожен от нейното отсъствие, докато тя се преструваше, че е дошла тук да попасе младата трева. Разбрал намеренията ѝ, мамен неведнъж, той се отдаде на ревнивия си гняв. Като я захапа за шията, яростно я тъпка и скуба перата ѝ. След това я поведе пред себе си, подобно на съпруг, подбрал виновната си жена. Ала гневът му скоро премина. Преди да скочи във водата, той ѝ направи няколко бързи поклона с глава, почувствувал в малкото си птиче сърце остра страст, събудена от ревността. Като крякаше тихичко, натисна я във водата и опиянен от любовта, плуваше върху гърба ѝ. Течението ги носеше надолу...

След тоя изблик на страст последва втори, още по-буен — птицата едва бе успяла да оправи измачканите си пера.

Те излязоха на брега. Слънцето ги обливаше с топлина. Пролетните води, слезли от планината, миришеха на здравец и на свежест. Струйките се плискаха в брега, а откъм полето се носеше миризмата на стоплената пръст. В синьо-зелените води на реката се оглеждаха разлистените клони на старите върби, белият корем на свраката, която виеше гнездото в тях, и разноцветните им тела.

Мъжкият дремеше. Патицата размахваше криле, сякаш искаше да литне, и оправяше разрошените си пера. След неуспешния си опит тя зачака търпеливо удобния миг да поднови своето бягство. Щом успокоеният любовник легна на земята изнурен, патицата се приближи и с върха на бледорозовия си клюн леко защита тъмнозеленикавата му глава. Тя прибягваше до тая хитра ласка, за да го накара да заспи доволен и спокоен, но той не се поддаде. Острият му слух и зрение бяха винаги нащрек. Той се вслушваше в привлечените викове на орачите, в далечното скърцане на железния плуг, в равномерните глухи бухтежи на тепавицата, над чийто почернял покрив се виеше тънък дим. През тихия рев на реката неговият слух умееше да различи и най-малкия опасен шум. Той познаваше късите, бързи чипкания на изплашения кос, предупреден от тях, че там има някаква опасност,

стъпките на селянина Таке, който ги дебнеше вече два дни край брега — долавяйки ги по кълтежа на размекналата земя.

Веднъж Таке ги издебна от насрещния ракитак. Мъжкият го забеляза и отчаяно позова своята другарка: „Ква-а-к, квак! — тихо подвикваше той. — Литвай! Литвай по-скоро!“

Дулото на Такевата едноцевка бе отправено към него, но той предпочиташе да падне мъртъв, отколкото да избяга без нея. Тя се вдигна навреме — оловният дъжд се посипа във водата. Друг път ги нападна ястреб. Те се гмурнаха във водата. Упоритият хищник летеше над реката и се хвърляше върху тях, щом се покажеха на повърхността. Само когато се измори от свирепия си устрем, той ги остави, но продължаваше да ги дебне от върха на един висок бряст.

Все по-нежни и усърдни ставаха ласките на патицата. От удоволствие патокът притваряше очи и клатеше острата си опашка. Изведнъж се чу свисък на криле. Мъжкият се изправи, тревожно изопна шия и изви главата си към небето. Едър паток се виеше над тях. Ясно се чуваше във въздуха скърцането на крилните му пера. Това беше вдовец или напуснат мъжкар, който искаше да отнеме другарката му.

Патокът отговори на неговите намерения със заплашителни крякания, след което литна, изви се над реката и се хвърли към съперника си. Те се издигнаха високо в синьото топло небе, огласявайки околността с неспирния си крясък. Крилете им режеха със свисък въздуха. Всеки се стремеше да се издигне над врага си. Няколко орачи с ръка пред очите следяха борбата им.

Твърде високо патоците се счепкаха, захапаха вратовете си и започнаха да си нанасят удари с криле. Ново, задавено крякане съпровождаше борбата. Пера и пух се разлетяха по небето. Те падаха бавно към земята, словени в едно безформено кълбо, близо до един орач, който хвърли безуспешно остена си по тях. Нападателят, победен, се отдели и удари на бягство, подгонен от другия със сърдити крясъци.

Когато неканеният гост бе прогонен надалеч, победителят гордо се спусна към мястото, откъдето излетя, но патицата не се виждаше там. Брегът беше пуст. Той я зовеше страстно. Неспокойно тичаше из ракитака, плуваше бързо, като описваше по водата широки кръгове, забравил всяка предпазливост. После премина на отсрещния бряг, между тръстиката на разлива, да претърси и там. От време на време се

спираше и слушаше. Няма ли да се обади тя отнякъде? Не плува ли към бързея? Или мълчаливо се таи на припек? Още веднъж преплува реката и се спря на мястото, където беше я оставил. Страхуваше се да напусне брега и след дълго тичане наоколо литна, за да огледа отгоре. Той се издигна високо. Под него остана кафявото разорано поле със зелените порасли ниви. Видя синята далечна верига на планината, бялата камбанария на селската църква и друма, който прескачаше хоризонта, но от патицата нямаше следа. Отчаян, се спусна във водата и бавно заплува. Внезапно тя пристигна, сякаш падна отгоре като камък, с увиснали криле. С радостно крякане патокът се хвърли върху нея, отново обзет от пристъп на страст...

Надвечер, щастливи и спокойни, те литнаха надолу по реката, за да прекарат нощта в един стар, разбит воденичен яз.

Дните ставаха все по-топли. Тревите цъфтяха. Миризма на цвят и глог се носеше из полето. Небето и водите отразяваха зеленината на земята. Младите подрасли върбалаци се зашумиха. По клоните на старите увиснаха мъхнати ресници. Земята престана да дими.

Нощем от нея появаше топла вълна, която разнасяше остра миризма на млада зеленина. Пъдпъдъкът плющеше силно и продължително. Свраките се боричкаха и гонеха. Рибарят и щъркът заеха миналогодишните си места край реката. Рибата хвърляше хайвера си, а крякането на жабите не спираше през цялата нощ.

Патицата беше снесла седмото си яйце. Лакомията ѝ остана същата, но въпреки това тя бързо измършавяваше. Оскубаните ѝ гърди погрозняха. Мъжкият ставаше по-буен и по-горещ: миризмата на тревите и стоплените води разпалваха ненаситната му страст. Той я преследваше на всяка крачка, обхванат от някакво безпокойство, че скоро ще я загуби. Пълен с подозрения, често я подлагаше на жесток побой, след който следваха горещи ласки.

Вечер те отиваха в стария яз, а сутрин рано долитаха тук или пасяха младата нежна трева край разлива. По реката често минаваше Таке, чуваха се изстрели и по небето хвърчаха двойки патици.

Една вечер те се готвеха да отлетят към воденичния яз. Слънцето — голямо и топло — трептеше над другия край на полето. Полегатите му лъчи позлатяваха върховете на тревите. Водите на реката аленееха, из въздуха искряха откъснати паяжини. Пролетната вечер идеше.

През деня патицата снесе последното си яйце и за последен път се върна при своя другар.

Тялото ѝ гореше. Лакомията ѝ намаля. От време на време тя се гмуркаше лениво да извади от дъното на реката някое охлювче или зърна хайвер, полепнали там. После заставаше на едно място неподвижна и замислена. Ласките ѝ омръзнаха. Напразно потокът ѝ предлагаше своята нежност. Тя оставаше упорита и равнодушна. Двамата лежаха по брега, припичаха се на слънце и мълчаливо слушаха напева на водите.

Без да я изпусне от погледа си, мъжкият я следваше навред. Напразно патицата се опитваше да го измами.

Нагоре по реката изплашено зацвърка сврака. Потокут се изправи. Един рибар се издигна и прелетя над тях, като махаше тежко с крилете си. Приближаваше някаква опасност. Патицата тихо се скри в ракитака. Нейният другар остана неподвижен, обърнат на слух... Изпука гнило клонче. След това няколко секунди беше съвсем тихо. Мярна се кафявият калпак на Таке и нещо дълго и лъскаво се подаде оттам...

Потокут зовеше все по-настойчиво своята другарка. Тичаше по брега, надаваше тревожния си вик, предупреждаваше я, молеше, но тя не се виждаше никъде... Нещо блесна и въздухът потрепера. Той усети остра болка в гърдите си, разпери криле и падна във водата...

Гърмежът се разля широко над реката. Патицата шумно излетя от ракитака. Когато се издигна над върбите, тя видя бяло облаче дим и своя умиращ другар да плува в окървавената вода. Без да го потърси още веднъж с погледа си, тя се устреми нагоре към островчето, поведена от непобедимия си и велик стремеж. Тихичко се спусна във

водата и като се увери, че никой не я преследва, отправи се към своето гнездо. Разрови пуха, откри яйцата и легна върху тях...

По небето се изгуби и последният слънчев лъч. Само водите лъщяха между потъмнялото поле. Вечерта беше дошла, посрещната от меланхоличното куркане на жабите.

Реката продължаваше да се плиска в бреговете. Патицата лежеше неподвижно върху яйцата си. Малката ѝ глава стърчеше, без да се помръдне. Птичийт ѝ поглед изглеждаше потънал в съзерцание на тая сила, която сякаш я бе оглушила, и тя като да размишляваше върху нея. Тя се вслушваше в тайнствения шепот на пролетната вечер, като че искаше да чуе как растат тревите — да разбере неуловимия кипеж на живота, който я заобикаляше.

Под самата ѝ глава закъсняла мравка се силеше да повлече перце от нейния пух към дупчицата на своя мравуняк, а пъдпъдъкът плющеше като бесен в полето.

НЕСПОЛУКА

Разсъмваше се и старият заек стана неспокоен.

Той не се доверяваше на очите си, понеже недовиждаше и неясните образи на предметите го плашеха. С приближаване на деня те сякаш се раздвижваха и се оказваха по-близо, отколкото той ги знаеше.

Обхванат от недоверие, заекът се отдалечи от бостанчето, където изравяше изпод снега кочани зеле.

Той направи няколко скока, изправи се на задните си крака и се послуша.

От далечните селца, скрити в гънките на равнината, лаеха кучета и един след друг кукуригаха петли. Жълтеникавото небе, допреди озарено от пълната месечина, започна да посинява. Звездите гаснеха. Светлината на месеца потъмня. От неподвижната настръхнала гора не идеше нито един звук. Само в дола окованата от леда вода тихичко бълбукаше, сякаш хълцаше от болка.

Заекът се приближи към гората с големи скокове. Пръхкавият сняг глухо скърцаше. В мразовития въздух всеки звук се чуваше поплътен, а всред околната тишина добиваше особена напрегнатост.

Заекът се спря до едни младочки да погризе кората им. От време на време душеше въздуха и наостряше уши.

Дрезгавината изчезваше. Снегът ставаше по-бял, небето — по-синьо. Ето че гората се показва, сякаш изплува, покрита със скреж, разкошна и тържествено неподвижна под студеното небе, дето сребристо мигаха няколко едри звезди. Бяла светлина изпълни въздуха.

Заекът се успокои. Бялата светлина го зарадва. Мразът щипеше муцунката му и за да се стопли, той се завтече край гората. Правеше големи скокове, спираше се внезапно и дълго оставаше неподвижен, цял обърнат на слух. После весело отскачаше встрани и отново се връщаше в дирята си. От парата на дъха му неговата муцуна се покри със сребристи игли, а лапичките му хванаха бучици лед.

Като се наигра, реши, че е време да се прибере. Трябваше да намери ново легло, защото денят обещавахе да бъде слънчев и топъл.

Заекът прекоси гърба на баира, където снегът беше изметен от вятъра, и се озова на южния му склон. Сега неговите скокове бяха още по-големи. Той изхвърляше като пружина гъвкавото си тяло, скачаше далеч с приближени крака и дирите му напомняха четири дупчици в снега, сбрани на купчинка. Те се губеха една от друга и само опитното око можеше да ги следва, защото заекът скачаше най-често там, дето снегът беше хванал кора. Най-после той избра място за лягане.

Това беше грамаден корен на стар габър, забил дебелиите си пипала в сипея. Пороите бяха свлекли и подронили земята край него, та сега стърчеше грамада червена пръст. Снегът я бе навалял, но вътре, между косматите, осланени коренища, беше сухо и топло.

Заекът се послуша и ловко скочи на голата земя. Мушна се под корена и като подрови, за да му бъде по-удобно и по-топло, легна по корема си. Мястото му хареса. Тук неговата козина се сливаше с червената глина и го правеше невидим.

Той не можеше да заспи изведнъж, макар че се стопли и много му се искаше да подремне. Пречеха му за това стотиците звуци, които беше слушал през нощта. Сега те отново се появяваха някъде в него като рояци смътни усещания, които го плашеха и държаха нащрек.

Той гледаше как небето се издига, а равнината долу се открива широка и млечносинкава. На изток хоризонтът се отдели с тънка, кървава жичка и денят се показва в малките седефени облачета. Над далечната планина се топяха розови пари. По плещите ѝ пламна алена светлина, откри се гигантският ѝ гръб, светнаха върховете ѝ, загоря снегът по тях. Слънцето се показва и по заскрежената гора засвяткаха хиляди блясъци, сякаш тя беше посипана със стъклен прах.

Пред заека на снега се появи голямо алено петно, а едното му око се зачерви от зарите и заприлича на голям рубин. Студът сега беше посилен, но заекът знаеше, че слънцето скоро ще го стопли. Като се намести по-добре, той започна да дреме. Ушите му долавяха тежкото грачене на гарвани, които прехвъркваха към селата. После дочу камбанен звън на няколко черкви долу, в равнината, унесе се и сладко заспа.

Тихо подсвиркване го събуди. В съня си той не можеше да разбере откъде иде то и зачака.

Слънцето беше се издигнало високо. Снегът блестеше. Скрежът капеше от клоните, а от сипея се издигаше пара.

Наблизо не се чуваше никакъв шум. Заекът се успокои, ала от дола, където беше пасъл нощес, се разнесе рязък лай. След малко снегът заскърца. Някой идеше насам. Заекът се надигна и погледна към гората.

Оттам се показва увита в дрипава качулка глава, черно и сухо лице с увиснали мустаци. На поляната излезе дребничък селянин, отупа снега от краката си и покашля.

Сърцето на заека се разблъска от страх.

В дола пак кяфна кучето.

— Тè, тè, Лиса — каза селянинът и подсмръкна. Види се, беше му студено, защото криеше ръце в окъсаната си шубичка и смешно потреперваше.

По едно време той тръгна към сипея. Заекът не мръдна. Очите на човека му се видяха много страшни. Бяха жълти, в тях се показваха зли пламъчета, личеше някаква грижа и същевременно жестокост.

Изведнъж погледът им трепна и те светнаха с радостен и страстен блясък. Заекът разбра, че селянинът го видя, и като котка изскочи от корена.

След него нещо изщрака и се чу гръм. Криволичейки ловко между падините на сипея, заекът се понесе към стръмнината. Отдире селянинът свиреше и грозно викаше кучката. Заекът чу как тя хвана дирята му и радостно запищя. След малко лаят ѝ стана равен и настойчив.

„Ах-ах-ах-ах!“ — сякаш въздишаше тя и високо се оплакваше от нещо.

От време на време заекът се спираше и слушаше. На два пъти я видя как тича по следите му и как пъха муцуната си в снега. Тя беше

стара и опитна. От нейния дрезгав и страстен лай личеше, че е решила да го гони до смърт.

Той се опита да я излъже в дола, като мина по заледения бряг, но тя не се поддаде, отправи се по истинската му следа и скоро го застигна. Отчаян от нейния застрашително приближаващ лай, заекът прехвърли стръмнината. Пред него лъсна безкрайна равнина. Тук-там се чернееха горички, засипани със сняг. Край шосето се издигаше някаква сграда, а по-нататък, между обвитите в студени пари върби, лъщеше окованата в лед река.

Тук снегът беше по-пръхкав и по-дълбок. Заекът затъваше. На места се виждаха само дългите му уши. Той достигна до един храсталак край шосето и се скри в него.

Една шейна се зададе откъм хана. В нея седяха селяни, облечени в кожуси. Види се, бяха посръбнали, та носовете и бузите им бяха червени. Те шибяха конете, от чиито муцуни излизаше пара, и викаха: „Ехей-й-й!“

Щом отминаха, заекът скочи на шосето, смеси следите си с тия на конете и се озова до хана. Човешки гласове го накараха да се върне и отново да поеме стръмнината.

Лаят на кучката стана рязък и хриплив. Като достигна шосето и изгуби следата, тя се разсърди и на два пъти излая сърдито. Киселата конска миризма удавяше тънкия мирис на заека. А освен това преди час беше минал и автомобил, тъй че заледеният и пожълтял сняг миришеше едновременно на бензин и на коне. Но тя беше опитна. Тръгна край пътя и вдигна високо черната си муцуна. Когато заешката миризма удари носа ѝ, нейната страст се разпали, мършавото ѝ тяло се заогъва като змия. Тя залая задавено, радостно запищя и стремително се понесе напред.

Заекът приближи стръмнината, видя старата си следа и влезе в нея. После се върна и тръгна срещу кучката. Беше изморен. Краката, му се намокриха и заледиха от снежната кора.

Като потича стотина метра назад, той се сви на топка, скочи в един голям трън и зачака.

Кучката пъшкаташе отдолу и уморено лаеше. Тя мина край тръна с изплезен език, гризна малко сняг и дрезгаво заклафка. Заекът я видя отблизо. Едното ѝ ухо беше наполовина бяло, другото лежеше

забърнато на тила ѝ. Кръвясалите ѝ очи бяха зли. Тя уж отмина, но внезапно се върна, зърна го в тръна и запищя:

„Тю-тю-тю! Тю-тю!“

И той хукна към гората. Тук-таме между дърветата блясваше на слънцето жълтеникавата му козина.

Пред него се изпречи каменист път. Той го хвана да тича по-бързо. Турил ушите си на гърба, носеше се като стрела.

Отведнъж забеляза нещо пред себе си. Искаше да се спре и да го разгледа, но в тоя миг силен гръм го накара да обезумее от страх. Нещо шибна лявото му око. Заекът отскочи и се спусна към дола.

Докато бягаше, предметите от едната му страна се губеха и за да не се блъсне в някое дърво, беше принуден да тича по-бавно. Така прекоси дола, скри дирите си във водата и се изкачи по стръмния му бряг. Тук, между изсъхналата ланшна папрат и тръни, той се примъкна и легна.

Раненото око го болеше. Кръв капеше по бузата му и на малки капчици се стичаше по сивата козина край врата му. Болката ставаше все по-силна и нетърпимо жестока. Тогава разбра, че е изгубен, и в здравото му око се изписа ужас. Лежеше и слушаше как селянинът насърчаваше кучката. Ето че тя се впусна по следите му и навали към дола, а нейният господар се защура по пътя.

— Хайде, Лиса, хайде пипни го! — викаше той и току махаше с пушката.

Кучката му отговаряше с лай:

„Тъй! Тъй! Тъй!“

Тя достигна дъното на дола, където кротко бълбукаше водата, и млъкна. Селянинът помисли, че е намерила заека мъртъв, и диво извика:

— Ха, да не си посмяла гиди, чумо недна! — И като луд се спусна към дола.

Заекът слушаше как се провира в гората и пращи. После Лиса отново се обади и селянинът изруга. Той слезе до водата и заобикаля наоколо. Носът на кучката свистеше. Търсеха загубената следа.

Дълго се въртяха двамата из дола.

Слънцето допря хоризонта. Теменужни сенки се стрелнаха в равнината и някъде отдалеч, дето градът се губеше в заснеженото поле,

се чуха шестте удара на градския часовник. Залезът бавно догоря. Равнината се забули в мъгла и всичко се смълча.

Капнала от умора, кучката легна и безпомощно погледна своя господар. Той все още ругаеше и се тюхкаше.

По едно време, като се убеди, че всички усилия са безполезни, той върза кучката и седна на един пън да си почине.

Само на няколко крачки в тръните лежеше заекът и гледаше как селянинът чатка с огнилото и как сладко запуши. Димът дразнеше кучката. Тя кихна. Нейният господар я помилва по главата и каза:

— Отиде си зайчето, Лиса, спаси си кожичката. И на него му се иска да си поживее. Не е лесна работа да се разделиш с животеца.

Лиса помахна опашка и погледна своя господар. Очите на селянина сега изразяваха някаква тежка грижа, сякаш мислеше за нещо много важно, което допреди беше забравил.

— Гладна ли си? — попита той. — Ех, ако искаше да ядеш, трябваше да го хванеш, чу ли, да го намериш! А сега, хайде вкъщи.

Той преметна пушката и поведе кучката. Двамата тръгнаха по брега на дола. Замръзналият сняг запращя под стъпките им.

Долът беше се изпълнил с мрак. И отново почерниха горите, мълчаливи и безнадеждни. Но ето че от изток пламна небето и големият месец изплува. Той се потърколи по хребета на баира глупешки засмян, като че искаше да каже:

„Ей ме и мене!“

Медночервената светлина лизна силуета на човека и обагри плещите му.

Той вървеше приведен и мълчалив, а след него като черна сянка се влачеше кучето.

Заекът го проследи с единственото си око, докато го изгуби в мрачината. После повдигна крачето си, прекара лапата по кървавата си буза и се отърси.

Пак беше дошла нощта, пак лумнаха пламъчета в равнината.

САМИ

Черното като смола зверче лежеше сред тясната площадка като коте, свило крачка под коремчето си. Тънкото му тяло изглеждаше в тъмнината още по-дълго, прилично на чепат клон, свлечен от пороите ведно със сухите листа и съчки, закачени тук-там по скалите. Само очите му, които светеха като фосфорни зърна, го издаваха.

Те гледаха надолу в пропастта, където еднообразно плискаше реката. Натам беше извърната и неговата плоска глава, сякаш зверчето не знаеше какво има напреде му.

Но като постоя няколко минути тъй, то изведнъж трепна и дългата му опашка удари тревата.

От носа на скалата се чу заплашително шиптене, след което последва бърз трясък, като че щракаше ударник на голям револвер.

Зверчето се озъби, опашката му се заметна в тревата, очите му злобно се впиха в големите, огненочервени очи на бухала, който стоеше на каменния нос и не изпущаше нито за миг движенията му.

Той беше се наежил там, приличен на голяма тъмна топка, която се поклащаше. Очите му зловещо светеха, сякаш в орбитите им горяха пожари. Техният неподвижен поглед излъчваше потискащ и зашеметяващ пламък. Но бялката не се боеше — синкаво-зеленият блясък в нейните очички бе студен и остър. Той се забиваше в огнените зеници като стоманено острие. Когато тя се озъбваше, белите й зъби святкаха в тъмнината, а по тялото й пробягваха хищни тръпки, като че по него минаваше електрически ток.

Изведнъж от горния край на скалите, дето дремеше черната неподвижна гора, излетя една сянка. Тя се устреми насреща към селцето, ала внезапно се повърна и се впусна към площадката.

Но бялката я забеляза навреме и със светкавичен скок се мушна в една цепнатина на скалата. Тя стоя там, докато бухалката безшумно отлетя към своето гнездо. Бялката знаеше, че с настъпването на деня двете птици не ще бъдат тъй опасни.

От няколко седмици тя следеше тяхното прибиране и търпеливо очакваше удобната минута да ги нападне. Долу, в каменистата урва, се

намираше леговището ѝ. Съседството с двете птици беше невъзможно. Те отнемаха плячката ѝ и царуваха през нощта над цялата околност. Техните очи плашеха зверчето и същевременно възбуждаха кръвожадността му.

Когато се измъкна от цепнатината, бялката отново зае предишното си място и сега без хитрини и преструвки погледът ѝ не се отделяше от черния силует на бухала.

Постепенно той ставаше тъмнокафяв, защото започна да се разсъмва. Скалите вече се белееха. Вкочанената от мраза земя се обвиваше от леки пари. Водите на реката не искряха, както по-напред, когато мракът не беше се вдигнал, а добиваха бистра и студена синина. Тънкият пласт облаци бавно се разпокъсваше и мътното като изпотено огледало небе се огледа във водите. Светлината на деня се смесваше с унилите лъчи на изтънелия полумесец, увиснал като сребърна вежда над далечните, все още спящи гори. Насреща в селцето заскърцаха вратни, чуваха се човешки гласове, дрънкаха котли и мучеше добитък. Светлинките по прозорците гаснеха.

Очите на голямата, неподвижна птица също гаснеха. Кървавочервената им жар изчезна и сега те приличаха на янтарни зърна. Тъмноръждивите ѝ гърди с всички неуловими оттенъци на нощта личеха все по-ясно. Облите ѝ зеници се свиваха, понякога тя примигваше или бавно затваряше очите си като човек, който се готви да въздъхне. Бялата светлина я ослепяваше. Но тя не се решаваше да се прибере в гнездото си и търпеливо наблюдаваше своя враг.

Така изминаха още няколко минути.

На изток хоризонтът се разжари. Червена светлина удари върховете на гората, жълтите варовити скали порозовяха. Сврака зацърка наблизко, в шубрака край реката зашумя кос. Ято скорци със свисък прелетя над скалите.

Бялката пропълъзя към носа на скалата, приближи бухала на един скок и като му показва зъбите си, поиска да го ухапе за гърлото. Но той отстъпи, надигна се и я удари с широкото си крило. В нейните зъби остана само снопче от меката му перушина. Бялката го изплю и отново нападна.

Сега бухалът бе на самия край на носа. Той се дръпна назад, разпери криле и като описа къса и остра дъга, неочаквано връхлетя врага си откъм скалата.

Зверчето се озова на върха на носа. С предните си крака дращеше скалата, зашеметено от ударите на крилата, които го бръскаха като метли. То започна да пищи и с всички сили се стремеше да се измъкне назад. По бялата му гушка се появи червено петно. Там бухалът бе успял да го засегне със силния си, приличен на лапа крак. Меката му козина се разчорли и то напомняше косматото кълбо, залепено в скалата.

Изведнъж то се откъсна оттам. Бухалът беше го ударил с клюна си по главата и сега зверчето се търкаляше в пропастта омачкано, изтощено, ала все още неутолимо свирепо.

След минутка то стоеше на сипея под скалите, лижеше раните си и злобно поглеждаше нагоре. После бързо се скри в урвата, дето беше дупката му.

Настръхнал и ожесточен, бухалът остана на носа, като въртеше котешката си глава.

Двойка керкенези с писък изхвъркнаха из скалите. След тях уплашено изплюяха крилете на гълъб. Сойки започнаха да се спущат към реката, една след друга, със свити криле. Мразовитият въздух звънтеше под напора на падащите им тела.

Изведнъж една от тях забеляза бухала и тревожно изкряска. Тя се изви и кацна близо до него, надавайки все по-силни и нетърпеливи крясъци. За минутка в гората се вдигна страшна врява. Косовете уплашено чипкаха, свраките бързо прелитаха към скалите. От високите тополи на селцето, където бяха се разположили гарваните, се виждаха черни силуети на птици, които идеха насам. Тяхното дрезгаво грачене звучеше като боен вик.

Напразно бухалът се мъчеше да литне към гнездото си. Пъстро ято от разтревожени птици се въртеше над него и всеки път, когато той се опитваше да хвъркне, гарваните го кълвяха с тежките си човки, а сойките се пъхаха под крилете му.

Той прехвъркваше от скала на скала, съскаше като змия, щракаше с клюн, протягаше крак да пипне някоя нахална сврака, но в това време друга го кълвваше по гърба. Най-последно, разперушинен и уморен, успя да се свре в една вдлъбнатина на скалата и оттам гледаше с големите си изплашени очи.

Едва към обед гладът накара птиците да го оставят на мира. Тогава бухалът тежко отлитна нагоре, в дълбоката дупка на скалата,

прилична на малка пещера, в чието тъмно дъно светеха очите на бухалката.

Като се приближи до нея, той сложи главата си на мекия ѝ като кадифе гръб. Тихи, нежни звуци, напомнящи гукане, изпълниха влажната и студена дупка. Двете птици се гледаха като котки и в техните очи горяха пламъците на страстна, неутолима любов, сякаш самите им души пламтяха.

Така прекарваха дните, скрити от бялата светлина. Но ушите им долавяха всички звуци от дневния свят. Чуваха подсвиркванията на косовете, непрестанното бърбрене на сойките, които виеха гнездата си, дълбоките и глухи като стонове гугукания на гълъбите. Гората се огласяше от птичи гласове, сякаш от сутрин до късна вечер там ставаше някакъв празник.

Изтомлени от страстта, двете птици дремеха свити една до друга, неподвижни като древни божества.

През тесния отвор на дупката се виждаше селцето с белите стълбове дим над къщите, воденичният яз под него, огрян от пролетното слънце, златистозелените ниви и далечните гори, които всеки ден ставаха все по-червеникави. По пътя долу под скалите често се чуваше плачливо скърцане на кола и тежки стъпки на добитък. Следобед шумът на реката се усилваше. Тя прииждаше от разтопените в планината снегове. Тогава откъм гората се промъкваше топъл, влажен полъх, замирисваше на гнила шума и дъб, а вечер потъмнялата земя изглеждаше под лъчите на луната сиво-зелена и мършава.

Двете птици се измъкнаха от дупката и безшумно хвъркнаха в нощта. Отначало летяха между клоните на гората, като че искаха да се скрият една от друга. Бухалката летеше напред, надаваше от време на време тихи, гърлени звуци, напомнящи човешки смях. После те се издигаха над върховете на гората и бързо се устремяваха към пълноликата луна, сякаш искаха да се изпепелят в нейната златиста жар.

Нощта наново разпалваше любовта им. Хрипливият хохот на бухала постепенно се превръщаше в глухо и страстно гугучене. Той се издигаше над женската и като я блъскаше с криле, стремеше се да я събори на земята, но тя ловко го отбягваше. Тогава той кацаше на някой клон и оттам я зовеше с дълбокия си глас, който караше заспалият птици да се разбуждат и настръхват.

Често се спущаха над нивите, примамени от писъка на някоя мишка или от бързата, неуловима сянка на младо зайче, излязло да

поиграе на открито. А след полунощ гонеха прелитащите откъм планината патици, които се връщаха на север, към Дунава.

Веднъж те се носеха над гората като хвърчила, пуснати в нощта. Тежки сенки от новата зеленина лежаха по земята. Гората тъмнееше, изкласилите ниви изглеждаха сребърносиви. Месецът изгря късно на запад, ощърбен и далечен. Снежният връх на планината се виждаше като голям бял цвят, плувнал в лунната светлина. В шубраците край реката пееше славей.

Сега летяха поотделно. Любовта им бе преминала и в дупката на скалите немошно лежаха три снежнобели пухкави бухалчета.

Мъжкият се насочи към нивите, дето се белееше пустият път. Носеше се ниско край слоговете, заслушан в тихия шепот на майската нощ.

Женската летеше край реката, като се държеше по-далече от водата. Но понякога сянката ѝ се мяркаше във вира и тогава оглушителният ек на жабите спираше като по даден знак. Тя ги ловеше из тревата и бързо ги отнасяше в гнездото си. Тоя лов поглъщаше цялото ѝ внимание. Няколко пъти тя кацва по върбите да си почине и да дебне един таралеж, който шумеше наблизко.

Минаваше полунощ и рогатият месец докосна тъмните гори. Скалите отхвърлиха грамадните си сенки зад реката. Водите на реката потъмняха. Наоколо всичко се смълча, като че и самата нощ заспа. Светлината на месеца стана мътна и болна, а небето се покри с пари.

Острият слух на женската долови откъм скалите слаб шум. Дребни буцици пръст и камъчета се отрониха оттам.

Тя размаха криле и с всички сили се понесе към гнездото.

Нещо тъмно изскочи из дупката. Пред него се търкулнаха две бели кълба и полетяха към пропастта. Женската връхлетя върху зверчето и в миг заби ноктите си в гърба му, но бялката се изви като змия и я захапа за гушата. Двете се свлякоха по стръмната скала. Шумът от борбата заглъхна долу, в пропастта. Там те се мятаха, словени в едно. Крилете на птицата се размахваха и блъскаха в земята, а зверчето пищеше и се мъчеше да се освободи от могъщите нокти, които пронизваха тялото му. После всичко утихна. Само в гъстия бурен

до пътя се чуваше уплашеното шиптене на едното бухалче, което бялката беше съборила от гнездото, без да прегризе шията му.

Оттогава мъжкият прекарваше дните си при него, скрит в бурена. Орляците свраки и сойки се въртяха наоколо по цял ден. Само високите стъбла на бъза и копривата го запазваха от техните клюнове. Те го скриваха и от очите на селяните, които минаваха по пътя. Той ги гледаше учудено с мрачните си очи. Хората не го плашеха, понеже никога по-рано не беше ги виждал толкова отблизо. Отначало ги посрещаше недоверчиво и се приготвяше за борба, но после спокойно проследяваше между стъблата на бурена босите им крака.

Малкото бухалче лежеше до него и за да го пази от влагата, той го покриваше с крилете си. Двете птици дремеха, затоплени от майското слънце, между отъналите в роса бурени, приспивани от равния ромон на водите, и търпеливо чакаха нощта. Тогава бухалът напущаше своето скривалище и неспокойно се въртеше наоколо, да се убеди, че никаква опасност не заплашва малкото. Той все не смееше да се отдалечи. Всеки шум го караше да настръхва. Край реката ловеше жаби, гонеше майските бръмбари по ливадите, но щом се увлечеше, веднага напущаше жертвата си и бързаше да се върне при бухалчето.

Една вечер той забеляза, че по пътя върви човек. Това беше селският свещеник, който се връщаше от коситба. Той си отиваше в селото, метнал на рамо косата. Като приближи мястото, попът се спря да запуши.

Той извади огниво и зачатка. Няколко пъти бухалът мина ниско над чорлавата му глава, но попът не го забелязваше и продължаваше да удря кремъка и да мърмори.

Искрите от огниво и чаткането на желязото се сториха заплашителни на птицата.

Като запали праханта, попът я сложи в коравата си шепа, доближи я до цигарата и сладко засмука.

Изведнъж нещо докосна шапката му и едва не я събори от главата му.

Попът трепна и уплашено се огледа. Но освен блясъка на водата и обвитите в тъмнина скали не видя нищо друго. Той понамести

шапката, измърмори и се приготви да се махне по-скоро оттук, ала преди да тръгне, нещо тежко го бухна в гърба.

Той извика от страх и хукна в тъмнината. Бухалът го проследи чак зад реката. Попът подтичваше и уплашено потреперваше. После птицата го остави и се върна при малкото. Сутринта се прибра в бурена и задряма.

Някакви стъпки по пътя я накараха да отвори очи.

Идеше човек. Той се спираше често, после пак тръгваше насам. Бухалът се наежи и протегна напред котешката си глава. Слънчевата светлина го ослепяваше, но все пак той видя човешката фигура да се приближава в огнена мъгла, като тъмна маса с грамадни размери. Тя дойде съвсем близо.

Едно страшно и брадато лице надвисна над бурена. Птицата позна снощния си враг и впи очите си в него, но попът не я забеляза. Очите му ту шареха из бурена, ту поглеждаха към скалите. По едно време той повдигна ръка да снесе косата от рамото си. В тоя миг бухалът изщрака с клюна си в самите му крака.

Попът се дръпна назад и се вторачи в бъза. Между неподвижните стъбла го гледаха две обли червени очи.

— Ай! — извика той. — Сатана! — И като настръхна, хвана косата и я стовари в гърба на птицата. Тя разпери криле и се обърна по гръб. Попът закрещя и жестоко размаха косата:

— На̀ ти тебе, поразнико проклети! На̀!

Като се убеди, че бухалът е мъртъв, той ритна трупа му на пътя. След това забеляза малкото и го смачка с крак.

После метна косата и си тръгна. Вървеше и от време на време потръпваше, сякаш отново виждаше големите очи на бухала. На едно място той се спря и облекчено въздъхна.

На пътя остана да лежи тялото на бухала, прилично на чудно нашарено кадифе, метнато върху пясъка. До него се търкаляше смачканото бухалче.

Слънцето взе да напича. Росата се вдигна. Скалите прибраха късите си сенки към сипея и дивите гълъби престанаха да гугукат горе в неподвижната гора.

Голяма зеленикава жаба предпазливо заскача из тревата край пътя. Златистите ѝ очи се опулиха в мъртвия бухал. Тя постоя няколко

секунди, сякаш искаше да се увери, че той е мъртъв, и уплашено цамбурна във водата.

СЪРНА

Дребното конче весело тичаше по равното шосе. Понякога, като пръхтеше, то издигаше глава, сякаш искаше да кихне, и тръсваше гъстата си грива. Щръкналите калници на разнебитеното файтонче трептяха в мрачината, а старите му яйкове силно друсаха.

Двамата пътници бяха весели, както са весели ловци след сполучлив лов. Отстрани на капрата висеше голяма тъмнокафява сърна. Отметнатата ѝ назад глава унесено гледаше с изцъклените си очи снишеното небе, осято с дребни есенни звезди. Двамата ѝ хвърляха от време на време по някой поглед, като че искаха да се уверят, че тя е здраво привързана там, и жадно вдишваха с влажния въздух миризмата на есен и кон, която съпътстваше файтончето.

От двете страни на шосето се простираха голи кални ниви. Тук-там се чернееха горички, бяла мъгла лежеше в низината, дето шумеше реката, а малката мътна луна бягаше назад и се криеше в оголелите клони на брястовете край пътя.

Двамата пътници говореха за необикновени случки през време на лов, за кучета, за оръжия, шегуваха се със сприхавия господар на кончето и неочаквано единият от тях млъкна и се сгуши в яката на шубата си, като че искаше да подреме.

Другият го погледна учудено, намести се по-удобно във файтончето и затвори очи.

Есенната нощ бе хладна и глуха, пътят — пуст. Файтончето скърцаше и хриптеше. Едното му колело пискливо се оплакваше от нещо, сякаш се сърдеше на равномерните удари на конските копита.

Така измина цял километър.

Изсъска запалена кибритка. Единият от ловците запуши.

— Помислих, че спиш — забеляза другият.

— Студено е. Ако заспя, ще настина. Но аз млъкнах за друго.

— Какво има?

— О, нищо. Спомних си нещо, понеже мислех за сърната, която убихме днес.

— Някакво приключение?

— Да, да, случка... спомен. Доста отдавнашна работа. Тогава бях инженер в едно планинско градче, в което имаше стар турски часовник и много скука. Но околните гори бяха пълни с дивеч.

Той се оживи внезапно и добави горещо:

— Прекрасни бяха тия гори през тихите светли, есенни дни, изпълнени със сладостна умора. Славни дни!... Пък и целият този край е чудно спокоен. Градчето старо, тъжно и тихо. Наоколо села и махалички, скрити край пожълтели като лисичи кожуси гори, занемели воденички покрай унилите реки и пусти пътища, които есен миришат на прах и говежди тор.

Веднъж убих младо, едногодишно сърне. Кучето гонеше неговата майка. Тя избяга далече зад баирите. Види се, то бе я следвало донякъде, после беше се отделило и върнало. Аз го забелязах, когато пъплеше по глинестия сипей.

Напомняше изплашено дете. То се спираше често и като дишаше заморено, тревожно поглеждаше назад. Там, зад червеникавите неподвижни гори, все още се чуваше лаят на кучето.

Когато достигна края на полянката, където стоях, аз гръмнах.

То падна с подвити под себе си крака така, както пада смъртно ударен дивеч.

Аз го довлякох на поляната, сложих го до себе си и с треперещи ръце запуших цигара. После дълго време виках кучето да споделя радостта си с него. Ала то не идеше. Изглежда, старата сърна се стремеше да го отвлече колкото може по-надалеч.

Все пак аз го чаках, докато слънцето докосна върховете на баирите и техните сенки легнаха в низините. Небето се избистри и засия с кротка дълбока синина. Във въздуха висеше нещо безпомощно и до болка нежно. Аз обичах да съзерцавам тия есенни залези, които изгарят в сладка и тиха скръб. Тогава пожълтелите гори, неразклащани от никакъв вятър, остават неподвижни, сякаш са упоени от своята тежка красота.

После метнах сърнето на раменете си и слязох в един тъмен дол, където имаше стар, някогашен път.

Там растеше висока ръждива папрат. Влага и бурени покриваха дъното на дола, като че това място беше кът, останал от друга ера. Сутрешната слана още блестеше между тъмната папрат.

Като оставих сърнето на пътя, отбих се настрана край гората, дето имаше кладенче. И ето, когато се напих с вода, чух зад себе си слабо тропане. Върховете на папратта се раздвижиха и оттам се показва сивото тяло на голяма стара сърна.

Тя държеше главата си наведена като куче, което души. Ушите ѝ бяха насочени напред. По тялото ѝ минаваха бързи плахи тръпки. Изведнъж тя видя сърнето и пристъпи към него, ала шапката ми, захвърлена наблизко, я изплаши.

Няколко секунди душеше въздуха и се вслушваше. Аз стоях тъй неподвижно, че треперещият ѝ от напрежение поглед не ме забеляза. Но тя усещаше моето присъствие и страхът у нея се бореше с инстинкта ѝ на майка.

Неочаквано сърната удари с предните си крака о земята. Тоя знак се отнасяше за сърнето, ала то лежеше неподвижно. Тогава, като не смееше да се приближи до него, тя се отдръпна назад и аз чух колебливите ѝ стъпки в гората край дола.

Тя обикаляше там нагоре-надолу, спираше се, слушаше, пак тръгваше за някъде. После поблея тихичко с тревожен, тръбен и кратък звук. Аз слушах стъпките ѝ как се отдалечават от дола. След това настана тишина. Долът се изпълни с мрак. Наоколо гората почерня. Звездите се палеха и сърповидният месец бързо пожълтя, увиснал в малкия къс небе над мене.

Сърната си беше отишла и може би завинаги. Обхвана ме яд. Трябваше да стрелям, а не стрелях. Страстно ми се искаше да я видя още веднъж, поне още веднъж. Това желание беше тъй силно и нетърпеливо, че аз престанах да дишам и започнах да се вслушвам с полуотворена уста.

Полъхна тих вятър, неуловим като въздишка. Черната настръхнала папрат едва зашумя, а върховете на гората останаха неподвижни. Над главата ми прехвъркна кос, мушна се някъде и се спотаи. Слаба зеленикава светлина мътно освети дола и накара дърветата да хвърлят леки, призрачни сенки.

„Тя ще се върне — мислех си аз. — Ще отиде до мястото, дето днес е лежала с него, ще подуши леглото му — малка трапчинка, изровена на завет под бука. Земята още пази миризмата на тялото му — там има няколко кафяви косъма, прилични на сухи борови листа. Те са паднали от челото му, когато тя е близала с грапавия си език

неговите наболи рогца. А него го няма. Тя все пак няма да повярва, че то е мъртво, и може би ще го подири на полянката, където толкова пъти двете са пасли. Сега тя е там. Гледа върховете на гората, гледа месеца, който също я гледа, мърда уши на всички страни, вслушва се. Не, и тук го няма.

Тя му се обажда: «Х-ук! Х-ук!» — и отведнъж усеща тишината, в която е сама. Тогава забравя всяка предпазливост и решава да се върне в дола, за да провери дали то е все още там. Тя може би не разбира какво е станало, ала нейното учудване расте и постепенно се превръща в мъка, която не ѝ дава мира...”

„И тя непременно ще дойде — реших аз. — Само кучето да не се върне и да я подуши. Дано е вдигнало друг дивеч или пък да си е отишло у дома. Иначе всичко ще пропадне.“

И наистина тя се върна. След няколко минути ясно чух стъпките ѝ.

„Туп-туп, туп-туп!“ едва доловимо кънтеше сухата земя под нейните копита. Тишината в дола прибираше всички звуци и ги усилваше.

Няколко пъти тя се спира и дълго време стоеше на едно място. После тръгваше с дебнещи крачки.

И аз дебнех. Тялото ми тръпнеше. Като че се боях от нещо и същевременно изгарях от нетърпение по-скоро то да стане.

И ето че сърната дойде съвсем наблизо, на брега на дола, и там се спря. Кръвта биеше в слепите ми очи. Аз се ядосвах на дишането си. Рядката лунна светлина се лееше над заспалата гора. Дърветата ме гледаха като хора, затаили дъх в очакване...

Няколко минути продължи напрегнатата тишина. В дъното на дола нещо се срути. Клоните на храстите се разлюляха и пред мене се очерта тъмният силует на сърната.

Тя застана неподвижно, като вкаменена. Половината от тялото ѝ потъваше в папратта, но вдигнатата и глава и линията на гърба ѝ се виждаха добре.

Подчинен на някаква необорима сила, аз насочих пушката и дръпнах спусъка...

Гърмът блъсна гората, долът сякаш изрева. Червеният пламък на изстрела ме ослепи. Нещо изпращя надолу и всичко затихна. Няколко секунди гледах барутния дим как пълзи като отровна мъгла по тревата.

Сетне грабнах шапката си и сърнето и без да погледна настрана, побягнах към шосето. Оттам се понесе воят на моето куче, което ме търсеше...

Файтончето затрополя по някакво дървено мостче. Конят усети водата и спря. Господарят му го плесна е камшик.

Ловецът, който разказваше, отново се сгуши в подплатената с кожа яка на шубата си. Другият попита:

— Значи, остави я там?

— Не, отидох на другия ден, ала я нямаше. За щастие, не съм я улучил.

Двамата млъкнаха.

— По-хубаво — обади се файтонджията. — Ако питате мене, аз ще забраня ловджийството. Какво е то развлечение? Разбойничество!

Той почака да се обади някой и да поведе разговор, но тъй като ловците млъчаха, измърмори нещо и шибна кончето.

СЛЕД ЛОВА

След един лов на пъдпъдъци ние така се изморихме, че няколкото километра път до близкото село, което напуснахме рано сутринта, ни се стори безкраен.

Августовската нощ ни завари близко до реката. Там из буйно израсналите царевици намерихме доста пъдпъдъци, но високите стъбла и слокове пречеха на стрелбата. Ударените птици мъчно се намираха. Ободрени от вечерната хладина и раздразнени от честите изстрели, кучетата ни тичаха като луди и не слушаха нашите заповеди.

— Да прекратим лова — предложи другарят ми. — Утре на ранина, докато росата не се е вдигнала, ще започнем от тия места. А сега хайде в село.

— Защо да не пренощуваме тук? — казах аз. — Имаме мушамы. Те ще ни запазят от влагата и росата. Ще накладем огън и ще си направим отлични легла в оная копа сено.

— Както искате — съгласи се мойт другар.

Ние накладохме огън, изпекдохме няколко убити птици и като се навечеряхме богато, пригответохме леглата си. Излегнати край тлеещия огън, мълчаливо се наслаждавахме на почивката. Ловът с птичар е уморително занимание, но почивката след това е второ удоволствие.

Под метнатите върху сеното мушамы още се усещаше топлината на земята, напечена през деня от жаркото слънце. Миризмата на сено и пръст ставаше по-остра и опиваща във влажния въздух край реката. Нашите кучета, легнали край огъня, лениво помахваха късите си опашки и като ни гледаха виновно, вслушваха се в гаснещите звуци на полето.

— Хубава нощ — казах аз, загледан в дълбокото черно августовско небе, осято със звезди, които тържествено мигаха в тъмния купол.

— Хубава, но безлунна — отговори другарят ми. — По-хубави са юнските нощи.

Той помълча и добави:

— Юнските нощи, когато въздухът е наситен с аромата на узрели треви и на млада зеленина.

— Всички нощи разнежват човека — забелязах аз.

Ние мълчахме дълго време. Нощта бавно обгръщаше всичко. Нашият слаб огън образуваше малко червено петно, отвед притиснато с тъмнина. Околните кукурузи безмълвно се издигаха като мрачни и страшни редици на някакви полкове, спрели своя походен марш в сред равнината. В топлия и влажен въздух щурците стържеха като луди, а крякането на жабите режеше нощта.

— Случвало ли ви се е да пощадите дивеча, когато няма почти никакви видими причини за това и когато той сам се е навирал на пушката ви? — неочаквано попита моят другар.

— Струва ми се, че не...

— Хм, тогава не познавате особеното удоволствие, което ловецът изпитва при подобен случай.

— Поради?...

— Поради идеята за вечност, ако щете! — натърти другарят ми и ме погледна с тоя сърдито-настойчив поглед, с който човек гледа събеседника си, когато се бои, че последният приема думите му с насмешка. После, без да се интересува дали ще му отговоря, той ми разказа тая история:

— Преди десетина години учителствах из околните села, докато най-сетне успях да получа място в родното си село. Оттогава насам живея тук. Мечтата ми беше да се завърна и установя в бащината си къща, която вие вече видяхте поправена и подновена. Ловната страст беше ме обхванала още от дете. В нашия род тя е наследствена черта. Дори тя ме застави да стана учител и да живея на село. Човек се привързва силно към местата, из които дълго време е ходил на лов, и ги обиква като свой имот...

В един юнски ден, като ловях риба близо до селото в големия яз на воденицата, забелязах по мекия пясък на брега следи от видра. Остатъците от люспи и кости окончателно ме увериха, че видрата лови риба наблизко.

Още същата вечер реших да устроя засада в горния край на вира, под самия бързей.

Избрах си място, много удобно за тая цел. Там реката прави малък завой. В десния бряг има скали — сини лескови. Под тия скали

се намира нещо като площадка, която се вдава във водата. Една загубена в шумата пътека извежда на нея. Скрито място и красиво. Знаят го малцина, които минават оттам и се отбиват да пият от бистрата студена вода на кладенчето, което извира от скалите. Като люлякови храсти се надвесват над реката няколко дребни липи. Тогава те бяха още по-ниски, но имаха цвят и току-що бяха цъфнали.

Вечерта с пушка в ръка аз се притаих на това място.

Отначало се вирах във водата и търпеливо очаквах видрата да се появи. Цялото ми внимание беше насочено към предстоящия лов. В своето нетърпение и страст понякога ми се струваше, че виждам главата на плуваща видра. Ето я, разцепва водата и ъгловата бразда от двете ѝ страни образува широки кръгове, които трепкат и бягат към брега... Взирам се по-добре, гледам, плува жаба и с дълга въздишка изпускам набрания дъх в гърдите си...

След час се уморих да чакам и изгубих надежда, че видрата ще се покаже. Едва тогава забелязах колко е красива юнската нощ.

Тя беше тиха, светла и шептяща. Под лъчите на луната реката лъщеше като златно течение. От време на време с лек плясък подскачаше риба и блясваше над водата. Жабите надаваха дългите си куркания, сякаш се молеха. Липите над мене леко помахваха широките си листа и техните сенки едва забележимо трептяха в гладките води на вира. А в кладенчето, удавени, се полюляваха няколко звезди, като дребни жълтици, паднали на дъното му. Не ви ли се е случвало да стоите неподвижно и да се вслушвате в такава нощ? Струва ви се, че чувате как растат тревите, как кипи младият живот наоколо, как всичко ви говори за своята радост, че е младо, силно и че живее. Земята и небето се сливат в едно и самите вие потъвате и се забравяте в него. Радост изпълва цялото ви същество. Искате ви се да глътнете от любов света...

Аз оставих пушката настрана, легнах върху топлия камък и вдаден в хубави размишления, гледах чудесното юнско небе.

И ето, тъкмо когато бях забравил за видрата, тя се показва.

Един неочакван плясък, след който жабите изведнъж млъкнаха, ме накара да погледна във вира.

Главата на видрата се виждаше как цепи водата срещу течението.

Първата ми мисъл беше да грабна пушката. Но аз съобразих веднага, че моето движение ще издаде присъствието ми. Луната беше

се издигнала и огряла площадката, на която седях, тъй че по цевите на пушката се отразяваше синкава светлина.

Трябваше да остана неподвижен и да чакам удобната минута.

Видрата достигна бързея. Тя излезе на пясъчния нос и лъсна там като черна котка. След това издаде тих, неопределен звук и легна.

Към нея се насочиха три черни сенки. Те я заобиколиха и започнаха да душат муцуната ѝ. После като по даден знак и четирите изтичаха до края на носа, дето за минутка отново се спряха. Малко по-късно те се наредиха на бързея и започнаха да бият водата с опашките си.

Старата учеше малките си да ловят риба. С чести и силни удари на опашката си тя принуждаваше рибата да се скрие в подмолите. Малките подражаваха на майка си.

Когато на някое от тях се удаваше да хване плячката си, то бягаше с пърхащата в устата му риба на пясъчния нос и там я изяждаше.

Това занимание продължи цял час. Четирите животни ту внезапно изчезваха, ту се появяваха на повърхността като четири бързи сенки.

Тяхното усърдие да ловят риба постепенно отслабваше. Бяха се нахранили и сега започнаха да играят. Котешките им тела се носеха светкавично из водата. Те се гонеха, обръщаха се по гръб, сплитаха се в голямо черно кълбо, нирваха се със слаб плясък и отново се показваха, повлечени от течението. Понякога се чуваше как младите се хапят и давят с хрипливо хъркане, напомнящо котешко мъркане.

Като издебнах минутата, в която се гмурнаха във водата, аз грабнах пушката, опрях приклада о рамото си и с пръст на спусъка зачаках тяхното появяване.

И ето, до самата площадка, на която бях коленичил, се показва плоската глава на старата видра. Тя беше тъй близо, че аз виждах нейните обли, влажни очи, в чийто поглед се четеше нещо човешко.

Може би беше забелязала сянката ми или пък бе подушила моето присъствие. Тя ме гледаше втренчено и малко учудено, сякаш не беше много сигурна, че вижда човек.

Няколко секунди се прицелвах в главата ѝ, без да посмея да гръмна. Близостта на нейния поглед сковаваше волята ми. Пред мене

стоеше едно живо същество, в очите на което виждах да свети същият вътрешен пламък на душата, какъвто има и в очите на нас, хората.

Докато се прицелвах, не дишах и сега усетих, че не мога да сдържам повече набрания въздух в гърдите си. Без да искам, въздъхнах и жадно поех пресен въздух. Това беше достатъчно видрата да се скрие във водата. В миг вирът опустя. Младите изчезнаха също така, както бяха се появили.

Останах на площадката изненадан от себе си и малко смутен. После, когато жабите отново започнаха да надават меланхоличните си куркания, отведнъж почувствах необикновено спокойствие и мир в душата си, такова, каквото човек усеща само когато е щастлив и обича. По пътя за вкъщи аз се подсмивах в себе си, подсвирквах си весело и гледах младия месец...

Другарят ми се зави с мушамата и легна. Нашите кучета спяха мирно край загасналия огън. Реката пълнеше е успокоителен шепот нощта. Далече из полето се чуваше лаят на селските кучета и дрънченето на закъсняла кола.

— Да, нощта разнежва — казах аз.

— Нима е толкова лошо това? Разнежва?! Хората често се боят да не ги обвинят в сантименталност тогава, когато им се случва да постъпят като истински човеци — отговори моят другар. — А нощта не разнежва. Нощта потиска с тъмнината си. Небето е, което ни въздига...

На другия ден ние направихме чудесен лов.

НА ДАЛЕЧЕН ПЪТ

С настъпване на нощта снегът, който беше започнал да вали привечер, когато ятото диви гъски напусна тихия залив край голямата река, стана още по-гъст.

Ниските непрогледни небеса сякаш се разкъсваха на милиарди частици, които се въртяха шеметно из въздуха и на безкрайни роеве бързаха към земята. Те се лепяха по крилете на птиците, удряха ги по очите и замреждаха погледа им.

По-младите, чиито жални грачения се чуваха в края на голямата клинообразна верига, губеха равновесие и зашеметени от увличащия танц на снежинките, изоставаха назад или излизаха вън от веригата. Виелицата ги понасяше надолу в пропастта, където едва се виждаше бялата равнина. През снежните роеве тя изглеждаше, че се люлее. Тогава строгите гогочения на четирите водачи накарваха цялото ято да намали бързината на полета. С ободряващи грачения старите гъски приканваха отделилите се да влязат отново в техните редове. Веригата се разтягаше, вземаше изморените в себе си и като се вслушваше в крясъците на водача, който летеше на върха на клина, започваше да маха в такт криле.

В здрача на мъгливата зимна нощ гърбовете на птиците се бялнаха от дребния зърнест сняг. Той тежеше на крилете им, забиваше се като ледени игли в изтегнатите им напред шии, стремително насочени на юг, към невидимата планина, загубена някъде в мрака и мъглата. Ритмичното фучене на техните криле се сливаше с шума на вятъра и единствено им даваше смелост и надежда. Тихите им викове, прилични на оплаквания, се разнесоха високо под черните небеса.

Те се стремяха да летят една зад друга, тъй че всяка от тях да цепи въздуха само с едното си крило и по тоя начин да облекчава полета на своята другарка. Освен това трябваше да запазват строго хоризонтална посока.

Ала виелицата огъваше веригите и разваляше добрия ред. По-слабите гъски губеха височина и лишени от помощта на другарите си, надаваха отчаяни грачения, сякаш ги молеха да слязат по-ниско.

Няколко пъти водачът се опита да издигне ятото високо, където неговият инстинкт му подсказваше, че скоростта на вятъра е по-слаба, но изморените криле на неговите другари не бяха в състояние да го следват. Светлинките на пръснатите из равнината села ги подмамваха. Числото на изостаналите гъски се увеличаваше.

Когато техните викове започнаха да се чуват все по-слабо и отчаяно, старият гъсок се отдели от върха на клина. Неговото място се зае от друг силен и опитен летец, а той слезе ниско, събра изостаналите птици, нареди ги в къса, наклонена линия и застана начело. Така зад голямата клинообразна верига и малко под нея се образува друга, чиято дължина постоянно растеше.

Няколко минути гъските летяха мълчаливо. Бдителността на водача се засили. Ятото навлизаше в тясна клисура. Гъсокът тревожно въртеше глава. Малкото му око час по час се вторачваше нагоре, където срещаше гъстия рой на снежинките, ту поглеждаше надолу криволестата черна линия на реката. От време на време той се обаждаше с тихи, но строги гогочения, на които в хор отговаряха старите гъски. Те виждаха вече затрупаните със сняг гори от двете страни на клисурата и през шума на виелицата чуваха рева на реката. Напред смътно се очертаваха първите вериги на планината. Зад тях се простираше малка равнина, където ятото можеше да нощува, в случай че се наложеше това.

Изведнъж се чу шум от силни криле, които бързо цепеха въздуха. Единият от водачите нададе няколко предупредителни грачения.

В здрача на бялата нощ между тъмнеещите се снежни мушици се показаха три лебеда. Те летяха мълчаливо, изпънали дългите си шии, прилични на три бели сенки.

Ятото издаде гръмки викове, сякаш ги приветстваше. Но лебедите отминаха мълчаливи и надменни и се изгубиха във виелицата.

Дълго време гъските не можаха да се успокоят, развълнувани от срещата. Тя им напомни за топлите летни вечери край голямата река, дето бяха отрасли, за огледалните ѝ води, за пълните със зърна равнини, за тихите червени утрини, в които отиваха на паша.

Техните викове станаха още по-радостно възбудени, когато преминаха клисурата, в чиито могъщи пазви виелицата беснееше най-силно. Тук, в малкия къс равнина, те видяха грамадно светло петно,

прилично на сияние. То напомняше жълто утро, обагрило небето с топла светлина, зовеше ги и им обещавахе убежище...

Ала строгите викове на водачите накараха младите гъски да млъкнат. Отсечените гогочения посочваха някаква опасност. През мъглата и снега изведнъж блеснаха хиляди светли точки. Огнената снага на града се показва като жарава и тихият му рев достигна до ятото като ръмжене.

След няколко минути те бяха вече над неговите улици. Виждаха отгоре черните фигури на хората, разноцветните реклами, автомобилите, които затъваха в снежните преспи, и усещаха тежката миризма на дима от комините. Това зрелище едновременно ги плашеше и привличаше. Всред загубената в мъглата равнина градът им се струваше като оазис, дето зимата не беше тъй люта.

Примамени от светлината, изморените птици незабелязано се спущаха ниско. Веригите се разстроиха, редът се изгуби. Напразно старите гъски надаваха тревожни викове. Отделни гъски оставаха назад и блуждаеха из светецата мъгла на разни страни.

Цял час водачите кръстосваха небето над града да събират своите другари. Едва към полунощ ятото се измъкна от предателската светлина и отново хвана течението на реката.

Сега неговите грачения бяха отчаяни. Те звучаха тихо, като стонове. Гъските диреха място за почивка.

Далеч от града забелязаха малко продълговато островче всред реката. Като прелетяха няколко пъти над него, да го огледат по-добре, гъските се спуснаха край ниските върбалаци и отведнъж млъкнаха.

Няколко минути стояха неподвижни в снега, отдето стърчаха само дългите им шии. После една по една влязоха в черните води на реката и лакомо претърсиха бреговете на островчето. След като заситиха глада си, те налягаха в снега, мушнаха глави под крилете си и тозчас заспаха. Само водачите останаха будни, кацнали на най-високите места на острова, отдето, мълчаливи и неми, се вслушваха в пляска на водите.

Виелицата утихна. Кръгзорът се разшири. Мъглата из полето започна да се вдига. Ниското небе стана черно и тежко, а бялата равнина се губеше на север в жълтото сияние на града, обагрило хоризонта като далечен ножар. Над островчето на два пъти прелетяха

със свисък малки ята патици и кацнаха нагоре по реката. След тях налетяха черни лиски, чиито тела се сливаха с тъмните води.

Изведнъж един от стражите нададе гръмки викове. Беше забелязал сянка на видра, която безшумно плуваше към островчето. С уплашен грак гъските се вдигнаха накуп. Но една от тях остана и те чува предсмъртния ѝ вик.

Ятото се опита да кацне пак, ала едрите мишелови, които спяха във върбите, го изплашиха и накараха да се издигне високо. Тогава водачите поведоха гъските към планината.

Няколко пъти се опитваха да минат нейните върхове. Те се объркваха в тъмното страшно море на мъглата и много от тях се отделиха от ятото завинаги. Останалите се връщаха назад, построяваха се наново, вземаха височина и пак се изгубваха на юг.

Но ето че дойде утрото — сиво, безнадеждно и студено, — сякаш светлината не идеше от небето, а направо от снега.

То ги свари кацнали край една малка планинска рекичка, близо до един долан, чието голямо дървено колело им напомняше за хората и ги държеше нащрек. Тяхното число бе намаляло наполовина. По гърдите им висяха парченца лед, а уморените им криле стояха отпуснати. Повечето лежаха в снега и спяха.

Край тях, като зловещи спътници, се виеха блатните ястреби, търпеливо чакаха големите бели мишелови, скрити в клоните на върбите.

През целия ден гъските летяха нагоре-надолу по реката. Бялото поле беше пълно с опасности. Те виждаха коли и хора, които отново начертаха затрупаните пътища, прилични на паяжина край града, виждаха засипани села, откъдето се обаждаха техните питомни събратя, сякаш ги канеха да слязат при хората в топлите дворове. Понякога от земята трясваше изстрел и нещо изсвирваше в гъстия студен въздух. Изплашените птици се разпръсваха, а после се издигаха още по-високо над негостоприемната земя. От време на време някой техен другар се откъсваше от изкривената верига и те го виждаха, кацнал безпомощно всред полето, да ги зове с отчаяно грачене.

Едва привечер водачите откриха голямо незамръзнало блато, всред чиито води изгладнелите и съсипани от умора птици намериха истинско убежище. Там те завариха много от другарите си и трите лебеда, които бяха срещнали миналата нощ.

С радостни крясъци ятото се спусна в блатото, посрещнато гръмко от своите другари. Тук в безопасност гъските пълниха цяла нощ празните си гуши, като се гмуркаха и весело пляскаха с криле.

Сутринта времето се проясни. Небето се повдигна, облаците се разкъсаха, на изток хоризонтът се разжари и водите на блатото се покриха с руменина. С радостни викове гъските се приготвиха за своя далечен път през сините планини, където ги чакаха топлите брегове на Егея и устията на големите пълноводни, никога незамръзващи реки.

Ето изхвъркна напред старият водач и удари с широките си криле звънтящия от мраза въздух. След него леко се издигна друг, после втори, трети. Показаха се двете наклонени линии на клина — сякаш излизаха направо от алените води на блатото. Размахаха се в такт криле, изпънаха се напред шии. Бодро и стройно се понесоха веригите над млечнобялата равнина.

Като грамадна пряспа лежеше долу планината, обвита от пари. Синкавите ѝ пропасти димяха. Студеното им дихание сякаш зовеше птиците. Ала те гледаха напред към синия лазур на хоризонта, където едва се забелязваше спокойната и топла шир на морето.

КОЗЕЛЪТ

Преди години по високите скалисти върхове на Джендема скиташе стадо диви кози. Водеше го едър пръч с тъмен гръб и с големи черни рога, извити като куки. Когато забележеше опасност, пръчът изсвирваше през носа си и дивите кози, понесени в лудешки бяг, изчезваха в страшните пропасти на Джендема.

Помакът Кара Ибраим идваше през ден да браконьерства по тия места. Той излизаше от колибата си в тъмни зори с козиняв чувал под мишница, с котки на цървулите и с малка торбичка, която привързваше на кръста. В нея имаше парче хляб, глава лук и няколко патрона. Пушката си — стара турска маузера — Кара Ибраим криеше из разни пукнатини в скалите. С тая пушка той дебнеше високо из настръхналите и недостъпни скатове на Джендема. Сърцето на Кара Ибраим беше здраво, та никога не му се завиваше свят, краката му го носеха леко и сигурно из най-опасните пътеки, а очите му бяха като очи на орел. Достатъчно бе да сложи длани край тях и като движи полека глава, да прошари с поглед някои далечни скали, за да забележи дивите кози. Налягали на някоя площадка, дивите кози мъчно се различаваха, но Кара Ибраим имаше набито око и рядко се излъгваше. По околни пътеки той издебваше стадото и тънкият пукот на маузерата отекваше из Джендема, повтарян и потретван от ехото. Рядко се случваше замерената коза да не подскочи и да не падне по гръб. Кара Ибраим я свличаше на по-достъпно място, разсичаше я на парчета, слагаше месото и кожата в чувала и по мръкнало го отнасяше в къщи. Така той изстреби цялото стадо. Остана само козелът да ходи по непристъпните върхове.

За този козел Кара Ибраим бе пропилял много дни и все не му се удаваше да го убие. Козелът се пазеше като дявол и нито веднъж Кара Ибраим не беше успял да стреля по него. Случваше се да се мерне някъде по върховете между тънките, отминаващи като мъгла облаци. Мерне се и изчезне. Друг път внезапно изскочи отнякъде и дорде Кара Ибраим вдигне пушката, козелът се изгубваше, сякаш пропадеше вдън

земя. Всичко на всичко Кара Ибраим беше го виждал десетина пъти, но нито веднъж не му се удаде да го вземе на мушка.

В едно октомврийско утро, два часа преди да се разсъмне, Кара Ибраим стана и започна да се приготвя за лов. Жена му Хатидже, която спеше заедно с трите си деца на пода, отвори очи и го видя да тършува из окадената, вмирисана на кисело одая. Кара Ибраим взе от поличката железните котки, патроните и тютюневата си кесия, сложи хляб в торбичката и поиска да излезе.

— Къде отиваш, Ибраим? — попита Хатидже, макар да знаеше много добре, че той отива на лов.

— Отивам да убия пръча — отвърна тихо Кара Ибраим, за да не разбуди спящите под чергата деца. — Нощес аллах ми изпрати хубав сън. Сънувах, че убих стария дявол, и днес непременно ще го убия.

— Ех, Ибраим, от тоя лов ние с ме най-бедните в цялата махала. Плетът на двора от лани е разграден, къщи няма нито брашно, нито дърва, а зимата идва — каза Хатидже, но Кара Ибраим дори не я изслуша, взе по-скоро козинявия чувал и се упъти към Джендема, чиито мрачни зъбери се губеха в още тъмното небе.

Когато се раззори и Джендема засия със синкавите си пропасти и с огрените си по върховете бели чуки, Кара Ибраим стигна до мястото, дето криеше пушката си. Като я измъкна от пукнатината и изтри цевта ѝ с длан, той тръгна по левия бряг на една теснина. Долу между грамадните камъни се пенеше реката, но шумът ѝ не се чуваше, защото духаше силен вятър. Кара Ибраим вървеше срещу вятъра с наведена глава — тънък, лек, малко прегърбен в плещите. Мръсната шамия на главата му трепкаше с единия си край като крило на пеперуда. Под нея със суров и стъклен блясък светеха остриите му светлосиви очи.

Като се изкачи на една скала, прилична на огромен калпак, той сложи пушката до себе си, легна по очи и внимателно претърси с поглед всички площадки и гънки по скалите зад реката. Знаеше, че в такова ветровито време козелът няма да легне от тая страна, а ще предпочете завета отсреща. Из това ждрело Кара Ибраим най-често го бе виждал.

Насрещните скали, потънали в студена сянка, изглеждаха като огромни чудовища, безредно нахвърлени едно въз друго. Тук-там из тях зеленееше клек, жълтееха петна от лишей и се тъмнееха дълбоки

пукнатини. Долу се блъскаше реката, а високо в синьото небе отминаваха разкъсани и космати облаци.

Кара Ибраим огледа всяка гънка, всяка падина и площадка, но козела го нямаше. Вятърът фучеше в теснината и като блъскаше каменната гръд на планината, прехвърляше зад хребета, над който се стрелкаше орел. Мъничък като чертица, орелът се губеше между облаците.

Друг път в такова време Кара Ибраим предпочиташе да си стои в къщи, но сега му хрумна, че най-лесно може да издебне козела, защото силният вятър ще пречи на животното да чува добре. Кара Ибраим полежа още малко на скалата и като се убеди, че няма смисъл да стои повече тук, свлече се по камъка на завет да изпуши една цигара. Той извади мешинена кесия с рязан тютюн, сви дебела цигара от вестник и дълго удря с огнивото, дорде запали праханта. Зад скалата не духаше, слънцето позатопли окърпената му антерия и понагря студената цев на опряната в скалата пушка.

— Голям дявол, голям дявол, ама ще падне той на мушка, ще падне... Аллах си знае работата — мърмореше Кара Ибраим, като смучеше цигарата и неспокойно местеше погледа си по насрещните скали. От ума му не излизаше снощният сън. Беше сънувал, че уби козела с един изстрел под плешката, а козелът, паднал по гръб, го гледаше с жълтите си противни очи и му говореше нещо с човешки глас.

Изведнъж Кара Ибраим трепна, мършавото му лице, обрасло с жълтеникава брада, просия и в очите му блесна радост. Козелът беше там, до самия ръб на една чука, и грееше гърба си на слънце. Кара Ибраим го забеляза по лъскавината — козелът бе мръднал, гърбът му лъсна и го издаде.

Кара Ибраим продължи да пуши, докато цигарата не опари тънките му бледи устни. Погледът му обходи всяка гънка насреща: чертаеше пътя, по който щеше да издебне козела, стъпка по стъпка. Умът на Кара Ибраим работеше бързо, но спокойно. Да стреля оттук — нямаше смисъл, — разстоянието беше най-малко петстотин метра: нямаше да улучи, макар че маузерата биеше и по-далече. Да върви все от тая страна, докато се изравни с козела, беше глупаво — козелът веднага щеше да го забележи. Оставаше само един начин — да се върне назад, да мине отвъд през реката и като обиколи издалеч, да го

издебне от насрещната страна. Тоя начин бе добър, но той имаше и една лоша страна вятърът щеше да духа в гърба на Кара Ибраим и хитрият козел можеше да го подуши. Кара Ибраим реши да върви не по посока на вятъра, а напреки, като пресече скалите по най-трудната, но затова пък най-удобна за дебнене посока.

„Е, аллах да помага“ — реши той и като взе пушката, смъкна се в реката, прегazi я и се измокри, но не обърна никакво внимание на това. После Кара Ибраим започна да се изкачва бавно из скалите. Трябваше да върви тихо, да стъпва на сигурно място и да не свлича под краката си камъни. Той бе скитал навред из Джендема, но и наум не му бе идвало, че някога ще се катери из тия скали, защото те изглеждаха недостъпни. Кара Ибраим пълзеше на четири с котките на цървулите си, а понякога, когато се наложеше да мине над пропаст, разперваше ръце, обграбваше студената скала и сантиметър по сантиметър се придвижваше напред. Така той измина половината от разстоянието, което го отделяше от козела. Най-сетне според предвиждането му беше се приближил на изстрел. Козелът не беше далече — разделяше ги само тесен, ръбест, нащърбен гребен и стига да се изкачеше там, Кара Ибраим щеше да го види. Кара Ибраим чакаше тоя миг със страст, чакаше го и със страх. Не се знаеше дали козелът не го е усетил. Без пъшкане и без звук Кара Ибраим пропълзя като котка по гребена, намери най-ниската му точка, от която можеше да подаде глава, и като задържах дишането си и усещаше тръпки по снагата си, надникна. Козелът си стоеше на ръба на чуката, на стотина метра оттук. Беше легнал между два камъка, тъй че се виждаше само средата от тялото му и главата му с черните, извити назад рога.

Сърцето на Кара Ибраим блъсна като чук, кръвта му радостно кипна, а в очите му светна хищна радост. „Аллах си знае работата“ — помисли си той и като провря само тънкото дуло на маузерата през една чупка на гребена, започна да се прицелва. Той насочи най-напред острата мушка в главата на козела, но се поколеба. Главата представляваше малка цел, можеше да не я улучи, по-добре беше да вземе тялото. Кара Ибраим внимателно намести върху изравнената с ушите на мерника мушка светлокафявото петно, което ясно се виждаше между двата камъка, пое си дъх и тежката маузера, като блъсна рамото му, подскочи нагоре. Вятърът на часа удави изстрела някъде из ждрелото. Козелът подскочи, късата козина на гърба му се

развя и задницата му се вдигна в шеметен бяг. Кара Ибраим не вярваше на очите си.

Той се прехвърли през гребена и отиде на мястото, където допреди малко лежеше козелът. На десетина метра по-нататък скалата беше опръскана с кръв.

— Сънят не може да ме излъже — прошепна Кара Ибраим и стръвно заследи кървавата диря. Тя водеше полегато към една пропаст. Мястото беше усойничаво и мрачно, скалите се спущаха почти отвесно към реката и само към средата, където се образуваше дълбока хлътнина, прилична на грамадно счупено гърне, имаше тясна и равна ивица. Долу, под скалите, синееше урва и тук-там като зелени петънца се виждаше клек. Кара Ибраим достигна пропастта и видя, че кървавата следа продължава към другия край. Той знаеше, че зад тая пропаст скалите се смъкват в дълбока като кратер падина, в дъното на която блестеше езеро. Ако се съдеше по кървавите следи, раненият козел не можеше да отиде по-далече от езерото и тъй като наоколо беше голо, Кара Ибраим щеше да го намери лесно. Оставаше да се мине през пропастта.

Кара Ибраим скъси ремъка на пушката и плътно я прикрепи към гърба си, пристегна износения, отгънал пояс и като усещаше, че ръцете и краката му треперят от умора, а от нетърпение и яд го избива пот, започна да се придвижва към пропастта. Той се хващаше с ръце в скалата, използваше ловко всяка пукнатина и всяка издатинка и успя да достигне тясната и равна ивица. Но ивицата свърши на няколко крачки от другия край на пропастта с една издута пожълтяла скала. Под нея вятърът беше навял суха трева. Кара Ибраим се изправи с треперещи ръце и като диреше къде да закрепи крак, започна полека да обхожда скалата. Педя по педя, прилепил гърди, той се примъкваше напред и когато достигна до най-трудната и гладка част на скалата, проточи шия и видя, че пред него тъмнее малка пещера. Тогава през ума му мина, че козелът се е скрил вътре, и изведнъж усети непонятен страх. Но какво можеше да му направи един ранен козел? Нима Кара Ибраим можеше да се бои от него? И той продължи да драще и пълзи към пещерата.

Козелът наистина беше там. От пробития му корем течеше кръв и под него беше се образувала тъмна локва. В изпъкналите зорки очи на животното се четеше смъртна тревога. Клекнало на задните си крака, то слушаше как Кара Ибраим пъшка на половин метър от входа

на пещерата. Хълбоците му трепереха, козината на врата му беше се изправила. Ето че пръстите на помака се вкопчаха в един ръбест камък до входа и козелът се дръпна ужасен в тясната и плитка пещера. Той изплезе език, облиза се и пръхна. Увитата в мръсна шамия глава на Кара Ибраим се мярна пред пещерата, после той закрепил коляното си на площадката и понечи да влезе вътре. Но цевта на пушката се закачи в скалата и му попречи. Тогава обезумелият от ужас козел силно изсвири през носа си и с всички сили се хвърли към входа. Една сива маса удари в гърдите Кара Ибраим и го откъсна от скалата. Той полетя и докато се превръщаше и размахваше безпомощно ръце, видя, че козелът също така се гърчи във въздуха, но му се стори, че козелът не пада, а се издига към небето, сякаш отиваше при аллаха, а самия него изпращаше в остриите камъни на урвата.

ГОРСКА ПРИКАЗКА

Край една горска поляна, обрасла с рядка трева и билки, се издигаше грамаден бук. Неговото стъбло, подобно на колона от сив мрамор, се извиваше високо над останалите дървета и се губеше във величествена корона от клони. Могъщи корени, като дебели смокове, впити в земята нашироко, поддържаха и хранеха това чудесно дърво, най-високото в цялата гора. Сутрин, когато изгрееше слънцето, лъчите му докосваха най-напред върха на бука и после слизаха надолу към другите дървета.

Твърди сивокафяви гъби и лишей бяха израсли по сенчестата страна на бука, резедав мъх, нежен като коси на русалка, висеше по долните клони, из които се издуваха чворове, прилични на ръбове от стари рани. Под короната на бука тъмнееше малка хралупа и всяка пролет и есен над нея се появяваха меки бисерносиви гъби, натрупани на гроздове, защото някога дървото беше боледувало.

От няколко години насам в долните клони на бука две чинки свиваха своето гнездо. Те събираха от самото дърво изсъхнал мъх, развлачена от слънцето и дъждовете кора и сухи лишей, с които виеха кръгло като топка и здраво гнездо. То висеше над една тънка вейка и мъчно можеше да се различи от чворовете и мъха по клоните на бука.

От ранна сутрин до късна вечер мъжката чинка пееше възторжена и звънка песничка. Тя напомняше трели на славей. В нежната сянка на могъщото дърво като в чудесен шатър от златистозеленикава коприна, из който играеха слънчеви петна и капки, мъжката чинка пееше, издигнала глава, и розовата ѝ гушка трептеше и се издуваше. Черните ѝ очички блажено примижаваха и човек можеше да види с просто око как сивозеленикавата ѝ опашка потрепва в ритъма на сърцето ѝ. Далече из гората отекваха нейните весели чуруликания и се смесваха с песните на другите птици. През това време женската чинка току-що бе измътила седем бледогълбови яйца, малки като лешници.

От време на време на бука кацваше кълвач и пълзеше по кората му, кацваше див гълъб или ястреб, но никоя от тия птици не

забелязваше гнездото на чинките. Дори мравките, които лазеха по короната на дървото, не бяха го открили, макар че го търсеха, за да изядат живи голите и слепи птиченца, притиснати в неговото топло дъно, покрито с перца и мъх. Чинките живееха спокойно и букът ги закриляше с листата си.

Една нощ, когато юнското небе изпращаше над върховете на гората бледата светлина на своите дребни сребристи звезди, а дивите цветя на полянката разтваряха чашките си и пълнеха въздуха с благоухания, през гората мина златка. Безшумна като сянка, златката диреше плячка, защото беше гладна. Тя се катереше ловко по дърветата и като обдушваше край себе си с плоската си муцунка, прехвърляше се от дърво на дърво. Звездната светлина едва-едва се отразяваше по лъскавата ѝ козина, а тънките ѝ нокти оставяха върху кората на дърветата едва забележими убождания.

Така златката достигна бука, погледна нагоре и подуши стеблото. Заедно с миризмите на билки и на гнила ланшна шума зверчето усети и миризма на хралупа. То се метна на бука и пропълзя нагоре. В хралупата нямаше нищо освен загнила дървесина и сухи листа, които есенните ветрове бяха навели в нея. Златката я отмина и продължи да лази по напречните клони на бука.

Никоя от птичките не я усети. Мъжката чинка спеше на един клон над гнездото, мушнала глава под крилото си, прилична на топчица мъх, а женската, притиснала с гърди голите и слепи птиченца, беше разтворила крилцата си да пази рожбите си от влагата и росата. Тя също спеше с отметната към гърба глава в една неудобна поза, която само майките могат да понасят.

Златката претърсваше клоните един по един. Тя знаеше от опит, че птичките предпочитат ниските клони, понеже там са запазени повече от вятъра. Освен това беше чувала песните на мъжката чинка. Тя стъпи на клона, в чиито вейки към неговия край висеше гнездото, и като се пазеше да не го разклати, бавно запълзя по него. Женската чинка се събуди. Без да промени своето положение, тя отвори очи и в тях за миг се отрази звездната светлина. Върхът на клона вече се огъваше. Златката се мъчеше да се закрепи и да достигне вейката, на която бе прикрепено гнездото. Женската чинка виждаше очите на зверчето, които фосфоресцираха като две горящи синкавозелени

бездни, но продължаваше да лежи над пиленцата, защото майчината любов е по-силна от смъртта.

Изведнъж златката се метна, сграбчи гнездото в лапите си, откъсна го и падна с него на един клон. Там тя заби тънките си като шила зъби в чинката, която изписка. После зверчето изяде птичката и голите пилета бавно, без да бърза, както ядат котките...

Мъжката чинка се събуди, но остана на своето място безпомощна и сляпа. Тя издаде няколко тихи и жални звука и дълго време не можеше да се успокои.

Щом се нахрани, златката стана ленива и безразлична. Зверчето се вмъкна в хралупата на бука, помърка и заспа. Листата на бука успокоително шептяха, сякаш шумяха далечни води. Дребните звезди пак така лееха мътната си светлина над тъмната гора. Мъжката чинка отново мушна глава под крилото си и пак заприлича на топка мъх.

Когато се разсъмна и между гората заигра синкавата светлина на утрото, чинката се събуди и потърси гнездото. Вейката, на която то бе прикрепено, висеше безпомощно. Гнездото се търкаляше в корените на бука, а долу по рядката трева бяха полепнали сивозеленикавите перушинки.

Дълго време мъжката чинка жално писука и с тревожно вдигната глава се ослуша дано чуе гласа на своята другарка.

Гората се пробуждаше безкрайна и необятна. Хоризонтът над планината пламтеше от напирания изгрев и първите лъчи на слънцето, както всякога, докоснаха върха на бука. Огнени и портокалови петна заиграха по неговата сребриста кора. Грамадното дърво се нежеше. Неговите копринени пазви се разлюляха. Жадно поемайки слънчевите лъчи, отгоре надолу затрептяха и зашумяха хилядите коприненомеки листа, сякаш букът се смееше с радостни тръпки...

Чинката се спусна на полянката и като клъвна няколко семенца и червеи, кацна отново на бука. Там тя стоя дълго време замислена и неспокойна, но когато песните на другите птици изпълниха отвред гората, запя и тя...

РИС

Щом се здрачи, рисът, който спеше в хралупата на един грамаден бор, се измъкна навън.

Той се прозя с широка, котешка гримаса, от която неговите уши се свиха назад, а раззиналата му уста показва белите му, остри зъби.

Наоколо беше тихо и мрачно. Изтощени от дългата и продължителна зима, старите борове изглеждаха смълчани и тъжни. По попуканите им стъбла висяха черни мъхове. Шишарки и клечки, сплетени като гарванови гнезда, се тъмнееха в клоните им, където се белееха и остатъци от вледенен сняг.

Рисът се отърси, клекна под бора и започна да се ослушва. Зениците му се свиха. Изглеждаше сънлив, отегчен, изпълнен с презрение към всичко, сякаш не му се искаше да тръгне из влажната, мълчалива гора.

Ала това безразличие беше лукаво. Острият му слух долавяше тихите съскания на подранил глухар. Звучите идваха от насрещния склон на планината, дето черната стена на боровете се губеше във вечерната дрезгавина.

Тия скърцащи звуци го възбуждаха. Той размаха късата си опашка и няколко пъти заби ноктите си в един сух клон, който лежеше в краката му. После, като се прозя и протегна тъй, че изпъстреният му с ръждивокафяви точки гръб се преве като кобилица, тръгна надолу из планината.

Късото му тяло едва се забелязваше в полумрака на старата гора. Само студените му, жестоки очи издаваха неговото присъствие. Тяхната фосфорнозелена светлина напомняше светлината на звездите в мразовитите януарски нощи.

На една поляна, дето се белееше неразтопена снежна пряспа, рисът се спря и огледа внимателно клоните на дърветата. Когато беше много гладен, тук ловеше катерици, чиито зимни запаси от семена и плодове бяха скрити под корените на боровете.

Но тежката зима беше прогонила дивеча към закътаната от ветровете долина и старата гора беше тиха и пуста. Катериците,

напуснали тези места ведно със сърните и зайците, бяха се заселили в полите на планината. Преди седмица и самият рис се криеше в една напусната вълча бърлога, която намери по течението на реката, долу в самата котловина. Беше принуден да слиза чак до шосето, отдето за пръв път в своя живот видя човешките селища и чу лая на кучетата. Той вървеше след сърните.

Всяка нощ събаряше сухи листа, останали между клоните от есента, за да подмами своите жертви. И когато сърните идваха, водени от глада, той скачаше върху гърба на някоя от дървото, в чиито клони бе се притаил.

След като се убеди, че наоколо няма нито една катерица, рисът продължи пътя си. Нощта беше настъпила тиха и влажна. Снежните върхове на планината се разбулваха от мъглите и техните могъщи силуети се сливаха с тъмното мастилено небе, по което тук-там блещукаха дребни, далечни звезди. В пазвите на заспалите гори се чуваше тихият рев на пролетните води.

Изведнъж до една млада ела с навеснали до земята клони се мярна лека сянка. Нещо изтрополя, бялна се в тъмнината и за миг изчезна.

Рисът се спря като закован. Между миризмата на смола и гнилоост, която изпълваше цялата гора, долови мирис на сърна.

С няколко скока се намери до елата. Леглото на сърната беше още топло. Той го подуши жадно. Подмамен от близостта на пляката, той се завтече по следите на сърната, но скоро се спря, послуша се и сърдито се върна назад.

Сега той прекоси напреко склона и се озова в южната му страна. Тук гората беше по-млада и по-гъста. На места срещаше изсъхнала ланшна трева, пожълтяла от мраза и полуизгнила. Близко до един паднал от старост бор със злобно фучене върху риса се хвърли грамаден глиган. По-нататък гладна вълчица, клекнала край дупката си, където бяха скрити нейните вълчета, му показва зъбите си. Една лисица вървеше по следите му и той виждаше светещите ѝ очи зад себе си. За да се отърве от нея, слезе към реката. Влажната долина го облъхна със студенината си, а шумът на водите му пречеше да чува добре, но лисицата вече не се виждаше.

Той тръгна по течението на реката, заобиколи брезовата горичка — гола и мокра — и излезе на поляните тъкмо когато зад скалистия

хребет на един връх се показва бледото сияние на месеца. Гнилите пънове на едрите гранитни късове, пръснати по поляните, лъщяха измокрени от росата.

Тук рисът вдигна две глухарки, легнали в клоните на една пречупена от зимните бури ела. После попадна в дирите на зайкиня, следвана от два заека. Те се биеха да я овладеят всред поляната, докато тя пасеше и от време на време се изправяше на задните си крака.

За да се приближи към тях, трябваше да заобиколи поляната. Но когато се озова там, зайците бяха на другия ѝ край. Увлечени от борбата, те подскачаха, хапеха се и се деряха с нокти. Зайкинята ги следваше равнодушно.

Рисът се притаи до един храст. Под слабата и мътна светлина на изгряващия месец неговите котешки очи виждаха всички движения на зайците. Понякога техните бели опашки се носеха нагоре из поляната, сякаш животните бяха усетили мълчаливото присъствие и бягаха да се спасят. Той трепваше, но борците отново се връщаха към мястото, където пасеше зайкинята. Тя се приближаваше бавно с безшумни и леки скокове. Рисът се приготви.

Когато неговата жертва дойде съвсем наблизо, сивото му тяло се изхвърли напред. В същия миг двата заека профучаха край храста. Вместо на зайкинята рисът се озова върху единия от мъжките. Заекът изкрещя и викът му отекна в мълчанието на планината като детски плач...

Луната беше се показала зад върха — мътна и малка. Насрещният хребет искреше със снеговете си върху озареното небе. Горите посиняха, забулени с тънка като паяжина мъгла. Гигантската сянка на планината се отдръпваше от долината, където бученето на водите се чуваше като фучене на вятър. Лисицата, която беше следвала риса, дрезгаво излая.

След малко бялата козина от корема на заека и част от трупа му останаха край храста, отдето рисът беше скочил на своята жертва.

Започваше да се разсъмва. В гората вече се обаждаха глухарите. Все по-уверено се чуваше тяхната песен и все по-синьо ставаше небето.

На изток бледа руменина обагри хоризонта. Едно малко облаче се откъсваше от един връх.

Рисът се връщаше сит и доволен. Вървеше бавно по поляните, като отърсваше краката си от росата. В сутрешната дрезгавина изпъстреното му тяло добиваше особен светлокафяв оттенък, в който личеше всяка шарка и петно.

Изведнъж той трепна и се сниши.

От другия край на поляните се зададоха две сърни.

Женската вървеше напред и с черната си муцуна откъсваше от време на време някой млад, току-що напъпил върхар. Мъжкият я следваше с вдигната глава, на която като корона се виждаха неговите мъхнати пролетни рога. Той често изоставаше, вдигаше високо глава и се заслушваше. Ушите му се движеха на разни страни. Двете животни бяха пасли в сечището отгатык реката и сега се прибираха в еловата гора.

Рисът почака те да се закрият зад няколкото храста. Тогава се измъкна назад. Лазеше като котка, защото сутрешният вятър духаше по посока на сърните.

Така той се отдръпна от пътечката, по която щяха да минат, и безшумно се извлече върху един каменен блок. Там легна. Ръждивото му тяло се загуби в калната белота на покритата с лишеи скала.

Сърните се придвижваха бавно. Щом влязоха в храстите, те останаха няколко секунди неподвижни, вслушани в крясъка на една сойка. После пак тръгнаха. Бяха вече тъй близо, че рисът чуваше тяхното дишане и шума на капчиците роса, които падаха от земята, когато женската прегризваше някое клонче. Той виждаше измокрената ѝ муцуна как повдига горната си устна и открива зъбите ѝ.

Те достигнаха на два метра от скалата. Неочаквано мъжката сърна се спря и тревожно вирна глава.

В същия миг рисът скочи. С цялата си тежест той се стовари върху гърба на сръндака. Дълбок рев като стон се изтръгна от гърдите на животното. То беше младо и силно. Докато рисът разкъсваше врата му, то се опитваше да се изправи на задните си крака и да събори от плещите си хищника. Но всеки път падаше на колене. Още два-три пъти то изпъшка и се остави.

От разкъсаната му шия рисът жадно пиеше неговата топла кръв. Лока дълго, зажумял от наслада. Тъпата му котешка муцуна и бледосивата му гуша се изцапаха от кръвта. Няколко капчици от нея,

опръскали челото му, се червенееха като мънички рубини в чистата светлина на утрото.

Преситен и доволен, той се отдалечи лениво от трупа и легна край гората, за да се погрее на сутрешното слънце, което се издигаше от далечните синкави пропасти. Тук облизва и глади своята разрошена козина с езика си, да я изчисти от кръвта и от росата. Под червеникавите сутрешни зари неговата разкошна кожа изглеждаше още по-красива, свежа и лъскава.

Той гледаше как леката мъгла се носи на малки, разнищени облачета над тъмнозелените гори и в бистрите му очи се оглеждаше ведрата синева на сутрешното небе. В техните зеници горяха разноцветни пламъчета. Той ги свиваше блажено, сякаш се наслаждаваше от красотата на пролетната утрин.

Един глухар тежко падна на близкия бор, разпери, опашка, отпусна криле и цял отдаден на любовния шемет, запя с изтегната напред шия.

Рисът го гледа дълго време съсредоточено, без да мигне. После, напечен от слънцето, сложи глава на лапите си и замърка.

КОГАТО СКРЕЖЪТ СЕ ТОПИ

КАК СЕ НАСТАНАХМЕ В ХИЖАТА

Преди петнадесет години работех в едно ловно стопанство. Там се развъждаха на свобода елени и сърни, а в просторните гори наоколо се срещаше всякакъв дивеч. По него време не беше лесно да се намери работа в града и аз приех с голямо задоволство да стана лововъд. За щастие, моята служба се оказа много приятна и интересна, хиляди пъти по-добра от службата на дребен чиновник в някое данъчно или общинско управление.

Заживях в една хижа с каменни стени, с широки сводести прозорци, с чисто варосани стаи и с веранда, над която бях окачил рога от елен-самец. Край хижата имаше поляна, заобиколена от вековна гора. Лете тая гора беше пълна със зелена светлина и с хлад — зиме, облепена със скреж и натоварена с кит, напомняше огромна фантастична дантела. Нощем гората се издигаше като тъмна стена, дърветата сплитаха над поляната многосложна мрежа, която при най-слабия ветрец трептеше като черна паяжина.

В тая хижа прекарах две години с моето ловно куче Хектор и с един невероятен човек, чиято история ще разкажа по-късно. Казвам невероятен, защото не мога да намеря друга дума, с която да го окачества. Истинското име на тоя човек беше Тошо Караминков, но никой не го наричаше нито Тошо, нито Караминков. В цялата околия той беше известен със съвсем други имена. Едни го знаеха като Тошо Американеца, други като капитан Негро.

Самият той отдавна беше забравил кръщелното си име и сигурно би се обидил, ако някой посмееше да го нарече Тошо. Казваше, че бил двадесет години морски капитан и по всички морета и океани е известен под името капитан Негро, което по испански ще рече Черния капитан.

Аз го намерих в близкото до стопанството градче — тогава много западнало. Там капитан Негро разсмиваше съгражданите си в едно кафене, като им разказваше всякакви небивалици. Те се смееха, а той

ги лъжеше — толкова по-смело, колкото по-силно се смееха неговите слушатели.

На ръст капитанът беше дребничък. Имаше обли очи, черни като маслинки, над челото му висеше нещо като перчем, а над перчема бе килнат овчи калпак. Но най-чудновата беше блузата му. С нея той беше известен в цялата околия не по-малко, отколкото с името си на мореплавател. Тя бе ушита от тъкана селска възглавница, цялата червена, извезана с йероглифни шарки и цветя. Отпред се закопчаваше с цип, а на гърдите имаше два джоба „американска кройка“, както казваше капитанът.

Ние се настанихме в изоставената дотогава хижа и се приготвихме да посрещнем зимата. Трябваше да наберем дърва и тая работа не беше шега. Много букови цепеници, направени на клади в южната част на двора, близо до вратата на хижата, ни осигуряваха топлина до пролетта. Вземахме си кон, който беше твърде стар, дребничък и червен. Кръстихме го Алчо. После боядисахме кухнята с охра, измазахме с вар стаите, стегнахме печките.

— Мъчни работи свършихме — каза капитан Негро, когато всичко беше готово. — В Америка хората не работят така.

— А как? — попитах аз.

— Там има машини за всичко. Дори за чистене на зъби. Нахраниш се и отидеш при машинката да ти очисти зъбите. Ти сядаш на един стол и си поспиваш, докато тя ти свърши работата...

Той настани големия си куфар под леглото, чиято пружина беше разтеглена и увиснала като люлка, и тутакси се залови да подрежда нещата си в стаята.

— Искам да ти подаря нещо — рече той. — Например ей тая черупка от морска мида. Като я сложиш до ухото си, тя шуми като океана, от който е извадена. Виж каква е хубава.

— От нея ще направим пепелник — казах аз.

Капитан Негро продължаваше да вади разни предмети от куфара.

Той измъкна две ризи от манилски памук и ги метна върху перилата на кревата. После извади нова блуза от син плат, направена от някогашната му капитанска дреха, погледна я тъжно и внимателно я простря върху леглото.

— Ако ни дойдат гости, ще се облека с нея — заяви той.

От куфара продължаваха да излизат най-различни дрипи.

— Търся да ти покажа нещо — каза капитанът, когато забеляза в очите ми недоумение защо е необходимо да се рови в окаяната си покъщнина.

— Ето го, гледай! — рече той, като намери най-сетне търсения предмет.

Тоя предмет напълно приличаше на пиринчена мелница за кафе, от тия, с които и досега си служат нашите баби. Оказа се, че се разтегля и става дълъг морски далекоглед.

— Голяма антикварска рядкост — заяви капитан Негро, като ми подаваше далекогледа. — Купих я в Париж от един вехтошар. Тоя далекоглед е принадлежал на един прочут пират, когото англичаните обесили на мачтата на техния военен кораб, както тогава повелявал законът.

Върху външната стена на тръбата бе гравирани годината 1745, а по-долу личаха някакви драскотини, които не можеха да се разчетат.

Капитан Негро извади от куфара бели капитански обуца и скръбно ги сложи настрана.

— Ще ги разпоря за подметките — обясни той и продължи историята за далекогледа. — В онова време тая тръба била голяма скъпоценност. Вехтошарят ми разправи, че след смъртта на пирата с далекогледа си служил един французки адмирал, забравих му името... После той станал притежание на адмирал Нелсон, който унищожи при Трафалгар френската флота. След това — на някакъв изследовател от Тибет, когото разкъсали тигрите, тъй че далекогледът попаднал в ръцете на самия Далай Лама. Далай Лама погледнал през него Хималаите и се ужасил. Не бил виждал никога далекоглед... Тъй че това е същинска антика, рядко нещо...

— Е, стига си лъгал! С далекогледа ще гледаме луната — казах аз, като разтеглих половинметровата конусообразна тръба и погледнах през нея навън, където буковите гори, притихнали под залязващото октомврийско слънце, прегаряха в огненочервени тонове.

Капитан Негро се залови с кухнята. Аз го наричах ту „капитане“, ту го величаех „майордоме“ и това го ласкаеше. Но той се оказа ужасен готвач. Понякога сготвяше яденета, които най-изкусният готвач в света не би се решил да сготви и чиито имена не се намираха в никоя готварска книга на нашата планета.

— Капитане, какво е това, дявол да го вземе? — питах аз и гледах ужасено поднесеното блюдо, в което имаше боб с картофи, дебело подлутени с червен пипер.

— А, това ли? Това е мексиканско ядене. Ако не ти хареса, да ти опържа гъби — небрежно отговаряше „майордомът“.

— Трябваше да си вземем прасе. Кой ще ти яде тия страшни манджи! — ядосвах се аз.

Капитан Негро се смееше много весело. Неговото пламенно въображение не можеше да се задоволи с простите готварски рецепти, без да прибави към гозбите нещо ново.

По цял ден той стоеше в кухнята и отваряше и затваряше печката, чиято врата изквичаваше като ритнато псе. Една мръсна кърпа бе метната като пешкир върху лявото рамо на „майордома“, да му е подръка. Капитан Негро много обичаше да стои край печката и докато яденето се вари, да си грее гърба. Тогава мургавото му лице, с малко изпъкнала уста, във формите на която се долавяше нещо детинско и същевременно гордо, вземаше замислено и мечтателно изражение, а лявата му вежда многозначително се повдигаше нагоре. В такива блажени минути той ми казваше с необикновено загрижен тон:

— А бе тия дърва ми се виждат сурови. Току погледнеш, хлябът пак останал недопечен. — Или изказваше опасения, че напролет покривът на хижата непременно ще се окаже повреден от зимните бури.

Наредихме се криво-ляво и ето че зимата дойде. Започнаха виелици, паднаха дебели снегове. Планината оглуша, шосето, което я прекосяваше, съвсем опустя. Вечер над белите гори безнадеждно и скръбно падаше мрак. Тогава над безкрайните ридове и тъмни долове лягаше тежко мълчание, пълпеха гъсти мъгли, които забулваха всичко, и само прозорците на нашата хижа светеха като жълточервени очи.

В такива глухи и мрачни нощи капитан Негро четеше една английска книжка, която изваждаше от куфара. В тая книжка се разправяше, че всички лордове били равни на кралете, самият крал не бил нищо повече от лорд, само че с кралска титла, земята била кораб на лордовете, а добрият дядо господ принадлежал към това общество на милордовете и, така да се каже, бил отличен джентлемен. В книжката се даваха упътвания и съвети, какво трябва да прави човек,

ако иска да бъде джентлемен, в коя банка да си държи парите, с каква зъбна паста да си служи и други.

— Чета я да не забравя езика — оправдаваше се „майордомът“, когато го питах не е ли вече твърде късно да се ползва от тия съвети.

По едно време книжката му омръзна. Тогава той се залови да препрочита старите вестници. Когато и те му омръзнаха, започна да чете вестниците, с които бяхме постлали стената под закачалката, да пазят дрехите ни от варта. За тая цел държеше лампата в едната си ръка и се изправяше до стената да вижда буквите.

Но имаше и весели зимни дни. Случваше се утрото да бъде ясно или мъглата внезапно да се вдигне и ето че отведнъж се показваха накичените със скреж и с кит гори. Техните бели дантелени пазви и тунели изпълваха душите ни с чистота. Тежко натоварените клони се превиваха под белия си товар, в най-разнообразни и причудливи форми се показваха великанските буки, нежносинкави и виолетови сенки лежаха върху снега или багреха кита. В тия сложни,менящи се багри, които окото едва долавяше, мъховете по стъблата изглеждаха още по-черни, още по-ярко се жълтееха старите праханици и още по-медночервена се показваше тук-там неокапала, ланска шума по ниските букови подрасти, скрити из белите тунели. От синьото небе грееше весело и чисто слънце, снегът искреше и хиляди отблясъци трептяха по скрежа.

Случваше се да навлезем дълбоко в дантелената гора и да вдигнем сърна. Животното изскачаше внезапно зад някоя засипана със сняг клода, дето бе легнало на сушина. Понесена от дългите си бързи крака, сърната прекосваше някое слънчево поле, гърбът ѝ блясваше за миг медночервен и искрящ, стремително и грациозно изчезваше тя в бялата гора, а ние с капитана стояхме прехласнати и гледахме дълго към мястото, дето бе изчезнала. Все ни се струваше, че там е останало нещо от нейните бързи, пленителни движения, нещо от плавността и изящния ритъм на скачащото и тяло и че това нещо още стои във въздуха. Ахвахме от възхищение и оживено изказвахме нашия възторг. Тогава за дълго време не можехме да се освободим от внушението, че не сме в гората, а всред невиджано красив декор, на някаква огромна сцена, и ни се струваше, че в чистия, мразовит въздух се носи тиха и нежна музика.

— Ей че е хубаво! — възкликваше капитанът.

— Толкова, че дори ти става противно — казвах аз.

И ние млъквахме и се връщахме разтъжени в нашата бедна хижа. Тъй невероятно красива беше тая гора в такива дни, че всеки от нас избягваше да я гледа и потъваше в свои мисли.

Вечер здраво палехме печките. Капитан Негро много обичаше да спи на топло. Печката се зачервяваше от грамадните цепеници, които горяха с буйно прашене, в стаята ставаше по-горещо от баня и капитанът биваше принуден да отваря вратата или прозореца. При все това спеше в издъненото си легло с калпака на глава.

— Свикнал съм на топло — казваше той и започваше да ми разказва за горещината по екватора.

В края на март всеки ден гледахме окачения на прозореца барометър и чакахме пролетта. Но пролетта идваше бавно. Долу, в равнината, вече грееше топлото априлско слънце, а край нас горите още спяха, тъмнокафяви и космати, снегът стоеше вледенен и хрускеше под стъпките ни. Когато ниско валеше пролетен дъжд, тук минаваха вихрушки с едри парцали сняг. Планината отново побеляваше, сякаш зимата нямаше край. Печките ни все горяха, дървата се привършиха и ние отивахме да разсичаме с брадви някоя суха клада, гъсто обрасла с твърди като камък гъби.

Глухарите вече токуваха. В ранни зори, щом зад начупения хребет в червено сияние се появеше денят, чувахме тяхното клопане.

„Т-це, т-це! Кло-кло!“ — идваше от насрещния гребен, където растяха ели.

От време на време край хижата прелитаха ята диви гълъби, със свисък минаваха патици или тежко и равно размахваха криле диви гъски, необикновено красиви и пъстри върху кафявия фон на планината.

В полите се появиха първите листа. Отначало те напомняха парцаливи останки от резедава, копринена рокля, която вятърът беше разкъсал и закачил из черните, голи клони. Но тия парцали се уголемяваха всеки ден и дори всеки час, разрастваха се всяка нощ и пълзяха все по-нагоре, встрани и надолу, докато един ден развигорът разпука всички пъпки на бука. Тогава горите се показаха в новата си атлазенозлатиста премяна, весело зашумяха и въздухът се изпълни с мирис на младост и на пролет. Зажужукаха дивите пчели, кой знае откъде се появиха първите пеперудки. Минзухарът, който сърните

толкова обичат да пасат и от които капитан Негро правеше салати, вече прецъфтяваше и се заместваше от своя събрат — синия минзухар. Дивият чесън показваше сочнозелените си листа, заострени като ножове. Сухата кафява шума беше пробита от хиляди нежни стъбълца на треви: тук-там из стоплените кътчета, дето теменугата разливаше опиващия си мирис, в сладостно притихналия струящ от топлина въздух можеше да се чуе басовото бръмчене на едрия, жълто-чер, космат като варварин бръмбар-пчела, който насилваше всеки цветец и го поваляше под тежестта си. Пееха планинските чинки с трептящи от възторженост гърди, от сутрин до вечер се обаждаха кукувиците, дроздовете, гривеците. Пролетта изведнъж превзе планината.

Ние разтворихме прозорците на хижата, staите се изпълниха със слънце, весело блестяха стъклата на входната врата, която също беше разтворена.

Дивечът напущаше сечищата, дето бе прекарал зимата, връщаше се по високите пасбища и ние с капитана тръгнахме да видим как изглеждат сега еленовите стада.

Край нашата чешмичка, която се намираше на петстотин крачки от хижата, всяка вечер пасеше красива и едра сърна. Капитан Негро я нарече Мирка. Ние отивахме на залез слънце за вода, скривахме нашите стомни и притаени зад някой бук, стояхме с часове да видим сърната.

Настъпваше тиха пролетна вечер, планината се стаяваше в очакване вечерникът да раздвижи с шепот върховете на гората. На запад, някъде много далеч и като че в някаква съвсем непозната страна, догаряше залезът и тук-там по белите стъбла на буките се виждаха алени петна. Къпините изглеждаха масленозелени, повалените трупи се чернееха като поразени от чума великани, а вадата от чешмичката изтичаше надолу с тих ропот. Върху гладкото огледало на небето младият месец побеляваше все повече.

Сърната се появяваше внезапно. Най-напред чувахме как пращят и шумят сухите листа под леките ѝ скокове, а след това я виждахме да се приближава към гъстите, къдрави къпини. Тя пасеше върхарите им, пристъпвайки леко с дългите си крака, спираше се, слушаше и преставаше да дъвче. Понякога извиваше главата си към гърба и ние се учудвахме на гъвкавостта на врата ѝ, на леките ѝ скокове, когато прескачаше някоя клада, на осторожността ѝ, на трептящата ѝ от

неспокойствие снага... Чакахме да отмине и след това се връщаме в хижата, ободрени и весели. След такива срещи със сърната капитан Негро дълго се разглеждаше пред огледалото и решаваше да се обръсне...

Към средата на май аз му казах:

— Мирка скоро ще се осърни. Забеляза ли колко се е увеличил коремът ѝ? Хайде да я дебнем, да вземем сърнето ѝ.

— Как да го вземем? Защо? — обезпокои се капитан Негро и ме изгледа строго с облите си очи.

— Ами така, да го опитомим. Да не сме сами.

Той помисли и тутакси се въодушеви от тая идея.

Започнахме да следим сърната. Обикновено тя прекарваше деня в едно сечище, неголямо, но твърде гъсто, под самата чешмичка. В ранна пролет тук вдигахме бекаси. Широко повлекли къпини и малки пътечки, направени от дивеча, едва позволявяха да се навлезе из сечището. Предполагахме, че Мирка ще се осърни тук. И тъй излезе...

Една вечер тя се появи край чешмичката още по-неспокойна. Коремът ѝ беше прибран, бялото ѝ огледало бе замърсено.

— Осърнила се е — тихичко прошепна капитанът на ухото ми.

Той лежеше по корем и наблюдаваше сърната през половинметровия морски далекоглед, пък аз я гледах през моя ловджийски бинокъл.

— Сега не трябва да я изпускаме от погледа си, да видим къде ще отиде. И после — не се знае дали е родила две сърнети, или само едно — забелязах аз.

— Две са — убедено рече капитан Негро.

— Ами ако е само едно! И то се случва... Ще ѝ го вземем ли?

— Казвам ти, че са две! — твърдо отговори моят другар, като свиваше и разпускаше тръбата, да докара сърната по-добре на фокуса.

— От какво съдиш?

— Коремът ѝ беше много голям.

— Това още не е доказателство.

— Аз пък мога да се хвана на бас... Гледай, тя пак отива към сечището. Значи, там са малките...

Наистина тоя път сърната скоро се върна в сечището и се загуби във вечерния здрач.

— Вдругиден започваме претърсването — казах аз. — Ще й дадем малко време да се порадва на рожбите си. Нека сърнетата посучат повече, преди да вземем едното от тях. Нали ще го храним с биберон и козе мляко?

— Какъв биберон? Откъде ще вземем биберон? Ние нямаме мляко, а ти ми говориш за биберон — възмути се моят другар.

— Утре отивам в града с нашия Алчо. Ще купя биберон от аптеката. Ще докарам и една коза с яре. Освен това налага се да отидем в града за картофи.

— Ти ли ще отидеш? — замисли се капитан Негро.

— Защо не? — рекох аз.

— Е, хубаво, иди — почти сърдито каза той, като вземаше голямата, жълто гледжосана стомна, която бяхме скрили наблизко.

— Може би ти се иска да отидеш ти? — предложих аз.

— Не, ни най-малко! Не искам да стъпвам в града!

Тръгнахме към хижата по криволичещата пътечка, която се виждаше като светла ивица, разсичаща кафявата шума по земята. Напред и малко нагоре, в другия край на посивялата от вечерния здрач поляна, се белееше самотно нашата хижа. Вечерникът шумеше над главите ни с младите листа на вековната гора.

— Ти разбираш ли от кози? — попита капитанът.

— Не особено.

— Тогава непременно ще те излъжат. Ще ти дадат някоя болна. Търговците на добитък са големи вагабонти. Аз ги познавам добре, защото съм патил.

— Ще внимавам.

— И да внимаваш, все то! Пак ще те излъжат.

— Тогава иди ти — предложих аз.

— Налага се да ида — с въздишка рече капитан Негро. — Не че ми се ходи, но се налага.

— Не е зле да вземем няколко питомни заека — казах аз.

— Защо ти са? Да подкопаят хижата ли?

— Те се развъждат бързо и ще ни осигурят с месо.

Капитан Негро веднага се съгласи:

— Прав си. Ние имаме нужда от повече месо. Ще взема зайци от белгийска порода. Тая работа е доходна.

На другия ден той започна приготовленията за път и това му отне целия предиобед. Изчеса нашия Алчо и оплете гривата му, изми каручката и сложи ново одеяло на седалката. След това се избърсна грижливо, облече парадната си блуза, която никак не отиваше на широкия му зеленикав брич, върза под коленете си някакви пискюлчета и като се мръщи дълго време над своя извехтял калпак, поиска да му дам моята шапка.

Най-сетне след дълги уговорки и подробно изложение на бъдещите си действия в града капитанът се намести, на седалката и шибна кончето. Каручката потегли надолу по поляната и потъна във величествената гора, където нейните оси зачуруликаха звънливо й сладко.

След два дни моят другар се върна в твърде окаяно състояние. Каручката беше оплескана с газ. Измъчената коза, завързана о стърчугата, бясно се теглеше и врецеше, следвана от ярето си и страшно псувана от капитана. Чувалът с картофите беше измокрен от газта. Четирите заека, уж от най-добра белгийска порода, които по-късно се оказаха от мъжки пол, уплашено трополяха в един газен сандък, където Черния капитан ги беше натикал като арестанти. Конят бе плувнал в пот и в очите му се четеше отчаяние и тъга. А самият капитан имаше такъв вид, като че се е бил с цяла банда крадци. Той лъхтеше на ракия, лицето му беше зачервено, а косите му, потни и разрошени, висяха над помътнелите му очи.

— Голяма глупост направих, дето не те оставих да отидеш в тоя проклет град! — провикна се той, щом ме видя, и несигурно слезе от каручката. — Това мръсно животно на два пъти бяга. Аз си знам как съм я гонил. Добре, че беше ярето.

— Кой бяга?

— Козата... Алчо пък нали тук живее като същински мустанг, подплаши се от един камион и ето какво стана с газта! Язык! И брича си оцапах. Не мога да се покажа, ако ни дойдат гости.

— Взе ли биберон?

— Разбира се, че взех. Само че той се счупи. Бях го сложил за по-сигурно в джоба си. Гледай, остана каучуковата цицка. Нищо. Ще я приспособим към някоя бутилка, не се ядосвай — рече той и ме изгледа с блеснали и влажни очи. — А бе закъснях, как няма да

закъснея. Ха с тогова да се видя, ха с оногова. Във всеки случай в кафенето ме посрещнаха по-иначе...

— Пак си държал речи — казах аз, като разпрягах измъченото конче, което се отърси и изпръхтя.

— Нищо подобно. Много ме питаха как вървят нашите работи, обаче аз мълчах. Нарочно мълчах! Казвам ти да ми вярваш! — извика капитан Негро и веднага се впусна да ми разказва на какви препятствия се натъкнал с купуването на козата, която той реши да кръстим мисис Стейк, как искали да го измамят с нея и как я взел на сметка; колко хубави и породисти били зайците и какви блестящи изгледи се откриват пред нас, ако погледнем по-сериозно на зайцевъдството. След това той се оплака от шофьорите, които караха траверси и въглища в камионите си. Те станали причина да се подплаши нашият Алчо и да се разлее газта от бидона. Най-сетне капитан Негро ми разказа всички клюки из градчето и завърши дългия си доклад с някакъв виц, на който сам се смя най-много.

ОКОТО НА МИСТЪР БЪТЪРСБИ

На другия ден в ранни зори започнахме да претърсваме сечището. Трябваше да надникнем във всеки храст, край всеки път и кът, тъй като новородените сърнета мъчно се забелязват и не се вдигат, докато човек не стъпи до самите тях. Капитан Негро облече червената си блуза и за всеки случай взе морската тръба.

Търсенето продължи няколко часа.

Вървахме един до друг и като разтваряхме упоритите, закачливи клони и къпинаци, взирахме се наоколо. Черния капитан вложи целия си темперамент в тая работа. Той въртеше доста страшно очите си, риташе храстите и енергично подвикваше, да изплаши сърнетата и да ги принуди да напуснат скривалищата си. И двамата бяхме измокрени от сутрешната роса. Утрото беше прекрасно. Тихо и ясно се открояваха околните върхове и рътлини, младост и щастие изпълваха гърдите ни, като вдишвахме чистия сутрешен въздух, който намирисваше на зеленина. В гората започнаха да се появяват леките сенки на дърветата; сутрешните лъчи пръскаха златист дъжд из нея, обаждаха се дивите гълъби, зидарките пицяха „пи-й-й!“, кукувиците кукаха из доловете, на горящи, рубинени капки трептеше росата, а старата сърна сигурно ходеше из едрата гора и очите ѝ бяха пълни с мъка и със страх. Представях си как стои неподвижно някъде край сечището, толкова неподвижно, че само окото на звяр може да я забележи. Стои и слуша какво става там долу, дали ще намерят децата ѝ...

— Капитане, претърсвай по-внимателно. Не трябва да бързаме — казвам аз, като оглеждам внимателно сухата, жълта трева. — Гледам, гледам, ама няма нищо — оплаква се моят другар. — Ти ще видиш, че съм прав. Не го крие тя тук, не го крие!

— Ами къде?

— А бе тая работа трябва да се отложи — мърмори капитан Негро, вече отегчен и изморен. Червената му блуза се мярка между храстите като пламък.

По едно време той извика:

— Загубих си калпака! Тю, да му се не види! — И се защура да го дири из храстите.

Шумя дълго и тихичко руга.

— Още ли не го намери?

Капитанът не отговори, може би не бе чул думите ми от шума, който вдигаше. Някаква къпина, повлякла се из тревата, беше оплела краката му. Той се наведе и отведнъж нададе силен вик:

— Ей го-о-о! Ей го-о! Дръж-ж!

— Какво стана? — обадох се аз.

Капитан Негро се мятеше из храстите със страшен устрем и шум.

— Калпакът ли ти бяга, що? — извиках аз и се затекох към него.

— Сърнето! Дръж-ж! — изрева моят другар и политна с разперени ръце към един висок храст.

— Тук се скри, по-бързо, че ще избяга. Ах, дяволчето му! Тичай по-скоро! Тука е!

Претърсихме храста, но от сърнето нямаше следа.

— Сякаш потъна вдън земя — рече капитанът. Той беше гологлав, косите над челото му бяха паднали до самите му очи. — Трябваше да вземем Хектор. Той щеше да го подуши. Иди го доведи, пък аз ще остана да пазя.

Това предложение беше разумно. Моето ловно куче лесно би открило сърнето. Тръгнах нагоре и се загледах в един пън. От него бяха изникнали ниски подрасти, наоколо се жълтееше трева. В нея забелязах нещо, което напомняше детска играчка, някакво странно животинче, направено от жълто-кафяво кече. То лежеше плътно притиснато към земята, разперило и четирите си крачета, като че бе настъпено от нас и вече смачкано. Светложълтите петънца пъстреха гърба на животинчето, сякаш слънчева светлина падаше на капки върху него. Ушите му, доста дълги, лежаха върху гърба му, свити като уши на зайче.

— Ела насам, капитане — казах аз, без да откъсна очи от това слънчево зайче.

— Какво има?

— Ела да го хванем. Ето го.

— Де е бе? Видя ли го?

— Тука е. Само че по-тихо. Мини под него.

— Ах, дяволчето му недно!

Капитанът се помъчи да го забележи. Снижи се и запълзя на четири из тревата, като голям червен бръмбар.

Но сърнето разбра нашите намерения. Когато пресегнах да го пипна за ушите, то скочи като пружина и търти да бяга на зигзаг. Капитан Негро дори не можа да го види.

— Дръж-ж! Дръж! — викахме си ние един на друг, падахме, блъскахме се и най-сетне успяхме. Черния капитан хвана сърнето.

То запищя през носа си, писъкът му беше жален и висок, а на мене се чу, че горе в рядката гора някой изпъшка...

Тръгнахме към хижата. Капитанът държеше сърнето за краката, както се държи новородено агне. Слънчевото зайче не правеше никакви усилия да се освободи. То клатеше главичката си в такт със стъпките на капитана и очите му бяха пълни повече с тъга, отколкото със страх.

— Много е нежно и слабовато. Дали няма да умре? — рече капитанът, когато влязохме в хижата и сложихме сърнето върху едно легло.

— Пусни го на пода. То ще се опита да бяга — казах аз.

Капитан Негро постави слънчевото зайче върху голите дъски. Черните копитца на сърнето, малки като охлювчета, тутакси се плъзнаха. То разкрачи краката си, но не падна и веднага се скри под леглото на моя другар.

— Е, сега? Нима ще го оставим да спи върху голите дъски? — каза капитанът.

— Ще го сложим в големия сандък, в коридора, временно. Сандъка ще постелем със суха папрат и сено. А утре ще му построим кошара. То трябва да се движи повече, да има къде да припка.

— Да го запознаем с мисис Стейк, а? Какво ще кажеш?

— Струва ми се, че е рано. Нека привикне с нас. Сърните се опитомяват много бързо.

— А бе аз си загубих калпака и съвсем забравих за него — удари се по челото капитанът.

— Не се безпокой, ще го намерим по-късно.

Моят другар направи нетърпелив жест с ръка.

— Не бива да тревожим сега старата сърна. Нека тя намери другата си рожба.

— Ей че се изморих — рече капитанът, като седна до масата и се облегна о нея.

Сърнето се таеше под леглото, откъдето не идваше никакъв звук.

Ние измихме сандъка, в който слагахме през зимата дърва, постлахме дъното му с папрат и сложихме сърнето вътре. Когато тая работа беше свършена, капитан Негро се настани край сандъка на един стол, за да може да гледа нашия пленник.

— Сега трябва да му изберем едно име — предложих аз.

— То се знае. Хайде да го кръстим Дъдс — рече капитанът.

— Защо пък Дъдс? Ще му намерим българско име.

— Дъдс или Браун. Едно от двете.

— Остави тия глупости.

— Знаеш ли защо предлагам да го кръстим така? — рече моят другар, като извади от джоба си мъничко огледалце и погледна в него окото си, леко възпалено от едно клонче, което го бе шибнало през време на гонитбата. — Защото в Америка някои бедни хора, безработни, си дават децата на бездетните богаташи срещу пари. Веднъж видях у един фермер две момченца — Дъдс и Браун. Той ги беше купил от един работник, бедняк от щата Тексас. Децата все ревяха за родителите си. Как да не реват? Баща им ги беше дал наскоро, а момченцата бяха едното на четири години, другото на пет... В Америка някои си продават и очите...

— Хайде не лъжи! — рекох аз.

— Казвам ти, че си продават очите! — отговори той. В тамкашните вестници се срещат такива обявления: „Продава се дясно или ляво око, напълно здраво, светлосиньо или черно. Еди-кой си номер, еди-кой си улица. Който има нужда, да се обърне към посочения в адреса.“

— Е, а после?

— След като направят пазарлъка, отиват при някой специалист хирург. Той изважда окото на продавача и го присажда на купувача. То се знае, че който си продава окото, е беден човек, потънал в дългове, изпаднал в безизходица. На него хирургът лепва едно стъклено око на мястото на изваденото, а богаташът си отива след няколко дена с две здрави очи... Аз знам една такава история и ще ти я кажа — рече

капитан Негро, като се плесна по коляното. — Един такъв богаташ, някой си мистър Бътърсби, ослепял с лявото си око и си купил ново око от един безработен. Тоя безработен, както изглежда, много теглил из Ню Йорк, много мрачни дни преживял, та станал твърде мрачен човек. Мистър Бътърсби сключил доста изгодна сделка с работника. Хирургът му присадил чуждото око. Операцията излязла съвършено сполучлива. Бътърсби лежал в луксозната клиника цял месец и си отишъл щастлив в своя грамаден и богат дом, а работникът с изкуственото око изчезнал още на третия ден от клиниката. Но какво е станало? Дясното око на мистър Бътърсби виждало хората и нещата по един начин, а другото — по друг начин. Като зажумявал с лявото си око, всичко му изглеждало точно такова, каквото той го знаел и каквото го оставил преди операцията. Жена му била красива и добра жена, дъщеря му била не по-малко красива от майка си, макар и малко по-глупава от нея, синът му изглеждал като истински джентълмен, а колкото до дома му — той бил великолепен, богато и с вкус нареден дворец.

Но като зажумявал с дясното око и поглеждал през лявото, всичко се обръщало наопаки. Домът му се показвал мрачен, някак страшен с дебелите си килими и завеси, които попивали всеки звук и поддържали плътна тишина в многобройните стаи. Дори себе си мистър Бътърсби виждал в скъпото венецианско огледало не като всеуважаемия, важен директор на фирмата, а като същински крокодил.

Постепенно той се разделил на две души, на два ума, както имал и две различни очи. По цял ден стоял заключен в кабинета си и като зажумявал ту с едното, ту с другото око, опитвал се да проумее кое око вижда истината. Но от тая работа нищо не излязло. Мистър Бътърсби се мъчел като грешен дявол и загубил двадесет и три фунта от теглото си. Тогава той повикал един от най-добрите философи в Америка.

— Кажете ми — рекъл той на философа, — кое от моите различни очи вижда истината?

— Истината ли? Че тя изобщо не съществува — отрязал философът. — Тя не е за нашия беден човешки ум.

— Но моите очи ми показват съвсем различно нещата и аз не мога да живея така! — изпышкал нещастникът.

— Най-спокойно се живее изобщо без очи — рекъл философът. — Изберете си някое философско учение, например моето, ако е

според характера ви, така да се каже, и вярвайте в него. Ако и това не можете да направите, тогава вярвайте в това, което печатът пише.

И философът си отишъл, а мистър Бътърсби си останал в кабинета да смига ту с едното, ту с другото си око.

На другия ден той решил да повика един пастор.

— Чадо — рекъл пасторът, — казано е в евангелието: „Ако лявото око те съблазнява, извади го. По-добре да загубиш едното си око, отколкото да загубиш душата си.“

Тъй разрешил въпроса пасторът и си отишъл. А мистър Бътърсби, като не се решил да извади присаденото си око, след два месеца се умопобъркал...

Капитан Негро се разсмя весело на анекдота, който бе слушал някъде. Той се наведе над сандъка и взе сърнето в ръце.

— Ще го кръщаваме, а не знаем дали е мъжко, или е женско — рече той.

Оказа се, че е мъжко. Започнахме да спорим какво име да му дадем и накрая се съгласихме да го кръстим Май, в чест на месеца, през който беше се родило.

Черния капитан си намери калпака, тупна го на масата и извади от куфара седефените черупки от морски миди. От тях направи мъничък гердан и го окачи на шията на нашия кръщелник.

НОЩНА ГОСТЕНКА

На другия ден се заехме да построим кошара за сърнето.

Оградихме с пръти част от поляната, близо до хижата, оплетохме между тия пръти тънки клони и лозина, оставихме една вратичка и работата беше свършена.

След два дни Май нощуваше в новото си жилище заедно с мисис Стейк и с нейното яре. Той беше доста закрепнал. Можеше да тича не по-лошо от ярето, обаче бе много по-дребен от него. Козата се оказа лоша — не му позволяваше да суче от вимето ѝ и ние бяхме принудени да храним сърнето с ръка: напълвахме една бутилка с прясно издоено мляко и втиквахме гърлото ѝ в устата на Май. Той пиеше жадно и вървеше след нас като кученце.

Капитан Негро се привърза към нашия храненик с цялата си душа и все повече намразваше козата.

— Щом Май порасне, ще я заколим. И нея, и ярето ѝ. Не мога да понасям жълтите ѝ очи — казваше той, като сочеше мисис Стейк, която преживяше замечтано и пръхтеше от време на време, клатейки брадата си.

Нашето „стопанство“ бе станало доста богато. Имахме си кон, коза, яре, сърна, кокошки и петел, които капитанът купи от близките каменовъглени мини, имаме си и зайци. Те подскачаха по цял ден из гората. Капитанът им възлагаше големи надежди и все очакваше да се народят зайчета.

— Лисица ги яде — реши капитан Негро. — Не чуваш ли как Хектор лае?

Той запря зайците в обора при коня и се намери да отива отново в града, да купи още няколко, тоя път само женски.

— Нощес лисицата пак дойде. Защо не вземеш пушката да я пазиш? Като се качиш на верандата и се криеш там, тегли ѝ един и я пребий. Тя ще ни съсипе — рече той една вечер.

И аз бях чул, че Хектор лае нощем. Той спеше в колибката си, близо до вратата на хижата. Естествено беше да лае. Наблизо

минаваше дивеч, сърните се обаждаха призори, лисици ходеха наоколо из гората, всякакви звуци се носеха из планината. Хектор ненавиждаше лисиците смъртно и лаеше по тях с голямо ожесточение, но сега лаят му беше рядък и неуверен. По-скоро той бавкаше и скимтеше. Всеки случай реших да вардя тая нощ.

Щом се навечеряхме и капитанът си легна, взех пушката и се скрих на верандата. Оттам виждах много добре вътрешността на кошарата, из която трополеше Май и припикаше ярето. Двамата малчугани се гонеха в меката лунна светлина. Конят пасеше по-надолу като тъмна маса и дрънчеше от време на време с букаите си. По къдравите върхове на гората месецът изливаше светлината си и правеше затихналата гора да изглежда като изляна от тъмен бронз. Тук-там из нейната дълбочина, където се промъкваше лунната светлина, белите стъбла на букаите светеха като сребърни.

Изминаха два часа. Взирах се към гората и се мъчех да различа всяка сянка по поляната. И ето че Хектор тихичко заскимуца. Край гората премина силует на някакво животно.

Кучето продължаваше да скимти и да се тегли на синджира.

„Пусни ме, пусни ме!“ — сякаш казваше то.

След малко нещо изтрополя. В кошарата скочи едро животно. Мисис Стейк недоволно изпръхтя. Непознатото животно изведнъж блесна под светлината на месечината.

„Вълк!“ — помислих си аз и вдигнах пушката.

В тоя миг Май прекоси кошарата и се пхна под корема на непознатия звяр...

Бързо сneh пушката от рамото си. Стана ми ясно кой ни е посещавал всяка нощ. Старата сърна Мирка бе идвала да се вижда със синчето си. Значи, тя беше родила само едно сърне, иначе не би дошла никога. Борила се е със страха, но майчиното ѝ сърце го е преодоляло. Всяка нощ е идвала към хижата. Ту се е приближавала, ту е избягвала, уплашена от кучето и от нашите гласове... И тъй, докато се е решила.

Слязох безшумно в двора, отвързах кучето и го прибрах в хижата. После заех мястото си на верандата. Искях да направя срещата между сина и майката по-спокойна.

Докато ставаше свиждането, месецът започна да залязва. Сенките на гората пораснаха чудовищно и покриваха целия двор. Минаваше полунощ. Май сигурно беше се насукал с топло, майчино

мляко. И Мирка се е почувствала облекчена от това. Обхвана ме страх, че може да го отвлече със себе си. Кой знае дали няма да разбие оградата и да отвори някой прелез през нея.

Аз се изкашлях. Последва глух тропот. Старата сърна бягаше към гората...

Вързах отново Хектора близо до кошарата и се върнах в хижата.

Черния капитан спокойно спеше в своя голям железен креват. Тялото на мореплавателя почти изчезваше в увисналата като торба пружина. От двете страни на леглото се подаваха само краката и калпакът му.

Той се разбуди и попита:

— Какво става вън? Има ли вятър?

— Няма. Защо ти е?

— А бе присъни ми се, че съм в Ова-раа. Там ставата циклони и вдигат хората във въздуха като сламки. Особено жените, понеже носят рокли.

— Къде е това Ова-раа?

— Канибалско островче в Тихия океан. Там без малко не ме свариха в един кюп.

— Знаеш ли, че имахме гостенка?

— Лисицата ли?

— Не, майката на Май, Мирка.

Аз му разказах всичко. Капитанът зацъка с уста.

— Знаеш ли какво му е казала старата сърна? — рече той и се ухили. — „Бягай, сине, хората ще те опекаат и ще те изядат.“ Животните мислят за нас, че сме канибали. Нали виждат как ги изяждаме.

Кръглите му детински очи дяволито лъщяха в тъмнината. Той се разсъни и се готвеше да лъже. Побързах да му кажа лека нощ и да се прибера в стаята си.

Отвън кучето пак залая. Старата сърна пак беше се появила на поляната. Не биваше да идва тя повече, ще отвлече Май. Погледнеш, разбила оградата и го отвела...

Стъклата на западния прозорец отразяваха далечен отблясък от луната, залязла зад безкрайните ридове на планината. Горите се смълчаха. В тая късна доба наоколо скиташе дивеч. От покрива на хижата се обаждаше малката кукумявка, която имаше там гнездо.

ЮНСКИ ДЕН

Долу, в полите, започнаха да цъфтят липите, а дъбовете вече изпускаха възкиселичък клей, който привлича катериците и ги опиянява. Макар че бе началото на юни, листата на дърветата тук бяха млади и горите край хижата имаха съвсем пролетен вид. Долу не беше така. Там горите бяха сочнозелени, вечер изглеждаха маслени, а сутрин, когато първите лъчи на слънцето ги огрееха, ставаха като бухкави губери, толкова плътни, тежки и къдрави, че ме обхващаше безумно желание да ходя по тях. Там синчецът и теменугата прецъфтяваха, дивите карамфили разпукваха дългите си, остри пъпки и показваха пъстрите си роклички.

Реших да обходя местността край Солените извори и да набера малко върхари за нашия Май. Искях да видя какво става там. По това време на годината новите рога на елените растат най-бързо и животните усещат голяма нужда за сол. Сигурно в Солените извори бяха се къпали много елени, а после са чесали калните си тела о дърветата. Щях да узная много неща. Толкова много интересни работи стават из гората.

Окачих далекогледа на шията си и така го мушнах под куртката си, че да не трака, кога вървя, взех двуцевната си пушка и се сбoguвах с капитана. Той предпочиташе да остане в хижата да готви, отколкото да ходи по обиколка.

— Капитане — казах аз, преди да тръгна, — внимавай за Май. Не го пущай на полянката с козите. Майка му се готви да го отвлече.

— Ако го отвлече, ще я застрелям — отговори той.

— Ти гледай да не стане това. Как тъй ще я застреляш?

— Ако го отвлече, единственият начин да го хванем отново е да застреляме старата.

— Какви са тия глупости? Защо си толкова свиреп?

— Не съм ял месо от месец и половина.

— Е, нали ще заколим ярето на мисис Стейк — казах аз.

Той се изсмя. Стоеше на входната врата с червената си блуза и с кухненската кърпа през рамо.

— Да не мислиш, че някой ден няма да се изтравим с тия гъби... Кога мислиш да направим това?

— Ярето ли? Като се върна, ще решим.

Спуснах се по стръмната рътлина, която започваше под хижата. Навред по старите трупи бяха израсли гъби — жълти праханици и хъртови уши. Къпините хвърляха зелените си мрежи по гнилите пънове. Мравуняците бяха подновени. Като кадифе лъщяха мъховете по едрите гранитни камъни, които се виждаха тук-там из вековната гора. Радостно вървах по нашата пътечка. Много обичам тая гора с нейните прави, мощни дървета и понякога, като се спра до някой великан, облягам се о грапавата му снага и пипам с ръка твърдата му кора. Така чувствам по-осезателно могъщата сила на дървото, неговата непоклатимост и винаги се учудвам на земята, която го храни.

Смъкнах се в дола, дето се пенеше един поток. Тук бе сенчесто и влажно. Рътлината се пречупва, гърбът ѝ тръгва почти хоризонтално. Стигнах едно място, където тя е покрита с мъх. Стъпките ми станаха безшумни, като че вървах по килим. Мъхът е бледожълт, ту оловносив, защото отдолу земята е камениста, с мътен, калночервен цвят, а наоколо гората е заклеявяла. Дъбчетата са ниски и така са изкривени, сякаш оттук бе преминал пожар. Не обичам тия жалки храсти. Те напомнят уродчета, но да се ходи по мъха е приятно и полезно. Полезно е за това, че лесно може да се издебне някоя сърна. Но тоя път в келявата гора видях само една лещарка. Тя се мярна пред мен и тутакси изчезна — сива и странно пъстра — зад един камък, където сигурно бяха пилетата ѝ.

Отминах келявата гора и навлязох в млада гора от бук и дъб. Мъхът под краката ми стана плътен и сочнозелен. Тук винаги съм срещал дивеч. Я някоя червена като пламък лисица ще прекоси гърба на рътлината, я някоя сърна ще извреци уплашено и ще видя бялата и задница да се носи между дърветата. В такова спокойно и ведро утро дивечът не е толкова плах. Не помръдваше нито едно листо. От влажната гора лъхаше прохлада и сутрешен мир. Зад мен се издигаше планината като стена и тъй огромна и раздиплена беше тя, че когато се обръщах и я поглеждах, изпитвах възхищение и малко страх...

От една хралупа безшумно излетя бухал, размаха широките си криле и се скри в тъмната дълбочина на един дол. Продължих пътя си с дебнещи крачки и така достигнах едно хубаво място, където рътлината се огъва като конско седло. Тук растяха диви череша и лози, спуснали своите дебели, ликави въжета от дърветата, по които бяха се увили. Два гривека изплюяха с криле и уплашено излетяха от една череша. Бяха дошли да видят дали плодовете са узрели... И ето, ниско в долината чух умолителен писък. Две птици, прилични на ястреби, се гонеха над гората. Бяха две кани. Мъжката молеше другарката си да кацне на някое дърво. Женската, обзета от лудешко желание да лети, нарочно дразнеше своя другар. Като волни хвърчила се носеха двете птици. Ту политаха ниско, докосвайки върховете на гората, ту отведнъж се издигаха високо над зеленото море. Тогава писъците на мъжката каня ставаха по-умолителни и пронизителни. Тя следваше другарката си неотлъчно, като махаше неспирно с криле, сякаш искаше да ѝ покаже колко много е измъчена от тая игра. Но женската беше неумолима и не искаше да знае. Ней ѝ се летеше, летеше... Толкова хубаво е да се лети над тия росни, млади гори, да се рееш в свежия, опиващ с прохладата си утринен въздух, а под теб да се пенят потоците и доловете да разтварят зелените си пазви!...

Дълго време следях играта на влюбените птици. Снех далекогледа, гледах ги в синия лазур на небето и завиждах на играта им. После продължих пътя си по рътлината.

Минах по седлото със същите дебнещи стъпки. Минавал бях оттук и зиме, и есен и помнех как изглеждаха тогава тия гори. Имах си едно място, отредено за почивка. То беше на една полянка, където растеше изкривено дъбче. Неговото стъбло приличаше на обърната надолу буква „Ч“ и аз седях на него като на стол. През есента тук видях един сръндак. Ходеше без рога, защото току-що беше ги хвърлил. Много ми се искаше да го видя пак.

Когато седнах на дъбчето, беше настъпило пладне и слънцето почна да напича. Гората се стаи. Сенките в доловете изчезнаха, изчезна и сутрешната мъгла по върховете. По това време от деня винаги изпитвах малко тъга, както и вечер, когато слънцето залязваше зад горите и на хоризонта оставаше лилаво петно, като пепел под изтляваща жар. Тогава си мислех за хората в градовете. В такива

вечери капитан Негро също тъгуваше, дори Алчо, който пасеше на поляната, вдигаше глава и потъваше в размисъл.

Трябва да съм стоял на дъбчето доста време. От утрото не бе останало вече нищо. Слънчевите лъчи проникваха навред из гората. Те изпиха всичката роса и под тяхната педантична светлина гората стана съвсем обикновена. Големи мухи забръмчаха наоколо. Избръмчи някоя и кацне на някое листо, търка крилцата с дългите си грозни, космати крака, после се стаи, блажено затоплена от слънцето.

Станах, метнах пушката и продължих да дебна. „Нима днес няма да видя никакъв дивеч? Поне сръндака“ — мислех аз, като се спирах от време на време и надничах по склоновете на рътлината. И го видях.

Той беше заспал под мен, на южния склон близо до един пън, край който растяха две-три млади букачки, високи и прави като пръти. Мястото край него бе доста оголено, гората беше рядка, наоколо се синееше синчец и той спеше всред него. Беше сложил глава върху един от предните си крака, протегнат напред. Новите му рога бяха обрасли с мъх, сивата му зимна козина бе проскубана тук-там по широкия му гръб.

Извадих от пазвата си далекогледа, седнах върху мъха и му се любувах през стъклата. Как сладко дремеше, проклетникът! Слънцето изливаше върху него топъл дъжд, който падаше на златисти капки по тялото му. Беше се предал на спокойната пладня, изпълнена с мир и тишина. От време на време ушите му трепваха не защото долавяше някакъв обезпокоителен шум, но защото някой кърлеж започваше да го хапе, а не му се искаше да наруши дрямката си да се чеше... Под него, в долината, реката тихо бучеше, във въздуха се носеше неспирен, опиващ ек, като че някой викаше през всичкото време „о-о-о“, а двете кани продължаваха да летят и пицят...

Станах и тръгнах надолу. Вече не дебнех дивеч, но вървах още по-тихо, да не смутя със стъпките си тоя сладостно томителен покой. Струваше ми се, че дърветата и тревите ми правеха знаци да мълча. Аз се усмихвах и се чувствах горд, че вървя мирно из леса и макар че съм ловец, не закачам никого. Не смачках нито една тревица, не безпокоих нито една птица, не разгневих нито едно горско божество. Само каните продължаваха да пицят и това, кой знае защо, вече не ми харесваше...

Отбих се при Солените извори. Водата на единия беше мътна, пълна с кичури сиво-кафяви косми. Току-що беше се къпал елен.

Неговите стъпки личаха върху черната тиня като стъпки на вол. После продължих по течението на реката. Долината се стесни. От двата бряга се издигаха гъсти, млади гори. От тях идваше особен мирис, какъвто гората издаваше, когато слънцето я напече. Пушката висеше на рамото ми, а каните продължаваха да пицят много наблизко. Излязох от теснината. Долината отново се разшири и показа една хубава продълговата поляна. Тъкмо в тоя миг каните се спуснаха над главата ми. Спусна се женската, а мъжката я последва и тогава ето какво стана: някой сне пушката от рамото ми и гръмна...

Женската каня изпищя, отпусна криле и политна към гората, а гората я погълна и я скри от очите ми, сякаш искаше да потули по-скоро това убийство. Планината изстена и се изпълни с ропот и дълго време ропта с всеки свой дол и с всяко свое усое...

Пушката димеше в ръцете ми. В ушите ми ечеше гърмът, протестът на планината се носеше като тътен по цялата ѝ снага, а пред очите ми се мяркаха червени и сини петна. Топла вълна премина по тялото ми...

Как ли бе трепнал и подскочил дремещият сръндак? Каква смъртна тревога е помътнила черните му очи, донепред спокойни и блажено кротки! Как широко са се разширили ноздрите му, как бързо се е разтворило бялото огледало на задницата му! Хукнал е да бяга из гората, обзет от паника. Паника е изпълнила цялата планина. Сто чифта дълги като чехли уши на кошути са се размахали и сто чифта очи са разширили гледците си, пълни с ужас...

Не смеех да се върна назад.

Стигнах до една запустяла дъскорезница, надникнах в буренясалата вода, погледнах посивялата сграда — полуразрушена и сякаш обгоряла. Две грамадни греди се издигаха от разбития дъсчен покрив, а над него стърчеше пречупеният улей, през който някога е падала водата и е въртяла жестокия трион. Някой дървар е клал тук огън и сега пепелта — влажна и сива — стои като оловна пита, а наоколо е останал говежди тор и смачкана кутийка от цигари.

Време е вече да се връщам. Но не по същия път, не през долината. Изкачвам се по рътлината, спирам се на едно хубаво седло, обядвам, после се изтягам върху мекия мъх, слагам приклада на пушката под главата си и заспивам...

Когато се събудих, слънцето се мятеше над синкаво-зеления хребет — топло и голямо. Настъпваше хубавата юнска привечер и сенките нарязваха доловете. Беше весело. Само самотната каня продължаваше да пищи и да вика своята мъртва другарка...

Върнах се в хижата. На поляната пасеше конят. Вратата на хижата беше затворена. Чух вика на капитана. Той ходеше из гората и викаше:

— Май! Май!

Старата сърна беше отвлякла сина си.

СТАР ЗАЕК С ГОЛЕМИ УШИ

Моят другар е много тъжен. Забрави да сготви хубавите гъби, които набрах тая сутрин. Не го сдържаше в хижата и сега продължава да ходи из гората и да врещи като сърна. Със себе си е взел мисис Стейк и нейното яре. Вярва, че с тях може да подмами нашия Май.

На обед се върна, седна на масата и тупна калпака си върху нея.

— Отвякла го е далече — каза той и ме погледна гузно. — Тая мръсна коза е виновна за всичко. За какъв дявол ни е сега?

Мълчах.

— Щом няма вече сърнето, тя е съвсем непотребна... Как мислиш, може ли Мирка да напусне тия места и да отведе Май другаде?

— Не знам.

— Пуф! — изпъшка капитанът.

Хижата сякаш е опустяла. Стаите са пълни със светлина, но белите варосани стени изглеждат смълчани.

Капитан Негро се отказа да говори повече с мен. Той си даде сърдит и мрачен вид и се залови да готви, като дрънчеше ядно със съдовете. От време на време отиваше до вратата, поглеждаше към гората, казваше „хм“ и с гордо възмущение се връщаше в кухнята, където се чуваше как се пържат гъбите. Така той, старият дявол, хитруваше със себе си и с мен, като искаше да представи работата така: „Не разбирам защо Май все още не се връща. Нали му заръчах да си дойде навреме“...

Приготви гъбите и мълчаливо ги сложи на масата.

— Не ми се яде — заяви той съкрушено и се върна в кухнята.

Станах, тихичко се приближих до кухнята и надникнах през прозореца. Черния капитан стоеше гърбом към мен и лапаше с голям апетит пържените гъби, насипани в една алуминиева талерка, като мърмореше нещо под носа си...

Аз се върнах в стаята. Нямаше смисъл да сложа край на комедията. Капитанът беше човек със силно въображение — така

изживяваше по-леко вината си.

Привечер му казах:

— Напълни една бутилка с мляко и ми я донеси.

Той трепна, ала не посмя да пита какво ще правя с нея.

Сложих бутилката в торбата и тръгнах. Капитанът ме изпрати до самата гора. В очите му виждах въпроса: „Какво мислиш да правиш?“ Но той не смееше да го зададе.

Съжалих го и му рекох:

— Отивам да диря Май. Убеден съм, че ти нарочно остави старата сърна да го отвлече. Да, нарочно! Да ме принудиш да се съглася да я убием. Да ядеш месо!

Той ме изгледа изумено и започна да се кълне:

— На, да умра на място, ако това е така! Мисис Стейк е виновна за цялата работа. Тя започна да блее. Бях я вързал под скалата. И ярето блее. А Май започна да се блъска в кошарата. Тогава рекох: чакай да пусна ярето. Пуснах го, обаче Май продължаваше да се блъска...

— То се знае, пуснал си и него — прекъснах го аз, защото не ми се искаше да слушам оправданията му. — Хайде, довиждане. Стой в къщи.

— Какъв ти е планът? — рече той.

— Нямам никакъв план.

И наистина нямах план освен едно хрумване, на което не отдавах голямо значение. Май беше общувал с нас около две седмици. През това време майка му го навестяваше почти всяка нощ. От деня, в който бяхме узнали за тия посещения, сърната бе идвала много пъти. Ние с капитана решихме да прекъснем срещите, но после променихме решението си. Защо пък сърнето да не посуче майчиното си мляко? Защо да не се опитаме да опитомим старата сърна? Така тя щеше да привикне с нас. Сега трябваше да открия тяхното ново местожителство. Май не бе забравил бутилката с мляко, а Мирка не го заравяше вече в шумата, защото беше достатъчно голям да я следва.

Тръгнах по гребена на планината. Тук има нещо като път или поточно алея в стар, много стар парк.

Слънцето се е потопило зад хоризонта и червеният му диск се е закрил наполовина. Зад тежката зелена завеса на гората небето излива потоци червена светлина. Долу рътлините се преливат и изчезват в червеникави и масленозелени тонове. Върху тях се набира тънка

синкава мъгла. Това е вечерният здрач. Там вечерта идва по-рано и си отива по-късно, отколкото тук, по върховете. Ето кръглата поляна, обрасла с равнец, див чесън и кантарион. Обгоряло от гръм дърво стърчи самотно сред нея, като черна колона. Под него са израсли корави, сиво-бели гъби, обхванали са го от долу до горе като струпеи.

Избирам едно потулено място и се спирам на полянката да слушам дали наоколо не ходи дивеч. По това време сърните излизат на паша. После продължавам към насрещното седло. Знам, че там има скали, на които през есента денуваше стадо сърни. Пътят минава под височината и я опасва от южната страна. Един голям бял камък стърчи всред него, а по-нататък е паднало дърво, което го препречва.

Вървя бавно и внимателно. Често се спирам и слушам. Слънцето се е скрило напълно. Насрещният хълм, приличен на грамадно стъпало, е залян със студена червеникава светлина, сякаш под него има жарава, която го облива със сияние.

Изведнъж от върха над мен проехтява силен рев. Той е хриплив и зверски див. Вековната гора го прави мощен и застрашителен.

Оставам на пътя неподвижен и усмихнат.

„Хаау-у!“ — чува се втори рев. В него трепти пълен с ужас въпрос.

Аз продължавам да стоя неподвижно, дори преставам да дишам.

„Баф! Баф!“ — пита сръндакът, сега вече по-спокойно.

Макар че не го виждам, много добре знам какво прави. Спрял се е с вирната глава към мен. Не ме вижда, но усеща присъствието ми и сега пита какви са моите намерения.

„Баф! Баф!“ — казва той, което значи: „Ей, какво мислиш да правиш? Ще ме гониш ли?“

Като не получава никакъв отговор, започва да се съмнява в моето съществуване. Но това, вместо да го успокои, го изпълва с нов ужас. Той изревава още по-силно, хуква да бяга с прашене и с трясък и пак започва своето: „баф! баф!“ Ала неизминал и двадесет метра, спира се, слуша и отново се учудва. Никой не го гони. Ново съмнение, нов ужас, ново бягство и нов рев. Той души въздуха с черната си влажна муцуна, оглежда всяко дърво, вслушва се с наперени уши. Няма никакъв човек, няма никаква опасност. Всичко изглежда спокойно. В гората са изгаснали и последните огнени стрели на залеза. Хоризонтът се покрива с алена препаска. Тъкмо време за паша. И той решава да се

върне в сечището, но в тоя миг вечерникът пак донася моята миризма и пак нов рев, пак бягане, трясък и „баф! баф!“

Това продължава цели пет минути. Най-сетне неговото сърце не издържа и той се спуща да тича край хълма. Така излиза на пътя зад мен и там се спира. Колебае се да напусне сечището, където е свикнал да пасе. Може би аз съм отминал? Неведнъж му се е случвало да мине край него човек и почти винаги тоя враг мирно е отминавал, а той напразно е лаял. И той решава да тръгне по пътя. Върви безшумно и души като куче черната, влажна земя.

Седнал съм на падналото дърво. Дрехите ми са зелени. Ако стоя неподвижно, мъчно мога да бъда забелязан. Пушката е сложена под дървото, да не ме издаде с блестящите си цеви. И както си стоя и гледам към сечището, зад гърба ми се чува нов, още по-уплашен рев. Нещо изтрополява и гледай ти как реве и лае тоя обесник, как тича и пращи, сякаш иска да вдигне цялата планина на главата си. Избяга в долината към мините и оттам дълго време чувах неговото лаене и грухтене, сякаш ме ругаеше и се възмущаваше от хитростта ми.

Смея се гласно и му казвам:

— Кой ти е крив, щом си толкова любопитен? Какво те изкушаваше да ме видиш? Или защото си млад и силен, искаш да поиграеш на страх? Сигурно ти е приятно да изпитваш неговите тръпки, понеже през деня си скучал в хладната, прекрасна сянка на гората. Безделник си ти и не ме интересува. Изпълни планината с рева си и кой знае дали Мирка не е избягала оттук.

Решавам да отида до обгорялото дърво, на отвъдното седло. Някакъв гъбар или дървар е клал огън в корените на бука и сега огромното дърво, най-високо и най-старо в тая местност, стърчи изсъхнало и почерняло от едната си страна. При първата буря то ще се пречупи и тогава тежко и горко на ония дървета, които са под него.

От северната страна на седлото върви елен. Познавам това по пращенето. В гората започна да се набира здрач. Дневната светлина се смесва със светлината на непълния месец, който жълтее между клоните.

Връщам се назад. Искам да отида към нашата чешмичка. Може би Мирка не е напуснала любимите си места?

Постепенно лунната светлина започва да тече по белите стъбла на буките, върховете на гората блестят, сенките стават по-тъмни и по-

тежки, раздвижват се като черни дантели от вечерника, тук-там лъщят влажните от росата пънове. Всичко се променя от тая мъждееща, кротка светлина и планината става непозната. Окото на ловеца напрегнато се вглежда ту тук, ту там. Той дебне и слухти, и се задъхва, защото спира дишането си, и слуша с отворена уста всички подозрителни звуци. Не премина ли там заек? Не шуми ли сърна? Не пристъпя ли тежко елен? Някаква нощна птица се мярва зад дърветата, чиито листа трепкат и шептят, сякаш си доверяват тайни.

До чешмата има още двеста или триста крачки. Хребетът се повдига и образува малка стръмнина, хубаво сгряна от месечината, рядката и висока гора е пълна с лунен дъжд. Меко се белеят дебелия стъбла на буките.

Нещо изшумолява отпреде ми и аз заставам с повдигнат напред крак, който полекичка слагам на земята. Едро животно преминава от лявата ми страна и тутакси се спира. Виждам очите му да блестят на лунната светлина. То стои на десетина метра от мен и ме гледа. Гората хвърля върху тялото му сенчести капки, сякаш го е обхванала в черна мрежа. Изглежда доста голямо, сиво, с дълги уши, с дълги крака. Това е сърна...

Чудно е, че тя не бяга, не врещи, а ме гледа втрещено, сякаш не е сигурна, че вижда човек. Изминава половин минута и ето че край нея се мярва една сенчица...

Тогава изваждам бутилката от торбата. Млякото я прави да се белее в ръцете ми като тебешир. Отпушвам гърлото и леко я навеждам. Млякото започва да бълболи и да се излива по земята.

— Май, Май — шепна аз тихичко.

Старата сърна трепва и се отдалечава. Не виждам дали сърнето я следва, но се завтичвам подире ѝ, като продължавам да викам:

— Май, Май!

Стигам до едно паднало дърво и се блъсвам в сухите му клони. Тук расте бърз и висока коприва, която ме жили по ръцете.

— Май, Май, Май! — викам аз, шумя и пращя край дървото. Стори ми се, че оттук мина сърната.

Излизам от бурена и слушам. В ръцете ми се белее бутилката.

В гората е настъпила пълна тишина. Съкрушено въздъхвам и отпушам ръце. Може би това беше друга, непозната сърна? Обръщам гръб на бурена и се готвя да се измъкна от него. Тъкмо тогава нещо

изшумолява и бързът се раздвижва. Гледам там, но не виждам нищо. Бързът престава да се движи, ала край мен има някой. Чувствам неговото мълчаливо присъствие. Оглеждам се и ето че нещо меко и влажно докосва ръката ми, в която държа бутилката...

В краката ми стои нашият Май и ме блъска с муцунката си. Изваждам тапата и той налапва лакомо гърлото на шишето...

— Капитане-е-е! — радостно викам към хижата, макар да знам, че отгук той не може да ме чуе. После вземам сърнето в скута си и тръгвам бързо през гората.

Май лежи кротко на гърдите ми. Очите му блестят на лунната светлина, муцунката му докосва лицето ми и аз усещам дъха му, в който се долавя мирис на мляко и на още нещо друго, каквото има в дъха на агнетата. Острите му копитца драцят от време на време куртката ми. Той не иска да бяга, но все пак започва да се безпокои, пък аз разбирам защо ми се отдаде да го хвана толкова лесно. Старата сърна му е заповядала да се скрие в бърза, понеже на малчуганите като него не се позволява да тичат нощем из гората...

Надвесвам се над хижата. Отгоре виждам дългата, ниска постройка, от чиито прозорци излизат снопове светлина. Наоколо се носи мирис на дим. Черния капитан сигурно готви или пък чете джентлеменската книжка и мечтае за деня, в който ще заколим мисис Стейк или нейното яре. Той нищо не ми е казал за своето минало и аз все се готвя да го разпитам.

Реших да вляза в хижата с най-отчаян вид. Затворих Май в кошарата и отидох при капитана.

— Е — каза той, надвесен над една своя риза, на която пришиваше копче. — Какво направи?

— То се знае — нищо.

— Мъчна работа е да се намери сърнето. Кой знае къде го е скрила майка му. Гладен ли си? Приготвил съм хубава вечеря.

Нарочно си давах по-отчаян и уморен вид.

След вечерята отидох при Май. Отворих вратата на кошарата и той тръгна след мен. Стаите на хижата му харесваха повече от кошарата. Пред входната врата оставих сърнето и като я затворих след себе си, влязох в коридора. После казах на капитана:

— Стори ми се, че в двора има заек.

— Аха, аз го видях още миналата седмица, но забравих да ти кажа. Стар заек с големи уши.

— Точно такъв е.

— Чакай да отида да го видя — рече той.

Чух как отвори вратата на хижата и извика. А след това се втурна при мен със сърнето в ръце.

— Казах ли ти, че то ще се върне! — тържествено извика той с блеснали от радостна възбуда очи. — Ето на, че пак излязох прав!

Оставих го да „излезе прав“. Не исках да помрача неговата горда самоувереност.

В КАПАНА

На другия ден се заловихме да правим капан за старата сърна.

— Пак си измислил мъчна работа — оплака се капитан Негро, когато му изложих намерението си да хванем Мирка и да я опитомим.

Издигнахме стената на кошарата на такава височина, каквато сърната не можеше да прескочи, а зад вратата направихме друга, подвижна врата, толкова висока, колкото беше висока новата ограда. Тая втора врата привързахме с въже така, че с едно дръпване на въжето кошарата се затваряше отвед. Работихме два дни и тая работа не беше шега.

Първата нощ Мирка дойде до незавършената ограда, зад която се намираше синчето ѝ, но не посмя да влезе вътре. Изплашиха я тия преобразования, пък и Хектор бе вързан близо до кошарата.

Втората нощ се скрихме на верандата, като държахме края на въжето в ръце. Според нашия план, щом хванехме сърната, аз трябваше да сляза долу, колкото може по-бързо, и да заста на вратата, та в случай че в капана се появи дефект, да попреча на Мирка да се измъкне.

— Ще я пипнем! — уверено заяви капитан Негро, когато всичко беше готово.

Той държеше въжето в ръцете си много здраво и си даваше вид, като че щеше да лови лъв. Тая работа бе погълнала цялото му внимание и цялата му мисъл.

— Някой ден аз ще ти разкажа как улових в Индия един бенгалски тигър — каза той тихичко, когато се настанехме на верандата.

— Много интересна ще е тая история. Но сега трябва да пазим пълна тишина — рекох аз.

Мирка се появи към полунощ. Кучето бе прибрано в хижата, да не лае. Май затрополя из кошарата и майка му се приближи предпазливо. Тя обиколи няколко пъти високата ограда, като

отминаваше вратата, единственото място, откъдето можеше да влезе при синчето си.

Черния капитан подаваше чорлавата си глава над перилата на верандата и се мъчеше да не диша. Късите му ръце с възпретнати до лактите ръкави стискаха въжето. Сърната продължаваше да ходи край кошарата. Виждахме я като сянка под мътната светлина на месеца, затулен зад върховете на гората. Най-сетне Мирка се спря пред вратата. Ръцете на капитана започнаха да треперят. Тоя трепет можеше да се предаде по въжето. Аз се приготвих да му го отнема, ала в тоя миг сърната прескочи първата, ниска врата.

— Дърпай! — изкомандвах аз.

Капитан Негро опъна въжето с такава сила, че вратата се удари с трясък в рамката и едва не събори оградата. Въжето се опъна от нейния горен праг над цялата кошара до нас, като телефонен кабел.

— Тичай! — извика капитанът.

Втурнах се лудешки по стълбата и залостих вратата на кошарата с приготвената за тая цел дървена кука. След мен тичаше моят другар.

— Хвана ли се? — попита той.

— Тук е.

— Нали ти казах, че ще се хване. Ура-а-а!

— Не викай. Плашиш я.

— Чакай да я видим.

Надничрахме през разтрозите на грубата врата, скована от тънки пръти. Уплашената майка се притискаше в оградата и се блъскаше по нея.

— Трябва да я оставим на спокойствие. Иначе ще събори оградата и ще избяга.

— Не може да избяга. Оградата е здрава. Е, ами сега какво ще я правим? — рече Черния капитан. — Така ли ще я оставим?

— Не, ще я пазим.

— Най-умно е да я хванем и да я вържем. После ще я занесем в хижата.

— Ако я запрем в стаята, ще си строши краката. Ще разбие стъклата на някой прозорец и ще избяга. Тя е дива.

Капитан Негро се замисли. После каза:

— Ти стой тук и пази. Ей сегичка ще се върна.

Той влезе в хижата и дойде оттам с някакви въжета.

— В никой случай не съм съгласен да оставим сърната в кошарата — заяви той с тон, нетърпящ противоречие.

— А какво мислиш да правиш?

— Ще ѝ надяна ей тая работа!

Той вдигна въжетата пред очите ми. Оказа се, че беше донесъл юлара на коня, към който бе приспособил набързо две нови въженца.

— С тия въжета ще я привържем под мишниците, в юлара ще пъхнем главата ѝ — обясни капитанът със същия авторитетен тон.

— Това е дивотия. Така само ще я утрепем — казах аз.

Капитан Негро не искаше да се откаже от намерението си и ние се скарахме. Съвсем не подозирах, че в него живее някаква особена страст да връзва дивите животни, която по-късно пак се прояви и завърши твърде трагично. И друг път бяхме се скарвали, но никога много сериозно, защото и на двамата ни минаваше твърде скоро.

Моят другар се прибра сърдито в хижата, пък аз изнесох дюшек, взех две одеяла и си нагласих легло в самата кошара, до вратата. Боях се, че Мирка може да направи лудешки опит да бяга и да се натъкне на някой от коловете по оградата.

Преди да заспя, дълго гледах бедното животно, което ходеше неспокойно край оградата и с вдигната глава напразно търсеше някоя пролука.

Над мен се разстилаше тъмносиньо небе, разсечено от широкия млечен път. Вятърът караше горите тихичко да бучат. Потоците им пригласяха. Мътната светлина на месеца обливаше огромната снага на планината и тя сякаш дишаше. Над главата ми висеше самият безкрай, а срещу мен, край противоположната страна на кошарата, сърната все ходеше и ходеше. Хълбоците ѝ трептяха и ако бих могъл да виждам очите ѝ, щях да забележа в тях мъката и ужаса на диво животно, загубило свободата си.

При мен дойде Май и допря влажната си муцунка до лицето ми. После легна върху одеялото. Планинската нощ беше хладна.

СЪРНЕШКИ ПАСТИРИ

Не беше мъчно да се опитоми Мирка. Ако се съдеше по зъбите ѝ, тя бе сравнително млада, около четиригодишна.

Отначало тя бягаше като луда из кошарата, когато някой от нас влезеше вътре да ѝ хвърли наръч къпина или да ѝ налее прясна вода в коритото. Но Май ни помагаше. Той идваше доверчиво и ядеше от ръцете ни. Майка му го гледаше с ужасени очи, а после стана по-спокойна и по-малко плаха. Влизахме в кошарата с буца сол и давахме на малкия да ближе от нея. После оставяхме солта край коритото с вода и си отивахме. Мирка идваше да ближе охотно буцата. Солта е голямо лакомство за сърните и за елените.

Когато свикна да намира буцата, сложена до коритото, ние започнахме да даваме сол само на Май. На майка му отправяхме покани да дойде да ближе от ръцете ни. След много колебания сърната се престраши, приближи се с изпъната шия и със свити от нерешителност задни крака. Говорихме ѝ ласкаво и животното постепенно преодоля страха си. Сега Мирка позволяваше да я милваме, дори да я отвеждаме в хижата с приспособения за тая цел поводник на коня. Май следваше покорно капитана по петите, защото мореплавателят обичаше сърнето повече от всичко на света и постоянно го хранеше — „да расте по-бързо“. Само Хектор беше недоволен и в очите му се четеше отчаяние и тъга.

„Ти ме забрави — казваха те. — Някога ме караше да гоня тия дългокраки животни, а сега не ми позволяваш дори да лая по тях. За какво съм ти тогава?“

По-късно Хектор разбра, че нашите сърни не са както дивите, които беше гонил. Той не се вълнуваше вече от тяхната миризма, нито от близкото им присъствие. И те свикнаха с кучето и не се бояха от него.

Нашето домакинство малко пострада. Капитанът занемари кухнята, мисис Стейк ни опротивя. Заклахме ярето ѝ, та тя ходеше сама. Всичките ни грижи се насочиха към сърните. Капитан Негро ги

пасеше, а тая работа бе трудна. Мирка трябваше да се води с приспособения за нея конски повод и постоянно трябваше да се бди да не избяга.

Щом времето се поправи, работата тръгна по-леко. Така мина юли и август и настъпи септември — месецът, през който в планината узряват всички треви. Наближаваше времето да зареват рогачите.

Приготвихме се за нова работа. Обикаляхме високите планински поляни, където пасяха еленовите стада. През време на тия обиколки запирахме сърните в обора на коня.

Май беше вече пораснал. Слънчевите петна по тялото му отдавна бяха изчезнали. Той започна да държи главата си високо и на тясното му чело под леко наклъбената козина едва се показваха пъпките на бъдещите му рога. Той ги чешеше, където завърне — понякога идваше да ги търка в грубия шаяк на дрехите ни. Беше толкова опитомен, че изглеждаше неспособен да живее на свобода при дивите си събратя, които надминаваше по ръст и по тегло, защото бе хранен с хубава и обилна храна. И Мирка стана едра, необикновено красива сърна. Тя тежеше към двадесет и седем килограма. Гърбът ѝ бе широк и заоблен. Една тъмна ивица се показваше от бялата ѝ задница и свършваше чак до ушите. От бледосивата ѝ гуша, която имаше сребристосив цвят, много нежен и благороден, красиво се извиваше нагоре дългата ѝ, гъвкава шия като носа на древна галера. Големите и влажни очи напомняха очите на опечалена жена.

Един ден капитан Негро каза:

— Хайде да водим сърните с нас. Ще ги пасем и ще правим нашите обиколки.

Изплетохме нови поводници, с които привързахме сърните по особен начин, и ги поведохме из горите. Никой не беше виждал такива овчари и когато се случеше да срещнем някой дървар, миньор или колибарин, човекът ахваше от почуда.

През време на тия обиколки не видяхме нито един елен, защото се движехме шумно. Но затова пък три пъти водихме сърните на хранилищата. Насипвахме малко овес и ги принуждавахме да ядат от дървените корита.

Мястото беше диво, със сурова красота. Буен поток течеше по дъното на тая котловина, запазена от ветровете, и пълнеше тишината на гората с грохот и плясък. Свежозелените къпини и зеленика

покриваха двата му бряга, винаги отънали в роса. Между вечнозелената зеленика, прилична на лимонова гора, стърчаха построените от нас корита и коловете с набучени по тях буци сол.

С капитана решихме да построим тук барака, от която щяхме да наблюдаваме дивеча на хранилището. Една сутрин донесохме тесли, трион, гвоздеи и се заловихме за работа колкото се може, побезшумно.

Септември бе към края си. Наближаваше времето рогачите да зареват. Беше топло и хубаво време. Тук-там из горите се виждаха пожълтели листа. По буките се появиха първите червеникави петна. Дивите лози узряха и проточиха дълги, редкозърнести гроздове, тъмносини като дребни трънки. На тях се нахвърлиха всички птици — от гривяците до черните косове, сойките, дългоопашатите синигери, които приличат на големи запетаи и могат да ходят надолу с главите. Нощем улулиците викаха: „У-ху-ху-у! У-ху-ху-у!“ — и това угнетяваше и двама ни. Край хижата често преминаваха еленови стада и Хектор постоянно лаеше. Неспокойствие обземаше планината.

В края на месеца елените прореваха. Една нощ, когато изтънената като вежда луна лееше мъжделивата си светлина над тъмните, дремещи гори, чухме първия дрезгав рев:

— Бе-бе-бе-бе-е! Бе-бе-бе-е!

Излязохме навън. Нощта бе тиха и необикновено топла, като че някъде имаше пожар. Нещо потискащо се усещаше в топлия, задушен въздух. Улулиците викаха по-често и по-гръмко. Потоците не се чуваха да бучат, както преди. Само по върховете горите едва-едва шумяха и показваха, че високо по небето минаваше сух и горещ вятър...

НА ЕЛЕНОВИЯ ГРЪБ

Ковяхме покривните дъски на бараката. Нашите сърни кротко пасяха край потока. Капитан Негро беше се покатерил горе, а отдолу аз му подавах дъските. Той държеше гвоздеите между зъбите си и си даваше вид на опитен дърводелец.

— Откъде си се научил така добре да ковеш гвоздеи? — попитах аз, като търсех повод да узная нещо от неговото близко минало.

— Аз знам много занаяти — процеди той през зъбите си, в които и сега стърчеше един доста голям пирон.

— Нищо не си ми казал за твоя живот в града, преди да се разориш — рекох аз съчувствено.

Той се намръщи:

— За него не ме питай никога.

Тоя отговор даваше всякога, когато се опитвах да узная тая тъмна и неизвестна страница от живота му.

Часът беше девет, когато от дъното на котловината чухме силен шум. Като че някой друсаше дърво. Това друсане беше неравномерно — ту преставаше, ту отново започваше още по-ожесточено.

— Сигурно се чеше елен — каза капитанът, като извади гвоздеите от устата си и се вслуша.

— Може да е глиган — забелязах аз.

— Да отидем да видим каква е тая работа.

Вързахме сърните под навеса и слязохме надолу по брега на потока.

Друсането на дървото стана по-силно. Странни звуци, напомнящи мъчително пъшкане, идваха от дясната ни страна. Там имаше поляна и ние се завтекохме към нея.

В края на поляната, изправен на задните си крака, стоеше грамаден елен. Той беше закачил предния си крак в клоните на една дива круша. Изглежда, плодовете на дървото го бяха подмамили да се изправи върху него и сега кракът му беше се заклешил здраво в жилавите клони на крушата, точно там, където започваше копитото.

Животното беше плувнало в пот и в пяна. Главата му бе отхвърлена към гърба, езикът му изплезен, жълтите му очи бяха кръвясали. Като ни видя, то зарева и още по-бясно се задърпа. Крушата се разклати, но не го пусна. И двамата извикахме от изненада.

Капитан Негро пръв дойде на себе си.

— Той не може да се отърве по никой начин! Да го хванем!

Приближих се и разгледах чатала, в който бе закачен кракът на животното. Еленът се задърпа още по-лудешки.

— Не приближавай, ще се освободи! — извика капитанът. — Да го свържем и спънем по-скоро.

— Защо да го свържем?

— Качвай се на крушата и му хвани крака, пък аз ще отида за въже! — нетърпеливо рече той.

— Не, това не бива да стане!

— Как ще пропуснем такъв случай! Ще го опитомим, защо да не го опитомим, както опитомихме сърната?

Нямаше време да му обяснявам, че да се опитоми възрастен елен, и то сега, когато е обзет от бяс, е безразсъдна работа.

Отидох под дървото, вдигнах пушката с цевта нагоре и като опрях дулото ѝ в копитото на закачения крак, опитах се да го повдигна и освободя. Ала не успях. Кракът беше залостен здраво.

— Какво правиш? Луд ли си? Защо го освобождаваш? — протестираше капитанът и дърпаше пушката от ръцете ми.

Еленът ревеше все по-мъчително и все по-лудо се теглеше, тъй че крушката се друсаше от долу до горе. Отново се опитах да откача крака с помощта на една върлина и пак не успях. Капитан Негро ми пречеше. Тогава се изкачих на дървото, извадих ловджийския нож и започнах да сека единия от клоните. Работех предпазливо, да не нараня крака на елена.

Капитанът продължаваше да крещи отдолу:

— Престани да сечеш клона! Трябва да го хванем! Стой, ти казвам! — викаше той със свойствената си упоритост и ме заплашваше с каквото му дойде наум.

Животното бе към края на силите си. То хъркаше и се задушаваше. От полуотворената му уста излизаше пяна. Очите му бяха пълни с ужас и мъка.

Най-сетне ножът се заби дълбоко в клона. От тежестта на елена клонът се строши с трясък, но кракът не се освободи. Трябваше да го измъкна от чатала. Черния капитан, обхванат от безумна идея, съблече червената блуза и я метна върху главата на животното. Блузата се заплете в грамадните рога. Капитанът я дръпна, но от това дрехата се закачи по-здраво. В този миг еленът се освободи, предницата му се свлече от дървото, животното се олюля и като се огледа диво, хукна да бяга.

Капитан Негро държеше в ръка края на блузата си. Той не искаше да я пусне за нищо на света и дръпнат мощно от първия скок на елена, се озова върху гърба му. Еленът го понесе.

Моят другар изрева от ужас. С оглушителен трясък еленът се завтече из гората. Той правеше огромни скокове. Червената блуза се развя като знаме на рогата му. Виковете на капитан Негро изпълваха долината и още повече влудяваха и без това обезумялото животно. Прилепен върху неговия гръб, другарят ми изчезна от моя поглед. Той ме викаше по име и както ми се стори, плачеше...

Завтекох се по следите на елена, започнах да викам. Никой не ми отговори освен ехото... Какво ли би станало, ако някой горски стражар срещнеше елена с червената блуза на рогата? Веднага щеше да донесе на околийския за това и ние е моя беден другар трябваше да даваме обяснения. Впрочем, кой знае как щеше да се върне капитанът.

Ето докъде го доведе неговата страст да връзва дивите животни!

НЕ СИ ЛИ ТИ... НАШИЯТ ТОШКО

Преди да разкажа как се върна капитан Негро и какво последва след това, трябва да кажа нещо повече за него. Тъкмо тук му е мястото, защото след злополучната случка с елена аз се озовах в хижата сам, а там чакаше възрастен човечец, с извехтяла шапка, цветът на която изобщо не можеше да се определи, с износено палто, чиято вдигната яка пазеше неговия тъничък и сбръчкан врат от хладния планински въздух.

Той се разхождаше назад и напред край хижата и мъченически поглеждаше пътеката, очевидно изплашен от мълчанието на вековната гора.

Когато му се представих, оказа се че е съгражданин на капитана, дори негов акранин, почетен адвокат, с пожълтели от тютюн зъби, с мършаво, сиво-зеленикаво лице, приличен на голям скакалец. Той се връщал от някаква махаличка, дето бил ходил по работа, и се отбил насам „да подиша здрав въздух“. Обаче според него въздухът бил „много силен за неговото метиляво здраве“. На шосето го чакаше една бричка.

Аз го поканих в хижата и там, след като се постопли и изпи чаша ракия, той ми довери, че бил дошъл тук не само да диша „здрав въздух“, ами и да се срещне с капитана, с когото имал да урежда стари сметки.

— Капитан Негро току-що замина за града — излъгах аз. — Там вие ще го намерите много по-лесно.

— О, щом е в града, сигурно ще го намеря, макар че той се крие от мен — отговори адвокатът и се усмихна хитро. — Мога да ви кажа откровено в какво се състои работата. Аз съм пълномощник на един търговец на добитък, с когото някога капитан Негро беше съдружник. Между двамата има неуредени сметки.

— Много искам да узная миналото на капитана. То не ми е известно — казах аз.

— Не ви е известно? Нищо не ви е известно? — учуди се адвокатът и повдигна гъстите си вежди тъй, че по тясното му, сухо чело веднага се появиха пет дебели бръчки.

Отдавна търсех случай да узная нещо повече за моя другар и помолих мършавия господин да ми разкаже какво знае за него. Ще си позволя да го предам с мои думи, без да го преинача освен много малко, в интереса на истината, както се казва в такива случаи.

Преди десетина години капитан Негро пристигнал неочаквано в родното си градче, което бил напуснал още като юноша. Скитал цели двадесет и пет години по всички морета и океани, вече застарял, пенсиониран, със спестени парици, той решил да пусне котва завинаги в това малко градче.

Неговото пристигане било забележително събитие. То станало в един горещ юлски следобед, когато улиците на градеца били безлюдни.

Синя кола, наета от железопътната спирка на тридесет километра оттук, известила със своя клаксон пристигането на мореплавателя. Тя минала през площада и се спряла до една варосана къща, бяла като печурка. Капитан Негро стоял в колата, разположен на задната седалка. Пред него били сложени два куфара, облепени с етикети от най-различни хотели в света.

Автомобилът бил заобиколен начаса̀ от тълпа дечурлига, изникнали неизвестно откъде. Шофьорът отворил вратата и капитан Негро застанал пред къщата. Той я огледал несигурно и запитал почти строго:

— Тая къща не е ли на фамилията Караминков?

Тия думи били произнесени с доста силен чужд акцент и едва били разбрани от дечурлигата.

— Тя е — отговорило едно хлапе, очите на което не могли да се откъснат от пъстрата жилетка на капитана. Широк златен ланец излизал от единия ѝ джеб и влизал в другия, като описвал грамадна буква „З“.

Капитан Негро бутнал вратата и влязъл в къщата. Посрещнала го дребничка старица. Очилата ѝ лъскали над сбръчканото ѝ чело, престилката ѝ висяла мокра, изцапана със сапунена пяна. В ръцете си бабичката държала дървен гребен и парче лютив домашен сапун. Зад къщичката в малкото дворче още грухтяла свинята, която старицата току-що била изкъпала.

Встречена от внезапната поява и напетия вид на непознатия господин, който така безцеремонно се вмъкнал в къщата ѝ, бабичката не знаела какво да каже. А капитан Негро изглеждал доста разочарован от жалкия вид на леля си, която приличала на измокрена мишка. Двамата се гледали цяла минута, без да произнесат нито една дума.

— Е, не ме ли познаваш? — усмихнал се най-сетне племенникът и в хладната полутъмнина на тесния входник блеснали неговите два златни зъба.

Бабичката примигала, по челото ѝ се появила още една бръчка. Тя се взряла в капитана и несигурно промълвила:

— Че май като да те познавам. Не си ли ти... нашият Тошко?

— О кей, аз съм — рекъл мореплавателят.

— Зло да не те познае — извикала лелята и като хвърлила сапуна и гребена, прегърнала племенника си...

Такова било посрещането на капитан Негро от единствената му роднина в градчето.

Бабичката настанила капитана в най-хубавата стаичка на горния кат. Там капитан Негро отворил американските куфари. Те били пълни с дрехи, тоалетни принадлежности и разни непотребни неща. Имало японски параван, мидени черупки, дъвка, шише уиски и множество дреболии.

Капитанът подарил на леля си копринен плат и един гребен, за който казал, че бил направен от бегемотски зъб. След това той разгледал родната си къща и разочарован от жалкия ѝ вид, започнал да разправя на старицата за своите пътувания по света.

Като се убедил, че не е забравил родния си език, оттеглил се на почивка в стаичката и оттам слушал как пътната врата на къщата се отваряла и затваряла, как идвали и си отивали любопитните съседи и съседки, които разпитвали лелята за него, как някои пляскали ръце и ахвали от почуда. Мълвата за пристигането на „американеца“ и за неговите „богатства“ плъзнала като паяжина из града.

Капитан Негро се усмихвал самодоволно и от време на време се оглеждал в огледалото.

На другия ден той решил да смае съгражданите си и се появил на улицата в каубойски костюм. На главата си сложил сомбреро, зелена кърпа била вързана около късия му врат. Кръстът му бил опасан с револверен патрондаш, макар и без нито един патрон, понеже още с

пристигането на родната земя митничарите го обезоръжили. Високи чизми силно пристягали доста пълничките му прасци.

Той тръгнал по единствената главна улица с убийствено бавен и неவிжданo важен ход. От време на време се спирал пред някой бакалски дюкян, по чиито кепенци висели низи цървули, газеничета или паламарки, заглеждал се в някой сарач и след като задоволявал любопитството си, отминавал с гордо отметната назад глава. И без това той обичаше да върви напето, както вървят почти всички нисички на ръст хора, но тогавашният му вървеж бил просто величествен.

През това време юлското слънце напекло и капитанът бил принуден често да сваля сомбрерото и да бърше потта от челото си. След него вървели тълпа дечурлига. От кафенетата и дюкяните излизали граждани да видят „чуждоземеца“. Капитан Негро посрещал със строги очи любопитните погледи и се правел, че не чува смеха зад гърба си.

Най-сетне това му омръзнало и той повикал най-голямото от хлапетата, които вървели след него. Хлапетото се приближило със страх. Капитан Негро поллюбопитствал да узнае на каква височина над морското равнище се намира неговият роден град, кой паралел минава край него и каква е неговата северна ширина.

— Не знаеш ли? — учудил се капитанът, когато смутеният дангалак обвесил нос. — Че какво ви учат тогава в гимназията? All right^[1], аз трябва да се срещна с директора.

Той изразил на лицето си голямо възмущение и прекратил разходката. Тоя ден обядвал в къщи, където лелята заклала две пилета и ги опържила с чесън.

Целият град вече говорел за него, обаче капитан Негро нарочно забавял появяването си в обществото. След хубавия обед той си поспал и привечер отново излязъл.

Сега бил облечен в син костюм, безупречно ушит от някакъв шивач на 456-о авеню в Ню Йорк. Риза от манилски памук със снежнобели ръкави, вратовръзка на малки каренца, жълти половинки, на които били навлечени бели летни гетри. Жилетката с ланеца и един тръстиков бастун съставлявали останалата част от премяната на капитан Негро.

Той се запътил към едно кафене, където се събирали най-уважаваните и солидни мъже в града. Повечето от тия мъже били

пенсионери: бивши чиновници от съдилището, общината, агрономството, лесничейството и данъчното управление. Между тях имало няколко адвокати и чиновници.

Когато капитанът влязъл в кафенето, настъпила пълна тишина. Десетина чифта очи го загледали с жадно любопитство, примесено е уважение и смут. От това той станал по-горд. Като поздравил и си избрал маса до прозореца, поръчал си кафе и на свой ред започнал да разглежда съгражданите си. В паметта му мъждукали неясни спомени, останали от неговото детинство, и той се опитвал да познае някои от връстниците си.

Мълчанието не продължило дълго. От насрещната маса станал висок пенсионер със сухо охтичаво лице, приближил се до капитан Негро и му се представил:

— Не можеш да си спомниш за мен — рекъл фамилиарно той, — ами аз да ти се обадя. Аз съм Янаки Калото... На един чин стояхме в отделенията и даскал Георги ни теглеше ушите... Е, хайде добре дошел, Тошо!

— Yes^[2] — рекъл капитанът, — като че си спомням нещо за вас. Много време измина, откакто не сме се виждали. Пътувах по целия свят четвърт век и паметта ми е претъпкана с разни работи...

Примерът на пенсионера бил последван от почти всички посетители на кафенето и капитан Негро бил заобиколен от голяма компания. Всеки искал да седне по-близо до „американеца“, да не изпусне нито една от думите му.

Необикновеният гост бил обсипан с различни въпроси.

През това време кафенето се напълнило с нови хора, между които личали едрата и дебела фигура на кмета и големият корем на аптекаря.

Отначало капитан Негро се задоволявал с кратки и неохотни отговори. Въпросите били съвсем простодушни и невежествени. Но когато забелязал, че всички слушат с голямо внимание, той разширил и задълбочил обясненията и дори съвсем се отклонил от въпросите.

— Между вас, както изглежда, има хора, които не са пътували във от България — започнал той. — Аз съм изходил целия свят, от Аляска до Огнена земя, Африка по цялото ѝ крайбрежие, Мадагаскар, южните морета, Папуа, Гали, Бали, Меланезия, Таити, Филипините, Австралия, Япония, Китай, Корея, Камчатка, Сиам...

Забравени още от ученическата скамейка нечувани градове и земи, морета, племена и народи били изредени на един дъх от бързорека устата на Черния капитан. Повече от тия чужди за слушателите думи били изговорени на английски и поради това така били преиначени, че всички зяпнали изумени. В кафенето настъпила пълна тишина. Някои преместили столовете си по-близо до капитана, други свивали шепите си на фуния и ги приближавали до ушите.

— О — възкликнал капитан Негро, — както виждам, географските ви понятия са твърде слабички... Преди да си дойда, плавах из Тихия океан. Край Индия, близо до Калкута, на половин миля от брега, бяхме нападнати от една грамадна боа. Тя доплувала от сушата и се вмъкнала в кухнята на кораба. Беше по обед. Аз си почивах в капитанската стая и разговарях с боцмана. Изведнъж чуваме, че готвачът пищи. Завтекохме се и какво да видя: змията се готви да го налапа. Извадих револвера и — „пум! пум! пум!“ — убих я на място. Тя се оказа деветдесет и пет стъпки.

— Колко прави това на метри? — обадил се някой.

— Тридесет и един метър и четири сантиметра! — невъзмутимо отговорил капитанът.

— Нима има толкова голяма боа? — недоверчиво попитал аптекарят.

— Yes, има и по-големи. Но тая беше същинско чудо. От кожата ѝ един калкутски обуцар направи хиляда и петстотин чифта дамски обуца...

След това, увлечен от собственото си красноречие, Черния капитан станал прав. Той започнал да разказва на смаяните слушатели такива истории, че по лицата им се изписало силно смущение. Описал нравите и бита на австралийските диваци, на племето тобая, разправил за бедните сиамци, които продавали дъщерите си на белите моряци по пет долара за момиче, за китайските работници по плантациите из южните острови, за комарите, за болестите, докато станало късно и слушателите започнали да се разотиват. Капитан Негро се преместил на масата, където стоели кметът и аптекарят, и начаса се сприятелил с тия мъже. Той се осведомил от двамата за стопанското положение на околията и заявил, че има намерение да вложи част от парите си в някое предприятие и по този начин да помогне на своя беден роден град да се издигне на подobaваща висота.

Аптекарят и кметът се спогледали. Черния капитан им нарисувал със силни думи как гори душата му да издигне своя роден град, какво бляскаво бъдеще очаква бедната балканска околия, прославена дотогава само с козята си пастърма.

— Господа, аз съм вече гладен — казал капитан Негро, като погледнал златния си часовник. — Заповядайте да вечеряте с мен в ресторанта. Там ще продължим нашия разговор.

Тримата влезли в гостилницата под единствения хотел в града. Тоя хотел се наричал „Централ“. В него отсядали амбулантни търговци, когато тук ставали панаири и сборове, отсядали джамбази, шофьори, гурбетчии, понякога и някой ревизор, дошъл да ревизира държавните учреждения.

Под мъжделивата светлина на една голяма газена лампа, окачена на тавана, в ресторанта едва се различавали няколко литографии, окачени на стените. Една от тях изобразявала заспал ловец, край когото скачали грамадни зайци с бакенбарди, друга представлявала Отело край спящата Дездемона, а трета показвала различните човешки възрасти във вид на сводест мост със стъпала. Имало още една, на която нагледно било показано как е фалирал и изпаднал търговецът, който продава на кредит, и как благоденства търговецът, който продава в брой.

В гостилничката вечеряли един стар ерген, учител по математика, и двама ученици, селянчета, чиито стригани глави плахо се гушели в най-тъмния ъгъл. По осемте маси, покрити с черни мушамы, рубинено светели шишенца с оцет, солници и тенекиени пепелници.

Съдържателят на гостилницата, който бил едновременно и хотелиер, пристъпил с голяма почит към тримата клиенти и на скоропоговорка изредил четирите яденета, съставляващи неписаното меню. При това по навик той направил такова движение, сякаш си вдигал панталона с помощта на двата си лакътя.

— Остави тия яхнии и чорби — махнал с ръка кметът, — ами виж да запечеш нещо на скара. Пастърмица например. Но да бъде тлъстичка, нарязана като гребенче. И донеси от оня пелин, дето го пихме из оня ден със съдията.

В очакване на поръчката тримата потрили самодоволно ръце и като се погледнали един друг с весели очи, продължили прекъснатия

разговор, проникнати от още по-силни желания да повдигнат икономическото състояние на бедната околия. Капитан Негро съобщил много американски начини за печелене на пари, разказал как нищо и никакви хора забогатявали в Америка, обяснил какви способности знае за намиране на подземни богатства и изразил пред кмета желание да направи едно дарение в полза на общината. Но тая тема скоро му омръзнала и той се впуснал да разправя приключенията си по всички меридиани и паралели на земното кълбо.

Хубавият пелин го разгорещил и го направил подвижен като шимпанзе. Черните му очи блеснали, лицето му изразявало различни маски, ръцете му правели всички възможни жестове. Той лъгал през просото, сам се смеел на лъжите си, ту казвал самата истина, обаче нито кметът, нито аптекарят могли да различат къде започва истината и къде свършва лъжата.

Всички се развеселили. Дори кметът, който говорел с внушителен бас, се опитал да запее, като почуквал с дъното на чашката ритъма на някаква песничка.

— О кей — извикал капитанът. — Тоя пелин е чудесен! Предлагам да изпием още по един литър.

Двамата му другари — хора порядъчни и разумни — не се съгласили и Черния капитан върнал поръчката.

След като изпратили мореплавателя до къщата му, тримата се разделили.

— Жалко, че е несериозен човек — рекъл аптекарят на кмета, щом останали сами.

— Да, несериозен изглежда — потвърдил кметът. — Но има парички. Кой ли ще му ги вземе?

— Все ще се намери някой да ги издърпа от ръцете му — въздъхнал аптекарят. — Може пък да лъже, че има. Кой знае! Но ако има, в чий ли джоб ще влязат? — за втори път въздъхнал аптекарят.

[1] Добре. ↑

[2] Да. ↑

ТАБУТАМБА

Благородните идеи за стопанското повдигане на околията и предложеното дарение за общината не останали тайна за гражданството. Поверителният разговор на тримата станал достояние на целия град, още повече след като кметът начело на една малка делегация направил официално посещение на капитана, да му изкаже благодарността на общината и да приеме дарението. Капитан Негро подарил десет хиляди лева в полза на бедните и пет хиляди за читалището. Той изявил скромното желание неговият портрет да бъде окачен в читалищния салон.

— Разбира се — рекъл кметът с любезна усмивка. — Но в нашата община няма бедни. Всеки си изкарва, както може, препитанието. От глад още никой не е умрял. Но общината няма коне. Тъй че, ако вие позволите, вместо на бедните с тия пари да купим два хубави коня.

— All right — съгласил се капитанът.

— А колкото за читалището — продължил кметът, — то няма никаква нужда от пари. Напротив, то е по-богато от самата община, защото си има кино. На това отгоре там се помещава и казиното, от което печели още повече. Като прибавите и доходите от вечеринките, от салона, то, така да се каже, е в цветущо положение. Тъй че...

— Ами библиотеката? — избързал капитан Негро.

— Отдавна вече никой не чете книги. Гражданите са трудолюбиви хора, нямат време за такива работи — рекъл кметът. — Тъй че, ако позволите, тия пари да ги употребим за нещо по-полезно. Например... ето какво. Общината, така да се каже, отдавна чувства нужда от превозно средство. Няма с какво да отидеш ей дотам. — И кметът посочил с ръка една близка махаличка, която се виждала от прозореца.

— Превозно средство? — учудил се капитанът.

— Да, едно файтонче или скромно кабриолетче — поклонил се кметът.

— О кей — рекъл капитан Негро, като се понамръщил. — В такъв случай моят портрет не може да бъде закачен в читалищния салон.

— Защо не? — смутил се кметът. Но ако там, така да се каже, не е много удобно, ще го закачим в моя кабинет. Нима моят кабинет не е по-официално място?

— Щом е тъй, нямам нищо против — казал неохотно капитанът.

Капитанът придобил голяма слава. Простите хорица снемали калпаците си, когато минавал край тях, жените му хвърляли ласкави погледи. Учителят по рисуване в гимназията бил повикан да го нарисува.

Но неговата слава достигнала върха си, когато започнал да проучва терена с една лескова вилка, на която възлагал големи надежди. Тая вилка имала чудодейната способност да се наклонява в ръцете на Черния капитан, щом наоколо имало каквито и да било руди или води.

Най-непоправимият и страстен иманяр в градчето, Петко Съкровището, разтревожен и заинтересуван от чудотворната вилка, се отдал телом и духом на капитана. Той го следвал по всички прашни пътища, доверявал му къде има закопани пари, къде е заровена „турската хазна“, къде може да се дири „съкровището на цар Шишман“ и пр.

Виждали ги двамата по голите баири над града да крачат из сипеите. Капитанът държал вилката с две ръце в очакване всеки миг тя да се наклони към земята. Ала вилката стояла мирно. Само на два пъти тя проявила магическите си качества. Но когато Съкровището разкопало земята под нея, оказало се, че там има едно конско петало. Втория път вилката показвала, че в един кладенец има вода — нещо, което можело да се види и с просто око.

Много петлета и ярки били изядени от двамата изследователи из околните махалички и селца. Много сливова ракия, пелин и вино били изпити за успеха на работата, но теренът се оказал съвсем беден от метали, минерали и съкровища и капитан Негро подарил вилката на своя неуморен и верен приятел.

— Бедна околия! — съкрушено извикал той. — Освен глина в нея няма нищо. Тук може да се развие само тухлената и кирпичената

индустрия. Обаче как ще извозваш тухлите, когато няма транспорт? При това всеки циганин си има своя тухларница!

Голямо разочарование обзело града. Славата на Черния капитан бързо започнала да залязва. Всички разбрали, че той няма никакви милиони и че е голям хвалипръцко.

След като мислил цяла година с каква работа да се залови, капитан Негро решил да се залови с търговия на добитък. Той си спомнил за грамадните стада, които бил виждал в пампасите на Мексико, въобразил си колко живописен търговец ще бъде с каубойския си костюм и се вдъхновил от желание да прибави нещо ново и благородно в тая просташка търговия, която в градеца наричали джамбазлък. Понеже бил неопитен, той се сдружил с някой си Каракоч. Тоя Каракоч имал две педи дълги мустаци и жълти, лукави очи.

Той посъветвал капитана да си купи кон. Капитанът го послушал и си купил кобила, която нарекъл Табутамба в чест на една негова приятелка индийка.

Табутамба била много интелигентна кобила, може би най-интелигентната в света. Тя обичала да се оглежда в огледало, можела да брои до сто, да чете вестник, да смига с едното си око и да рита едновременно с четирите си крака.

И ето че един ден гражданите видели своя герой, възседнал умната Табутамба, да язди редом със страшния Каракоч и с юнашки викове да кара пред себе си цяло стадо дръгливи биволици и крави. Капитанът се обръщал към стадото на мексикански език. Той говорел три езика, обаче по едно вътрешно чувство за стил избрал мексиканския за добитъка.

— Аделанте, батальон! Мас пронто, мас алегре!^[1] — викал той, размахвайки един дълъг камшик от волска жила. И викал твърде високо, с въодушевление, страшно доволен от новия си занаят.

От тоя ден почтените граждани започнали да го избягват. Черния капитан се озовал между простите и груби души, между месарите, шофьорите, джамбазите, иманярите и пр. Той пътувал върху гърба на Табутамба навред из околията, отивал и въвн от нея, скитал по панаирите, по сборовете, танцувал с продавачките на трико, със съдържателките на стрелбища, пиянствал с амбулантните търговци и

разказвал из кръчмите нескончаемите си приключения при общия смях на пъстрата панаирска тълпа.

Вече не произнасял английски думи, не казвал нито „о кей“, нито „ноу“, нито „сей-сей“. Тоя език сега му се струвал неподходящ. Родният му речник се обогатил с множество турски, цигански, тарикатски и други думи.

Съдружието с Караоч продължило две години. Дошъл денят да си гледат сметките. Караоч сложил своите бабешки очила, които извадил от един тенекиен калъф, разтворил смачкания и мазен тефтер и след като събирал и изваждал непонятни за Черния капитан цифри, теглил отдолу „калема“ с тежка въздишка.

— На зарар сме! — рекъл той съвсем спокойно. — И то на голям зарар. Сермията я няма налице. Фалименто!

— Ка-а-к? — изблецил очи капитанът — Как на зарар? Че нали от всяка стока спечелвахме нещо?

— А бе спечелвахме, ама само тъй, ужким. Ти гледай какво казват тия книги — отговорил Караоч и тикнал мазния тефтер под носа на капитана.

Капитан Негро прегледал сметките, питал за това, питал за онова и като не можал да разбере нищо, ударил тефтера в главата на Караоч и тръгнал по адвокатите да си търси правото.

Делото продължило три години и пет месеца и не свършило никога. Оказало се, че и двамата били прави. Караоч представил в съда предълга сметка за заети от капитана пари, обяснил как неговият съдружник ял и пил по панаирите, как разточителствал и гулял по сборовете и поискал Черния капитан да се закълне, че не било тъй. Капитан Негро пък поискал Караоч да се закълне, че не е получил от него една доста внушителна сумичка, вложена като основен капитал в тяхната търговия. И понеже и двамата се заклели, всеки доказал от своя страна, че е прав, но никой не доказвал, че другият е виновен в нещо.

— Големи вагабонти имало в тоя град! — рекъл Черния капитан и вече не се явил на делото, колкото и да го придумвал неговият адвокат, който приличал на посивяла от старост горила, с очила.

След злополучната търговия с добитъка „американецът“ се заловил с градинарство. Той научил, че на запад от града имало твърде много необработени земи, и решил да направи „зеленчукова ферма“.

До есента не стъпил в града. Хората, които продължавали да се интересуват от новото му начинание, дълго време не знаели нищо за него. Капитан Негро направил голяма зеленчукова градина близо до една рекичка. Той наел много работници, купил коне, построил кирпичени жилища и работите му вървели много добре. Но към края на лятото, тъкмо зеленчукът бил в отлично състояние, глупавата рекичка, която и един петел можел да прегazi, придошла от дъждовете и само за два часа вдигнала и градината, и бараките, и кирпичените стаи на капитана. Конете се удавили в шеметно буйните талази, които нахлули във „фермата“ със страхотен рев, и помели всичко по пътя си.

Капитан Негро едва се спасил с работниците. Подплашена от стихията, Табутамба избягала, където очите ѝ видят, и вече не се върнала, понеже я откраднали циганите...

Черния капитан се ядосал страшно на рекичката, която се подиграла с него, мореплавателя, преплувал всички морета и океани.

— И досега се чудя отде се взе тая вода — разказвал той по-късно. — Как можа един дъжд да направи такава стихия!

Няколко дни след това произшествие капитанът заживял в една бостанска колиба, набързо измайсторена край опустошената „ферма“. Ходил той из глинестата тиня, гледал тъжно довлечените камъни и черния плевак, изпотрошените върби, останките от долапа и постройките и се почесвал по врата. Все му се струвало, че рекичката нарочно му изиграла тая шега, да му докаже, че не бива да се отнася с презрение към вътрешните води.

В колибата останал до есента, докато продал „фермата“ на безценица.

Когато се върнал в градчето, той носел калпак и бил облечен в селска полушубка, тъй че напълно приличал на обикновен еснаф.

В кафенето го посрещнали с въодушевление. Било им домъчняло за него, понеже нямало кой да ги забавлява, когато не играели карти.

Капитанът не издал с нищо своето нещастие. Напротив, то като че ли го обогатило с нови преживелици и му дало повод да разкаже някои забравени истории.

През последните години той не се заловил с никакви ферми или търговии. Спестените парици били на привършване и капитан Негро така се преобразил и така заприличал на съгражданите си, че никой смъртен не бил в състояние да докаже, какво тоя дребен човечец

някога е бил славна и известна морска личност. Само когато ставало дума в кафенето за далечни страни, за мореплаване или за политика, Черния капитан вземал думата и разяснявал на съгражданите си въпроса. Но сега те се отнасяли с недоверие дори към неговите географски познания.

— Лъжеш! — викали бившите му почитатели. — Такъв град в Америка няма! Ти не си ходил там и не си бил никакъв капитан!

„Американецът“ млъквал съкрушено. Завистливите и злобни душици го подигравали открито. Тяхното нахалство преминало всички граници. Някой му задигнал часовника, втори му изиграл на зарове пръстените, трети му откраднал ланеца и т.н. Моряшката щедрост на капитана и без това била особено голяма в почерпушките, тъй че в течение на пет-шест години той съвсем се разорил.

Щом оскубали всичките му екзотични пера и, така да се каже, извършили „битова уравниловка“ с него, еснафите го оставили на мира. Капитанът залавял най-различни занаяти: ту пръскал с машина овошки против мана и ябълчени гъсеници, ту събирал дивечови кожи, яйца и мас за някаква фирма, ту се шляел безцелно из града.

Лелята, разочарована от знаменития си племенник, умряла наскоро и капитанът останал единствен наследник на малката къща.

Все пак неговият характер много не се променил. Той си останал весел, шеговит, но горд човек. Сръбвал си умерено, ял бобена чорба с апетит, когато нямал пари за друга, ходел из града наметнат и кривял безгрижно калпак. Хубавите му дрехи отдавна били продадени, манилските ризи — безнадеждно замърсени. Гетрите той сам подарил някому, а сомбрерото надупчил със сачми, когато му хрумнало да стане ловец. От предишното му богатство останал само един куфар, олющен и почернял, пълен с дреболии, както и някои дългове.

Нещо подобно ми разказа тогава адвокатът. Той си тръгна много доволен, че е успял да ми покаже лошите качества на моя другар. Преди да се разделим, аз го попитах:

— Може би вие сте представител на господин Каракоч и идвате от негово име?

— Да, да, от господин Каракоч.

— Тогава занесете му и от мене много здраве. Капитан Негро, доколкото смея да знам, ще върне парите на вашия довереник, когато и последният върне неговите.

— О, капитанът ви е разказал за това дело — рече адвокатът. — Съжалявам, че ви е заблудил. Но делото още не е свършено.

— Много е зло моето куче — казах аз и погледнах Хектора, който измерваше госта с очи. — Мълкохапо е, дявол да го вземе, и зъбите му са лоши...

[1] Батальон, напред! По-бързо, по-живо! ↑

МЕКСИКАНСКИТЕ ПРИКЛЮЧЕНИЯ НА КАПИТАН НЕГРО

Цели три дена капитанът мълча. Аз не му казах нито дума за пълномощника на господин Каракоч, все едно, че той не беше стъпвал тук. Пък и другарят ми беше тъй мрачен, че нямаше смисъл да го троя повече. Той се преструваше на болен. Беше загубил надежда да намери знаменитата си блуза, която еленът бе откачил от рогата си кой знае къде. Гърбът го болеше, черните му очи бяха тъжни. Не искаше да разкаже как е слязъл от вихрогона и къде се е ударил. Една кървава драскотина на бузата му придаваше страдалчески израз и тоя израз той нарочно подчертаваше.

Най-сетне ние се помирихме. Аз си „признах вината“, а вината ми се състоеше в това, „че не съм го послушал да вържем елена“.

— Слушай — каза той, когато мирът помежду ни бе окончателно затвърден, — ако не бяха рогата, щях да яздя тоя дявол, докато се измори. Тогава щях да го докарам като кон ей тука, в хижата!

— Какво ти пречеха рогата?

— Не се ли сещаш? — рече капитанът, като отметна главата си назад. — Ами че рогата ме бодяха право в лицето. Той беше ги отметнал, пък аз се държах за шията му.

— Да, видях. И стори ми се, че ме викаше.

Капитанът се намръщи и нетърпеливо добави:

— Виках те не за друго, но да видиш как препускам. Не защото се бях уплашил.

— Можеше да го хванеш за рогата и с тях да го управляваш като с юзда — забелязах аз.

Той се засмя. Тая идея го възпламени. Лицето му тутакси придоби хитър и насмешлив израз, какъвто се появяваше винаги, когато се готвеше да лъже през просото. Тридневното мълчание беше го измъчило, та сега се приготви да навакса загубеното.

— А бе знаеш ли как бяга елен? Кой може да се похвали, че е яздил елен? — рече той гордо и погледна драскотината в огледалото.

— Дали ще остане белег?

— Ако остане, ще ти служи за доказателство, когато разказваш тая случка — казах аз.

— Ха-ха-ха — разсмя се капитанът с широк, някак люлещ се смях, дръпна се от огледалото и възседна стола. Това бе признак на добро разположение и означаваше, че той се готви да разказва истории.

— Слушал ли си за Панчо Вила?

— Да, слушал съм нещо за тоя човек.

— През време на неговата революция щяха да ме убият. Един мексиканец стреля върху мен. Куршумът мина край бузата ми... Бях отишъл с един кораб да прибирам американските поданици. Имаше в Санта Круз един аптекар и цяла дузина търговци.

Корабът акостира в пристанището, взе на борда си американците и работата беше свършена, но аз исках да сляза на брега, да видя какво представляват тия революции. По него време мексиканците правеха почти всяка година по една революция, вместо да направят една истинска.

Облякох мексикански дрехи, наложих едно сомбреро и слязох на брега. На пристанището се разхождаше самият Панчо Вила.

— Буенос диас^[1], сеньоре — поклоних се аз и му изложих своето желание.

— За вас съм готов да направя всичко — отговори той и ми каза паролата, с която можех да отивам, където искам.

По всички улици срещях патрули. Те насочваха пушките към мен, но щом кажех паролата, веднага ми отдаваха чест. Тъй преминах града и се озовах зад него в едно голямо дървено здание, което беше служило през време на йезуитите за манастир, а сега беше обърнато в хан. В долния етаж имаше кръчма и танцувален салон.

Пих херес, танцувах, погулях си хубавичко и тъй като бе станало доста късно, наех стая и легнах да спя.

След полунощ някой заудря по вратата.

— Кой хлопа? — попитах аз.

Дрезгав пиянски глас изрева:

— Излизай, американско куче!

— Сеньоре — казвам, — вие сигурно сте пиян, не ме безпокойте. Ще се оплача на самия Панчо Вила.

— Карамба! — извика мексиканецът. — Как смееш да споменаваш това име? Панчо Вила, моят пръв приятел, се бори срещу американските кучета като тебе! Излизай веднага, докато не съм влязъл вътре да ти строша врата!

— Махай се — казвам, — защото утре ще накарам да те обесят!

Мексиканецът ритна вратата и я изкърти. Преди да скоча от леглото, револверът му озари стаята с червена светлина. „Пум! Пум! Пум!“ Куршумите минаха край главата ми и се забиха в дъсчената стена. Зад нея писнаха някакви жени...

Станах тихичко, взех тежката петролна лампа и цапнах мексиканеца по тиквата. Той падна в безсъзнание, пък аз се облякох и избягах на кораба...

Сутринта, докато още спях в капитанската каюта, от брега се появи една лодка. В нея стоеше самият ханджия — дон Педро с петте си дъщери. Момичетата гребяха с веслата и пееха. Някои от тях свиреха с китари. В лодката имаше кошница със закуски, бутилки херес и вино.

Моряците се зарадваха и помогнаха на гостите да се качат на кораба. Устроихме същински празник. Дон Педро ми каза:

— Капитан Негро, съжалявам за станалото. Забравете го и отново заповядайте в моята кръчма, да ни върнете визитата.

На другия ден взех със себе си двамата ми помощници и отидох в хана. Влязохме в кръчмата. Моите помощници, млади момчета, отидоха да танцуват с момичетата, пък аз заставах до тезгяха да пийна нещо на крак. До мен се облегна грамаден мексиканец с превързана глава, чер като циганин, с бабаитски вид, с бакенбарди и с два револвера на кръста. Гърдите му бяха опасани с патрондаши. Той се държеше много горделиво. Аз му казах учтиво:

— Синьоре, сигурно идвате от фронта?

Той ме погледна отвисоко:

— Да, синьоре. Току-що се върнах оттам.

— Трябва да сте били на много опасно място — забелязах аз.

— Да, на най-опасния сектор. Там, дето падаха най-много гранати.

— И ви раниха?

— Да-а, със снаряд в самата глава. Ужасен снаряд! — рече той и гордо се отдалечи към салона.

Тогава една от дъщерите на кръчмаря, доната Мария, ми пошушна на ухото:

— Не говорете с него. Той може да ви познае по гласа. Казва се Мигуел хуан Алфонсо. Той е същият, когото по-миналата нощ ударихте с лампата...

Черния капитан започна да се смее със своя весел, люлеещ се смях. Беше скочил от стола и докато ми разказваше тая история, жестикулираше с ръце и с крака.

— А бе тия мексиканци са големи будали — рече той уверено и веднага се впусна да разказва друга история, с някакъв полицейски сержант, който развалил, хубавия празник в едно ранчо. Тоя празник бил даден в чест на капитана от собственицата на ранчото доната Жуана дел Томаса. Тя била най-красивата жена в Мексико и се влюбила в Черния капитан, а сержантът ревнувал и провалил празника. Но така се случило, че го заболял зъб. Тогава капитан Негро му предложил да извади зъба. Сержантът се съгласил.

— Зяпайте и жумете — заповядал капитанът.

Полицейският зяпнал и затворил очите си. Капитан Негро извадил револвера си, прицелил се в болния зъб и дръпнал спусъка. Зъбът изхвъркнал от устата и сержантът се отървал от болките...

След това капитанът разказа друга, още по-невероятна история за някаква крава от щата Канзас, която се наляла със зарзали и експлодирала като бомба. От трясъка се счупили всички стъкла на околните ферми на две мили околоръст...

Той беше в най-добро разположение на духа. В такова състояние сам се смееше на лъжите си.

— Стига! — извиках аз, когато той се приготви да разказва нова лъжа, и отидох на двора. Капитанът остана сам в стаята. Оттам се чуваше неговият весел смях:

— Ха-а, ха-а, ха, ха!

[1] Добър ден. ↑

ЕСЕН

Рогачите отдавна престанаха да реват. Дойде октомври и буковите гори пламнаха. Пурпурночервеното море вземаше очите, брезите се жълтееха между него с оределите си листа, върховете на елите и боровите придобиваха восъчносив цвят, а между тях се издигаха трепетликите като огнени ножове. Постепенно зеленото изчезваше. То жълтееше, изгаряше, криеше се дълбоко в недрата на гората и умираше със самото лято. По гребена на планината есента беше бърза и кратка. Букът припламна за няколко дни. След първата слана земята се покри с окапали листа — дебел шумящ килим, който издаваше всяка наша стъпка. Гората оголя, светлината нахлу в нея отвред и направи стъблата на букаците да изглеждат още по-бели, а мъховете по тях — тъмносини.

Още нямаше дъждове. Слънцето изгряваше и залязваше върху бледосиньото, меко, уморено небе. Сладка тишина пълнеше усоите, сякаш горите бяха упоени от безумните багри на есента.

Хижата като че стана по-просторна. Стените ѝ силно се белееха. Дългото ниско здание бе някак замряло.

По шосето, което минаваше на изток от хижата, всяка сутрин и вечер скрибуцаха волските и биволските коли на колибарите. Те отиваха и се връщаха от Тракия. Нататък носеха тежки нощви, грубо, но здраво направени долапи от прясно рендосани букови дъски, веялки, разкъсани от жълт фладер или описани със сини цветчета. Насам мъкнеха чували жито или големи бъчви младо, сладко, още неферментирало вино. Тая разменна търговия се извършваше по тия места от двете страни на планината най-редовно всяка есен.

Ние чакахме първите дъждове, за да се опитаме да привлечем дивеча към хранилищата. През това време се приготвяхме да посрещнем зимата. Капитанът често отиваше в града или на мините за провизии, разположен като истински каруцар в нашата каручка. Той закъсняваше почти винаги, бавеше се особено много в града и често се връщаше пийнал, оживен и пълен с новини.

— Никой не вярва, че сме опитомили две сърни — говореше той, като разпрягаше Алчо. — Хората в града са големи еснафи, в нищо не вярват! Пък аз им казвам нарочно, че сме опитомили не две сърни, а цяло стадо и на това отгоре пет стари елена, които идат да ближат от ръцете ни сол... Много се ядосвам, когато някой не иска да вярва! Тогава ме вземат дяволите и му надрънквам каквото ми дойде на ума. Ако ще, да вярва!... А, щях да забравя, всички те поздравяват и те канят да слезеш някой ден в града. Аз обаче не те съветвам...

Веднъж, като взех повод от неговите наставления и от малко загрижения му вид, реших да му кажа за посещението на адвоката.

— Тоя вагабонтин е възобновил делото, макар че Каракоч не му е казал да го възобнови. Но тоя го придумал, пък и може и Каракоч да му е обещал, ако спечели делото, да вземе парите за себе си... Разбойник!

— Виж какво — казах аз. — Утре ще отида в града и ще се срещна с адвоката. Може би той ще се откаже... А може и съдът да отхвърли иска.

— Не ходи в града. Хич не стъпай там, не ти трябва да имаш работа с такива хора.

— Измъкнали ти париците и сега ти се надсмиват — казах аз.

— Да, докато имах пари, всеки се увърташе край мен.

— Е, това не е никаква особена мъдрост.

Той въздъхна дълбоко, поиска да каже още нещо, но презрително махна с ръка и се отказа. Някакъв мрачен спомен изплува в паметта му. Аз го оставих и излязох, защото ми се стори, че плещите му потреперваха. Тоя лекомислен, вятърничав човек, безгрижен като дете, имаше своя трагедия.

Най-сетне дъждовете заваляха. Планината се забули и край стария, забравен горски път вдигнахме стадо елени. Те бяха шест — три кошути, две телета и един огромен рогач. Животните избягаха нагоре по стръмния склон на една рътлиня, като вдигаха силен шум и събаряха под краката си камъни.

— Това беше нашият приятел — каза капитанът, когато трясъкът заглъхна.

— Какъв приятел?

— Който ми отвлече блузата.

— Как го позна?

— По рогата. Те са много големи. Освен това левият му заден крак е по-къс — уверено заяви капитан Негро и ме погледна съвсем сериозно, сякаш се учудваше как не съм забелязал този недостатък на елена.

— Добре, нека е по-къс — казах аз, да избягна нелепия спор. — А не мислиш ли, че е време да докараме нашите сърни?

Май вече имаше същински рога — две остри шипчета. Той беше посивял, сменил напълно летния си косъм. Тежеше дванадесет килограма и не изглеждаше вече дете. Млякото не го интересуваше, но затова пък проявяваше особена слабост към буковия жълъд. От него той и майка му тлъстееха. На задните му крака, до коленете, се появиха две пъпки като грамадни брадавици — вторият характерен белег след рогата за неговата мъжественост.

СЪРНА С ШАПКА

Между дивеча, който сега посещава хранилките, има и елени. Пръв се престраши един шугав рогач, след него дойде стадото, което обичаше да лежи край запустелия горски път.

Всяка сутрин напълвахме яслите и коритата с фураж и си отивахме, защото нямаше вече смисъл да стоим в бараката. Май не позволяваше вече да го пипнем с ръка. Свободният живот му беше харесал по-много, отколкото предполагаме, и един ден той и Мирка, които ходеха сега свободно, не се върнаха в хижата.

Капитан Негро смяташе, че ще подивеят окончателно и че никога не ще ги видим.

— Напролет ще опитомим други — утешавах го аз. — Нали за това ги хванахме, да привлекат дивите към яслите.

Капитанът не искаше да се примири така лесно. Той предприе дълги обиколки е надежда, че ще срещне Май. От друга страна, все още се надяваше да намери червената си блуза.

Един ден, като се върна, измъкна от торбата своята знаменита блуза. Окаляна и доста пострадала от дъждовете, блузата бе напълно здрава. Капитан Негро я опра и остана много доволен. Червеният цвят на блузата бе все тъй ярък и това го зарадва.

— Намерих я в един дол, закачена на една драка — рече той.

После ми разказа, че видял на самото било една сърна, която вместо рога на главата си имала шапка.

— Как тъй шапка? — попитах аз.

— Ей тъй, шапка! — отговори той троснато.

— Може би е имала и дреха?

— Казвам ти, че имаше шапка. Нещо като калпаче. Ти все не ми вярваш!

Топ се приготви да се разсърди.

Изгледах го недоверчиво и му рекох:

— Утре искам да ме заведеш на мястото, дето си я видял. Ще можеш ли да го намериш?

— Разбира се — отговори той.

— Ако сърната наистина има шапка, трябва да я убием.

— Има. Видях я съвсем ясно.

През нощта вали слаб дъжд. Утрото беше мъгливо, но топло. Над планината се усещаше дъхът на южняка. Закусихме и тръгнахме.

Отдавна не бях ходил на лов и сега Хектор се разлая от радост, като видя, че идвам да го отвържа с пушка през рамо. Заскимуца, бафна и опря лапите си на гърдите ми.

„Ах, колко те обичам — искаше да каже той. — Виждам, че не си ме забравил.“

Капитан Негро взе късата си пушка. Навлязохме в мократа гора, хванахме пътя по билото и след час бяхме на мястото, където моят другар бе видял сърната с шапка.

— Ей тук я срещнах — каза той, когато достигнахме едно хубаво седло, на което имаше локва, обрасла с висока трева.

Пуснах Хектор, който се дърпаше нетърпеливо на синджира.

Капитанът остана да пази на билото. Аз слязох под него, намерих пътеката, която се спущаше по една стръмна рътлина, и скоро се озовах на друго седло. То беше обрасло с млада букова гора. Дърветата бяха прави и бели като грамадни свещи от бял восък. Когато човек ги гледаше по-дълго, струваше му се, че от тях се излъчва сияние. Жълто-кафявата шума, лъскава от дъжда, бе хубав фон, върху който стъблата изглеждаха още по-бели и по-чисти.

Седнах на един пън, но така, че можех да виждам двете страни на седлото и да стрелям във всички посоки.

Насреща се тъмнееха мощните пазви на един гигантски дол, над който се издигаше най-високият връх, покрит със сняг. Долу, в северните поли на планината, мъглата се опитваше да пропълзи насам. Блъскана от южния вятър, тя се извиваше на големи пухкави кълба и като тихо, беззвучно море заливаше всичко по пътя си.

Край мене мина Хектор, душейки влажната земя. Той ме видя, усмихна се с очи и весело помахна опашка. После се спусна надолу.

Да причакваш дивеч на пусия е особено удоволствие. Стоиш във вековната гора и ти се струва, че чуваш как в тишината се носи протяжен и неспирен звук, който отмерва отминаващото време. Тоя звук изпълва съзнанието и леко замайва. Човек мисли нещо, но мисли вяло, по-скоро съзерцава оголелите гори, смълчаните усой, пустите и

голи чуки на върховете. Неизразимо чувство изпълва душата му, сякаш се докосва до някаква тайна, до далечните отминали векове, когато на земята не е имало хора. Странни и нови мисли му идват наум и той забравя, че е на лов. Но тъкмо тогава лаят на кучето го стрясва.

Тъй се случи и сега. Хектор вдигна дивеч под мен и планината се изпълни с болезнен писък, като че някой биеше кучето с пръчка. Но изведнъж писъкът се превърна в басов лай, преля из доловете и събуди заспалото ехо.

„Ах! Ах! Ах! Ах!“

Лаят напредваше като бойна тръба. Обхвана ме възторг, че Хектор гони толкова нашироко, така юнашки, с такъв плътен, уверен глас, с такъв размах. Неговият бас като че заглъхна за миг, после отведнъж се усили и се насочи към мен. В насрещния дол, където блестеше сребърната жичка на водопад, се понесе звучен резонанс.

Мислено следях пътя на сърната, а нямаше съмнение, че кучето гони сърна. Сега тя минаваше под венчето на съседния връх. Ще мине през дола, но по коя от двете рътлини? Ако вземеше насрещната, нямаше да я видя, ако избере тая, на която стоях, непременно щеше да прекоси седлото. Дивечът си има свои съображения, а опитът ме е научил да ги отгатвам правилно.

Лаят на Хектор ставаше все по-глух, после неочаквано екна в дола. А долът се разтваряше точно срещу мен като пропаст, покрита с настръхнали, онемели гори. Те изглеждаха безучастни, сякаш бяха потиснати от могъща, властна сила, която ги беше сковала. Там се насочваше сърната.

Аз седнах на пъна. Лаят на кучето се губеше ясен и далечен. След няколко минути той заглъхна из безкрайните пазви на планината.

Тишината се възвърна и аз пак чувах оня звук, който отмерваше времето. Мъглата бе успяла да пропълзи насам. Тя заля полите и бавно пъплеше все по-нагоре и нагоре. Беше време да отида при капитана и да се върнем в хижата, но аз продължавах да стоя на пъна.

Така измина час, може би и повече. Под мен нещо зашумоля. Хектор беше оставил сърната, след като е разбрал, че няма смисъл да тича подире ѝ. Той кляфна на прясна дияра. Имаше такъв обичай, да ме предупреждава, преди да вдигне.

„Аф! Аф! Готви се!“ — казва той и аз запъвам куроците, които изчаткват последователно два пъти.

Ала този път кучето се забави. Мъглата беше току под седлото и край мен прехвъркваха космати облачета от нея. Все по-силно се чуваше шепотът на ръмвящия дъждец.

Станах от пъна и погледнах назад, защото ми се счу, че мокрите листа прошумоляха.

На двадесетина крачки от мен стоеше сиво животно с вдигната глава. На тая глава стърчаха две наперени уши. Под тях главата изглеждаше къдрава и странно повдигната...

Черната мушка се залепи като мушица под плешката на животното. Аз дръпнах спусъка. Животното падна поразено и ритна няколко пъти с дългите си крака... Пред мен лежеше сърната с шапка. Едрите дробинки бяха пробили тялото ѝ и мокрите листа се багреха от кръвта ѝ. Тя беше мъртва. На главата си имаше шапка — безобразна, ужасяваща шапка. Роговото вещество, вместо да израсне нагоре в красиво разклонени рога, беше се разляло като пъпчива гъба върху челото ѝ. Там бе образувало неправилна топка и бе потекло като застинала лава към муцуната, тъй че закриваше дясното око.

Докато разглеждах тая уродливост, Хектор дойде с лай по следите и започна да ближе извиращата кръв от раните на сърната.

— Хооп! — извиках аз, но капитанът не се обади.

Тогава метнах убитото животно на гръб и тръгнах към хижата.

Мъглата се прехвърли зад гребена и удави всичко. Дърветата изглеждаха като призраци. От клоните капеха студени капки и в цялата планина се носеше шепот.

ГОСТИ

Дойде циганското лято. Небето се избистри, оголя, както оголя и самата планина. Светлината стана мека и нежна, кротка тишина легна над смълчаните, ръждивокафяви гори. Сутрин сланата се белееше по отсрещния връх, блестяща и суха като сребро. Поляната пред хижата като че се смали — разстоянията изглеждаха по-къси, особено в обедните часове, когато в тишината се чуваше смутеното бръмчене на мухите. В неподвижния въздух святкаха паяжинки. Остро миришеше на опадали листа, на нещо сладко, умиращо. Скръбно бе да се гледат оголените от листопада гори, огрени от слабото ноемврийско слънце. Всеки кът напомняше за отминалото лято, за пролетта и човека, без да иска, тананикаше в себе си някоя елегична мелодия.

Понякога далече гонеха ловджийски кучета и техният лай идваше насам като тъжна песен, която ту се издигаше като плач, ту заглъхваше като въздишка. Над нас висеше прекрасно бледосиньо небе, високо и пронизливо пищеше черен кълвач и в тишината се чуваше пърхането на крилете му, пчела се блъскаше в прозореца на хижата, а наоколо, където и да погледнеш, все медна шума и тук-там из нея зеленееят къпини. Под дебелия килим от листа едва се чува ромонът на някое поточе, чиито води чертаят тъмночервена ивица, която ту се губи, ту отново се показва. Далече на север, из равнината, сивеят обраните поля, обвити в тънка млечна пелена.

В хижата се отбиваше някой миньор, идващ по неznайни пътечки от своите колиби, с черни, недоизмити петна от въглищен прах край ушите и очите, с дебели колибарски дрехи от домашен шаяк. Той носи голяма торба, сандъче, тояжка и гумени цървули, купени от минното дюкянче. Пита за вода и жадно повдига нашата стомна. После отрива устата си с длан, сменя каскета и сяда да почине вън, пред голямата кръгла маса, подивяла от слънцето и дъжда. Той говори малко и разсеяно и все гледа наоколо, сякаш умората и тишината на планината са го замаяли.

Друг път идва дървар с тежка, страшна брадва, с парцалива торба през рамо, в която лежи чер ръжен хляб, твърд като камък, и парче солена сланина, или горски стражар в окъсана избеляла униформа и потъмняла от пот фуражка. Всеки носи своя миризма — на кър и на гора, на катран, на въглища. Ние се оживявахме, жадно разпитвахме за това, за онова, черпехме госта с ракия и го изпращахме с погледи, докато изчезнеше във вековната гора.

В един такъв тих и топъл предиобед капитан Негро погледна през прозореца и каза:

— Сега я оцапахме. Идват ни гости.

По пътя, който се отделяше от шосето, бавно напредваше файтон, пълен с хора. Отдалеч между гората приличаше на богомолка, която пълзи. Каруцарят подвикваше на конете и гласът му кънтеше.

Излязохме да посрещнем гостите.

Файтонът спря до поляната — по-нагоре не можеше да отиде. От него слезе тежко околийският лекар, огледа се, вдъхна дълбоко въздух и нададе хриплив вик, от който уморените коне трепнаха и наостриха уши. След него слезе пълен човек с черно мургаляво лице, с ниско чело и силно развити дъвкателни мускули, изпъкнали като възли върху широките му челюсти. Третият гост беше висок рус мъж, червеното лице на когото показваше, че обича пиенето и гуляите.

— Как си, капитане? — извика докторът и плесна моя другар по рамото.

— Здравей, докторе! — възторжено каза капитан Негро.

От файтона снихме две дамаджани, в които звънко плискаше вино, зачервило запушалките, направени от царевични кочани, кошница с провизии, бутилки с ракия, пастърма и сурово месо, увито в кърпа.

Нашите гости поискаха да им постелем една черга на поляната. Господинът с мощните челюсти се изтегна върху нея по гръб, килна шапката върху очите си, да ги пази от слънцето, и сладичко замляска. Русият му другар последва примера му, а околийският лекар седна до тях по турски, отново нададе своя вик, с който изразяваше възторга си, и вдъхновено каза:

— Красота! Ей това се казва пейзаж!

Капитан Негро веднага се разпореди с питиетата и провизиите. Той накара файтонджията да занесе дамаджаните на чешмата да се

студят и накладе огън край гората. Файтонджията, възрастен човек, мълчалив и посивял, с мрачно покорство се залови за тая работа.

Не бяха се изминали и двадесет минути, откак нашите гости се изтегнаха на чергата, и по пътя се зададе още един човек. Той вървеше бавно, но спорно, килнал назад кръглата си шапка. В едната си ръка въртеше бастунче, в другата държеше пардесю. Оттук личеше, че главата му е твърде голяма, а лицето широко, едро лице на рус човек.

— Гледай, Тинтера! Ами къде му е спътникът? — учуди се капитанът.

— Кой е този човек? — попитах аз.

— Касиеринът от Зеделелската банка — рече файтонджията, като бършеше очите си, зачервени от дима.

Касиерът излезе от гората, погледна назад и умолително каза, като човек, който се е намъчил:

— Е, хайде-е-е-е бе!

На петдесетина крачки зад него бавно пристъпяше неговият другар, облечен в дълга черна дреха. Той носеше малка дамаджана.

— Ида, ида! — обади се той сърдито. — Какво си хукнал? Душата ми извади!

— Нито се караш, нито се водиш! — отчаяно рече касиерът.

Чудно беше облеклото на господин Тинтеров. Той носеше старомоден панталон, клош, крачолите на който се мятаха и се удряха в глезените му. Пантофките му имаха високи токове и отпред се завързваха с такива дълги, широки връзки, че образуваха същински фльонги. Сакото му беше тъй късичко, че задните части на тоя мъж изпъкваха. Другарят му, Кочо, говореше с глух глас, тежко, като старец. Увехналото му лице напомняше лице на старо куче.

Щом видяха натъркаляните на поляната свои съграждани, двамата се спряха смутено. Ние отидохме при тях.

— Ако знаехме, че тия са тук, хич нямаше да дохождаме — рече касиерът.

Той говореше бързо, по особен начин съкращаваше думите и тъй завършваше всяко изречение, че човек трябваше да помисли малко, преди да разбере какво е казал.

— Да си ходим, Никодиме — умолително каза другарят му.

— С какво ще си ходиш? — сопна се Никодим.

— Как дойдохте? — попитах аз.

— С един камион. Той отиваше за въглища в мините — отговори Кочо.

— Не беше камион, а камионетка — поправи го Никодим.

— Все то.

— Не е все то!

— Аз пък ти казвам, че беше камион! — разсърди се Кочо.

— Глупав си, глупав! — рече касиерът и като се обърна към нас, възмутено добави: — Казвам му по пътя, че тъкмо сега има най-много гъби, той ми разправя бабини дивотии, че гъбите били се раждали само напролет!

Капитан Негро посъветва двамата да се настанят при чешмичката и след малко друг огън запуши надолу из гората.

Моят другар намери време да навлече синята си парадна блуза, да сложи пискюлчета на чорапите си и да се обръсне. Той се намираше в отлично настроение, предвкушаваше гуляя и всецяло се постави на разположение на гостите, с които някога в добрите си седем години беше ял и пил.

Докато файтонджията въртеше на огъня грамаден шиш с месо, гостите се заловиха с ракията. Господинът с мощните челюсти, който се оказа учител по гимнастика, изведнъж се развесели. Той лапаше големи късове кисели краставици, изпразваше чашите като напръстничета и очите му не се отделяха от масата. Русият му другар, за когото научихме, че бил новоназначен съдия, сериозно и чинно поднасяше ракията към устата си, помирисваше я и бавно, с наслада я изпиваше. Докторът, въодушевен още повече, непрекъснато гледаше през прозореца и повтаряше все едни и същи думи:

— Погледнете, господа, каква красота! Няма нищо по-умно от това да живееш в лоното на природата. Всичко друго е вятър и мъгли!

Никой не му обръщаше внимание. Капитан Негро вече възсядаше стола и се готвеше да вземе думата, т.е. да лъже.

Изведнъж отвън се чу конски тропот. Пристигна минният инженер с жена си, на коне.

Новоназначеният съдия скочи да ги посрещне.

Жената беше облечена в панталон и тясно яке. Тя говореше със сладко гласче и не можеше да изговаря „р“. Една булонка сърдито залая пред вратата на хижата, където пръхтяха конете.

— Господа! — развълнувано извика съдията. — Представям ви моя стар приятел, инженер Котелников, и неговата съпруга. — И добави към госта: — Петя...

Двамата се прегърнаха.

Инженерът се държеше вежливо, но надменно. Беше млад човек, облечен в спортен костюм. Когато нашите гости разбраха от съдията, че той е син на един от собствениците на мината и е акционер в нея, те се надпреварваха да му засвидетелстват почитанията си, особено господинът с мощните челюсти.

Към масата прибавихме още два стола. Разговорът се водеше между съдията и „Петя“. Другите мълчаха. От него стана ясно, че двамата са учили в една и съща софийска гимназия, че са приятели още от деца и че съдията телефонираше от града на своя другар да дойде да се видят тук.

Господинът с мощните челюсти и докторът се почувстваха малко пренебрегнати и докторът продължи още по-упорито да гледа навън, но в това време файтонджията донесе грамадния шиш и дамаджаните с вино.

Капитан Негро тутакси влезе в ролята на истински „майордом“. Той пренесе цялото ни чинийно имущество, което се състоеше от пет блюда и две талерки, от няколко потъмнели телени вилици, които беше успял да избърше в кухненската кърпа.

Мощните челюсти и докторът се нахвърлиха свирепо на печеното месо, като искаха по този начин още по-силно да изразят презрението си към сърдечния разговор на инженера и съдията. Чукнаха се първите чаши и разговорът стана по-оживен. Капитан Негро вече се смееше с блеснали очи и дебнеше мига, в който ще вземе думата. Тоя миг настъпи най-неочаквано.

Инженершата се обърна към съпруга си и му каза нещо на английски.

Моят другар трепна. Тоя език, за който напразно беше дирил партньор, отдавна не беше прозвучавал в ушите му.

— Мисис... Мисис! — извика капитанът и скочи от стола. — I am very happy that you speak English!^[1] — Отдавна не съм говорил на тоя език.

— Но вие откъде го знаете? — попита смаяната „мисис“.

Този необмислен въпрос беше съдбоносен. Да се отговори на него значеше Черния капитан да разкаже цялата си автобиография.

— Сега втасахме! — рече докторът, който беше разбрал тая опасност.

— Позволете ми да ви се представя още веднъж — извика капитан Негро, като стана от стола и се поклони на „мисис“ Котелникова.

— Капитан втори ранг, капитан Негро — каза той на английски, отиде при инженершата и почтително ѝ целуна ръка.

— Много се радвам — усмихна се тя.

Бялата булонка сърдито залая капитана. Той пренесе стола си до мисис и без да обръща внимание на кученцето, веднага започна да ѝ разправя нещо на английски.

Инженерът го изглежда насмешливо и заговори с доктора.

— Свършил съм в Германия, но не обичам немците — каза докторът.

— Аз пък англичаните! Какво ще ми разправяш? Нали те развалиха санстефанска България — сърдито се обади гимнастикът, като дъвчеше ожесточено.

— Защо не ви харесват немците? — попита съдията.

— Аз съм социалдемократ — отговори докторът.

— Че и в Германия има социалдемократи.

— Там са хитлери! —

Високият и звънлив смях на инженершата прекъсна разговора. Капитан Негро беше вече успял да разкаже някакъв анекдот от своя богат с приключения живот.

— Вие сте забавен човек, капитане! — каза тя, като го гледаше с развеселени очи.

— Диване! — презрително изръмжаха мощните челюсти.

Капитан Негро се изправи.

— За какво спорите, господа? — извика той. — За англичаните? А чували ли сте за генерал-губернатора на Индия Хастингс? Той така ограби бенгалците, че когато отидох там, те ми казаха: „Капитан Негро, ще издигнем един храм в твоя чест, ако махнеш тоя човек оттук.“

— Какъв храм дрънкаш? Сега пък храм! — възмути се учителят, който сигурно бе слушал всички истории на капитан Негро, но никога

не бе слушал такава, в която има и храм.

— Да, храм! — гордо каза капитанът, като сложи ръцете си на гърба. — Имаше такъв губернатор в Индия. Той граби двадесет години бенгалските индуси. Отивам аз там, всички пицят от него. Поисках аудиенция. Прие ме. Казвам: „Ваше превъзходителство, тая работа така не става. Хората са викнали от вас аман!“ „Не е, кай, вярно, тръгни по реката Ганг и ще видиш колко храмове са ми издигнали от благодарност.“ Тръгнах аз по Ганг. Гледам, наистина му издигнали храмове, ама какви? Такива, дето ги издигат на злите божества, между храмовете на холерата и на чумата!...

Капитан Негро се разсмя пръв на анекдота и погледна своята дама. Но „мисис“ не се разсмя. Анекдотът не ѝ хареса.

Само учителят и аз се смеехме, а инженерът погледна жена си и високо изръкопляска на капитана.

— Браво, капитан Негро! — рече той.

Докторът се намръщи, изпи чашата си на един дъх и пак погледна навън. Капитан Негро се оживи още повече. Мощните челюсти, които не преставаха да дъвчат, го изгледаха с одобрение.

— Да пием! — извика съдията. — Господа, наздраве!

Той беше се опил още от ракията и по червеното му лице се появиха капчици пот.

Изведнъж през отворените прозорци ясно се чува писъкът на кларнет и тънкото гласче на цигулка.

— Какво е пък това? — извика докторът. — Отде се взеха тия инструменти?

— Господин касиерът и другарят му гуляят — обади се под прозореца старият файтонджия, който ядеше отделно на кръглата маса вън.

— Тъй ли? Че откъде са намерили музиканти? — попита гимнастикът.

— Случайно идвали откъм мините. Ходили да свирят по селата — отговори бавният и спокоен глас на стария човек.

— Да ги доведат! — извика докторът. — Петре, иди им кажи да ги доведат! На всяка цена! Аз ги викам, тъй им кажи!

Файтонджията тръгна и стъпките му заглъхнаха по поляната. Разговорът стана още по-оживен. Съдията и учителят вече спореха на тема кои са нашите врагове — дали немците, или англичаните, —

инженерът се беше преместил при жена си и се смееше на вицовете на капитана, а докторът, навел глава, пееше някаква песничка, негова композиция, която започваше така:

*Лондон, Лондон, град голям!
Всичко може да се купи,
всичко може да се продаде!...*

В стаята влезе бай Петър и спокойно обясни, че господин касиерът не си дава музиката.

— Как! — извика докторът, като престана да тананика своята песничка. — Не иска ли? Ами утре, като го хване мигрената, кой ще му лекува дебелия глава?

— Не знам, господин докторе — вдигна рамене бай Петър.

Докторът скочи от стола и се втурна навън.

— Къде? — извика гимнастикът и тръгна след него.

Капитан Негро отиде в кухнята да донесе другата дамаджана. Той се опитваше напразно да развесели „мисис“, която никак не одобряваше неговите противоанглийски анекдоти.

— Аз съм свършила Роберт колежа и знам какво значи да си англичанин — казваше оскърбено тя.

От гората се чуваха гласовете на доктора и на касиера, които се препираха. Съдията излезе да види какво става. Кларнетът изпищя наблизко и спря.

— Идат! — рече съдията, като се върна в стаята.

И наистина музикантите идваха. Господин Тинтеров вървеше напред, воден от доктора и учителя по гимнастика, които го държаха за ръцете. Той се съпротивяваше и дърпаше. Беше гологлав. Сивите му очи гледаха смутено и диво, яката на ризата му бе разкопчана, а изразът на лицето му беше такъв, сякаш се намираше пред някакви върховни минути на съдбоносен избор. След него, като носеше в едната си ръка шапката и пардесюто му, а с другата влачеше празната дамаджана, сърдито вървеше Кочо и упорито го придумваше:

— Тинтере, не давай музиката! Откажи им, иначе няма да те погледна!

— Не давам, не даа-м! — фъфлеше касиерът и се мъчеше да се освободи от ръцете, които го държаха.

Музикантите, двама възрастни цигани, смутено крачеха зад господата, изплашени от буйството на касиера.

На вратата той се запъна, успя да се хване в нея и нададе силен вик, сякаш го водеха към бесило. Но докторът и гимнастикът го откачиха и го изблъскаха в салона, а оттам цялата група изведнъж нахълта в стаята.

— Какво гледате бе? Защо не свирите? — извика докторът на циганите.

Кларнетът писна, цигулката начаса го последва с едно високо „си“ и в стаята, заглушавайки веселата врява, екнаха лекомислените и тържествуващи тактове на някакъв италиански марш.

— Сядай, стига си дивял! — викаше докторът и се мъчеше да накара касиера да седне на един стол.

Тинтеров се приготи отново да протестира, но изведнъж видя инженершата и онемя. Присъствието на „мисис“ му повлия по един странен и необяснимо внушителен начин. Той я погледна уплашено и като седна на стола, отчаяно наведе голямата си, ниско остригана глава.

— На ти чаша, пий! — каза учителят, като му наля вино и го сложи пред него.

Само Кочо не пожела да се присъедини към компанията. Той остана изправен в рамката на вратата, с дрехите на своя неразделен приятел и с празната дамаджана в ръце. Увехналото му лице изразяваше убийствено презрение.

— Тинтере! — извика той с глухия си бас. — Ти си овца, баранка! Продаде се! Пфю! — И той плю с беззъбата си уста.

Кларнетът заглуши последните му думи. Изглежда, че само инженерът ги бе чул, и в надменния му поглед блесна любопитство. „Мисис“ въпросително погледна мъжа си, който се намръщи.

— Сбогом, аз си отивам! — извика Кочо от салона.

— Е, върви си — изфъфла касиерът и се размърда неспокойно на стола.

— Няма да си отиде — рече докторът. — Стой си мирно и гуляй с хората! Твоят свети Йероним ще легне ей там в гората и ще те чака като кученце.

— То не е твоя работа — озъби се Тинтеров.

— Хоро! — изрева гимнастикът. — Хоро! — И той запя с фалшив бас:

*Станке ле, голям дяволо,
стори ми място да седна...*

Цигулката пое игривата насмешлива мелодия, придаде ѝ особен, леко копнеещ тон и като прибави към такта ѝ ленива разпуснатост, с каквато всички цигани свирят народните песни, увлече кларнета със себе си.

— Хайде! — извика въодушевен съдията. — Хващайте се! Петя... — обърна се той към инженера.

Наскачаха, събориха няколко стола, съдията подаде галантно ръка на „мисис“, капитан Негро, който през всичкото време не се отделяше от нея, я хвана за другата ръка. Докторът и гимнастикът издърпаха изпадналия в мрачно отчаяние касиер и край дългата маса, върху която святкаха недопити чаши, се завъртя настройно хоро.

— По-живо! По-живо! — командваше учителят, загледан в краката си.

— Хо-па, хо-па! — провикна се съдията, като правеше излишни движения, които разваляха и отегчаваха стъпката.

От пода се вдигна прах, стъклата на прозорците звънтяха, от тръбите на печката се посипаха сажди. Кларнетът пищеше и неговият писък проникваше навред, като стоманено остър връх ровеше въздуха и влудяваше сръбналите господа. Капитан Негро, забравил своето положение и отдавна неиграл такова хоро, безнадеждно се мъчеше да усвои стъпките, а хванатата до него „мисис“ поглеждаше от време на време към инженера и му правеше умолителни знаци с очи.

Изведнъж Тинтеров се пусна, върна се при масата и като отпи от виното, удари чашата в пода.

— Дръжте го! — извика учителят.

Но докато успее да го хване, касиерът строши и чашата на съдията.

— Прихвана го — каза докторът. — Прибирайте чашите! Ще ги изпочупи...

Хорото се развали. Втурнаха се да отнемат чашите от касиера, който, облещил очи като сомнамбул, вече буйстваше.

Загрижени за нашата бедна покъщнина, ние с капитан Негро прибрахме всичко стъклено, дори сnehме огледалото от стената, защото в своето мрачно отчаяние касиерът имал такъв навик — да троши всичко. Но все пак той успя да стовари един стол на пода и да го разбие, за ужас на „мисис“, която изпищя и едва не припадна. Найсетне с общи усилия изхвърлихме буйния мъж, който мълчаливо се заклати надолу към гората, където неговият верен приятел отдавна го очакваше.

— Говедо! — задъхан рече докторът. — Не вземе да се ожени, че да миряса! Заради вас направи това безобразие! — обърна се той към „мисис“.

— Какво искате да кажете? — изплаши се тя.

— Ами че нали сте жена? — обясни учителят по гимнастика. — В женско общество той стои като теле на панаир. Подъбя се и дума не може да обели, а после лудува, диването му недно! Развали хубавия гуляй!

Нашите гости си тръгнаха. Инженерът и жена му се качиха на конете, останалите напълниха файтона и огънаха слабите му яйкове с тежестта си. Файтонджията търпеливо почака да се настанят, обърна се, изгледа ги през рамо и ядосано дръпна поводите. Файтонът потегли. Дватама цигани тихичко поеха към града, доволни, че бяха спечелили още сто лева.

Ние останахме сами в хижата край неразтребената маса, оляна с вино и отрупана с остатъци от ядене. На пода се търкаляха счупените чаши и разбитият стол.

— Защо не ми каза, че си поканил тия хора? — попитах моя другар.

— Кой, аз ли? Никого не съм канил! — излъга той. — Те са се поканили сами. Хрумнало им и дошли...

„Ех, капитане, ти все още не можеш да разбереш как изглеждаш в очите им“ — помислих си аз.

Късият ноемврийски ден си отиваше. Над горите падаха косите лъчи на залеза. Светлината постепенно стана студена, заплашващо червена и тежка, сякаш идваше от някакъв пожар. Крайчецът на слънцето се скри зад далечните хребети и долу равнината посиня.

[1] Много съм щастлив, че говорите английски! ↑

БУРЯ

— Излез да видиш какво става — каза Черния капитан, като отупваше калпака си от снега. — Сто хиляди дяволи са решили да изкоренят гората и да съборят хижата.

Не беше необходимо да излизам. И от стаята се виждаше какво става вън.

Вятърът въртеше бясно снега и мъглата, блъскаше ги в прозорците и виеше в четирите ъгъла на сградата. Един грамаден бук без връхни клони, отстоявал досега на много бури, скърцаше и стенеше. Хижата потреперваше и прозорците звъняха.

Макар че се здрачаваше, в стаята бе още светло. Бялата мъгла се виждаше до самите стъкла като невзрачна стена. Печката гореше несигурно и червеното отражение на пламъка през вратичката смутено трептеше върху пода.

Бурята беше започнала преди час и, както изглеждаше, щеше да трае още дълго време.

— Нашият барометър ни излъга — рече капитан Негро, като се намести край печката. — Какво хубаво време бе онзи ден! Добре, че напълнихме отзарана яслите със сено.

Той възседна стола, кръстоса ръце върху облегалката и подпря брадата си върху тях.

— Стори ми се, че видях нашия Май — продължи той. — Тая сутрин, като отивах на чешмата, срещнах две сърни. Не съм сигурен дали бяха Мирка и Май. Всеки случай сърните преминаха много спокойно край мен, без всякакъв страх.

— Дивечът предчувства бурята — казах аз. — Сега елените са отишли на завет към долината на мините. И сърните са бързали за там.

Млъкнахме заслушани във воя на бурята. Входната врата, неспирно блъскана от въздушната вълна, тракаше и се тресеше. Отдолу под нея подът на салона побеляваше от ситните снежинки, които виелицата вкарваше вътре.

— Няма нищо — успокой ме капитанът. — Вятърът я блъска... Знаеш ли какво — добави той в размисъл, като триеше брадичката си о дебелия шаячен ръкав на дрехата, — спомних си за една буря при Огнена земя. Ей че страшна беше тя! Но благодарение на тая буря аз станах най-известният капитан в Америка. Ти да видиш какво се случи!

Той се разсмя весело. Беше ясно, че се готви да разкаже анекдот.

— Тогава плавах с едно нищо и никакво корабче от две хиляди тона. То принадлежеше на едно корабоплавателно дружество, основано от най-големия богаташ тогава във Филадельфия — Джордж Лакран. Две трети от капиталите на дружеството бяха негови, а самият той бе известен като голям скъперник. Корабчето се хласна в подводна скала близо до брега и заседна. Долу, в трюма, се образува голяма дупка — не можеше да се запуши с нищо. Отначало скалата пречеше на водата да нахлуе в машинното отделение, но бурята щеше да откачи носа на кораба и тогава — хайде на дъното. Имахме малко пътници. Те лежаха в каютите ни живи, ни умрели, тъй като пътят през Магелановия проток е мъчителен. Между тях беше и мистър Джордж Лакран.

Брегът не беше далече, но с лодка бе невъзможно да излезем. Бурята беше страшна, брегът скалист — лодката щеше да бъде разбита още в първата минута. Тайфунът вилнееше и корабчето пращеше. Всеки момент очаквахме вълните да го откъснат от скалата.

Мистер Лакран беше загубил и ума, и дума.

— Капитан Негро — плачеше той, — ако ми спасиш живота, ще ти дам пет хиляди долара!

— Та нима вашият живот, мистер, струва само пет хиляди? — казвам аз.

— Тогава седем хиляди!

— Слушайте — казвам, — предоставям на вас да оцените живота си.

— Десет хиляди — кай, — нито стотинка повече!

— А бе, мистер Лакран — казвам, като оценявате така евтино живота си, не ще мога да ви помогна, понеже, за да ви спася, трябва да рискувам своя. Пък аз го ценя твърде скъпичко.

— Двадесет хиляди долара! — рече той.

— Не — казвам, — оскърбявате ме, сър. Оценихте живота ми много ниско. Разберете — казвам, — че сега с вас сме равни и че моят живот струва, колкото струва вашият.

— Колко пари — кай — искате?

— Двеста хиляди!

По него време двеста хиляди долара бяха огромна сума.

— Ох — изпъшка мистър Лакран, — готов съм да ви ги дам, но в себе си нямам пари!

— Тогава — казвам — подпишете ми един чек.

Мистър Лакран се видя натясно.

— Не мога да ви дам никакъв документ — изпъшка той, — защото я си представете, че вие се спасите, пък аз се удавя? Какъв смисъл има да пръскам парите си и да ви обогатявам, когато ще ме изядат рибите?

— Добре, ще ми дадете полица, когато стигнем на брега. Може и да не стигнем никога. В такъв случай, защо са ми вашите пари? — отговорих аз.

Взех едно дълго въже и го завързах за котвата. После накарах моряците да сложат котвата в дулото на корабния топ и да гръмнат с него. Котвата излетя като снаряд и се заби в брега. Тогава заповядах да спуснат една спасителна лодка и поканих мистър Лакран да влезе в нея.

— Нека най-напред минат други. Да видим дали въжето ще удържи. Може да се скъса, може и котвата да се откъсне — рече той.

— Тъй ли? — казвам. — Ами ако котвата и въжето удържат първите, а се скъсат, когато минаваме ние? Аз тръгвам, мистър, пък вие правете каквото искате.

Скъперникът се реши. Спуснахме го в лодката. Щом влезе в нея, дъното на лодката потъна дълбоко, сякаш бе натоварена с двадесет човека. Мистър Лакран съвсем не беше тежък. Напротив, бе мършав като върлина.

Потеглихме, като се държахме за въжето. Вълните грабнаха лодката, започнаха да я въртят, да я блъскат. Към средата на пътя лодката започна да потъва.

— Дръжте се за въжето, сър! — викам. — Защо сте седнали? Изправете се!

— Не мога — кай — да се изправя. Нямам сили.

„Е, сега я оцапахме“ — помислих си аз и поисках да му помогна. С едната ръка се хванах здраво за въжето, с другата се опитах да го повдигна за яката. Но мистер Лакран тежеше, колкото тежи чувал с олово. Той беше напълнил всичките си джобове със злато и дори бе успял да зашие в хастара на самото си цяла торба долари!

— Какво сте направили — казвам, — хвърлете по-скоро палтото във водата, докато не е потънала лодката!

— Не — казва, — капитан Негро. Палтото няма да хвърля в морето, но ще ви го дам от благодарност към вас. В него има повече от двеста хиляди долара.

— Благодаря — казвам. — Дръж го за себе си. Нямам намерение да ставам храна на акулите с твоето палто. Go to hell!^[1]

Една вълна заля лодката и отвлече мистер Джордж Лакран, който потъна като камък...

Аз се хванах за въжето и дочаках другите спасителни лодки, с които моите моряци и всички пътници благополучно излязоха на брега.

Лежахме ние три дни в една болница. Една сутрин при мен дойдоха журналисти, представители на американски вестникарски тръстове и агенции. Искат интервю. Давам аз интервю, разправам как стои работата, как погина от своето злато сър Джордж Лакран...

На другия ден във вестниците се появи моето интервю, само че изопачено. Смея се, като чета колко благородно е загинал мистер Лакран, как се е борил с вълните и какви били предсмъртните му думи, как се молил на бога и какво завещание оставил и ето че вратата на моята стая се отвори и вътре се вмъкна адвокатът на дружеството, мистър Браун.

— Вие ли сте капитан Негро?

— Аз.

— Как смеете — кай — да давате интервюта, без да уведомите за това дружеството? Знаете ли, че срещу вас дружеството ще заведе дело за изопачаване истината и ще предяви иск в размер на петстотин хиляди долара? Знаете ли каква пакост ни причинихте? I am terrified!^[2]

— Чакайте — казвам, — мистер Браун. Защо се нахвърляте върху мен? Обяснете ми какво съм направил?

— Go to hell! Вие смеете да питате? Ами че нещастният директор мистер Лакран носеше със себе си половин милион долара,

които съставляват две трети от капитала на нашето дружество, и вие убихте финансовия кредит на компанията, която сега е пред фалит!

— Е — казвам, — мистър Браун, отде да знам, че така стоят работите?

— Вие се уволнен! Дружеството ще ви държи отговорен за кораба!

— Добре — казвам, — щом ще предявите иск. Предавам се. А сега — Go to hell!

— Не — кай, — няма да ви оставя, докато не опровергаете вашата отвратителна лъжа!

— Как да я опровергая? — попитах аз.

— Сядайте и пишете! — извика мистър Браун. — Аз ще ви диктувам. Ако искате да запазите мястото си в нашата компания и изобщо да се отървете от ужасните последствия, сядайте и пишете!

Той извади от джоба си лист хартия, втична в ръцете ми своето стило и започна да диктува:

Аз, капитан Негро, писмено потвърждавам, че изнесеното във вестниците относно случката с многоуважавания директор на корабоплавателното дружество „Джордж Лакран Компани“, не отговаря на истината. Мистър Джордж не само не се е удавил, но тъкмо сега се радва на нечовешко здраве и не е загубил нито един цент от своите пари. Изнесеното в пресата е долнопробна сензация, целяща да убие кредита на корабоплавателната компания. То се дължи на моите несериозни интервюта с представителите на вестникарските тръстове, на които аз, като не желяех да кажа истината пред вид особения и, така да се каже, феноменален случай с мистър Лакран, предпочетох да ги заблудя.

Сега, виждайки грешката си, аз съм длъжен да кажа истината.

Уважаемият мистър Лакран, който се връщаше от чилийските си мини, носеше със себе си доста голяма сума. На третия ден от нашето пътуване мистър Лакран ме

повика в разкошната си каюта и ми се оплака от голямо неразположение.

— От друга страна — каза ми той, — чувствам необикновен апетит, който не мога да задоволя с нищо. Моля погрижете се за обед да ми сервират повечко месо.

Заповядах на готвача да сготви за мистер Лакран един телешки бут и да му го даде за обед. Обаче прислужникът дойде при мен и ми съобщи, че уважаемият директор не можел да се задоволи с бута, макар че с него можеха да се нахранят десет гладници. Веднага дадох заповед да приготвят един огромен бифтек. За съжаление мистер Лакран не удовлетвори апетита си и с бифтека. Той искаше непрекъснато да яде и да яде. Учуден до мозъка на костите и уплашен, че многоуважаваният директор ще изяде всички месни запаси и консерви в кораба и с това ще затрудни изхранването на пътниците, аз отидох да го посетя. Това стана на петия ден от нашето пътуване, когато половината от месните провизии бяха вече погълнати от мистер Лакран.

Многоуважаемият директор лежеше в леглото си, покрит с одеяло от камилска вълна. И сега той дъвчеше къс печено месо. Изглеждаше твърде смутен.

Когато поисках да узная причините за това смущение, мистер Лакран благоволително да ми каже:

— Капитан Негро, ще ви доверя една тайна. С мен се извършва нещо много необикновено и странно за американския практичен и трезв ум. Гледайте! — И той повдигна края на одеялото и откри краката си.

Неговите крака вече не приличаха на човешки. С тях действително ставаше нещо необикновено. Те бяха се слепили и изтънили, кожата бе черно-синя като кожата на големите морски риби и ясно се виждаше как са започнали да се превръщат в рибена опашка.

Колкото учуден, толкова и уплашен, аз помолих мистер Лакран да се съгласи да бъде прегледан от корабния лекар. Но той категорично отказа да пусне лекаря при себе си.

— Нищо не е — кай — в състояние да спре тая промяна, която се извършва с мен.

— Но, сър — казвам аз, — какво да река на моите хора и на пътниците за всичко това?

— Кажете им — кай, — че съм зает с някои общественополезни идеи за благоденствието на човечеството.

След два дни апетитът на мистер Джордж достигна нечувани размери. Корабната кухня денонощно вареше и печеше яденета, които му се поднасяха едно след друго. Порциите на пътниците се намалиха на една трета и аз трябваше да успокоявам пасажерите с уверения, че всичко това е временно, и да измислям най-различни обяснения.

На следната сутрин при мен дойде изплашен прислужникът и ми съобщи, че миналата нощ с мистер Лакран са станали нови промени. Неговото благородно лице, макар твърде мършаво, се превърнало в лице на акула...

Капитанът се разсмя високо, плесна е ръка облегалката на стола и продължи:

— Като ми продиктува това, аз започнах да се смея.

— Как да пиша — казвам, — кой ще повярва на такива работи? Че това е лъжа — казвам.

— You must do it!^[3]

— Не — казвам, — не мога да го направя! Мистер Браун ме изгледа със свити очи:

— You must do it! Иначе... ще ви предам в ръцете на гангстерите, които ще ви одерат жив!

Какво можех да направя, щеше да ме сполети голямо зло. И продължих да пиша:

Веднага отидох да проверя дали прислужникът казва истината. Страхувах се да вляза в каютата на многоуважаемия директор и затова надникнах през ключалката. Съобщението на прислужника беше вярно.

Мистер Лакран напълно приличаше на акула. Той лежеше в леглото и като разтваряше страшни челюсти, опитваше се да натисне звънеца на стената, за да иска сутрешната си закуска. Неговите ръце се бяха превърнали в перки, а пораслото му тяло излизаше въвн от леглото и достигаше с опашката си стената на каютата...

Нямаше никакво съмнение, че през изтеклата нощ той беше загубил всичките си човешки качества, между които и това да говори. От раззиналата му уста излизаха хрипливи стонове.

С цел да запазя ужасната тайна и да не изложя пътниците на опасността да бъдат изядени от мистер Джордж, аз заключих каютата и затиснах вратата с едно буре, пълно с вода. Разчитах, че когато пристигнем на брега, ще намеря начин да стоваря мистер Лакран и да го предам на близките му, макар и в това състояние. Обаче чудовищният му глад го хвърли в буйство. Той погълна отначало дрехите си, после изяде леглото, канапетата, след това килима и когато не остана нищо друго освен голите стени на каютата, той се нахвърли на своите куфари и ги погълна заедно със златните долари в тях. Изглежда, че тъкмо златните долари задоволиха стомаха му, и той заспа спокойно, изтегнат върху голия под на каютата.

След като наблюдавах през ключалката всичко това, аз си помислих, че сънят му ще продължи дълго и през това време ние ще пристигнем в пристанището. Но тайфунът разбуди многоуважаемия директор, който отново започна да буйства. Той строши с опашката си стъклото на прозореца и като изгриза със страшните си челюсти рамката му, разшири отвора и скочи в бурното море...

Останалата част от тая нещастна история е известна на обществото и аз не считам за нужно да прибавя към нея каквото и да било.

— Подпишете сега — заповяда мистер Браун, много доволен от написаното.

Подписах се и му предадох листа.

— Предупреждавам ви — рече той, като сложи хартията в джоба си, — че нямате право да прибавите нито думичка към написаното. Компанията ще оттегли иска срещу вас и ще ви остави на служба.

Аз се смеех весело над анекдота, но моят другар остана сериозен. Без да обръща внимание на бурята, той продължаваше да язди стола и да ръкомаха с късите си ръце. Докато разказваше, пак ми се чу, че някой блъсна входната врата.

— Вятърът — рече пренебрежително капитанът. Слушай по-нататък. Тая история още не е свършила. Голяма беда ми създаде тя! — засмя се той, обхванат все повече от свето вдъхновение. — На другия ден излязох от болницата. Купих си вестници. Във всички беше поместено моето писмено потвърждение. Вдигна се в цяла Америка голям шум с тая работа. Най-напред разните религиозни секти и църкви започнаха да спорят помежду си за причините, по които мистър Лакран се е превърнал в акула. В Холивуд решиха да снимат филм на тая тема. Множество търговски фирми веднага рекламираха разни дъвки, н'ам какви питиета и препарати, специално приготвени за предпазване от такива нещастия, а в съда се заведе безкраен процес между дружеството и неговите кредитори. Дружеството поддържаше, че щом като мистер Лакран не е мъртъв, неговите права на акционер са още в сила. Макар и в образа на акула, той продължава да заема своето място на директор и т.н. Кредиторите обаче оспорваха това. Те твърдяха, че тъй като той не е вече човек, губи правото си на акционер и, второ, най-главното, погълнатите от него долари, съставляващи по-голямата част от капитала на дружеството, не са налице, следователно дружеството е пред фалит. Адвокатите на дружеството пък настояваха, че златните долари продължават да съществуват, макар и в акуловия стомах, и следователно те са налице. Освен това, казваха те, никой не знае дали самият мистер Джордж няма да се върне в някой незнаен ден да предяви правата си и т.н.

Всяка година получавах призовки като най-важен свидетел. Викаха ме и сектите, и в църквите да потвърждавам устно тая история. Най-сетне снеха на грамофонна плоча разказа ми и ме фотографираха в естествена големина...

Капитан Негро не издържа и се разсмя с цялото си гърло.

Пак ми се чу, че някой блъсна външната врата.

— Ти обичаш да четеш книги — рече капитанът. — Чел ли си книгите на Джак Лондон?

— Да, разбира се, на Джек Лондон.

— Не Джек, а на Джак. Така се изговаря по английски. Джак беше мой моряк, на един стражеви китоловен кораб. Ние отивахме в Охотско море да контролираме китолова. Той постъпи в екипажа като прост матрос. Един ден дежурният ми събщи, че Джак бяга от служба да чете книги. Аз го издебнах в люка, тъкмо беше се унесъл в някаква книга, и му цапнах един по врата. Да, плеснах го здравата. Кой можеше да повярва, че той ще стане такъв прочут писател...

Капитан Негро се готвеше да продължи разказа за Джек Лондон, но отвън екна същински топовен гърмеж. Ние скочихме на крака и като се питахме един друг с очи, втурнахме се в коридора. Бурята продължаваше да вилнее. Навън не се виждаше нищо освен бялата мъгла и въртящия се край прозорците сняг.

— Трябва да е паднало някое дърво — каза капитанът.

Той се върна в стаята, облече шубата си и уви главата си с един вълнен шал.

— Отивам да видя какво е станало — заяви той.

— Паднал е оня стар бук, който скърцаше — рекох аз и се приготвих да изляза с другаря си.

По стъклата на входната врата беше се налепил дебел пласт сняг. Същинска пряспа висеше от горния праг.

Капитанът хвана дръжката и дръпна вратата. Пряспата се събори и бурята хвърли снега в очите ни. В същия миг нещо се блъсна в краката ни и затрополи по дъсчения под на салона.

— Сърнето! — извика другарят ми.

Тутакси затворихме вратата да не би Май да се измъкне навън. Но той нямаше такива намерения. Стоеше зад нас и като държеше ушите си малко свити, учудено ни гледаше с черните си очи. Целият беше побелял, гъстата му козина бе заснежена. Той се отърси и в салона се разхвърчаха цял облак снежинки и капчици вода. След това се изплези и облиза горната си устна с върха на дебелото си езиче.

— Разбойнико! — рече капитанът и се затече да го хване.

Сърнето отстъпи до вратата на стаята и обърна малките си рогчета към нас.

— Тъй ли? — строго извика капитанът. — С кого ще се биеш?

Той го улови за предните крака и го издигна да не може да рита.

Пет минути по-късно Май лежеше на пода в нашата стая и се ближеше, за да сложи мократа си козина в порядък. Капитан Негро му държа дълга реч. Когато я свърши, той се обърна към мен:

— Как мислиш, защо сърнето се върна само? Къде е майка му? Дали не се върти и тя край хижата?

— Може би — казах аз. — Не е зле да видим.

Ние излязохме, ала в двора не се виждаше никаква следа. Бурята бе засипала всичко. Нашите дърва бяха изчезнали под снега и само изкъртеният от корените бук лежеше наблизко като дълга и голяма пряспа, из която стърчаха помръзналите, изпочупени клони.

[1] Върви по дяволите! ↑

[2] Ужасен съм. ↑

[3] Ще го направите! ↑

ЗА ГЪБИ

Шосето замря, затрупано от дебели преспи. Не се чуваха вече нито бучащите мотори на камионите, които возеха траверси и въглища от мините, нито подвижвания на каруцари. Тежко мълчание легна над белите гори и само нашите гласове събуждаха заспалото ехо под снежните тунели на гората.

Еленовите стада се събираха в северните котловини, където ветровете бяха по-слаби, а мъглата — по-рядка. Сега хранилищата се посещаваха най-редовно от дивеча. Отдавна бе изядено всичкото сено от яслите, засипаните със сняг корита за овес бяха изгризани от острите резци на сърните и на елените.

Правихме няколко пъти безуспешни опити да занесем храна на дивеча. Снегът продължаваше да вали, преспите растяха, ние потъвахме в тях, падахме на всяка крачка с нашите чували и в края на краищата бивахме принудени да се върнем, без да изминем и половината от пътя. Все пак с голямо постоянство и с много усилия успяхме да достигнем едно еленово вървище и да превържем по околните дървета няколко наръча сено.

Снегът спираше привечер, когато мъглата се сгъстяваше и заливаше с глухота и студена влага цялата планина. Тогава отникъде не се чуваше нито един звук. В забуления, сякаш удавен свят вечерният здрач се смесваше с мъглата и само белината на снега позволяваше да се вижда на не повече от два разкрача.

За икономия на газта палехме лампата само когато в стаята станеше съвсем тъмно и като се задоволявахме със светлината от горящата печка, стояхме мълчаливо край прозорците и гледахме как сивее снегът и как мъглата отминава край нас. От горния праг на вратата висеше голяма пряспа, като свод. Сянката ѝ се надвесваше в коридора. Няколко засипани пъртини водеха към обора, където конят по цял ден хрупкаше сено, а мисис Стейк и Май съжителстваха зад една дъсчена преграда.

След петдневен снеговалеж снежната покривка достигна метър и половина. Не можеше да мръднем никъде освен на двора и до чешмичката, където отивахме с големи усилия, като проправяхме пъртината всеки ден.

Капитан Негро започна да лъже още по-отчаяно. През деня той готвеше или печеше хляб, следобед се предаваше на сладък сън до четири-пет часа, когато вече се стъмваше. После се събуждаше мрачен, дори злъчен, сядаше край печката и зачиташе някой стар вестник. Но след като се оживеше, езикът му не спираше до полунощ.

Една сутрин той ми каза отчаян:

— Утре ще стоим гладни. Няма вече какво да се сготви. Нищо не е останало из долапите: картофите се свършиха, пък мишката изяде сланината...

„Мишката“ беше един голям сив плъх, с който воювахме вече цял месец. Тоя плъх заплашваше да ни разори. Той спеше в леглата ни през деня, скрит под завивките, и когато настъпваше време да лягаме, плъхът се втурваше да бяга из стаите, където имаше твърде много пукнатини, в които изчезваше. След редица ялови опити да го убием той се пресели в кухнята и се отдаде там на разбойничество. Капитан Негро намисли да го застреля с една малокалибрена карабина 22, която имаме подръка. За тая цел му устройваше всяка вечер засади, седнал на малко трикрако столче върху кухненската маса, с карабината в ръце. Ала плъхът се пазеше. Той не се показва нито веднъж на открито и докато капитан Негро търпеливо стоеше на своя пост, плъхът спокойно гризеше сланината. По едно време се опитахме да го отровим с миша отрова на зърна, купена от града, обаче зърната се оказаха хранителни за неговия стомах. Най-сетне вдигнахме ръце, очаквайки някакъв щастлив случай да го убием.

Наистина бедняшките ни запаси бяха на привършване. Снегът не позволяваше да отидем до мините, отдето можехме да купим нещичко от миньорското дюкянче.

— Е, какво ще кажеш? — попита капитанът.

Вдигнах рамене.

— Брашно имаме, от глад няма да умрем, но...

— Да наберем малко гъби — предложих аз.

Той се изсмя:

— Ти с всичкия ли си? Кой месец е сега?

— На стотина крачки оттук има отлични гъби. Въпросът е как да стигнем до тях.

— Сънуваш — рече капитан Негро и ме изгледа с недоумение.

— Да се опитаме. Хайде, обличай се. Хубава гимнастика ще направим! А след това ще си хапнем здравата пресни гъби!

Някъде из затрупания двор имаше дълъг и тънък прът. Помнех добре мястото, където прътът бе захвърлен, и като разрових снега, намерих го. Тръгнахме към гората зад хижата, цепейки преспите wśród облаци снежен прах. Никой не се сети да вземе оръжие.

Мъглата беше рядка, виждаше се доста далече из снежните тунели. Снегът обвиваше грамадните букаци от горе до долу, като им даваше причудливи форми и ги правеше още по-грамадни.

— Къде ще търсиш сега гъби? — смееше се капитанът, но щом забеляза, че оглеждам букаците, веднага разбра каква е работата.

По загнилите части на дърветата всяка есен и всяка пролет растат колонии от гъби, които народът нарича хъртови уши, защото формата на тия гъби напълно прилича на кучешко ухо, клепнало в горната си половина, такова, каквото имат хрътките. Пролет тия гъби са млечносиви, с нежен бисерен цвят, есен обаче цветът им е жълто-кафяв. Тъй като те растат до късна есен, първите снегове и студове ги замразяват и по този начин ги консервират отлично.

Не беше лесно да се открият хъртовите уши wśród засипаните със сняг букаци. Но аз помнех, че наблизо имаше една такава колония, и скоро я намерих по източната страна на едно грамадно дърво. След няколко мушвания с пръта гъбите се откъртиха и паднаха в снега. Капитан Негро се наведе да ги вземе, пък аз заоглеждах околните дървета.

Изведнъж някъде под нас, където се спущаше стръмният ръб на една рътлина, се чу грухтене. Капитан Негро ме погледна. Погледнах го и аз. Грухтенето се засилваше.

— Минават диви свини — каза той, като вдигна глава и се послуша.

Завтекохме се да ги видим. Нашето любопитство беше голямо — в стопанството имаше твърде малко от тия животни, а ние отдавна мечтаехме те да се развѣдят.

Заряхме гъбите и тръгнахме към височинката, отдето започваше рътлината. До височинката нямаше и двадесет разкрача, но

ние изминахме това разстояние за три-четири минути, като се ровехме в снега, сякаш плувахме. Грухтенето се чуваше вече съвсем наблизко.

Между отъналата в сняг и кит гора, през белите клони и стъбла, се мярна тъмната козина на дива свиня. Тя потъваше в снега, но ние бяхме нависоко и можехме да забележим гърба ѝ. Свинята бягаше и грухтеше, без да се спре нито за миг. Тялото ѝ сякаш се разтегляше: изглеждаше ту неестествено дълго, ту се скъсяваше. Това учуди и двама ни, ала после разбрахме каква е работата. Със свинята бягаха четири-пет свинчета, чиито гърбове се мяркаха край нейния. Тя бе майка, водеше свинчетата и бързаше да се спусне в котловината, където снегът бе по-плитък.

— Тю, как не взехме поне една пушка! — каза капитанът със съжаление. — Макар че нямаме право да бием дивеч, но в такъв случай, когато няма вече какво да се яде...

Той не успя да се изкаже, защото от другата страна на рътлината, зад която тъмнееше дълбок и мрачен дол, се чу ново грухтене. То звучеше като глух взрив — сякаш избухваше слаб заряд от запален барут — и бързо приближаваше насам.

— Друго стадо — каза капитанът.

След минутка по следата на свинята се показва черно-кафявата маса на грамаден глиган. Като бухтеше злобно, глиганът напредваше по дългата къдрава следа, оставена от свинята и прасенцата ѝ. Огромното му четинесто тяло беше посипано със сняг. Грозната му глава с половинметрово рило и жълти глиги, закривени като косерчета, бе вдигната сърдито и жадно душеше въздуха. Глиганът цепеше дебелия сняг с учудваща лекота. Под неговата тежест снегът преливаше на малки късчета и топчета, които се търкаляха надолу по стръмнината. За разлика от свинята той се спираше често, обръщаше грамадното си туловище и още по-грозно започваше да бухти.

— Сигурно тича по женската. Загубил я и сега я дири — пошушна ми капитан Негро и като взе пръта от ръцете ми, започна да се прицелва с него в глигана.

Животното отмина. То изчезна надолу из котловината, следвайки дирята на свинята, и само глухото му бухане показваше посоката, по която се движеше.

— Ех, ако имахме пушка! — въздъхна другарят ми и оживено започна да доказва, че при това наше окаяно положение с храната

бихме могли да убием с пълно право ако ли не едно от прасенцата, то поне стария нерез.

Ние се накахме да се върнем при гъбите, за които бяхме забравили, когато две сиви сенки привлякоха вниманието ни. Те се появиха по следите на свинете, тичайки като кучета. На двадесетина разкрача по-назад се зададоха още три.

Капитанът ме блъсна в хълбока и легна в снега.

— Вълци! Лягай, лягай! — рече той, но сам не се въздържа, надигна се и уплашено загледа глутницата, която отмина към котловината. Оттам все още се чуваше бухтенето на глигана.

— Ето за какво трябваше да вземем пушките си! — казах аз. — Щяхме да направим хубаво сражение с вълците!

Прибрахме свалените от бука гъби и побързахме да се върнем в хижата, загрижени за съдбата на свинското семейство. Кой знае какво ставаше сега в котловината, където гладните хищници се опитваха да грабнат прасенцата. Дали те щяха да успеят, или глиганът щеше да види работата на някой от тях? На този въпрос не можехме да си отговорим; всеки си оставаше на особено мнение. Ала нямаше съмнение, че вълците мъчно можеха да постигнат целта си, щом старият четинокоско вървеше със семейството си. Не биха се решили да го нападнат току-така. Неговите жълти косери и дебелията му кожа бяха достатъчно убедителни доказателства как би завършила подобна борба...

ЗАСАДА

След първия слънчев ден снегът се покри с ледена кора.

Започнахме да ходим със снегоходки като индианци. Снежната кора обаче бе слаба, необходимо беше топлите дни да продължат, за да може тая кора да заякне. Въпросът за храната вече „не търпеше отлагане“. Нямаше дори и гъби за готвене. Всеки ден се надявахме, че откъм мините или селата ще излезе снегочистачка с няколко чифта волове, да изчисти шосето и възстанови движението. Но дните минаваха, а снегочистачката не идваше.

— Трябва да заколим мисис Стейк — каза капитан Негро една вечер, когато прегледахме за последен път празните долапи в кухнята, — макар че е „казионна“ и се ползва със специален кредит във ведомостта, където се мъдрят и нашите имена, гладът не чака.

Той беше прав. Мисис Стейк наистина беше „казионна“ коза, отредена за дойка на всички сърнета, които щяхме да ловим през идната пролет. Ала какво ни пречеше да я заколим, пък напролет да купим с наши пари друга? По този начин щяхме да спестим храната, която козата изяждаше през зимата. Съгласих се с капитана. Но преди да настъпи денят да прережем врата на бедното животно, реших да устроя засада на дивеч край хижата.

Това не беше позволено. Такова престъпление се наказваше най-строго и само по себе си бе позорно деяние. Обаче в едно стопанство с елени и сърни убиването на един заек в такива дни не означаваше нищо. И без това големите горски зайци, които живееха по гребена на планината, умираха от собствената си смърт.

Край хижата идваха няколко заека. Идваха нощем, подскачайки по ледената кора до самата южна стена, играеха по поляната и като навлизаха в едрата гора, минаваха край една скала, на петдесет метра под хижата. Тя се издигаше всред гората като корабен нос и от нейния връх се виждаше надалеч.

Взех една пушка, увих главата си с шалче и още същата вечер отидох на скалата да вардя за зайци. Капитан Негро остана в хижата да

чете английската книжка, на която обикновено заспиваше.

Малката декемврийска месечина прозираше зад тънката облачна покривка и позволяваше да се вижда добре по снега. Мразовитата нощ обличаше в тия часове храстите с нежните цветчета на скрежа. От време на време всред студеното мълчание внезапно изпращяваше клон, който се строшаваше под тежестта на снега. Никъде не шумяха води. Планината приличаше на грамаден кораб, изваден от ледове и обкръжен с мъгла. Насреща през дола приведените гори напомняха ледени блокове.

Стоях търпеливо върху един пън, като държах пушката готова на коленете си и се мъчех да различа предметите под скалата. Така измина може би час, може би повече.

Изведнъж под скалата се чу лек шум. Снегът изскърца. Долу се мярна една сенчица. Животното премина бързо, затули се зад дърветата, после пак се показва — мъничко, безшумно, като тъмно петно в белия здрач.

Аз вдигнах пушката и сенчицата се спря. Бях уверен, че е заек.

Когато черната линия на цевите докосна целта, натиснах спусъка. Червеният пламък на изстрела блесна пред очите ми, пукотът изпълни доловете и се разля широко над заспалите бели гори. Нещо глухо изтрополи под скалата, сякаш някакво тяло се удари в дърво. Сянката не се виждаше вече върху снега.

Като почаках малко и се мъчех да забележа животното, аз се спуснах от скалата и газейки сняг до гърди, достигнах мястото, където животното беше се спряло. Там имаше повален от старост бук. Зад него се подаваха два дълги крака...

Бях застрелял сърна, без да искам, уверен, че стрелям по заек. Нямаше какво да се прави. Хванах я за краката, които потрепваха за сетен път, и се опитах да я измъкна горе. Може би съм я влякъл към хижата цял час. Ту я вдигах на раменете си, носех я така пет-шест метра, ту я пуцах да си почина. Най-сетне, облян в пот, успях да я внеса в хижата. За щастие, капитан Негро не беше заспал.

Сложихме я върху два стола. Под светлината на лампата гърбът ѝ лъсна с медночервената си козина. Великолепното ѝ тяло напомняше с линиите си тялото на красива жена. В хубавите ѝ очи още личеше влагата на живота, сякаш те продължаваха да съзерцават студената

декемврийска нощ. Главата ѝ увисна от стола и единият от предните ѝ крака остана леко превит, като че бе застинал в недовършен скок.

— Пак се спаси козата! Пак ѝ останаха дни да живее. Голям късмет има туй животно — хилеше се капитан Негро, извънредно доволен от лова, който ни осигури обилно и вкусно месо за цял месец.

Като държеше лампата с едната си ръка, а с другата тупаше гърба на сърната, капитанът изведнъж трепна, наведе се и погледна ушите на убитото животно. Лицето му се помрачи и той извика сърдито:

— Какво си направил ти? Ти си убил нашата Мирка! Погледни ухото ѝ... Бедното животно! То се е въртяло край хижата...

Дясното ухо на сърната беше разцепено в горния си край. Навремето капитан Негро бе направил този отличителен белег.

Наистина това беше Мирка. И аз я познах. Нямаше друга сърна като нея, тъй едра, с такъв косъм, чийто топъл и благороден цвят напомняше отражението на огън върху стара, неизлъскана мед. Той бе равен и гъст като кадифе, а пепелявосивото ѝ подбрадие бе по-светло от това на другите сърни.

В хижата настъпи скръбна тишина, сякаш в коридора не лежеше убитата сърна, а мъртва красавица. Капитан Негро ходеше час по час да я гледа и да ме укорява.

Най-сетне се примирихме със станалото. Гладът беше по-силен от всякакви сантиментални съображения. Дълго мислих за участието на бедното животно. В тия тежки дни Мирка беше се върнала при нас, ала не беше се решила като Май да подири подслон и храна в хижата. Сигурно бе обикаляла наоколо, идвала е из двора, но снегът бе засипал следите ѝ, та не забелязахме нищо. В края на краищата тя ни спаси от гладуване, като се принесе в неволна жертва.

КОГАТО СКРЕЖЪТ СЕ ТОПИ

Два дни духа силен североизточен вятър. Той изчисти небето от облаците, замрази съвършено потоците и свали всичкия сняг от дърветата. Горите станаха черни, настръхнали. Планината бучеше, а долу в мините се оплакваха, че вятърът щял да отнесе покривите.

Ала на третия ден ние се събудихме в едно прекрасно слънчево утро. Снегът святкаше, на места синкав, другаде виолетов, далече-далече се виждаха на север равнините, а горите сега бяха накичени с бисер. Ледени кристалчета и скреж блестяха като елмази по всяко клонче. Върху тъмния фон на горите тия скъпоценности придобиха особен пепеливоморав цвят. А какво утро беше то! Смълчан и тих стоеше вековният лес, не помръдваше нито една вейка, сякаш се боеше да не събори своя накит. Като захар лежеше из него снегът, а отгоре синееше шеметно чисто, прекрасно небе, от което се лееше сподавена от ласкавост синина. Такова утро през декември не е рядкост в планината. Тогава човек усеща по бузите си лекия полъх на южния вятър, дошъл от моретата в ледените владения на зимата, и смътна надежда и радост изпълват душата му, сякаш вече идва пролетта. Обилната светлина го опива и разпалва в него луда жажда към живот и към радост...

Взех пушката, сложих снегоходките и напуснах хижата. Нима можеше да се стои на едно място в такова време? Посрещнаха ме безмълвните букаци: бавно навлязох между тях, като ги оглеждах от долу до горе. Като че вървах в приказна гора. Как студено мастилени изглеждаха мъховете, как ясно се виждаше по белезникавата кора всяко петно, всяка стара рана и гъба! Върховете им опираха в това бездънно небе, което вземаше погледа и от което очите не можеха да се откъснат, а крайните клони, неподвижни и заледени, блестяха като посребрени...

„Сребро и синина се лее“...

Но къде да вървя из тая смълчана красота, от която не ми се иска да пропусна нищо? Ако вървя в сенчестата страна, където слънцето е

огряло само върховете на дърветата, а под тях, в синкавия вледенен сняг, лежи студено мълчание, изпитвам угнетяващото впечатление, че зимата няма да има край. Макар че там, в тоя здрач, играят неуловими цветове, които те карат да се спреш и да се мъчиш да ги определиш, повече ми се иска да виждам надалече, слънцето и светлината, равнините долу, над които се стеле тънка и топла мъгла, тоя пепеливоморав цвят на скрежа, насрещните върхове, които блестят със снеговете си, и по-силно да изпитвам тая напиреща в гърдите жажда да дишам и да живея.

Звучно и остро праснеше снегът под кръглите дъги на снегоходките и шумът от стъпките ми пълнеше мълчанието на гората. Спирах се често да чуя още веднъж и още веднъж тишината, очите ми жадно оглеждаха всичко, душата ми не можеше да се насити и скоро щеше да се измори и смути от тая красота. Знам това от опит. Тогава човек става тъжен и замислен.

Реших да се спусна по южните склонове. Там имаше повече слънце и някъде под бронята на леда едва-едва се чуваше тих ромон на поточе. Като топли гънки в някаква бяла пазва тук се виждаха няколко долчета, в тия сутрешни часове огрени от слънцето и изпълнени със сладка тишина — любими места за почивка на сърните. Снегът ставаше по-корав. Той пука, откъртя се в кръг край всяка моя стъпка, късчета от него се търкалят по чистата повърхност и избързват напреде ми. Сега в мен се пробужда ловецът и аз започвам да дебна и да оглеждам тихите бели гънки наоколо, грамадните повалени трупи, засипани със сняг. За да измамя дивеча, старая се да вървя, както върви той, следвайки един неправилен такт, и стъпките ми правят такъв шум, сякаш аз вървя на четири крака.

Спирам се, стоя неподвижно секунда-две и пак тръгвам със същия лъжлив ход. Най-сетне доближавам едно особено прикътано долче. Сърцето ми започна да бие тревожно. Наоколо се виждат дълбоките следи на стадо сърни и моето предчувствие ми подсказва, че ей сега ще стане нещо. Нервите ми се опъват от очакване да чуя шума, който ще последва. Преставам дори да дишам и слухтя като ловно куче, което е подушило, че дивечът е наблизо. Минава секунда, две, пет. Нищо не се показва, но напрежението в мен расте. Тишината става по-тежка, всичко наоколо като че се стаява. Тогава правя още няколко стъпки надолу по дола и мълчанието се пуква като мехур. С

оглушителен шум пред мен се вдига стадото сърни; няколко бели задници подскачат една след друга, мярват се за миг из дърветата и изчезват. Обаче тая, която бяга последна, се спира, извива глава, поглежда ме и диво изревава. После, като подхвърля високо задницата си, догонва стадото с недоволно грухтене.

Тишината отново се възвръща. Слънцето е огряло цялата гора, снегът блести ослепително. То нагрива дебелия шаяк на моята куртка. Докато вървя надолу, в стъкления въздух започва да искри снежен прах. Часът приближава девет и половина и хубавият пепеливоморав цвят на горите се променя в сребристосив.

Надвесвам се над мините. В широката котловина, която започва под мен, всред бисерните гори по двата склона се виждат постройките, черните пътеки, релсите с вагонетките, опушените здания. Над всичко това още лежи студена сянка и се издига право нагоре черен дим. После пресичам дола, катеря се по насрещния склон и бавно се изкачвам към шосето. Карабината става все по-тежка на рамото ми, яката на куртката твърде силно започва да топли врата ми и аз я разкопчавам, бързайки да навляза по-скоро в хубавата гора, пълна със слънце, където дърветата са огромни, а тук-там се виждат малки поляни, по които има кубирани цепеници. Отвред започва да се носи тих шепот. Скрежът се топи и от всяко дърво падат капки — тежки и блестящи. Те висят сега по всеки клон. В тях се отражават всички цветове на дъгата. Някои изглеждат златисти, натежали като обици: откъсват се, проблясват във въздуха и падат в снега, като правят дупчици върху чистата му повърхност. Под всяко дърво се виждат тия следи: те се увеличават бързо, докато шепотът расте, а въздухът се изпълва с блясък и искри, сякаш вали рядък, едър дъжд. Шапката ми е мокра, на пушката също са паднали няколко такива сълзи. А шосето е празнично пусто и бяло, едва личат по него следи от шейни и прясна диря на малко еленово стадо, което го е пресякло и е отминало нагоре към вековната гора.

Навеждам се и ги разглеждам внимателно. Продълговатите копита на две кошути са оставили ясни отпечатыци върху снега, сякаш са врязани върху хубав гипс, а кръглите следи на едно младо еленче показват, че животните току-що са минали. Види се, аз съм ги изплашил и принудил да напуснат топлите си легла, някъде из ония долчета, където вдигнах сърните.

Тръгвам по техните следи да видя накъде са отишли. Снежната кора съвсем омекна и аз махнах снегоходките от краката си.

Лесно е да четеш в такова време по стъпките на бягащото животно неговите движения. Ето тук стадото се е спряло. Кошутите са обърнали дългите си вратове, наперили са уши и са се вслушвали цяла минута. Че са стояли дълго, заключавам от следното: край четирите следи има още две-три. Това показва, че животните са имали време да променят първоначалното положение на краката си и да стъпят по-добре, всяко на своето място. И първите им скокове са били по-енергични, по-уплашени. После те са се успокоили и са бягали нагоре, без да бързат особено.

Докато вървя по следите, в мен пак се събужда ловецът. Въобразявам си, че правя истински лов, дори снемam карабината от рамото си и я нося в ръце. Така навлизам във вековната гора, където по ниските подрасти се чернеят неокапали букови листа. Тези листа имат такъв чист цинобърен цвят, толкова топъл и мек, че развеселяват душата. Виждат се вече по измокрените стъбла зелени мъхове, посърнали от студовете, по клоните на старите буки виси особен, сиво-зеленикав мъх, като плитки, останали от самодива. Наоколо е тихо и топло. Въздухът започва леко да струи, снегът се топи край дънерите. Точно такива места обичат елените и аз ставам още по-внимателен. Неведнъж с капитан Негро сме се любували на техния бяг. Напред тичат най-старите кошути, след тях уплашено трополят младите юнци и телета, а най-отдире скача някой грамаден елен. Той остава, спира се и ни гледа с жълтото си око иззад някой дънер, после отмята рога и се понася с такава бързина, че изглежда, като да лети. Веднъж ние вдигнахме млад рогач и една хубава кошута. Тя бягаше, опряла муцуна на хълбока му, сякаш в своя страх търсеше закрила от него. Тая двойка беше прекрасна. Като че бяхме обезпокоили и изплашили до смърт влюбени.

Такива картини остават незабравими в паметта на човека и сега отново ми се поиска да видя елени.

Петдесетина метра по-настрана от следите, по които вървах, се появи друга диря. Като любопитствах да узная от какво животно е оставена тя, аз се отделих и отидох да я разглеждам.

Преди два-три часа отук бе минал един наш познайник — старият елен, който обитаваше тия места, над шосето. Никак не

очаквах да го срещна сега тук. През това време от годината тоя старец обикновено слизаше ниско, към долината, където бяха хранилищата, и там прекарваше цялата зима. Той доживяваше в пълна самотност своя славен някога живот и бе осъден на смърт както от времето, така и от хората. Беше ни заповядано да го убием, да го натоварим на една каруца и да го смъкнем в града, дето неговото месо и стари кости щяха да бъдат продадени на пазар, а рогата щяха да красят опушения салон на лесничейството. Заповедта бе излязла още през есента, но на никого от нас не се удаде да го застреля. И ето сега можех да си устроя истински лов и да убия стареца.

Неговата следа се виждаше като дълбока бразда в снега и аз тръгнах по нея, като държах заредената карабина готова за стрелба. Стараех се да вървя тихичко, с оня лъжлив ход, който мамеше ухото на дивеча; избягвах откритите места и внимателно се вглеждах във всеки подозрителен предмет. Знаех, че старецът е хитър, че не ще ме остави току-така да го издебна отблизо, но тук гората бе рядка, между дърветата се показваха широки поляни и просеки, имаше и твърде много фигури дърва, зад които можех да се прикрия, тъй че все щеше да ми се удаде да го видя и да стрелям по него.

След няколко минути се приближих до една малка падина, която се издигаше като тераса върху полегатия склон. Следата водеше към нея. Няколко грамадни букака сплитаха голите си клони над това място. По-настрана стърчеше фигура дърва, засипана от сняг, и се червенееше няколко храсталака с рядка неокапала шума. Надясно оставаше дъното на широко разлят и недълбок дол, целия огрян от обедното слънце. За да надникна в падинката, трябваше да пресека дола и да се изкача на другия му бряг. Така и направих. Щом се озовах там, видях елена.

Той бе лежал близо до фигурата дърва, на самия ръб на терасата. Шумът от стъпките ми го бе накарал да се изправи и сега той стоеше и се вслушваше, сякаш се колебаеше да напусне това хубаво и спокойно място, където обедното слънце приятно нагряваше сивия му гръб и старите му плещи. Беше застанал към мен с цялата си дължина, в най-изгодно положение, като голяма сива маса — отлична мишена, в която можех да отправя куршума там, където искам. Дългите му рога със седефени върхове, с оредели от старост разклонения стояха неподвижно над гърба му. Ушите му мърдаха насам-натам, но в цялата

му фигура не личеше нито страх, нито тревога. В нея имаше по-скоро леност, нежелание да бяга, някакво равнодушие на вол, който чака стопанинът да го потегли за повод, накъдето си ще. Той не искаше да си разваля спокойствието в този чудесен зимен ден, сякаш този шепот на топящия се скреж го бе опил като нежна музика.

Неговото спокойствие ме порази, но само за миг. Аз се затулих зад първия дънер и като опрях на дървото лявата си ръка, започнах да се прицелвам в сивата му плешка. Пръстът ми вече натискаше дебелата и студен спусък на карабината и мушката, изравнена с ушите на мерника, неподвижно и точно залепна там, където трябваше да пулсира неговото сърце. Само за секунда си представих траекторията на куршума: ударът щеше да бъде отличен и жертвата щеше да остане поразена на място. В този миг старецът започна да се чеше. Той обърна бавно дългата си конска глава, размахна рога и лениво близна хълбока си. После рогата опряха о гърба му, той вдигна високо муцуната си и се залови да чеше мързеливо плещите си. Това го измори, защото той въздъхна дълбоко. От ноздрите му излезе същинско облаче пара.

Продължих да се прицелвам, дебнейки мига, когато тялото му ще остане неподвижно, за да прострелям сърцето му. И пак пръстът ми вече натискаше спусъка, аз спрях дишането си и вече усещах как ей-сега ще преодолее съпротивата на пружинката. Но еленът ми изигра друг номер. Той неочаквано промени положението си, като обърна гърдите си към мен и глупаво се загледа. Сега трябваше да потърся друга точка от тялото му, за да го застрелям на място, защото, ако го ранях, щеше да избяга далеч от шосето, а това щеше да ни създаде тежък труд да го снемеме долу.

Започнах отново да се прицелвам малко по-високо от линията, където започваха дългите му крака, в основата на шията. Но животното се обърна и легна, като изпусна ново облаче от муцуната си. Сигурно бе счел, че не го заплашва никаква опасност.

Това ме успокои — нямаше защо да бързам, можех да го застрелям и като лежи. Ала неговото спокойствие ме смути. Ловната страст в мен поутихна. Нали жертвата стоеше спокойно на мястото си, не бягаше? Дишането ми стана равно и спокойно, аз чух отново шепота на топящия се скреж, отново станах способен да различавам околния шум, да гледам на всички страни и да възприемам всички впечатления. И едва сега видях колко неизразимо хубаво е всичко това

— легналият насреща елен, вековната гора, в която всяко дърво свети и трепти в радостни тръпки, накичено с хиляди бляскави капчици, отразили в своята кристална чистота ликуващия свят на слънцето, празничната тишина на планината, синьото небе и снежните върхове под него.

Разбрах, че трябва да се махна по-скоро оттук. Знаех, че ако остана още няколко минути, това хубаво чувство ще отпадне, ще настъпи такъв момент, когато ловната страст ще надделее над всички чувства и аз ще дръпна спусъка. Разумът щеше да се съюзи със страстта и веднага щяха да се намерят много доводи да убия стареца. Нали иначе той щеше да умре и лисиците щяха да изядат тялото му без всякаква полза? Нали имаше и заповед да бъде убит? Какво повече? Но щях ли тогава да запазя в паметта си тия прекрасни мигове, тази чудесна картина? Не, тя щеше да свърши с грозен предсмъртен рев, с кръв и гърчове. Тя изобщо щеше да свърши, а така си оставаше без край и затова бе тъй прекрасна за мен...

Като се пазех да не бъда забелязан от нищо неподозиращия елен, смъкнах се тихичко в дъното на дола и оттам слязох на пустото бяло шосе. Тръгнах леко и бодро по него.

Беше вече време за обед. Скрежът продължаваше да се топи и шепотът се чуваше из цялата планина. Само в дъното на сенчестите долове ледените кристалчета стояха непокътнати и там лежаха синкави и студени сенки. Навред над безкрайните ридове и рътлини, нагънати в мощни и властни дипли, грееше топлото обедно слънце и хубавият слънчев ден светеше с празнично спокойствие...

ЧЕРНИШКА

1

Старата лисица следеше всички движения на своето петмесечно лисиче и се преструваше, че спи.

Лисичето стоеше на пътеката, клекнало на задницата си. Ушите му, кадифеночерни и твърде големи за неговата малка глава, се изправяха от време на време да слушат крясъците на сойките долу в дъбовата гора. То стоеше там от обяд, когато слънцето огряваше цялото сечище — ту лягаше, ту ставаше, изплезваше езичето си и пъхтеше като кученце, загубило господаря си.

Лисицата продължаваше да лежи съвсем равнодушна към това. Очите ѝ бяха затворени, но през черните цепнатини прозираха жълто-зелените зеници. Слънчев лъч, промъкнал се между скалите, огряваше белия ѝ корем.

Допреди няколко дни тя беше майка на пет лисичета, които сега скитаха из прохода, прогонени от нея. Само това не искаше да се махне, макар да беше му дала да разбере, че неговото присъствие я дразни. Майчинските инстинкти я напуснаха. Отпадналото ѝ тяло започваше да тлъстее — лятната козина се скубеше, зимната растеше буйно, а отънялата ѝ опашка се покриваше с нови сиво-жълтеникави косми.

По цял ден лисицата лежеше под скалите, из които зеленееше бръшлян, жълтееха се лишеи и преждевременно догаряше в огненочервени багри младата трепетлика. В края на лятото имаше обилна храна и всяка нощ лисицата ядеше до насита загнили и сладки диви круши, глогинки и грозде от дивите лози, чиито лозини оплитаха като възета клоните на дърветата. Понякога хващаше зайче, птица или мишка и се прибираще сутрин доволна и сита, измокрена от росата и обзета от леност и безразличие.

В тия следобедни часове тя се отдаваше на сладостна дрямка. Слънцето я стопляше, над смълчаните гори лягаше тишина, реката се пенеше в дъното на прохода и нейният равен рев я приспиваше. Ако на

пътечката не беше упоритото и глупаво лисиче, тя щеше да потъне в блажен сън.

Като му омръзна да стои на едно място, лисичето се повъртя с желание да се свие на кълбо, но щом обърна глава към майка си, нерешително тръгна към нея. Всичко в него молеше за прошка. Хубавите му очи, жълти като кехлибар, като че казваха: „Защо ме гониш и хапеш? Какво съм ти сторило?“

То се приближи тъй близо, че нейната миризма го изпълни с надежди. Може би тоя път майка му ще го приеме, без да изфучи отгоре му и без да го ухапе? Тогава ще легне до нея, да поиграе с опашката ѝ, както бе правило само преди няколко дни.

Почти уверено в това, то се приготви да близне дългата ѝ муцуна. В тоя миг лисицата скочи като пружина. Лисичето побягна. Козината на гърба му настръхна като четка. То се мъчеше да отбегне озъбената уста на майка си, която го хапеше и злобно фучеше. Гонитбата продължи из сечището и завърши до една голяма плоча, дето лисичето се търкулна безпомощно по гръб. Майка му се надвеси над него и като му показваше зъбите си, бели и тънки като шила, дълго време го гледа с горящи от омраза очи. Това означаваше:

„Да не си посмляло да идваш при мене! Тая гора е моя и никой от вас няма работа тук! Аз вече не съм ви майка и не ви познавам!“

Когато майка му се скри в сечището, лисичето стана и без да се отърси, умилно погледна скалите, дето беше се родило. Там му беше забранено да отива повече и то тръгна съкрушено към дъбовата гора в дъното на дола.

Беше женско и твърде дребно. Цветът на козината му бе сиво-чер с мътен, зеленикав оттенък, а бялата ивица под гушката и корема имаше сив, почти оловен цвят. Върхът на лисичата опашка е бял и заострен, особено у планинските лисици, но у него той беше тъп и лишен от бели косми. Така опашката му изглеждаше незавършена и къса. Но затова пък очите му бяха най-хубавите и изразителни лисичи очи. Те блестяха като седефени, когато светлината падаше право в зениците им, ту изглеждаха като направени от янтар, в чиято искряща бистрота се виждаха многобройни жички. Дори и сега те не бяха загубили своята бодра чистота. Пак изглеждаха хитри и весели, може би защото двете червеникави вежди под широкото изпъкнало чело и тънката, деликатно заострена муцунка засилваха тоя постоянен,

присъщ само на лисиците жизнерадостно-лукав израз. То ходеше със ситни безшумни стъпки, слагайки грациозно мъничките си черни лапи в една линия, а през това време цялото му тяло се полюляваше в ритъма на стъпките му, както се полюлява тънка гъвкава пръчка в ръката на вървящ човек.

Щом достигна високата гора, от дола, потънал в сянка, го лъхна хлад и миризма на влага. Гората бе изпълнена със слънчеви капки и сиви сенки. Лисичето чуваше басовото бръмчене на стършели, които излитаха от хралупата на един дъб, лекото чукане на кълвач. От едно дърво изкряка сойка. Лисичето се сниши и легна, но беше късно — птицата го видя.

Тя изкряка още веднъж, тоя път уверено, и вече не млъкна. Крясъците ѝ като че бяха все едни и същи, все: „Кря-я-я! Кря-я-я!“, но за острия слух на лисичето това не бе така. То разбираше езика на сойките не по-зле, отколкото сойките се разбираха помежду си. Тия крясъци означаваха: „Лисица! Пазете се и елате насам!“

То се опита да се скрие и отмина навътре, но птицата прехвъркваше от дърво на дърво и не го изпускаше от погледа си. Каdifенолъскавата ѝ опашка постоянно трептеше, качулката на главата ѝ беше настръхнала. От насрещния бряг на дола се обади друга сойка. След нея ореховката изпълни мирната тишина с неприятния си глас, напомнящ кречетало.

Лисичето навлизаше все по-навътре из дола, но птиците го следваха от клон на клон, като сваляха от дъбовете желъди, които тупаха край него и го плашеха. Най-сетне то се скри от погледите на своите преследвачи и се потули зад едни дрян.

2

Докато се стъмни, лежа под дряна, свито на кълбо, защото в дола беше хладно.

Искаше да поспи, но споменът за майка му го измъчваше, непознати миризми и звуци го правеха неспокойно. Наблизо катерица плющеше с опашката си, в прохода трещяха талиги и бучаха камиони. Долът усилваше всички звуци и държеше лисичето нащрек.

През това време целият проход потъна в сянка. Само по върховете на отсрещните хълмове грееше слънце. По една стръмна поляна се свличаше стадо крави. Хлопатарите дрънчаха, животните се белееха като едри камъни, повлечени от порой. Настъпваше спокойна августовска вечер. Небето се избистри, хоризонтът порозовя и орелът, който нощуваше на скалистия връх насреща, закръжи край него.

Лисичето напусна леглото си и тръгна по същия път, отдето беше дошло. Зад дъбовата гора се намираха нивите. Там бе свикнало да лови мишки заедно с майка си и братчетата си.

Когато излезе на малката равнина, сламата по стърнищата започна да лъщи от светлината на звездите, а щурците засилиха своите концерти. Лисичето душеше край слоговете в очакване да чуе тихия писък на някоя мишка. В тия часове мишките скитаха из нивите да събират зимнина. Беше научило от майка си всички правила на този лов.

Зад един висок слог, обрасъл с тръни, то дочу лек шум и тутакси видя мишка. Тя изчезна между сламата в стърнището, прилична на кълбенце, което се търкулна и се изгуби в здрача. Лисичето разбра, че мишката го забеляза. Легна в слога, наостри уши и впи очи в стърнището.

Гората почерня и се издигна като стена. Острото със звезди небе откри дълбокия си свод. От дола подвижна сова, обезпокоен кос зачипка край гората.

Лисичето чакаше търпеливо. Мишката отново се появи. Тя прибягна към слога, изплашена от вика на совата. Лисичето скочи,

опашката му се развя във въздуха и мишлето изцвърка в лапите му...

Като го изяде, то се облиза и махна с опашка, както правят котките, когато са доволни и възбудени. После обдуши слога, откри мишата дупка и се опита да я разрови.

Земята беше суха и корава, но лисичето рови усърдно. Най-сетне достигна гнездото, постлано със сламки и мъх. В него лежах шест голи мишлета.

Лисичето ги изяде, без да бърза, скочи на слога и тръгна край него.

Слогът се чернееше сред бледите стърнища и завършваше с къпини — къдрави и черни.

Когато приближи къпините, във врата му се забиха зъбите на старата лисица. Лисичето се изскубна и хукна през нивите. Тоя път майка му го гонеше много по-яростно. Тя го застигаше и го хапеше жестоко. При всяко ухапване то изврещяваше и на свой ред се опитваше да я ухапе...

Това продължи и в сечището, под нивите, където лисичето се надяваше, че майка му ще го остави. Но старата лисица го прогони до самата река. За пръв път в своя живот то видя бляскавите шумящи води, които образуваха бързеи и вирове между едри камъни и лескови скали. Водата го смути, ала миризмата на гнилот и жабите, които наскочаха във водата, събудиха любопитството му.

Като облиза раните си, то тръгна срещу течението. От другата страна на реката се издигаше насипът на шосето. Лисичето често поглеждаше нататък, защото се боеше от това място. Край брега се мярна някаква сянка и върху лъскавата повърхност на реката се очерта силуетът на друга лисица.

Лисичето позна сестра си и поиска да отстъпи към гората, но сестра му го подгони по брега. Раната на врата го болеше, беше измъчено и съвсем не му се искаше да встъпи в нова борба. Като разбра, че ще бъде застигнато, хвърли се във водата, прецапа плиткия бързей и скочи на другия бряг. Сестра му го принуди да премине шосето и да избяга в гората над него.

То се озова на някаква пътечка, която лъкатушеше между ниски тръни и глогове. Клекна на пътечката и дрезгаво излая, сякаш се оплакваше от жестокостта на своите близки. Оттук се виждаше цялата насрещна страна на прохода — местността, където беше се родило,

тъмните гори, високите баири със стръмни долове и скали, над които трептяха звездите.

Пътечката го изведе на малка поляна, обрасла е папрат. Наоколо се носеше миризма на кози, пасли тук през деня. Някъде скачаше заек и то чуваше глухите тупания на лапите му. Таралеж шумеше наблизо, един лист трептеше от лекия нощен вятър.

То премина полянката, навлезе в друга гора и тръгна по някакъв път. Тук-там просветваха просеки, мяркаха се самотни високи дървета. Гората свърши внезапно и лисичето се озова на заоблен като бъчва хълм, обрасъл с храсталаци и с висока жълта трева. Не се решаваше да отиде по-нататък, клекна в края на гората и огледа околността. В завоя на шосето светеха двата прозореца на кантона. Край каменното здание смътно се тъмнееха две пристройки.

Лисичето гледа дълго време осветените прозорци, сякаш се мъчеше да разбере какво означават тия светлини. Над самата му глава прелетя птица, измърка като котка и се изгуби в мрака. Прозорците привличаха неговото любопитство, защото му напомняха очите на непознат звяр. Оттам достигна човешки глас. Кантонерът Панталей Фокасинов високо гълчеше някого. После гласът му замлъкна, но след минутка отново се чу. Тоя път кантонерът запя:

— Е-ехе-е-е! Хе, хе, хе, хе, ехе-хе, хе-й!

Това бе някакво хоро, което той си тананикаше, когато се върнеше от кръчмата в близкото село.

Лисичето слушаше. Тия звуци не го плашеха. Но след като свърши кратката си песничка, Фокасинов започна да вика диво:

— У-у-у-у, де-де-де-де-ее!...

Заспалото ехо повтори и потрети страшния му вик. Кучешко джафкане завърши всичко това.

Лисичето се изплаши и на свой ред изклявка. То провеси опашка и тръгна към гората, отдето беше дошло. В тоя миг от хълма с крясък се разхвърчаха някакви птици. Една от тях кацна в края на гората и лисичето видя как птицата се притаи и притисна към земята.

Не смееше да мръдне, да не я подплаши. После запълзя. Достигна една падина, но когато я пропълзя и отново видя птицата, разстоянието се оказа много голямо. Тогава реши да чака с надежда, че тя ще се придвижи и ще му се удаде да я хване.

Зад нащърбените върхове на прохода се появи непълната месечина. Голите хълмове, обрасли с трева, се жлътнаха. Откриха се техните сипеи като черни рани. Под мътната светлина на месеца се бялна събраната над реката мъгла. Гърбът на птицата лъсна и сега лисичето виждаше окото ѝ.

Изведнъж без видима причина птицата отлетя към хълма, отдето беше дошла. Лисичето трепна и уплашено се озърна.

Зад него стоеше голям лисугер. Той махна с великолепната си опашка и приятелски подуши муцунката му. Очите му бяха пълни с весели пламъци.

Лисичето се окуражи и на свой ред колебливо близна муцунката на лисугера. Тоя жест означаваше пълно покорство. И тъй като непознатият не прояви никаква враждебност, а продължаваше най-приятелски да го обдушва, лисичето се разнежи и се простря в краката му. Лисугерът облиза раната на врата му и това бе вече достатъчно зверчето да се изпълни с най-предани чувства. Те завършиха запознанството с весела игра. По-скоро играеше лисичето, а лисугерът търпеливо се отбраняваше. Но след минута, без да обръща внимание на лисичето, той се упъти към насрещния хълм. Лисичето го последва. Слязоха по стръмна пътечка и като обдушваха всеки храст, попаднаха на мястото, дето скалните яребици бяха нощували. Тук миризмата на птиците беше особено силна. Лисичето завря нос във високата трева. Опашката му се изправи и гръбнакът му се изкриви като кобилица...

Двамата обиколиха хълма, но от разпръснатото ято нямаше и следа.

Така се озоваха зад хълма, отдето се виждаше кантонът. Оттам все по-често кукуригаше петел. Едно петле, което се учеше да пее, му отговаряше с немощно гласче. Разсъмваше се и свраките зацъркаха по дърветата край шосето, а ятото врани, което нощуваше в скалите от другата страна на прохода, шумно обсъждаше някакъв важен въпрос.

Лисугерът поведе лисичето към постройките. Преминаха пустото шосе, заобиколиха овоцната градина и навлязоха в малкото сечище зад кантона. Оттук се виждаше северната стена на каменното здание, която нямаше прозорци. Само под стряхата блестеше като мътно око запрашено стъкло. Курникът бе до кочината, дето тихичко и колебливо квичеше огладнялото прасе. Към кантона водеше пътечка, посипана с пепел, опадали листа и всякаква смес. Там Фокасинов

изхвърляше боклука. Отстрани на пътеката беше дръвникът, а край него се тъмнееше грамада вършини.

Лисугерът тръгна към курника. Лисичето го последва. Един измачкан и пожълтял вестник ги изплаши и те го заобиколиха. Щом стигнаха до курника, лисугерът започна да лази. Лисичето пълзеше след него. Кокошата миризма бе събудила у него спомена за тия птици, които майка му довлечаше в дупката под скалите, и късата му неугледна опашка няколко пъти премеете земята.

Курникът беше направен от пръти, на места изгнили, та Фокасинов бе запушил дупките с дъсчици и с ръждясали тенекии. Край една от тях зееше дупка. Лисичето пхна муцуната си вътре и очите му се спряха на петела. Медночервените пера на птицата го поразиха. Петелът изкукурига и то усети топлия дъх на кокошките. Като натисна с глава тенекията, опита се да се вмъкне вътре, но тенекията не се поддаде.

В това време лисугерът бе при вратичката на курника. Лисичето го видя, че обдушва нещо пред себе си. То се приближи и усети непознатата миризма, но присъствието на птиците го накара да забрави всяка предпазливост. Поиска да се вмъкне през вратата, обаче лисугерът лежеше пред него и то не се решаваше да мине напред. Внезапно лисугерът се върна и блъсна една тенекия с муцуната си. Кокошките се разкудкудякаха. Петелът закрещя. Перушина и прах изпълниха вътрешността на курника и през пробитата стена излетяха две кокошки с петела. Лисичето скочи. Медночервената птица беше вече в лапите му, когато нещо го подхвана и силно го удари през врата. От удара то загуби съзнание, но скоро се свести и чу бесния лай на вързаното зад кантона куче и оглушителното крякане на изплашените кокошки.

То се опита да се измъкне от неумолимата хватка на капана и напрегна всичките си сили да се съпротивява на жестокото желязо. От вътрешността на кантона се понесе викът на Фокасинов:

— Дръж, Перко! Дръж! У-у-у-у, де-де-де-е-е!

Кучето се заливаше в лай, а Фокасинов продължаваше да го насърчава отвътре, докато обуваше панталона и риташе насам-натам под леглото да нахлуе гумените цървули, които снощи беше захвърлил неизвестно къде. Най-сетне ги намери, изскочи навън по риза, грабна една лопата, изправена до стената, и се затече към курника.

Щом съзря хванатата в капана лисица, нададе тържествуващ вик:
— Пипнах ли те, мръсна гадино! Ей сега ще ти одера кожухчето!

Той издигна лопатата и лисичето видя грозния блясък в очите му. Но Фокасинов се взря с подпухналите си очи в зверчето и бавно сне лопатата.

— Тъй — каза той, без да откъсва погледа си от него. — Виж каква била работата! Не си ти, батинка, не си! Ти си младичка и черничка, сякаш си се валяла в кюмюр. Оная е друга, съвсем друга. — И като се обърна към разтревожените кокошки, добави властнически:

— Успокой се, народе кокоши, твоят враг е вече в плен!

След това се опря на лопатата, сложи големия си палец на устните и се замисли. Очите му гледаха съсредоточено издъхващото лисиче.

— Да-а, не си ти — повтори той, без да махне палеца от устата си. — Оная е червена и едра. А твоите очички май-май угасват вече, батинка.

Той хвърли лопатата и се скри в постройката. Кучето продължаваше да лае, а кокошките още кудкудякаха из вършините, където бяха се заврели.

Лисичето наистина умираше. То почти не дишаше, езичето му бе изплезено и зъбите се впираха в него — сигурен белег, че смъртта настъпва. Не усещаше нищо и не можеше да се съпротивява, когато Фокасинов завърза край врата му дебел и тежък синджир. Той стъпи върху пружината на капана, огъна я с тежестта на тялото си и измъкна лисичето, което остана да лежи проснато в краката му.

— Ба, ти като че предаде богу дух — каза той замислено. — Кой те караше да идваш тук? Сигур майка ти те е довела да те учи как се грабят кокошки. Нека сега да ти бере греха!

Той довлече лисичето до вършините и завърза края на синджира за едно сливово дърво.

Беше рано и по шосето нямаше никой. Сива пелена покриваше небето и скриваше изгрева. Денят щеше да бъде облачен, но въздухът бе топъл и земята, притихнала, изпущаше топлина, набрана през горещите летни дни. В такива утра, като гледаше безкрайните гори наоколо, от които не идваше нито един звук, и слушаше рева на реката, Фокасинов ставаше разсеян и тъжен. Щом се върна във варосаната стая на кантона, потънала в безпорядък, дълго се чеса по врата и в ума

му се въртяха най-различни мисли и спомени. От снощното посещение в кръчмата главата го болеше и нервите му не бяха в ред. Почти забравил за лисичето, той се залови да вади вода от кладенеца, след това се ми бавно и с наслада, да облекчи махмурлука. Дълго се плиска и сумтя и най-сетне, ободрен и с повдигнато самочувствие, започна да се бърше с една не дотам чиста кърпа и да тананика.

— Е — каза той развеселен, — добро утро, народе!

Това се отнасяше за кучето, кокошките, прасето и за шарения котарак, който се търкаше в краката му, изправил бялата си опашка.

Щом си облече куртката и сложи фуражката върху къдравата си глава, Фокасинов си спомни за лисичето и отиде да го види.

„Поне кожата му да одера, все ще струва някой и друг лев. Толкова пилета ми изядоха тия дяволи!“ — помисли си той.

Но лисичето не се виждаше на мястото, където го беше оставил. Фокасинов забеляза синджира, проследи с поглед неговия край и като надникна под вършините, видя своя пленник здрав и читав. Лисичето го гледаше, завряно под черните клони.

— Ох, котешка душо, ти възкръсна! — извика кантонерът.

Но след тоя изблик на радостна изненада Фокасинов се замисли:

— За какъв дявол си ми? Сега ще трябва да се грижа и за тебе. С какво ще те храня?

Той седна на дръвника, отдето можеше да гледа зверчето в очите, и тъй като беше дърдорко и философ, веднага се отдаде на словесно удоволствие.

— Е — каза той, — черничко такова, какво да те правя? Хубави очи имаш. Лукави, но симпатични... Черно си, черно... Чернишка! Ей че хубаво име ти измислих! Дори много хубаво... Ще те пощадя аз тебе. Някой от твоя хайдушки род ми изяде петнайсет пилета. И ти би ги изяло, ако ти паднат... Ами после, като пораснеш? Тогава трябва да те пусна на свобода. И тъй ще направя. Ще те опитомя, да, и ще те отуча да ядеш кокошки! Опит ще направя да облагородя характера ти. Да те убия аз вече не мога, Чернишке! Пощадих ли те веднъж, сърце не ми дава да те унищожа. Такова е човешкото сърце.

Той се удари в гърдите и продължи:

— Чудно е наистина, че не те цапнах с лопатата! Беля си взех; разбра се, че и ти с останалия народец ще тежиш на моята глава. На, ей

тук всички ми се качват най-безмилостно! — завърши Фокасинов, като сне фуражката и посочи темето си.

Лисичето го гледаше, без да мигне, трепвайки от време на време, когато кантонерът правеше някой енергичен жест. Слушаше внимателно и с готова за всичко решителност очакваше какво ще последва. Фокасинов внезапно стана, наложи фуражката и се върна в кантона замислен и разтъжен от собственото си красноречие.

След няколко минути той нахрани прасето, хвърли зърна на кокошките, които отбягваха вършините, дето се таеше вързаното лисиче, и като взе лопатата, тръгна да поправя канавките на шосето.

3

Първите два дни Чернишка прекара в непрекъснати опити да прегризе дебелия синджир. Особено нощем, когато всичко затихнеше, тя се изпълваше с неудържим порив към свобода и упорито хапеше желязната верига, обзета от безумна надежда. Тъмните гори наоколо я зовяха, реката ѝ нашепваше същото желание и всички нощни звуци ѝ говореха за отнетата свобода.

Синджирът, който бе ръждясал, сега лъщеше, излъскан от зъбите ѝ. Той подрънкваше и нейният тънък слух долавяше с необикновена яснота звучния звън на метала. Тоя звън я изпълваше в началото със страх, после с ненавист и най-сетне, когато разбра, че никога не ще прегризе веригата, той ѝ стана безразличен. Тя престана да се опитва да избяга, примири се и заживя самотно, чужда на целия двор.

Всеки ден кучето се нахвърляше върху нея, готово да я удуши. Тя се завираше дълбоко под вършините, прикриваше гърба и страните си и храбро го посрещаше със зъби и с нокти. След третото счепкване, от което то излезе с издраскана муцуна и разкъсано ухо, Чернишка беше оставена на мира. Сега кучето си позволяваше само да я заплашва. То бе грозно същество, мелез между овчарско куче и обикновено домашно псе. Имаше криви крака, четинеста козина и жълти очи под настръхнали вежди. Цветът на козината му бе калносив, опашката му приличаше на кравай, едното му ухо бе клепнало, а другото стърчеше нагоре и напомняше чушка. Фокасинов обаче се гордееше със своя мелез и го наричаше Перко.

— Перко ли? — казваше той на каруцарите, когато те се смееха на кучето. — Перко е грозен, но има храбро сърце. Аз очаквам някой ден да удави вълк.

Котаракът често идваше насам и като забележеше лисицата, изгърбваше се и започваше да съска. В очите му гореше дива ненавист. Чернишка не се боеше от него. Тя презираше еднакво и Перко, и котарака. С Фокасинов беше вече свикнала. Той не я плашеше, освен когато викаше по навик своето „У-у-у, де-де-де-е!“ или когато

помъкнеше капана да го залага пред курника. Тогава Чернишка избягваше дълбоко под вършините, където беше си направила леговище, и оттам слушаше как Фокасинов запъва пружината, пъшка и мърмори. След като я нахранеше с каквото му попадне, той оставаше край нея няколко минути да гледа как яде и през това време ѝ държеше реч, която почти винаги свършваше така:

— Ти, Чернишка, си член от моето домакинство и имаш еднакво право с другите да бъдеш хранена от мене. Аз ви издържам тук всичките. В края на краищата ще напусна кантона, защото вие сте вече менажерия. Аз съм ви директорът. Заповядайте, граждани, да видите! Директор Панталей Пандов Фокасинов!

След това се прибираще в стаята да чете вестник или седнаше пред зданието да пее. Беше си внушил, че е песнопоец, и сам се опиваше от своя дрезгав баритон, който обаче смяташе за тенор. Когато пееше, слагаше шепата си на устата, тъй че пръстите ѝ стигаха до ухото му. По този начин слушаше гласа си. Председателят на селсъвета от близкото село му беше дал един разбит грамофон с няколко плочи. Фокасинов навиваше машината, която скърцаше и фъфлеше, преди да засвири, и сам пееше с непознатия певец от плочата. Тия дуети караха кучето да вие, а котаракът избягваше на спокойствие зад зданието и там търпеливо и презрително замижаваше в очакване края на концерта.

Дуетите се изпълняваха обикновено надвечер, когато Фокасинов се върнеше от работа. По него време слънцето се скриваше зад височините на прохода и кантонът оставаше в тяхната сянка. Септемврийските вечери идваха тихи и кротки, времето бе все още топло, понякога духаше висок северозападен вятър, който чистеше небето от облаци, горите наоколо шумяха и тук-там из тях вече се жълтееха листата на липите. Реката се избистри, водите ѝ намаляха и каменистото ѝ корито се озъби в цялата си ширина. Шосето се покри с бял прах и замириса на конски тор. Каруцарите се отбиваха, привлечени от хълцанията на грамофона и от добрата кладенчева вода в двора.

— Ей, Фока, каква е тая музика при тебе? Защо си завил като баба на селски гробища? — питаха те, като слизаха от натоварените талиги с камшици в ръце и пристъпваха тежко и разкратено.

— Прости сте — отговаряше Фокасинов. — Тук на плочата пее певец и половина, дето го слуша цял свят, а според вас излиза, че вие.

— Вие ами. Вълците ще докара насам.

— Гъбени чорби! — презрително махваше с ръка Фокасинов. — Ей сега ще ви пусна „Тодорки мама думаше“.

Като се нахваляше с грамофона, той им показваше Чернишка.

— За какво ти е бяс? Убий я! — казваха каруцарите и гледаха вързаното зверче с любопитство и закана.

— Как да я убия? Че нали я отървах от капана? — възмущаваше се Фокасинов.

— За какво ти е?

— Ще я опитомя.

— И тая хубава! До ден днешен никой не е опитомил лисица. Чакай да ѝ стане кожата хубава, па с едно дърво в главата...

Кантонерът правеше недоволни гримаси.

— Не говорете така бе! Аз съм мек човек, обичам музиката. Как така с дърво в главата? Ще пусна животното. Ами че защо не? Нека си живее.

— Ще си живее, ама ще останеш без кокошки. Я ѝ погледни очичките, очичките! Ох, да се вмъкне в курника! — И каруцарите размахваха заплашително камшиците си към Чернишка, която ги гледаше изпод вършините, без да мигне.

Най-сетне те си отиваха и Фокасинов оставаше натъжен. Идваше при лисицата и сякаш размисляше не е ли по-добре да постъпи, както го съветваха каруцарите. След това сядаше на пейката пред кантона и мислеше за своята наскоро починала жена, с която бе живял тук само няколко месеца. Той беше гражданин по произход, роден и израснал в близкото градче и останал сирак от дете.

Тия вечери бяха мълчаливи и тъжни. Фокасинов или се прибираще рано в кантона, или отиваше в селската кръчма, като забравяше да нахрани Чернишка.

Лисицата не издаваше нито един звук. Колкото и да бе гладна, мълчеше, доволна от тишината, която настъпваше. Нощите отново я възвръщаха в нейния свят и когато всичко заспеше, тя стоеше, клекнала на задницата си, и жадно слушаше звуците от гората. Изгрываше пълният септемврийски месец — голям и кървавочервен. От неговата светлина гората сякаш потрепваше и отхвърляше черни

сенки. Над реката се повличаше мъгла като разбито облаче, водосточната тръба започваше да лъщи под стряхата, сградата простираше сянката си в пустия двор. Все още се обаждаха щурци, мишка цвъртеше наблиз и ушите на Чернишка щръкнаха, а опашката ѝ омита земята. Инстинктът я караше да дебне, но веригата издрънчаваше, дръпваше я и Чернишка отново клекваше и слухтеше. През това време месечината се издигаше високо, настъпваше полунощ. Лунната светлина помътняваше. Из двора замислено минаваше кучето и пак се прибираше да спи пред вратата на кантона. Жаба скачаше наблиз и Чернишка следеше скоковете ѝ с горящи очи.

През една такава нощ в двора се вмъкна лисугерът. Тя чу тихите му стъпки, но с нищо не издаде присъствието си. Лисугерът се приближи и я видя. Чернишка изскимтя, обзета от радост и надежда, обаче нейният приятел не се реши да дойде при нея. Той стоеше на десетина крачки, забелязал синджира, с който беше вързана. Тя го молеше с очи, размахваше дружелюбно опашка и го викаше, но той продължаваше да я гледа недоверчиво. Тогава тя забрави за веригата и се дръпна. Синджирът издрънча и лисугерът избяга в гората.

Оттогава той не посмя да идва насам и Фокасинов престана да залага капана.

В едно ранно утро Чернишка за пръв път чу лая на гончета. Никога досега не беше слушала такъв кучешки лай.

През реката, в гъстата гора, огряна от червеникавите зари на есенното утро, се понесоха страстни писъци, които постепенно преминаха в бесен лай. Ехото пое кучешките гласове, блъсна ги в скалите и те се сляха в продължителен ек. После ясно се отдели гласът на едното гонче от тънкия дискант на другото и гонитбата стана стихийно бърза. Гората се огласи от лая и по целия проход из всички гънки и долове ехото разнесе звънливите кучешки гласове.

След няколко минути гоненият дивеч слезе ниско. Лаят събуди Фокасинов и разтревожи Перко.

— Трябва да са пуснали лова — каза гласно кантонерът, като излезе навън по риза и се почеса под плешката. — Ама гонят! Ей това се казва палаши! Лаят като камбанки.

Той не можа да се въздържи и нададе своето „У-у-у, де-де, де-е-е!“, възхитен от добрите гончета.

По бялото платно на шосето се появи медночервена лисица. Само за миг се мярна тя, блесна нейната великолепна кожа и веднага изчезна от другата страна на пътя. Фокасинов се разпали, завика с цялото си гърло и удари с юмрук дланта си. Според него тая лисица беше отмъкнала кокошките му.

— Ех, дано я убият, дано! — повтаряше той, като пляскаше с ръце.

Лисицата се опита да излъже кучетата край шосето, но не успя и се върна в гората.

Кантонерът седна на пейката в очакване на изстрел. Чака дълго, мъчейки се да отгатне къде са пуиите на ловците. Слънцето се издигна и тънката слана започна да се топи. Кучетата престанаха да лаят. В прохода настъпи обичайната тишина.

— Туйто, загубиха я! — рече Фокасинов със съжаление и се залови за всекидневната си работа.

През всичкото време Чернишка слушаше гонитбата. Тънкият ѝ слух долавяше яростната злоба на гончетата. В разпаления им лай личеше безгранична ненавист към животното, което гонеха. Докато те лаеха, Чернишка се скри под вършините. Макар че нямаше представа за това, което ставаше в гората, тя знаеше, че този лай означава смъртна опасност.

Фокасинов се върна към три часа следобед, изморен от продължителната трамбовка на шосето, хвърли лопатата на тревата и се залови да вари доматиена чорба.

Мелезът залая. В двора на кантона влязоха двама ловци. Единият от тях, нисичък и кръглолик, с килнат заешки калпак, водеше мършава кучка с щръкнали гръбначни прешлени, с малка главичка и с опашка, извита като сабя. Тя пристъпваше уморено от едната му страна и ситно кълсеше с тънките си, подбити от тичане крака. Другият беше млад, почти младеж, облечен в граждански дрехи, препасан с червеникав патрондаш. Той носеше пушката си на рамо като войник.

— Здравей, Панталей! — поздрави възрастният и вдигна ръка към челото. — Чорба ли вариш? Таман навреме сме дошли.

— Здравсти, Прихода — неохотно отговори кантонерът и се обърна да види гостите.

— Къде ви са зайците?

— Няма. Кучетата вдигнаха все лисици. Много лисици тая година. Такова сечище овърсахме, заек не дигнахме — обади се младият.

— Зайците са край нивите — забеляза Приходата.

— Как не намерихме един, барем за цяр!

— Покрай нивите са. Бай ти Йордан разбира тия работи, ама кой слуша! „Да идем — кай — в сечищата.“ Козарите му били казали, че там зайците се прескачат. Вятър!

— А бе то има, ама е сухо — сконфузено измънка младежът.

— Я викай Арапа! — заповяда Приходата, като опря дългата си двуцевка о една слива и сърдито дръпна кучката, край която мелезът се увърташе и махаше опашка. Младият човек се провикна:

— На-а, Арап! Тю, тю, тю-ю!

— Защо не убихте лисицата? — попита Фокасинов. — Аз я видях, на шосето излезе. Хубава лисица, червена.

— Тънки им са кожите — каза Приходата и седна до огъня по турски. Босите му крака бяха обути в гумени цървули.

— Хм, кожите! Че тя ми изяде петнайсет пилета бе, човече! Рекох, ще я убиете, цял час чаках да пукне пушката. Ама че работа! — разсърди се кантонерът.

— Я ги изяла, я не — рече Приходата, като повдигна лявата си вежда и загрижено погледна кучката.

— Как не? Аз не лъжа!

— Кой ти казва, че лъжеш. Не-е, ами не се знае дали ги е изяла тая лисица. Тъдява има барем десетина.

— Да не съм я виждал... има си хас! Убий я, да ти кажа браво. Кожите им били тънки! Тънки, че не можеш да я убиеш!

— Панталей — обидено каза Приходата, — аз не съм ловджия за пет пари. Питай даскалчето дали не ми мина таман три пъти. Ако исках, щях да я направя на дармон!

— Така е — потвърди младежът.

— Аз бях се зарадвал, че ще ме отървете от нея, а те — кожите били тънки!

— Всеки си гледа интереса, Панталей — примирително заключи Приходата, като натискаше върха на цигарата си в едно въгленче и се мъчеше да го поеме с нея.

Младият човек седна край него и сложи пушката до себе си.

— Лисичата кожа става добра през ноември. Иначе шкарто — рече той и полегна на едната си страна. Сивите му весели очи неспокойно шареха насреща през шосето, където бе останало неговото куче.

— Шкарто-марто, аз ги ловя живи! — заяви Фокасинов.

— Какво ловиш? — заинтересува се Приходата.

— Иди ей там и виж какво има.

Учителят се надигна и хвърли поглед към вършините. Лисицата не се виждаше, ала младият човек забеляза синджира, привързан о дървото.

— Кучето ли връзваш с тая верига? — попита той.

Фокасинов дори не го погледна, зает със супата.

— Иди виж, иди виж — рече той, загледан в кипящата вода, из която се премятаха късчета лук и домати.

Учителят стана, сложи ръка на челото си и се взря с острите си очи.

— Ба — каза той учудено, — има нещо! Че това е май лисица. Лисица я — обърна се той към Приходата.

Приходата скочи и двамата отидоха да видят Чернишка.

Тя лежеше свита на кълбо. Червеният патрондаш на учителя и заплашителният блясък в очите на другаря му я накараха да свие ушите си. Острото ѝ носле тутакси долови особената миризма на тия хора. Чернишка ги прие враждебно, ала с нищо не издаде страха си. Веригата беше охлузила козината на врата ѝ, опашката ѝ беше смачкана, но бистрите ѝ очи смело гледаха в очите на хората, сякаш четяха в тях мислите на ловците.

— Как се е свила на кълбенце кумицата! — страстно възкликна учителят.

— Тазгодишно лисиче, кюмюрджийка — с авторитет на познавач заяви Приходата, като разглеждаше Чернишка внимателно и намръщено. — Как я хвана бе, Панталея? — обърна се той към кантонера, който продължаваше да стои на едно столче пред огъня.

— С капана — отговори Фокасинов.

— Стара лисица нямаше да влезе. Туй е младо, излъгало се е.

Той взе веригата и измъкна Чернишка от нейното убежище. Тя се задърпа с всички сили.

— Не се тегли! Къде ще вървиш? Калпава опашка има това лисиче. Гледай, даскале, няма бяло на края. Едно време такива кюмюрджийки се срещаха рядко, а сега все такива. Отде се навъдиха, дяволите да ги вземат? Кожите им не чинят.

Той пусна синджира и добави:

— Една година убих седемнадесет лисици и все червени. Между тях имаше две — огън! Рехави, с мек косъм, с ония ми ти опашки като къдели, да не им се нагледаш. Дойде търговецът на кожи. Даде каквото даде, а за тия две лисици му взех двойно. Тогава чифтът вървеше хилядо и четиристотин.

— И аз съм убивал хубава лисица — каза учителят. — Женска беше. Като се измъкна на една поляна, светна... Че като ѝ потеглих, там си остана. Право в челото я бях ударил!

Мелезът отново залая и в двора се вмъкна черно като смола гонче с червено-кафяви бузи и вежди.

— Арап си дойде, вържи го! — рече Приходата и учителят се втурна да хване кучето, но Перко се нахвърли върху гончето. Двете се сдавиха. Гончето бе по-едро, ала мелезът го повали, захапа го за врата и двете кучета се сборичкаха на земята.

Фокасинов замаха с дървената лъжица. Учителят се опитваше да разтърве кучетата с ритници, но от това те се давеха още по-яростно. Приходата съблече широкото си шаячно палто и го метна отгоре им. Те веднага се пуснаха.

— Хвани Арапа! — извика той. — Хвани го и го дръж, къде дяна синджира? Ай че мръсно куче си имал, Панталея! Викни му бе, викни!

— Перко е юнак — гордо каза кантонерът, като пъдеше мелеза към сградата.

— Юнак е той, че кучето е изморено. Цял ден е гонило, а то щеше да види твоят Перко дявол по пладне — рече учителят, засегнат, че кучето му беше победено.

— Перко надвива на лисица — заяви Фокасинов.

— Моят Арап ги удавя, преди да речеш три.

— Не ми се вярва. Лисицата умее да се пази. Мъчно ѝ излиза куче насреща.

— Да опитаме! — разгорещи се учителят.

— Оставете тия работи — каза Приходата, като свали омазнената си кожена торба и извади от нея половин пита бял селски хляб и едно павурче ракия.

— Нека си почине Арап. Ако не я удуши за пет минути, ще ти го харижа със синджира.

Фокасинов се усмихна недоверчиво и това засегна още повече младия човек.

— Ай да му се не види и кучето! — рече той не без злоба. — Чакай да видим. Искаш ли?

— Искам. Защо не?

— Добре — каза учителят и се намръщи.

Те седнаха да ядат. Учителят развърза раницата си, измъкна от нея похлупци със сирене, две люти чушки и половин варено пиле. Фокасинов сложи тенджерата с чорбата. Приходата взе лъжицата с късата си ръка и шумно засърба.

Ядоха мълчаливо няколко минути, после спорът отново се подкачи. Учителят загуби апетит, стана разсеян и раздразнителен.

Фокасинов го дразнеше:

— Тънка му е кожата на твоя Арап. Чернишка ще го одере жив. Майсторка е тя по дрането на кучета...

Изведнъж учителят стана, отвърза гончето и го поведе към вършините.

— Ангеле, пази кучето! Лисицата може да го осакати — извика Приходата, но младият човек вече не можеше да се спре.

Щом достигна вършините, кучето усети лисицата и залая.

Кантонерът и Приходата станаха.

— Ще направи някоя беля. Ти си виновен — рече селянинът, като бързаше към учителя. Шаячният му панталон беше малко къс — крачолите се повдигаха и оголваха дебелия му глезени.

Чернишка беше се завряла дълбоко в своето убежище. Щом видя гончето, тя се оттегли още по-навътре и се приготви за отбрана.

Учителят насърчаваше кучето, което се дърпаше на синджира. Вързаната о сливата кучка на Приходата се теглеше и пицеше. На свой ред Перко лаеше не толкова лисицата, колкото своя враг — черното гонче.

Учителят отвърза кучето и борбата започна.

Запазена от гъстите вършини, Чернишка лежеше по корем. Само главата и гърдите ѝ бяха открити. Кучето се приближи на една педя от муцуната ѝ. Като лаеше ожесточено, то се опитваше да я хване за врата. Но Чернишка, свикнала да се бори с мелеза, му показваше озъбената си уста, в която младите ѝ остри зъби стърчаха като гвоздейчета. Очите ѝ светеха със студен, отровназелен пламък.

Лаят на трите кучета и виковете на учителя заглушаваха всичко. За да се разберат, Фокасинов и Приходата викаха.

— Дръж, Арап! Дръж! — крещеше учителят, като скачаше по вършините и се мъчеше да принуди Чернишка да излезе навън.

— Ей, такива не минават! — дърпаше го кантонерът. — Не помагай на кучето, остави ги сами!

Гончето все още не се решаваше да нападне. То лаеше така ожесточено, че под вършините се вдигна прах, а от злоба на устата му се появи пяна. Лаят се блъскаше в стената на кантона и кънтеше в ушите на тримата. Възбудата на животните се предаваше и на хората. Учителят съвсем се забрави. Като измъкна един кол, той го заби във вършините и замушка из тях. Фокасинов сърдито издърпа кола от

ръцете му. В тоя миг Чернишка и гончето се сдавиха. Синджирът задрънча, ръмженето на кучето и фученето на лисицата се сляха в ожесточен рев. Гончето беше успяло да ухапе Чернишка за врата, но дебелата верига пречеше на зъбите му. На свой ред лисицата беше се впила в неговата буза. Яростното ръмжене на гончето отведнъж се превърна в отчаян писък.

Учителят скочи на вършините и започна да ги разравя.

— Казах ли аз! — викаше Приходата, като се опитваше да се вмъкне вътре да отърве кучето. Но застъпените от другаря му вършини го шибаха по главата.

— Чакай бе, не скачай! Дай пръта, Фокасинов! Пръта, пръта донеси!

Кантонерът взе захвърления в двора прът и мушна с него Чернишка. Ала лисицата беше склонила яките си челюсти, зъбите ѝ бяха се впили в бузата на гончето.

— Отиде ми кучето! — ревеше учителят. — Удряй! Удряй, какво я жалиш! — извика той на Фокасинов.

Кантонерът продължаваше да мушка лисицата. Чернишка мълчаливо изтърпя болката и не пусна кучето. Тогава Приходата хвана гончето за краката и го изтегли навън. Учителят се завтече да вземе пушката си, но Фокасинов го хвана за палтото.

— Стой! Да не си посмял!

— Ще я убия!

— Какво ти е криво животното, нали ти сам пожела, батинка?

От бузата на гончето течеше кръв, муцуната му беше издраскана. От ярост и болка то скимтеше и лаеше. Приходата го върза и го повлече към сливите, където още стоеше сложената трапеза. В това време мелезът отмъкна остатъка от вареното пиле и избяга с него зад кантона, да го яде на спокойствие. Фокасинов започна да се смее, а зачервеният и сърдит учител си търсеше каскета из двора и ругаеше.

Чернишка лежеше под вършините и тежко дишаше, в очите ѝ святкаше същият студен, металически блясък. Удареният ѝ хълбок потрепваше, цялото ѝ внимание бе насочено към кучетата и към хората, от които очакваше нови мъки. Успокои се едва когато ловците отидоха да продължат лова надолу по реката. Но дори и сега тя не забеляза, че през време на борбата тежкият синджир беше се откачил от врата ѝ и лежеше под нея като убита лъскава змия...

Вечерта Фокасинов дойде да я нахрани с варени тикви и остатъци от яденето на свинята. Той изсипа храната в смачканата талерка и без да погледне дали Чернишка е под вършините, държа ѝ кратка реч за човешката жестокосърдечност. Но лисицата не беше вече там. Преди няколко минути бе избягала и когато Фокасинов пусна грамофона и седна на пейката, тя тичаше из гъстата гора зад кантона.

След първите слани горите в прохода се нашариха с всички багри на есента. Букът жълтееше, огненочервени горяха трепетликите, ярко светеха лимоненожълтите липи. Дъбовите листа отначало сивееха, после съвършено загубиха зеления си цвят и придобиха мътния блясък на излъскана мед. Само тук-там из гората все още се виждаха големи зелени букети, сякаш там лятото беше намерило последното си убежище. Листата на брезите капеха и в тихите следобеди се чуваше шептящият прощален звук, с който листото падаше към земята, като се закачаше по пътя си и се въртеше спираловидно.

Сутрин сланата се белееше като сняг, но слънцето скоро я топеше и всички пътечки ставаха мокри и плъзгави, а към обед започваше да се носи пронизващо силна миризма на окапали листа. Привечер залезът заливаше върховете над прохода с червени гаснещи зари, всичко се стаяваше и горите стояха неподвижни, като че бяха притиснати от тежестта на толкова злато и кръв.

За Чернишка настъпиха хубави дни. Далече зад кантона, под върха на една могила, зад която започваше разорано плато, обърнато на ниви, тя беше си намерила чудесно сечище, изложено на юг, гъсто и безопасно. В него живееха един стар язовец и няколко заека. Червени сипеи заобикаляха сечището от запад, а там имаше голям дол, по чието дъно растеше зелена трева и струяха водите на изворче. Сред сечището се синееше урва, над нея се издигаха ниски скали, които предлагаха на Чернишка убежище във всякакво време.

Двумесечният плен беше я направил мършава и като че бе притъпил способностите ѝ да хваща лова си. Обаче през това време околността беше пълна с плодове: черните глогове, край които през деня се събираха множество дроздове, синигерчета и сойки; дренките, киселиците и дивите круши гниеа и ставаха сладки и меки. Времето продължаваше да бъде слънчево и топло, мишките излизаха нощем по нивите да събират зимнина. С малки усилия Чернишка се нахранваше

богато и се прибираще сутрин в сечището преситена, с измокрени от росата лапички. Кукуригането на петлите от махаличките не я изкушаваше. Тя не беше забравила капана, нито тежката верига, нито Фокасинов и Перко, нито борбата с гончето.

Животът ѝ стана приятен и спокоен. Тя тлъстееше. Козината ѝ израсна, изправи се и придоби сиво-зеленикав отблясък, веждите ѝ станаха по-ярки.

През своите нощни скитания беше срещала язовеца, който ѝ показваше зъбите си и сърдито грухтеше. Но той дори не се опита да я гони — толкова бе натежал от обилната храна. Беше доста стар и живееше самотно. Дене, когато не духаше вятър, прекарваше под една плоча, дето се виждаше ситно наронена пръст, в която тлъстото му тяло блажено потъваше. Вечер отиваше да търси храна из гората и неведнъж Чернишка го намираще под някоя круша да обира сладките ѝ плодове.

Колкото до зайците, тя ги срещаше всяка нощ и те бягаха от нея с уши на гърба. Не се опитваше да ги лови, понеже храната бе изобилна, но ги дебнеше с удоволствие, когато излизаха да пасат из нивите.

В края на месеца в една влажна вечер тя вдигна в гората непознатата птица. Птицата изхвъркна с меко пляскане на крилете. Чернишка отиде зад храста, дето птицата бе ровила, и подуши миризмата ѝ. Тя напомняше мириса на дъбова гнилоост. Лисицата тръгна по посоката, в която птицата отлетя, и скоро чу леко шумолене из храстите. Приблужи се безшумно и видя бекаса, застанал неподвижно до един гнил пън. Голямата му глава с дълъг клон и голямо черно око се поклащаше, сякаш бекасът се кланяше.

Чернишка разбра, че и той я вижда и очаква приближаването ѝ, за да излети. И наистина той хвъркна, щом тя мина зад него. Белият ръб на опашката му светна за миг сред потъмнялата гора, високо издигнатите му криле красиво се очертаха върху вечерното небе и той изчезна.

Тя не се отчая и продължи да го преследва из ниската дъбова гора, чиято почва бе влажна и мека. Там вдигна други бекаси. Птиците бяха долетели миналата нощ от далечния север. Лисицата влагаше цялото си умение и безуспешно скачаше, докато най-сетне ѝ се удаде да хване един. Бекасът разтвори човката си, от гърдите му се

изтръгнаха хрипливи звуци, когато зъбите ѝ се забиха в тлъстото му нежно тяло. След няколко минути от птицата останаха само перата.

Тоя успех настърви Чернишка и тя продължи да преследва бекасите дори през деня из сечищата, където имаше много гнили пънове.

През тия дни пак срещна лисугера. Някогашният ѝ приятел сега беше още по-великолепен. Зимната му козина бе мека и златисточервена, връхчетата на космите излъчваха сияние, широката препаска през гушата и гърдите беше снежнобяла и бухкавата му опашка завършваше с хубав букет от бели косми.

Срещата го зарадва, лукавите му очи се смееха, но ловът на бекаси го бе увлякъл не по-малко, отколкото беше се увлякла Чернишка, и след като я подуши приятелски, изчезна в една гора над реката. Чернишка не го последва. Тя тръгна по течението и се озова до кантона.

Беше ранна сутрин. Над прохода се влачеше гъста мъгла. И в нея ту изплуваха, ту се губеха отделни дървета. Сградата се показва неочаквано. Чернишка чу гласа на Фокасинов и видя фигурата му с увеличени размери да плува сред сивите вълни. Изплашена, тя се върна и тъй като беше време да се прибере в сечището, тръгна нагоре из високата букова гора. Беше се отдалечила от опасното място, когато по шосето се чу говор. Перко залая и някой извика:

— Хоп!

Лаят на кучето стана по-ожесточен.

Горе мъглата бе рядка, късаше се на облаци и мокреше всичко. Из гората се обаждаха сойки, сякаш се търсеха.

Чернишка намери под скалите сухо кътче, сви се на кълбо и легна. Козината по гърба ѝ беше мокра, мокра бе и опашката ѝ. Тя я отметна и покри с нея корема и краката си.

Глуха тишина цареше наоколо. По шосето не дрънчеше нито една каруца. Понякога мъглата се сгъстяваше и падаше към прохода. Тогава се виждаха насрещните върхове, ръждивочервени, с черни ивици из тях, а скалите и поляните изглеждаха като сиви петна.

Чернишка задряма. Козината ѝ съхнеше и отделяше лека пара. От широкия горски път, който някога бе служил за извозване на дърва, а сега бе обрасъл с трева и дребни храсти, се чу тихичко подсвирване.

Някакъв човек крачеше полека, спираше се, покашляше и отново тръгваше.

Чернишка беше слушала много човешки гласове по тия места. През ден, през два минаваха козари със стадата си, селяни идваха из сечищата да берат пръчки за кошове, идваха и дървари. Всичко това ѝ беше познато и не я плашеше. Но тия стъпки бяха стъпки на човек, който очаква нещо.

След малко изтрака съборен камък. Под пътя се обади гонче. То излая веднаж-дваж и млъкна. Гласът му заглъхна в мъглата без ехо, но Чернишка го чуваше как шуми из сечището, как носът му свисти, а опашката му бие по храстите.

Измина доста време и тоз, който вървеше по пътя, тръгна насам. Тогава залая кучето.

Лаят изпълни дола, след минута се понесе из едрата гора, през която тая сутрин беше минала Чернишка, и постепенно заглъхна в мъглата. Подгоненото животно избяга по дължината на прохода, дето друг дол разсичаше брега на реката и водеше в гориста, усойничава котловина.

Човекът мина на стотина метра от Чернишка, следвайки лая на кучето. После отново настъпи по-раншната тишина.

Чернишка се успокои и задряма.

Наблизо кълвач заудря по гнило дърво. Ято синигерчета с дълги опашки, прилични на големи ноти, прехвъркваха от храст на храст, като издаваха нежни и звучни чуруликания. Мъглата започна да се вдига. Сивото було се разкъса и запълзя към върховете, докато се събра, сгъсти и се закрепил на една постоянна височина, зад която не се виждаше вече нищо. Насреща през реката се показаха мокрите гори, пътеките и пътищата, които ги разсичаха. Наближаваше обед и по шосето задрънчаха каруци и тежко завиха натоварени камиони.

Изведнъж между тоя шум, в който се примесваше равното бучене на реката, Чернишка пак чу лая на гончето и почти в същата минута изтрещя изстрел. Това ставаше из усойничавата гора, от другата страна на хълма.

Лаят се усилваше и идваше насам — напредващ и разпален. Ехото го превръщаше в неспирен ек.

Чернишка остана на мястото си. Инстинктът ѝ подсказваше, че не бива да бяга и да оставя пресни следи.

След няколко минути гончето беше вече на пътя. Тя се надяваше да отmine, както беше отминало отзарана, но лаят се понесе към нея. Преди да се вдигне, чу скоковете на животното, което гонеха. От гъстите храсти на сечището се появи светложълта лисица. Тя тичаше с изплезен език и свити уши. Гърдите ѝ бяха изцапани с кръв.

Чернишка избяга към урвата и се завря в едрите камъни. Не видя, че ранената лисица я последва, и се скри в същата урва, няколко метра по-нагоре...

От тъмното и студено скривалище Чернишка слуша всичко, което стана в тоя мъглив ноемврийски следобед.

Следвайки кръвавата диря, кучето лесно откри мястото, дето лежеше ранената лисица. Престана да лае и се опита да се вмъкне вътре. Но отворът между камъните беше тесен. То започна да скимти, да драще и да вие. Това продължи дълго време, докато камъните из урвата затракаха. Чу се тежко дишане на заморен човек, който диша през устата си, разнесе се познат глас. Гончето залая ожесточено. Пак затракаха камъните. Човекът насърчаваше с диви викове кучето. Изведнъж нещо се срути, кучето изквича. Екна звучен изстрел и с него се сля предсмъртният писък на непознатата лисица. После гончето започна да я дави...

Когато отново настъпи тишина, Чернишка се измъкна вън и предпазливо се огледа. На десетина стъпки от урвата, окачен на един дрянов храст, висеше одраният труп на убитата лисица. Под него кръвта, оплискала камъните, се тъмнееше като голямо петно...

По пътя бавно крачеше нисичък набит селянин. Пушката стърчеше на рамото, а от лявата му страна се блъскаше и мятеше одраната лисича кожа. Тоя ловец беше Приходата.

От тоя ден нейният живот се изпълни с постоянни опасности. През ден, през два в прохода лаеха кучета и ехтяха гърмежи. Кучката на Приходата гонеше от сутрин до вечер ту от едната, ту от другата страна на реката.

Нощем, когато търсеше храна, Чернишка намираше по горските пътища и пътеки заешка козина и кръв. Върху влажната шума се виждаха следите на кучетата, а на места — стъпки от цървули. Беше открила два нови трупа на одрани лисици. На единия бе кацнал грамаден бухал. Тук-там се срещаха загаснали огнища, край които ловците бяха обядвали.

Заваляха студени дъждове, падаше гъста мъгла и навред из гората стана влажно. Катериците не играеха вече по клоните на дъбовете, нямаше ятата дроздове които кацах с крясъци по високите дървета, нито бекасите. Храната се намираше рядко, плодовете бяха обрани. Мишките излизаха близо край дупките си и се скриваха при най-слабия шум.

Чернишка бе принудена да лежи в една малка пещера. Нейният вход представляваше тясна пукнатина, която се разширяваше навътре и образуваше доста широка, топла и суха кухня, понеже бе обърната на юг и северните ветрове я прехвърляха.

Дългите декемврийски нощи едва й стигаха да се нахрани. Чернишка обикаляше грамадно пространство: стигаше горе до нивите, минаваше край махаличките и претърсваше долчетата, в чиито трънливи брегове нощуваха косове. Призори бързаше да се прибере в скалите. Макар че бълхите я хапеха, предпочиташе да лежи вътре, отколкото навън. Ако през деня не я гонеха кучета, спеше спокойно, свита на кълбо. Обаче една сутрин, когато се прибираше, кучката на Приходата попадна на следите ѝ.

Това се случи в студено декемврийско утро. Оловносивото небе беше пълно със сняг. Духаше северен вятър, във въздуха се носеха и

шумяха оцелелите по дърветата листа, а земята бе замръзнала. Реката бучеше и от комина на кантона излизаше гъст дим.

Щом усети, че кучката лае по пресните ѝ следи, Чернишка веднага тръгна по посока на вятъра. Макар че никой не я бе учил и сама не знаеше защо именно избяга по посока на вятъра, а не се скри в скалата, тя не се поколеба ни най-малко, че така трябва да постъпи.

След като се озова на върха на хълма близо до нивите, тя се спря. Кучката лаеше ожесточено, пискливият ѝ дискант звучеше като звънче. След нея тичаше друго куче, чийто глас се смесваше с нейния лай.

— Ех, ех, ех! — стенеше кучката.

— Аха, аха, аха! — потвърждаваше гончето.

— Еа, еа! — отговаряше ехото.

Следвайки посоката на вятъра, Чернишка се спусна от другата страна на хълма и като се стремеше да избяга колкото може по-далече, насочи се към дола. Зад него растеше млада и гъста гора. Все пак не смееше да тича бързо, избягваше пътеките и поляните и оглеждаше внимателно всичко по пътя си.

За известно време гончетата останаха назад и лаят им се чуваше слабо, но щом навалиха надолу, долът се изпълни с писъка на кучката. Няколко сойки се разкряха, гарван нададе предупредителен грак и се понесе по сивото небе като черен парцал.

Чернишка прескочи потока и премина в гъстата гора на другия бряг. Кучетата тичаха като хали. Преди да си отдъхне, трябваше отново да се впусне в бяг. Още веднъж се помъчи да им убегне с надежда, че ще загубят следите ѝ, като промени посоката в прав ъгъл и продължи да бяга срещу течението на водата. Вятърът сега духаше в гърба ѝ. Тичаше с големи скокове, влачеше опашката си, а там, дето трябваше да завие, опашката ѝ се понасяше във въздуха и се отмяташе на обратната страна.

В тая гора беше минавала само няколко пъти и не я познаваше много добре. Ала усетът да се ориентира ѝ подсказа, че мястото е добро и че не бива да излиза вън от гъсталаците. Когато гончетата пак започнаха да я застигат, разбра, че колкото и бързо да тича, не ще се отърве, ако не скрие следите си.

Тя измени посоката в остър ъгъл и се насочи към своите преследвачи. Мина почти успоредно над тях и по този начин се озова в старата си следа, по която бе дошла през дола. Оттам тръгна пак след

кучетата. Гончето продължи да лае по обратната следа, но кучката не се излъга.

Чернишка продължи тая хитрост няколко пъти, докато следите ѝ се объркаха до такава степен, че и кучката не можеше вече да се оправя.

Така ги заблуди и когато те млъкнаха, върна се по старите си следи към върха на хълма.

Вятърът постепенно утихваше. От сивото небе започнаха да се откъсват редки снежинки. Скоро щеше да утихне съвсем и тогава снегът щеше да засипе следите ѝ. Тя усещаше това в особената тишина, в жалостивите, недоизказани писъци на птиците, усещаше го в скърцането на старите дървета. Макар че за пръв път виждаше сняг, не беше учудена. Снегът предизвикваше у нея желание по-скоро да достигне малката пещера, да се свие на кълбо и да заспи дълбок и спокоен сън...

Докато вървеше из високата гора, вятърът престана и снегът заваля на ситни люспички. Гората посивя, тишината стана глуха и плътна, самата земя като че се стаи в студена, предвкусваща зимния сън тръпка. Никъде не се чуваха вече кучетата, отникъде не идваше нито един звук, никаква опасна миризма — сякаш в света не съществуваха нито кучета, нито ловци.

Снегът се лепеше по гърба ѝ, а върху посипаната със сняг земя започнаха да се появяват кръглите ѝ следи.

Тя мина под самия връх и през гъстия клечак, между камъните и гнилите клони, дойде над пътя. Тук се издигаше висок каменен блок, на който често бе виждала да каца орел. Винаги, когато минаваше наблизо, оглеждаше върха на тоя блок, защото се боеше от орела. И сега се спря и погледна нагоре. Камъкът стърчеше като пречупена колона, забулен от снежните роища. Орелът не беше там, но вятърът, който духаше насреща ѝ, донесе миризма на човек и Чернишка видя човека в същия миг. Той стоеше на камъка, там, дето тя щеше да мине, обърнат гърбом, с побелели от снега дрехи, с вдигната яка и нахлупен калпак. Под мишницата си държеше пушка...

Тя се върна назад като змия. Ушите ѝ легнаха към врата и почти изчезнаха в пухкавата козина. Като заобиколи опасното място, избяга към пещерата. Преди да се вмъкне вътре, клекна и се послуша. Не се чуваше нищо освен бученето на реката. От небето продължаваха да

падат гъсти снежни завеси, зад които прозираха матовонеясните очертания на побелелите гори.

В пещерата беше топло, но Чернишка не заспа. Цялото ѝ същество бе нащрек.

След като стоя на завет под каменния блок, очаквайки отново да чуе лая на кучетата, Приходата загуби търпение.

От опит знаеше, че в такова време гончетата мъчно ще открият загубените следи на лисицата и че още по-мъчно могат да вдигнат друг дивеч. Снегът се задържаше по веждите и мустаците му, лепеше се върху цевите на пушката и дори влизаше в яката на шаячната му полушубка. Той мигаше, чистеше с длан лицето си и криеше пушката под мишницата си. Беше решил да се върне у дома, но преди да направи това, трябваше да повика кучетата и да ги върже със синджирите, които беше опасал на кръста си. Да ги вика оттук нямаше смисъл — викът му едва ли би се чул в дола, където те останаха.

Приходата нарами пушката и тръгна по една козя пътечка към върха на хълма. Неизминал и десетина крачки, забеляза засипаните следи на Чернишка.

— Тю бре — извика той и тутакси в него пламна ловната страст и надеждата да убие лисицата.

Без да губи време, тръгна по следите на Чернишка. Драките закачаха дрехите му, калпака и пушката, събореният сняг се изсипваше отгоре му, гумените цървули се плъзгаха, но Приходата не обръщаше внимание на това и вървеше бързо, изплашен, че снегът може съвършено да засипе следите.

Щом излезе на поляната, обърна се към дола и завика кучетата. Громкият му глас заглъхна без ехо. Той не ги дочака, продължи да върви по дирята, достигна скалите и откри пещерата.

Чернишка чу шума от съборените камъчета под краката му, дори дишането му, вмъкна се безшумно навътре и легна по корем.

— Тук си — каза Приходата. В гласа му трепна радостна нотка.

Лисицата видя окото му да наднича през пукнатината. Парата от дъха му се вмъкна като малко облаче.

Тъмнината му пречеше да забележи Чернишка и тя разбра това от израза на окото, което продължаваше внимателно да оглежда. След

малко Приходата се отдръпна. На височина на неговия ръст пукнатината беше най-тясна, но долу, отдето се промъкваше Чернишка, тя се разширяваше. Той легна и се опита да пхне главата си вътре. Не успя, но сега лисицата видя цялото му лице — кръгло, мургаво, настръхнало от студа. Очите му имаха същия съсредоточен и търсещ израз. Приходата остана в това положение няколко минути, дишайки шумно. После се изправи и Чернишка отново чу гласа му:

— Тук си, няма къде да вървиш...

Стъпките му се отдалечиха. Лисицата се успокои, ала Приходата скоро се върна. Носеше голям камък, с който запуши входа на пещерата. Той го стовари с трясък, изпъшка и пак тръгна за някъде.

Всеки външен шум отекваше във вътрешността на скалата. Чернишка разбра, че Приходата обхожда и оглежда скалата. И наистина той искаше да провери дали пещерата няма друг изход. Щом се увери, че няма, върна се и самодоволно потърка ръце.

— Ще те измъкна аз тебе като лалугер, почакай! — каза той, свали торбата от рамото си и я спусна на земята.

След това започна да вика кучетата. Вика дълго с грозен и тревожен глас. После събра сухи съчки и клони. Чернишка чуваше прашенето на съчките, които Приходата чупеше на коляното си. Той отмахна камъка от входа, провери дали цепнатината е достатъчно широка, за да се проврат вътре кучетата, почака още няколко минути и запали съчките.

Пламъкът бързо обхвана крехките клончета, които пламнаха с леко прашене. Приходата почака огънят да се разгори, събра шума и я хвърли отгоре му. Гъст и лютив дим започна да навлиза в кухнята. Лисицата се мъчеше да избегне пушека, но скоро цялата пещера се изпълни и сега Чернишка не виждаше край себе си нищо освен гъста, топла и лютива мъгла, сред която сякаш се люлееше и носеше.

Огънят пламваше неочаквано; влажните листа, изсушени от топлината, се запалваха и тогава димът намаляваше, ту отново започваше да навлиза — гъст, сиво-зеленикав и отровен. Чернишка пълзеше из пещерата и се блъскаше о стените.

Мятайки се насам-натам, тя откри, че в дъното на пещерата димът не е тъй гъст. Цепнатината продължаваше нагоре в скалите и излизаше навън. А там, дето започваше, лекото въздушно течение изсмукваше дима като комин. Чернишка се установи тук, сви се на

кълбо и заби муцуна в дългата и мека козина на корема си. Сега, преди да навлезе в гърдите ѝ, димът беше пречистен донякъде от козината. Тя усещаше как силите я напущат, как се замайва и се носи някъде заедно с цялата пещера. Престана вече да чува съскането на огъня. Съзнанието я напущаше, но тялото ѝ остана все тъй свито, с плътно долепена към корема муцуна, с отметната към главата опашка, докато димът започна да редее. Отвън престана, да навлиза нов пушек, в пещерата стана горещо. Загубил надежда да я изкара от бърлогата, в своето ожесточение. Приходата беше натрупал грамадна клада дърва. Огънят нагриваше скалата тъй силно, че тя пукаше, вътре въздухът трептеше, каменната кухня бе ярко осветена от пламъците и ако Приходата би могъл да надникне, щеше да види гърба на свитото зверче, в чието тяло животът едва се задържаше.

Най-сетне огънят загасна. Дървата се свършиха и разгорещеният Прихода пак се залови да вика кучетата. Ту викаше, ту даваше ухо да чуе лая им. Те бяха успели да вдигнат друг дивеч и сега гонеха някъде до самата река. Приходата ги изруга, запуши входа на кухнята с камъка, взе опряната о скалата пушка и се загуби из побелялата гора.

Чернишка не чу неговото заминаване. Тя лежеше като мъртва. Едва привечер, когато снегът престана и над белите гори падаше мрак, тя се свести, допълзя до изхода и се опита да излезе. Тежкият камък беше залостен здраво в пукнатината. Беше изтощена и нямаше сили да го отмести. Върна се и легна, като кихаше и чистеше муцуната си от тежката миризма на дима.

По-късно пак се опита да отмести камъка. Драска го и го блъска, но той стоеше непоклонимо на мястото си. Всичките ѝ усилия отиваха напразно, ала тя не се отчайваше. Почиваше си и отново се залавяше с него. Това се повтори много пъти в дългата декемврийска нощ, докато настъпи утрото. Тогава тя пак чу стъпките на Приходата.

Той дойде до скалата и надникна през цепнатината.

— Е, как си? — рече той. — Ако не си умряла от дима, утре ще ти смъкна кожичката.

Свали торбата и от нея извади нещо тежко, което изтрака. Камъкът бе вдигнат от входа и в пещерата влезе бялата светлина на зимния ден. Чернишка видя капана. Приходата го заложи до самия изход. След това постави камъка на мястото му и си тръгна. Вътре отново стана тъмно.

Дълго време тя не се решаваше да се приближи до опасния предмет. Беше чула щракането на пружината и тоя звук, който познаваше от своето пленничество, ѝ подсказа какво я очаква. Виждаше капанът да се тъмнее на изхода: разтворените дъги лежаха спокойно в елипсовиден кръг и чакаха да стиснат врата и в челичените си мишци.

Когато гладът започна да я измъчва и нуждата да излезе стана повелителна, тя се приближи към ключата, лазейки по корем. Сантиметър по сантиметър кракът ѝ започна да се приближава към страшната машина. Черната ѝ лапа опипваше скалата, покрита със сажди. Цялото ѝ внимание бе съсредоточено към извършване на нещо, което съвсем не ѝ беше ясно. Инстинктът ѝ подсказваше, че не бива да се приближава към капана, но у нея съществуваше смътен спомен, че капанът я беше хванал, когато бе скочила отгоре му. Сега нямаше да скочи — щеше да се приближи и да го бутне с крак, а ако той се хвърлеше върху нея, щеше да отскочи, както би направила, ако я нападнаше някакво животно...

Тялото ѝ се сви в очакване на предстоящата опасност и лапата ѝ се допря до студената желязна скоба. Не последва нищо и тя отдръпна крака си, впила очи в ключата. Разглеждаше я тъй внимателно и търпеливо, с наострени уши, че изразът ѝ стана необикновено съсредоточен и по него биха могли да се отгатнат мъчителните усилия, които полагаше нейният мозък. Не откри нищо и кракът ѝ пак докосна скобата. Тоя път обаче не се отдръпна веднага, а леко натисна желязото. Ключата се плъзна по гладката скала. Чернишка оттегли крака си. Сега тя знаеше, че капанът може да се бута и да се придвижи напред. Тя продължи да го разглежда и след няколко минути отново го бутна. Дръжката чукна в скалата, синджирът, с който беше вързан, издрънча. По-нататък ключата не можеше да се отмести. Но Чернишка не схвана това. Тя пак се опита да я придвижи и пак я натисна с крака си. Капанът не мръдна. Тогава започна да усилва натиска и и когато и

това не помогна, опита се да подпъхне крака си под дъгите. Тая работа се оказа трудна, Трябваше да се обърне — и тя легна на едната си страна. Крачето ѝ се подвря под дъгата. Тя го остави така. Капанът стоеше мирно. Тя продължаваше да държи крака си, докато дъгата започна да тежи върху ставите на китката. Тогава поиска да го измъкне. Дръпна го лекичко, обаче лапата беше притисната от железния ръб и за да я извади, трябваше да я дръпне по-силно. Обзе я страх, че капанът държи крака ѝ и не го пуща. Ужасена, тя се дръпна с всички сили и скочи на крака. В същото време повдигнатият капан се удари в скалата. Ключата подскочи като живо същество и нейните дъги се затвориха с трясък...

Чернишка избяга в дъното на пещерата, очаквайки капанът да я нападне, но той вече не се движеше. При своето затваряне беше се отместил от входа и лисицата използва това обстоятелство да избута камъка. С цялата си неизтощима енергия пак се залови за работа. Ноктите ѝ се изтриха да дращят. Камъкът не помръдваше.

Така измина късият декемврийски ден и дойде нощта.

Навън зафуча вятър. Над прохода се развилия буря. През цялата нощ Чернишка слуша скърцането на дърветата и съскането на снега, който вятърът насипваше пред входа на пещерата.

Призори бурята утихна. Над белите гори легна плътна тишина. Не се чуваше вече бученето на реката, студеният въздух не се разклащаше от никакъв звук. Към обед тя долови отдалече стъпките на Приходата.

Той отмахна камъка и с почуда изгледа затворения капан. Главата му беше увита в кафяво шалче, мустаците му бяха заскрежени, от зачервения му нос излизаше пара. Изпсува, заклати глава и внимателно разгледа мястото край капана. След това го хвана за синджира и го потегли. Затворените дъги пречеха да го измъкне от пукнатината. Той го усуква и дърпа на разни страни, докато го извади. Това го разяри.

— Ах, ти, мръсна гадино! — извика той. — Аз ще те науча! Още един път — и ще играе пушката. Няма да ме надхитриш!

Пак се опита да види лисицата и надникна вътре. Окото му сълзеше. Като се оттегли, запъна пружината на ключата и я сложи на предишното ѝ място.

Край скалите пак настъпи тишина.

Три дена поред Приходата залагаше капана и всяка сутрин го намираше затворен. На четвъртата сутрин той донесе умрял петел и стара едноцевна пушка. Завърза петела о спусъка на пушката и като я закрепил в скалата така, че дулото да сочи птицата, отиде си разгневен.

През тоя ден гладът измъчваше най-силно Чернишка. Щом загуби надежда да отмести камъка, тя насочи вниманието си към дъното на кухнята и откри пукнатината, през която беше излязъл димът. Тая пукнатина, широка колкото човешка педя, криволичеше нагоре в скалата, запълнена с камъчета, гнили листа и пръст, навлечени от ветровете и дъжда.

Лисицата започна да рови, изправена в тесния тунел. Отначало ровенето вървеше бързо, но когато краката ѝ престанаха да се опират в дъното на пещерата, тя трябваше да се крепи о скалата със задните нозе. Това я изтощаваше скоро и тя лягаше. После пак започваше да драще из пукнатината. Понякога пред нея се изпречваше по-едър камък, залостен в тесния комин. Трябваша ѝ часове да го откърти и да го събори долу.

На четвъртата сутрин, когато Приходата донесе петела, тя беше успяла да прокопае и изчисти половината от цепнатината и с цялото си същество усещаше близостта на външния свят, от който я отделяше само тънък и рохкав пласт земя.

Тя чу познатите стъпки и легна в пещерата да следи движенията на Приходата.

Скоро мъртвата птица остана да лежи при входа и пак настъпи тишина. Гладът свиваше мъчително стомаха ѝ, но споменът за петела на Фокасинов и за онова ранно утро беше се свързал завинаги със самия капан и в недоверчивия ѝ ум заседна нов страх. Дулото на пушката правеше тоя страх още по-силен и сега за нищо на света тя нямаше да се приближи до клопката.

Все пак изкушението беше голямо, но тя побягна в дъното на пещерата, където веднага се залови да рови.

Пръстта и камъчетата се сипеха отгоре с леко шумолене и скоро тя достигна тая част от пукнатината, дето последната извиваше под ъгъл. Тялото ѝ се заклеци в скалата и дълго време не можеше да се измъкне. То се гърчи, задните ѝ крака увисваха безпомощно и оставаха така, докато си почиваше. После пак започваха мъчителните усилия и пак се чуваше шумът на свличащата се пръст. Това продължи до полунощ. Тогава над скалата се подаде главата ѝ, а малко по-късно се измъкна и тялото ѝ. Беше измършавяла, изцапана с кал и с пръст. От изранените ѝ крака течеше кръв.

Над прохода тежеше студена глухота. Отърсените от кита гори мрачно се чернееха. Отникъде не идваше нито един звук, като че самата земя бе вкочанена от ледената декемврийска нощ. Само в дола, над който завършваха скалите, Чернишка долови плачливия ромон на вода. Жаждата я мъчеше не по-малко, отколкото гладът, и тя се повлече към водата, като оставяше зад себе си кървави следи. Снежната кора бе здрава и тя вървеше по нея, без да потъва. Видя отдалече черното петно, дето снегът беше разтопен от топлинка. Някаква животно като сянка се понесе по отсрещния бряг. Това бе заек, дошъл да пасе трева край извора. Чернишка не му обърна никакво внимание. Жаждата я гореше, единственото ѝ желание беше да се налочи с вода.

Щом натопи езика си в изворчето, тя приклепна — толкова остра бе насладата, която изпитваше от поглъщането на хладката вода, че по тялото ѝ се разля изнемогваща слабост. Като се напи, отстрани се под брега и легна. Дробовете ѝ жадно поглъщаха студения въздух. Миризмата на дима, с която бе напоена пещерата, още я измъчваше.

Започна да ближе раните по краката си. Кръвта продължаваше да тече, пръстите я боляха. Тя стана и навлезе в мочура край кладенчето: хладката вода облекчаваше болките. Стоеше с наведена глава и с провиснала опашка.

От насрещния бряг снежната кора заскърца. Върху белината на снега се очерта силуетът на заека, който се връщаше.

Чернишка полека се свлече и легна, невидима сред калната земя. Заекът се спря на другия край на мочура. Разстоянието, което ги разделяше, не бе по-голямо от пет крачки, но Чернишка не се решаваше да скочи. Така изминаха няколко минути. Заекът стоеше свит на топка, само дългите му уши се разтваряха като ножици. Върху заснежения бряг се очертаваше нежното му прегърбено тяло. Най-

сетне той скочи в мочура и внимателно, сякаш се боеше да не се измокри, наведе се да пасе.

Чернишка сви мускулите на задните си крака и изхвърли тялото си напред. Заекът изпищя, когато зъбите ѝ се забиха малко по-долу от врата му, дето се издигаха крехките плещи. Лисицата склучи челюстите си. Заекът вресеше и се мятеше. Задните му крака го тласкаха като пружини. Беше едър и силен. Тя се опита да го хване за врата, но той се отскубна и се отправи по брега. Направи два грамадни скока, взе преднина, но скоро се свлече надолу. Зъбите на лисицата бяха прекъснали вратните му артерии...

Чернишка изяде цялата му предница. Останалата част отвлече в дола и там я зарови. Спеше ѝ се, както никога. Тя тръгна нагоре из гората, влачейки изранените си крака, решила да напусне скалите завинаги.

Бягайки от Приходата, тя се озова в родните си места. Откак бе дошла тук, обитаваше една ниска гора от лешникови храсти, липи и бук. Насреща, в скалите, живееше майка ѝ.

В тая гора беше открила хубава язовина. Стопаните, два язовеца, спяха в топлите си леговища. Зимата беше ги приспала и Чернишка можеше свободно да хазайничи из цялата язовина.

Отначало, когато обходи чуждото жилище и видя спящите язовци, потънали в сухи листа, тя се изплаши, защото веднага разбра, че те не са мъртви, а само спят непробудно. Но по-късно свикна с тяхното присъствие и прекарваше деня спокойно в тъмния тунел.

Вечер отиваше зад баира, от другата страна на който се откриваше широка панорама. Тук проходът завършваше, двата бряга се отдалечаваха и като две огромни ръце обхващаха широка вълнообразна местност, прорязана от долчета и пътища, из чиито гънки се криеха махалички и селца. Реката разсичаше тоя къс земя, оградена с високи планини.

Чернишка слизаше по стръмното бърдо, обрасло с изгризани от козите стада храсти, пресичаше шосето до една запустяла воденичка и отиваше край селцата да търси храна.

В тия студени декемврийски нощи нямаше луна. По тъмното небе светеха дребни синкави звезди. Зловещо тъмнееха отърсените от снега гори. Пустите пътища бяха нарязани от шейни и ожълтели от пикоч и говежди тор. Окованите води на реката се чернееха само по бързеите. След полунощ се чуваше пукотът на леда по цялото протежение на долината, светлинките от селцата гаснеха, мъглата и мракът се смесваха и всичко се забулваше в мъртвешки студена сивота.

В една такава нощ Чернишка срещна майка си. Старата лисица дори не се спря, а отмина като сянка към един дол.

Призори Чернишка се прибираще по същия път. Пред изгрева снегът ставаше стоманеносин, във въздуха прехвъркваха ледени кристалчета. После слънцето се показваше, грамадно и червено, и

зарите му багреха снега с малиненочервена светлина. Скрежът облепваше горите с бисерни дантели и по всеки храст разцъфваха крехки цветчета. Козината на Чернишка се поръсваше със снежен прах и преди да се вмъкне в язовината, тя се отърсваше хубаво. После слънцето се издигаше — жълто и ослепително, скрежът започваше да се топи и да капе с тих шепот. Когато нямаше вятър, Чернишка се припичаше на слънце. Продълговатите ѝ очи, дръпнати към основата на ушите, блажено се свиваха. Козината ѝ лъщеше в обилната светлина. Сойки събаряха скрежа, крякаха и всяка багра на перата им се виждаше ярка и чиста. В дъното на прохода, над незамръзналия бързей, се чупеха блясъци, сякаш някой там въртеше саби. Към обед снегът започваше да се топи, а привечер върху насрещната страна на прохода пълзеше огромна сянка. И Чернишка пак тръгваше на лов. Всяка нощ ѝ носеше ново приключение и неочаквани срещи с други скитници като нея, тръгнали по плячка. Срещаше порове, които издаваха воняща миризма, непознати лисици, белки, дори диви котки, от които бягаше. Веднъж срещна вълк единак. Той я забеляза, погна я и тя се понесе като тъмна лента. Бе тъй уплашена, че се успокои едва когато влезе в гората...

През време на тия скитания често минаваше край зеленчуковата градина, в която работеше и живееше Приходата. В късните среднощни часове дебнеше край постройките и чуваше как Приходата и неговите другари хъркат зад стената. Понеже в стопанството нямаше друго куче освен кучката (тя спеше на топло в обора), Чернишка си позволяваше да лови мишки край самите сгради или в долчето, дето стърчеше грамадното колело на долапа.

Такъв беше нейният живот в края на декември, когато дните са къси, а нощите безкрайно дълги.

В зеленчуковата градина през зимата нямаше работа. Кооператорите прекарваха свободното си време край печката в разговори, игри на карти и четене на вестници. Повечето си отиваха в село при семействата си и край Приходата оставаха двама-трима души, които слушаха неговите ловджийски приключения и му подмятаха шеги. Той нямаше деца, жена му работеше в стопанството, а къщата му в село беше затворена.

Историята с лисицата бе известна на всички кооператори. Приходата беше представил Чернишка като извънредно голяма и хитра лисица, чиято кожа, според думите му, „гори като огън, а опашката ѝ е равна таман на две къдели“. Той обясняваше своята несполука с обстоятелството, че не отишъл навреме да види какво е станало и лисицата се измъкнала, „макар и ранена“, а кръвавите ѝ следи били вече засипани от вятъра със сняг и съвсем заличени.

В неговото въображение Чернишка наистина бе такава необикновена лисица и той мислеше за нея по цял ден, мечтаеше как ще я убие и ще донесе скъпоценната ѝ кожа. Когато заложи пушката и петела, беше убеден, че лисицата е вече негова, и се хвана на бас, че тоя път не ще се върне с празни ръце. Тъкмо поради баса той не отиде на следния ден да види какво е станало, като разсъждаваше, че гладното зверче няма да издържи на изкушението да изяде петела, „пък ако това не е станало нощес, то утре непременно ще стане“. Така, страхувайки се да не загуби баса, за по-сигурно отложи посещението и едва на втората сутрин отиде при скалите.

Пушката си стоеше тъй, както я беше оставил. Ударникът беше вдигнат и щом го погледна, Приходата разбра, че петелът не е побутнат. Той обиколи скалата, видя дупката, отдето Чернишка беше се измъкнала, и започна да псува и да маха с ръце. После тръгна по следите. Кръвта от лапите на лисицата личеше като жълти петна по снежната кора. Но да се проследи тая диря се оказа трудно — петната

се губеха, изсмукани от снега. Приходата повървя стотина метра и се отчая.

Като се върна в градината, той представи работата съвсем иначе. Излъга, че уж лисицата била ранена от заложената пушка, но не смъртно, а твърде леко. Лъжата имаше за цел да докаже на всички, че колкото и хитра да е тази лисица, все пак той успял да я надхитри и само по една случайност губи баса. Обаче след седмица самият Прихода напълно вярваше в лъжата си и беше готов да се закълне в каквото поискат, че наистина е било така, макар че привързаната о скалата пушка не бе гръмвала.

— Язык за кожата! Отиде хубавото животно ягма! — тюхкаше се той. — Защо ми трябваше да се ловя на бас? Иди бе, човече, на другия ден, вземи си лисицата, па се върни.

— Кой знае къде си ходи тя жива и здрава — ядосваха го другарите му.

— Ходи, вятър! — казваше замислен Приходата, като си спомняше за лъжата, и тутакси започваше да обяснява на несведущите къде и как е ранена лисицата.

Щом времето омекна и стана добро за лов, Приходата отиде в селото да вика учителя. И една сутрин учителят пристигна е черното си куче.

— Ще пуснем за оная лисица — заяви Приходата, когато двамата излязоха от стопанството. — Заклел съм се да я убия. Заради нея по цяла нощ не спя, загубих баса и за гавра станах...

— За коя лисица говориш? — зачуди се учителят, който отдавна знаеше историята с Чернишка. — Нали казваш, че е умряла?

— А бе... казвам, ама не ми се вярва — рече Приходата, без да се смути. — Може да е била ранена съвсем леко... Де да знаеш!...

— Добре — усмихна се младият човек. — Къде мислиш, че е отишла? Не ми се вярва да лежи пак в пещерата.

— Мислил съм по това. Карай, ще ти покажа къде!

Те вървяха по шосето, разговаряха високо и дърпаха синджирите на кучетата, която се теглеха. Утрото беше облачно, духаше южен вятър, снегът придобиваше оловносив оттенък. По върховете горите бучаха, а снежната кора започваше да омеква.

— Чудесно време за лов. Сега, като дигнат, няма отървяване — рече учителят.

— Славно временце! В един такъв ден какви зайци бихме!... Ех, че лов беше!

Надпреварваха се да разказват разни приключения, въодушевяваха се все повече, поглеждаха кучетата мечтателно и оправяха ремъците на пушките. Щом навлязоха в прохода, Приходата заоглежда брега на реката. Близко до моста започваше стръмна поляна. Тя се простираше от самото шосе към бърдото като грамадно бяло платно. Острите очи на учителя откриха отдалече следите на Чернишка.

— Гледай! — рече той и посочи дирята. — Видиш ли откъде се е прибрала. Бас държа, че е минала най-много преди десетина минути.

Приходата погледна нагоре и уверено каза:

— Тя е!

— Коя? — попита учителят.

— Оная лисица.

— Хайде де! Откъде познаваш?

— Казвам ти, че е тя. Да пуснем на нея.

— Все ми едно — съгласи се учителят.

Тръгнаха по следата. Кучетата се теглеха и жадно душеха прясната лисича миризма. Бузите им се надуваха, готови да се разтворят от лая, който напираше в гърдите им.

Отвързаха ги, когато достигнаха стръмния бряг на бърдото. Лисичата следа извиваше край гората.

— Хм — каза учителят, гледайки как кучетата се втурнаха по дирята и се загубиха към дола. — Винаги ме е поразявала лисичата следа. Да не ѝ се нагледаш. Като мъниста я реди.

— Гердани пише! — съгласи се Приходата.

Двамата напълниха пушките си.

— Сега единият от нас горе, на самия хребет. Другият ще остане на пътя. Къде искаш?

— Остани — рече учителят, нарами пушката и навлезе мълчаливо между дребните храсталаци.

— Ако кучетата дигнат от другата страна, слез под скалите. Ха наслука!

— Наслука! — отговори учителят, без да се обърне.

Приходата излезе на пътя. Оттук се виждаше голяма част от прохода: шосето, което се извиваше долу, замръзналата река, горите,

отънали в сняг. Изчистеният от мъгли балкан показваше снежните си вериги в сивото небе.

Приходата се спря на пътя с пушката под мишница и застана неподвижно.

Кучетата мълчаха и това го зачуди.

„Има си хас да са загубили следите“ — помисли си той и погледна към хребета да види учителя. Другарят му продължаваше да се промъква из дребната гора.

Изведнъж кучката писна, като че вдигна заек. Гончето начаса̀ се намеси. Приходата взе пушката в ръце и вдигна ударниците. Лаят замлъкна.

Той чакаше уверен, че гончетата отново ще открият следите на вдигнатото животно. Обърна се и погледна нагоре. Учителят стърчеше изправен върху една скала на самия хребет. Фигурата му изглеждаше мъничка и черна върху фона на сивото небе.

Изминаха десетина минути, а гончетата не се виждаха никъде. Приходата потърси с поглед учителя. На скалата нямаше никой.

— Хоп! — извика Приходата.

Не получи отговор и се върна към мястото, дето кучетата бяха залаяли.

Започна да се изкачва по стръмния склон, като се плъзгаше и потеше от усилия. Изведнъж учителят се обади над него.

— Какво стана?

— Следите водят надолу — каза Приходата.

— Да викаме кучетата.

Учителят беше сложил едната си ръка върху патрондаша и нервно буташе металическите шапчици на патроните. Пушката висеше на рамото му, небрежно наклонена, и прикладът лежеше на височината на кръста му. Приходата стоеше спокойно. Заешкият му калпак беше повдигнат над челото. Краката му, обути в дебели навои, приличаха на диреци. Мазната торба лежеше върху хълбока му като голяма буца. Върху подплатената с кожи полушубка беше опасал кучешките синджири.

Вятърът се блъскаше в двамата и развяваше спуснатите наушници от скиорската шапка на учителя. Топлата вълна, преминала планината, подяждаше снега.

Като почакаха още няколко минути, Приходата започна да вика кучетата. Учителят свали пушката от рамото си, прицели се в една драка и дръпна спусъка. Гърмът изпълни с пукот целия проход и върху снега край драката се появиха черни точки.

— На-а-а, Арап! На-а-а, Волга! — викаха и двамата.

Изведнъж от гората се измъкна кучката. Главата ѝ беше изцапана с пръст.

Щом я видя, Приходата веднага разбра какво се е случило.

— Казах ли ти аз, че е същата лисица! — извика той. — Пак се е завряла в скалите! Ах, веринката ѝ!... Води ни, Волго, води ни! — обърна се той към кучката.

Волга го погледна със зачервените си очи и се върна в гората, като се обръщаше да види дали я следват.

В тая влажна и топла декемврийска сутрин Чернишка се прибра по-късно. Призори мракът се задържа, раздвиженото от вятъра пространство привличаше вниманието ѝ с шума и движението, освен това започнаха да прелитат диви гъски, а и мишките тоя път скитаха повече.

Чернишка закъсна. Когато пресичаше шосето, натъкна се на една шейна. Селянинът я видя, нададе силен вик и гръмко я изпсува.

На разсъмване кората на снега вече не издържаше тежестта на тялото ѝ и Чернишка вървеше трудно, потъвайки до рамене. Тя прекоси поляната нагоре, после изви към бърдото и се озова в своята гора, когато беше напълно съмнало. Всяка сутрин, преди да легне, скриваше следите си, като избираше местата, дето снегът бе твърд или където камъните бяха пробили снежната кора. Но сега дирята ѝ личеше отдалече.

Тя не влезе в язовината, а легна под дънера на една липа. И почти веднага заспа, изморена от нощните си скитания.

Кучетата я изненадаха. Тя ги чу, когато бяха вече съвсем наблизо, и реши да се таи с надежда, че може би не ще я открият. Ала кучката дойде до самата липа. Чернишка не издържа, направи огромен скок, просто прелетя над храстите, и се понесе надолу, сподирена от бесен лай. Още в първите минути разбра, че мъчно може да бяга из размекнатия сняг. Потъваше, докато кучетата тичаха по-лесно. Чернишка се насочи към язовината и без колебание се вмъкна вътре. Това стана за няколко секунди.

От леговището на язовците дупката се разделяше на два тунела, които водеха в противоположни посоки. Чернишка мина край спящите, нищо неподозиращи стопани и влезе в тунела, който завиваше зад леговището.

Кучетата я следваха по петите. Черното гонче се завря в язовината, без да престане да лае, и като си помагаше с крака, с усилия лазеше в тъмното подземие. Чернишка го очакваше в най-тесната част

на тунела, където един камък се издаваше от стената и стесняваше и без това тясната дупка.

Щом достигна леговището и видя язовците, гончето залая още по-разпалено. Зад него лаеше кучката. Като по-тънка, тя се промъкваше по-лесно. Язовците се размърдаха. Лаят ги събуди, но тежкият сън ги държеше в сладостно вцепенение.

Окуражено от присъствието на кучката, гончето влезе заднишком в тунела, където беше Чернишка. Така язовците бяха нападнати от две страни.

Те загрухтяха яростно. Мъжкият се обърна към кучето, женската — към кучката. Гончето отстъпи навътре и Чернишка видя в мрака задницата му. Нападението на язовеца беше бавно, но неотстъпно. Той се приближаваше с повдигната горна устна, която откриваше белите му гъсто наредени зъби. Кучето вече не лаеше, а яростно ръмжеше. Задницата му опря о камъка. По-нататък не можеше да отстъпва. Язовецът схвана това като готовност да влезе в борба и го нападна. Започна свирепо давене. Дупката се изпълни с ръмжене, писък и вой. Чернишка виждаше как гърбът на кучето се блъска в камъка, как върху козината му се сипе пръст, чуваше сърдитото грухтене на разярения язовец и тракането на зъбите, които се посрещаха и чаткаха.

Изведнъж кучето изпищя. После то успя да се освободи от зъбите на язовеца и отново започна да се дави с него. Борбата се прекрати неочаквано, понеже язовецът се оттегли към леговището. Гончето се окуражи и залая с тънък, не свой лай. Кучката беше напуснала язовината и гончето скоро млъкна, изплашено, че остава само. Но долу в тъмната и топла дълбочина на земята достигна глух тътнеж. Чернишка долови стъпките на двамата ловци, които Волга беше довела. Лаят пак изпълни язовината. Окуражени от присъствието на стопаните си, кучетата смело нападнаха язовците.

Цял час лаят не преставаше да пълни мрачната дълбочина на земята. Някой от ловците ходеше над язовината и удряше с нещо тежко земята. Чернишка се отдръпна още по-навътре. Тунелът се разшири. Тя се обърна и пълзейки по корем, достигна стар, полузатрупан изход. Снегът го беше засипал, но светлината прозираше през него. Чернишка се примъкна до отвора и като се ослуша да разбере къде са двамата ловци, изскочи оттам с такава бързина, че тялото ѝ се изхвърли нагоре като избликнал гейзер. Само за миг окото и зърна легналия Прихода,

който бе оринал наоколо снега и с долепено до земята ухо се мъчеше да определи мястото, където лаеха кучетата. Той не видя лисицата и продължи да слуша глухото бухтене на гончетата. Ала учителят я забеляза и изгърмя. Нещо злобно свирна между клоните на гората и Чернишка усети остро опарване в гърба си. Тя избяга с грамадни скокове надолу из дола, сподирена от виковете на двамата ловци...

След тая случка беше принудена да напусне гората срещу скалите. Няколко дни по-късно в една януарска нощ бе минала край язовината. Видя стъпките на хората и на кучетата, изкаления и окървавен сняг, разкопаната черна земя. Разораната язовина бе пълна с вода.

Раната на гърба се оказа лека. Дробинката беше одраскала кожата, без да засегне гръбнака. Чернишка близа раната няколко дни и всичко мина благополучно.

Тя се върна в сечището, дето Приходата я беше гонил, но не се реши да влезе в пещеричката. Няколко дни нямаше постоянно местожителство. Спеше, където ѝ попадне — ту край реката, дето сестра ѝ, отдавна убита от ловците, беше я гонила, ту в едрата гора зад хълма. Хубавото топло време ѝ позволяваше да лежи на открито и да се грее на слънце. Но към средата на месеца заваля нов сняг. Дебели преспи засипваха сечищата. Валежът продължи два дни и през това време Чернишка не излезе от хралупата на паднал полуизгнил дънер. Тя влизаше в него като в грамадна тръба. Снегът засипа дънера и вътре стана по-топло, отколкото под земята.

Щом снеговалежът престана, изясни се и дойде студът. Храна не се намираще никъде и Чернишка се отдаде с всички сили на заешки лов. Всяка вечер преследваше зайците по следите, гонеше ги като хрътка и все не ѝ се удаваше да хване нито един. В тихите лунни нощи снегът предателски скърцаше, а месечината светеше тъй силно, че всичко се виждаше отдалече.

Чернишка обикаляше около кантона и по шосето, душеше дано открие някаква храна, захвърлена от хората. Тя не се решаваше да отива към селцата, защото снегът беше дълбок. Когато не можеше да напълни стомаха си с месо, гризеше гнили дънери и утоляваше глада с тяхната дървесина. По-късно започна да преминава от друга страна на прохода, дето бе открила ято яребици. Всяка нощ ги гонеше край шосето, дебнеше ги из полузамръзналите поточета в доловете. Гладът

я правеше тъй смела, че една нощ тя се реши да влезе в двора на кантона. Мелезът я погна с лай, а Фокасинов, който беше се сдобил отнякъде с пушка, излезе навън и гръмна напосоки. Чернишка пак чу неговото: „У-у, де-де-е!“

Няколко дни по-късно, като обикаляше край зеленчуковата градина, тя се вмъкна под навеса и там удуши една болна кокошка, оставена вън от курника, да не зарази другите. Кокошката не издаде никакъв звук и никой от хората не се събуди. Ала на сутринта опитното око на Приходата откри лисичите следи върху снежната кора. На следната нощ той реши да я чака с пушка в ръка. Скри се в сянката на навеса и там прекара до зори. Чернишка дойде толкова близо до него, че го чу как пъшка и подсмърча от студа зад кирпичената стена на навеса. Тя не се приближаваше откъм откритата и равна градина; идваше зад гърба на постройките и се криеше в сенките им. Приходата не узна, че хитрото зверче беше идвало за втори път толкова близо до него. Ала Чернишка подуши миризмата на своя враг и вече не се мяркаше насам, колкото и да я привличаше стопанството.

Силният студ и дебелите снегове не позволяваха на ловците да излизат по върховете на прохода и самият Прихода сега ходеше за зайци в горичките на равнината. Двата язовеца бяха задоволили за дълго време ловджийското му славолубие. Той почти забрави Чернишка и отново започна да твърди, че прочутата лисица е умряла от раната си. Учителят му беше казал, че лисицата, която бе изскочила тъй внезапно от язовината, бе малка и черна.

Към края на януари времето омекна. Снеговете се разтопиха. Настъпиха ясни и топли дни. Чернишка вече не гладуваше. Тя беше измършавяла, но скоро се поправи и животът ѝ стана спокоен и приятен.

Времето се менеше: ту заваляваше сняг, който се стопяваше, щом се покажеше слънцето, ту преминаваха лапавици, зимата се възвръщаше и нова, чиста белота засипваше калните пътища и горите. Въздухът се изпълваше със светлина, дните растяха.

От близките махалички и селца взеха да се чуват удари на тъпани. Там ставаха сватби и Чернишка по цял ден слушаше глухите, ритмични бухания, далечните писъци на кларнети и гайди. Понякога по шосето минаваха каруци със сръбнали селяни, сладко дрънчаха звънците на конските хамути, ехтяха сватбарски провиквания. Сутрин мъглата пак започна да пълни прохода, а бученето на реката се засилваше с всеки изминат ден, понеже снеговете в планината се топяха.

Нощем по синкавото небе се издигаше грамадна месечина и бухалът викаше със страшен глас своята другарка. Патици прелитаха над прохода в черни, гъсти ята, които се разтегляха в неправилни вериги и се губеха на север в сияещото небе. Непознати лисици дрезгаво клявкаха и крещяха.

Чернишка стана неспокойна. Скиташе насам-натам, обзета от неясно желание, вслушваше се в крясъците на другите лисици и съвсем престана да държи сметка, че нарушава установените закони в гората, като навлиза из чуждите ловни полета. Всяка лисича следа я изпълваше с интерес. Ако следата се окажеше следа на лисугер, Чернишка се опитваше да я проследи, любопитна да срещне непознатия. Все от това любопитство и неспокойствие тя преминаваше от другата страна на прохода, дори отиваше още по-далече. В тия скитания беше срещнала няколко стари лисици, след всяка от които вървеше лисугер. Те ѝ показваха зъбите си и фучаха насреща ѝ. Тричетири дни Чернишка скита сама и в една топла нощ, когато самотата започна да я мъчи, тя се спря край гората, погледна луната и изкрещя също така, както крещяха нейните посестрими. Това се случи близо до кантона, във високата букова гора, разлюляна от буйния южен вятър.

По небето преминаваха разкъсани облачета. Луната се криеше зад тях, ту отново се показваше светла и лъчезарна, небето сияеше и краищата на облачетата святаха. Долу от кантона мелезът веднага отвърна със сърдит лай, а Фокасинов, който ходеше из двора, високо каза:

— Какво крещиш, проклетнице? Като пияница се дереш!

Вятърът донесе думите на кантонера тъй ясно, като че Фокасинов беше съвсем наблизо, но Чернишка не му обърна никакво внимание. Властен и нетърпелив нагон обземаше цялото ѝ същество и желанието да срещне по-скоро някой от своя род се засилваше през тая топла февруарска нощ.

Тя тръгна нагоре по реката, като продължаваше да изкрещява от време на време. Така достигна моста, който хвърляше черната си сянка в мътната вода, а пустото шосе тъмнееше. Чернишка излезе на поляната, отдето обикновено тръгваше към селцата, и там забеляза една сянка, която идваше насреща ѝ. Спря се, сведе глава и жълтите ѝ очи, в чиито зеници се оглеждаше луната, отличиха приближаващата се лисица. Сянката се приближи и Чернишка усети миризма на непознат лисугер.

Той беше черничък и дребен като нея. Козината на гърба му бе проскубана от някаква болест на косъма, тъй че по тялото му се виждаше бледосивият мъх — сякаш беше хапан и давен.

Като обдуши радостно Чернишка, той размахна опашка и от муцуната му се изтръгна умилно скимтене. Но Чернишка сърдито изсъска и тръгна надолу по поляната. Лисугерът не ѝ хареса. Той я следваше покорно, вървеше смирено зад нея и се спираше, когато се спреше тя. Чернишка се обръщаше, гледаше пламъчетата в очите му и отведнъж изфучаваше. Лисугерът се отдръпваше уплашено и обръщаше глава настрани, сякаш не забелязваше ненавистта на Чернишка.

През цялата нощ той я следва, помагайки ѝ в лова на мишки, но самият не изяде нито една. Оставяше хванатия лов пред нея и самодоволно гледаше как Чернишка яде. Това обаче не промени отношенията им.

Сутринта, когато тя легна в сечището над реката, той си избра легло малко по-настрани и легна с глава, обърната към Чернишка, сякаш се боеше, че тя може да избяга от него.

Допреди няколко дни красавецът лисугер, който живееше от другата страна на прохода, се прибираше рано, скриваше следите си из урвите и прекарваше деня в едни скали, обрасли с дребни храсти, бръшлян и трева. От безопасното си леговище слушаше всичко, което ставаше наоколо, и не искаше да знае за ловджийските кучета.

Но сега и той започна да се прибира късно, вече не му се искаше да лежи в студените скали, не го сдържаше през деня на едно място. Нощем го интересуваха повече женските лисици, отколкото зайците и мишките. Той обдушваше грижливо храстите по кръстопътищата и пътеките, където по установения обичай всяка мъжка лисица оставяше следите си, било като драсваше земята със задните си лапи, било като вдигнеше крак и умокряше храста. Червеният лисугер правеше същото толкова по-усърдно, колкото по-силна бе миризмата на миналия оттук негов събрат.

В същата нощ, когато Чернишка изкрещя, той премина из нейните ловни полета. Щом чу крясъците ѝ, веднага се запъти да я търси. Напразно се опитва да премине придошлата река по бързеите и най-сетне беше принуден да я преплува, макар че ненавиждаше водата и не обичаше да се мокри. Излезе на отсрещния бряг, отърси се и за да се изсуши, няколко пъти се отъркаля в една ивица неразтопен сняг. После тръгна да дири Чернишка. Като не я намери, излезе горе, към огрените от месечината ниви, където пасяха зайци.

Лисугерът ги дебна и устройва засади. Лежеше неподвижно и чакаше някой от тях да се приближи. Но зайците бяха на открито, често се изправяха на задните си крака да слушат и не смееха да се приближат до никакъв синор или храст. Към полунощ бе принуден да ги зареже и да се залови с лов на мишки. Така се отдалечи твърде много из високото плато, подмамен от кукуригането на петлите в махаличките, от тъмните долове и от редките дъбови кории, дето катериците, събудени от топлото време, скитаха. Едва призори той се

върна по същия път и попадна на пресните следи на Чернишка и на нейния спътник.

Черното лисугерче не бе пропуснало нито един камък, пън или по-виден храст, без да остави подписа си, та лисугерът успя да открие леговищата на двамата твърде лесно.

Чернишка първа го забеляза. Лисугерчето се изправи с настръхнала козина, а пришелецът се спря и няколко секунди разглежда двамата. После се приближи най-безцеремонно към Чернишка и весело размаха дългата си опашка. Чернишка се зарадва, че вижда стария си познат, и не сви ушите си, както правеше, когато черното лисугерче се опитваше да се приближи към нея.

То изфуча и се озъби. Лисугерът също се озъби. Чернишка клекна на задницата си. Лисугерчето настръхна. Повдигнатата му горна устна свирепо откриваше двата кучешки зъба. Муцуната на лисугера зина като разтворени клещи. Гледаха се очи срещу очи и всеки от тях се мъчеше да уплаши другия със злобно съскане. Най-сетне фученето се сля с непрекъснат звук, който достигна своята най-голяма и възможна височина. Никой не искаше да отстъпи и те се хвърлиха един срещу друг. Гъвкави като змии, вплетоха се за миг в голямо кълбо. Опашките им описваха във въздуха широки дъги, а задните им крака дращеа и скубеха козината по коремите им.

Чернишка следеше борбата най-спокойно.

Лисугерчето захърка под едрия си противник, ала пак не се сдаде. Двамата се търкаляха и се блъскаха в храстите. Изведнъж то се отскубна и цяло измачкано и одърпано, хукна към реката. Червеният лисугер го прогони до самата вода и едва не го удави. Той се върна при Чернишка със снопче козина в устата си. Изплю я, погледна надолу, където бе изчезнал съперникът му, и започна да чисти и гласи хубавата си кожа. След това клекна до Чернишка, изплези език и я погледна. Чернишка си даде равнодушен вид, легна под храста и заспа сигурна, че сега има кой да бди за нейната безопасност. Лисугерът легна, но не там, дето допреди лежеше лисичето, а малко по-настрана.

Така прекараха деня в сечището, разделени един от друг, като че помежду им нямаше нищо, което ги свързва.

В следните три денонощия сякаш бяха обхванати от неутолима страст да скитат. Обходиха цялата отвъдна страна на прохода — от шосето до високото плато, където започваха непознати гори. Следите им водеха край поляни и стръмнини, из сечища, урви и сипеи, но най-често се движеха из дълбоките глухи долове. Чернишка търсеше нещо, а лисугерът я следваше покорно.

Вечер, преди да се отдадат на странстване, отиваха заедно на лов. Лисугерът беше отличен ловец на птици и на зайци. Сега той влагаше цялото си изкуство, за да се хареса на своята избраница. Улови заек, от който изяде половината само след като Чернишка беше се нахранила с другата половина. Беше тъй внимателен, че тя почти нямаше грижи за нищо. Обаче нейното държане си оставаше не особено благосклонно. Тя си позволяваше да фучи в лицето му, когато той се приближеше твърде близко до нея, да отнема хванатата мишка от устата му и дори да го хапе, когато нещо не ѝ харесваше. Лисугерът се подчиняваше безропотно и търпеливо понасяше всичко.

През това време отново заваля сняг на едри парцали и покри черната, започнала да засъхва земя. Гората стана лека и чиста. От обилната светлина на пораслия ден снегът изглеждаше още по-бял. Той хрускаше меко под стъпките на двамата, докато луната прозираше зад висока облачна покривка. В една такава нощ предприеха последното си странстване далеч по течението на реката, из местности, където Чернишка никога не беше ходила.

В тая нощ бухалът нападна враните, които ноцуваха в скалите срещу кантона, и оттам излетя уплашеното ято с тревожен грак и се разпиля като отломъци от загаснал пожар по мътното небе, удавило в своите облаци светлината на месечината. Долу по шосето мелезът на Фокасинов ходеше край постройката и виеше срещу луната, защото и нему беше омръзнало да живее самотно, а в това време неговият господар се прибираше пийнал от селската кръчма и като се клатеше и залиташе, мълчаливо тъпчеше размекнатия сняг с мокрите си обуца.

Чернишка поведе спътника си на север. Отначало вървяха през някакъв участък, дето из снега стърчаха неприбрани трупи и много купчини вършина, сетне минаха край напусната въглищарница и се озоваха на най-високата точка от предпланината. Тук предпланината се раздипляше вълнообразно на много вериги. На север те се снишаваха и се губеха към хоризонта. Млади гори покриваха тия вериги, а наоколо нямаше никакво селище. Местността бе глуха и дива, набраздена с не много дълбоки долове, обрасли с дъб и с габър.

Чернишка навлезе в един дол и започна да го обхожда. Никъде по снега не се виждаха следи на диви животни освен на катерици, никаква пътечка не водеше из гъсталаците. Между черната мрежа на клоните се издигаше скала, потънала дълбоко в земята, която показваше върха си над почвата. Под скалата имаше малка кухня.

Чернишка се завря вътре и остана там. Лисугерът чакаше с изправени уши, загледан в кухнята.

След няколко минути Чернишка излезе, отърси се и клекна до скалата. Мястото ѝ хареса. Беше доста високо от дъното на дола и при наводнение щеше да остане сухо. Освен това бе изложено на юг. Все пак тя беше недоверчива и дълго време се ослушва, като движеше черните си уши на всички страни. Звуците, които долавяше, бяха безопасни — наблизко плискаше ручейче, снегът падаше от клоните, освобождаваше ги и те отскачаха нагоре. Далече на север, дето тъмното небе беше започнало да се раздира, идваше гъргорест кучешки лай, а откъм шосето, останало някъде на изток, ръмжеше закъснял камион и неговите фарове изстрелваха дълги снопове светлина, която озаряваше белите гори.

Чернишка погледна лисугера и легна по корем върху мокрия сняг. Другарят ѝ радостно подскочи и започна да играе с нея. Той я прескачаше, дърпаше лекичко ушите ѝ, хапеше я по врата. Тя се бранеше легнала, като извиваше главата си да посрещне неговите нападения, после внезапно престана да обръща внимание на играта и клекна зад скалата. Лисугерът на часа се смири. Без да губи време, той се вмъкна в кухнята и започна да рови меката пръст...

Две нощи лисугерът рови под скалата. Издълба дълбок тунел, който се разширяваше навътре и образуваше доста широко леговище. После продължи тунела и го изви така, че той излезе от другата страна на скалата.

През това време Чернишка стоеше наблизко, без да вземе участие в работата. Понякога лисугерът излизаше от дупката, посипан с пръст, отърсваше се и с гальовно скимтене идваше при нея, сякаш я молеше да влезе вътре. Но Чернишка посрещаше хладно тия покани. През деня лежеше в сушината под скалата, защото навред из гората беше мокро, понеже снегът се топеше. Едва когато жилището бе напълно готово и другарят ѝ навлече в леговището останките от някаква полуизгнила кожа, която беше намерил край шосето, тя влезе в дупката.

От тая нощ прекарваше деня тук, докато лисугерът оставаше навън. Техният живот продължи твърде еднообразно. Вечер тръгваха на лов и се прибираха сутрин заедно. Но след три седмици Чернишка престана да напуска леговището. Беше вече бременна и лисугерът пое грижата за нейното изхранване. Според това, дали ловът беше повече или по-малко успешен, той донасяше веднъж или два пъти храна, оставяше я пред входа на дупката и отиваше да се нахрани на свой ред.

Чернишка слизаше в дола, където водите на ручея издаваха сребърен ек, лочеше с червения си език и отново се прибираще под скалата или лягаше край нея да подиша чист въздух.

Снегът отдавна беше се стопил и сега гората бе черна и влажна. Ала пъпките на клоните вече се издуваха. Всеки ден те ставаха все по-червеникави. Из влажната земя се показваха връхчета на минзухари, пробили като златни шила тъмната шума. Кукурякът и божурът току-що бяха изкарали нежните си стъбла. От засъхналата полуизгнила шума, смазана от снеговете като баница, започна да идва леко шумолене: насекомите се събуждаха и напускаха дупките си в земята.

Чернишка слушаше това шумолене, когато лежеше с натежал корем, огряна от топлото слънце. Козината ѝ започваше да се скубе,

опашката ѝ изтъняваше, леност обхващаше тялото ѝ. Постоянно ѝ се спеше и постоянно беше гладна. Ушите ѝ щръкваха при всеки птичи глас, но тя не се помръдваше дори и тогава, когато птицата се обаждаше наблизко.

Последните дни на март се изнизаха еднообразно, прилични един на друг. Духаха западни и югозападни ветрове, по небето плуваха мътнобели и сиви, още зимни облаци. Светлината се промъкваше между тях, от небесните кладенци се спущаха на широки снопове слънчевите лъчи и огряваха баирите. Ту валеше топъл дъжд, ту отново се показваше слънцето. Из гората вече се виждаха зелени петна и се носеше пролетен мирис.

В един априлски следобед, когато в сладостната тишина се чуваше бръмченето на насекомите, а дърветата, разнежени от изпълнения с неа въздух, стояха притихнали, Чернишка чу непознати стъпки. Тя дремеше вън от дупката, блажено обтегната под топлото слънце.

Повдигна глава и помири се въздуха. Между гъстите пръти на младата гора се мярна вълчица. Без да губи нито секунда, Чернишка се вмъкна под скалата. Вълчицата се спря и като хлопна с челюстите си, дойде до скалата. Завря глава в дупката и зъбите ѝ се оголиха. После започна да рови в тесния тунел, противният ѝ дъх достигаше до носа на Чернишка. Това продължи цял час. Чернишка пропълзя безшумно към другия изход, подаде глава навън и като се увери, че вълчицата е зад скалата, побягна към старите, познати места. Вървеше из затоплените гъсталаци по южния бряг на прохода, където благоухаеха теменуги, промъкваше проскубаното си тяло между младите златистозелени листа и тъжно поглеждаше назад. Сойки закрепяха над главата ѝ. Дроздове с цвъртене се вдигнаха над гората.

Тя видя отново развеселената пенлива река, чиито пролетни води зеленееха, червения покрив на кантона, бялата лента на шосето. Нейните родни места, от които бе отсъствала цял месец и половина, ѝ се харесаха много повече, отколкото тъмният и влажен дол. Беше забравила мъките си през зимата, Приходата и неговите кучета. Горите бяха спокойни, изпълнени с мирис на люляк, на коприва и на цъфнали треви. Из храстите пърполеха дребни птички, косовите изсвирваха мелодичните си трели, дроздовете крякаха гръмко, сякаш биеха кастанети, а кълвачите удряха гнилите стъбла тъй бързо, че отдалече се чуваха техните „тър-р-р“, с които веселяха другарките си.

Като знаеше, че лисугерът не ще закъснее да я намери, Чернишка легна в сечището, недалеч от скалите, където Приходата беше я затворил. Тя се усещаше неспокойна, обземаше я желание да се

търкаля. След час се запъти към скалите. Мина под тях и слезе из синкавите урви, търсейки ново леговище.

Урвите бяха открити, между гранитните камъни беше влажно и студено, макар че там можеха да се намерят доста удобни леговища. Чернишка ги отмина и се озова в големия дол, дето живееше майка ѝ. Като искаше да се увери, че старата лисица не се крие наблизо, тръгна из гъстата гора.

До носа ѝ достигна миризма на труп. В дъното на дола между дряновите храсти Чернишка откри трупа на майка си. Старата лисица беше умряла през зимата от болест или рана. Тялото ѝ бе изсъхнало, наоколо беше пръсната козина...

Чернишка се върна привечер и влезе в тясната и влажна дупка, където беше се родила.

Леговището на майка ѝ се състоеше от тунел, който се разширяваше навътре и достигаше една подземна скала. Там беше сухо, няколко корена висяха отгоре между рохкавата пръст. Още стояха остатъци от пера и козина, навличани от старата лисица.

Чернишка легна върху тях и след няколко часа роди четири лисичета.

Те бяха немощни същества, прилични на остроноси мишлета, които се губеха из гъстата козина на корема ѝ. Тя се отдаде цяла на своите рожби, държеше ги притиснати към гърдите си и докато те сучеха, затваряше блажено очите си.

През нощта лисугерът откри бърлогата. Чернишка повдигна глава и изфуча. Лисугерът разбра какво се е случило и се оттегли. Два часа по-късно той донесе един кос, още топъл и кървав. Остави го вътре и се върна да продължи лова. Чернишка не се докосна до мъртвата птичка. Четирите мишлета я изпълваха с такава всеотдайна нежност, че съвсем не ѝ беше до никаква храна.

През следното денонощие тя не се отдели от малките нито за минута. Все повече потъваше в своето майчинство, премряла от блаженото усещане на тая купчина слепи, мънички тела, които пълзяха между краката ѝ. Колкото и да беше влажно в бърлогата, лисичетата не усещаха никаква влага, защото Чернишка ги топлеше.

На втория ден тя се примъкна до изхода и там намери купчина храна, оставена от лисугера. Между дребните птички имаше няколко мишки и една полужива сойка. Сойката я гледаше със сивите си ужасени очи и Чернишка побърза да я удуши и да закуси с мършавото ѝ месо. Щом я изяде, тутакси се върна при слепите лисичета, които бяха се разпъзвали да търсят топлото ѝ тяло.

Вън пролетта пълнеше горите с мирис на нови листа, реката постепенно отпаднаше сякаш в изнемога, водите ѝ се прибираха в коритото, клоните на върбите надвисваха над вировете, където играеха пъргавите мрени, търсейки места да хвърлят хайвера си. По шосето минаваха коли, каруци и камиони. Фокасинов отдавна беше тръгнал с лопатата да поправя пътя, виковете на хората, трясъкът на каруците и ревът на машините пълнеха целия проход, а Чернишка продължаваше да живее в тъмната бърлога. Само от време на време се измъкваше вън, тичаше към дъното на дола и лочеше вода.

Лисугерът довлечаше най-редовно всякаква плячка и покорно я оставяше при входа на дупката. Чернишка не го пущаше вътре, защото се боеше да не изяде децата ѝ. Но когато те прогледнаха и започнаха да се изправят на тънките си крачета, баща им вече можеше да влиза вътре и през дъждовните дни да лежи при семейството си.

Лисичетата започнаха да играят отначало с опашката на майка си, която им доставяше най-забавната игра, като я размахваше насам-натам, а те я дебнеха и скачаха отгоре ѝ; после играта се пренесе помежду им. Очите им, които по-късно щяха да станат жълти, сега бяха сини, а ушите бяха израсли тъй големи, че ги правеха смешни. Те растяха по-бързо от всички други органи, стърчаха все повече над

широките им чела и постоянно ги сърбяха. Не по-малко смешни бяха и дългите им муцунки, силно заострени и изтънели.

От ден на ден ставаха все по-палави. Не ги сдържаше вече в тясната дупка и те се опитваха да надзърнат вън. Ала външният свят ги плашеше и колчем някое от тях подадеше глава от дупката, спираше се, мърдаше големите си уши, примигваше с мънистените си очи и не смееше да пристъпи по-нататък. Чернишка ги оставяше да ходят, където си щат из бърлогата, но когато се задържаха твърде дълго при изхода, ставаше да ги прибира, като вземаше най-непокорните с уста и ги отнасяше навътре.

Понякога се случваше наблизко да мине катерица или бялка. Чернишка усещаше присъствието на животното и цяла настръхваше. Слухът и сега беше неимоверно изострен.

На четвъртата седмица, когато лисичетата заякнаха, нищо не беше в състояние да ги задържи в бърлогата. Тогава баща им започна да носи живи птици и гризачи. Нарочно не ги доубиваше, а ги оставяше на лисичетата, които започваха жестока борба с безпомощната мишка или птица. Най-продължителните и весели игри ставаха с мишките. Чернишка и лисугерът заставаха между лисичетата. Освободената жертва се опитваше да избяга. Лисичетата я нападаха. Те скачаха отгоре ѝ с неуверени и неточни движения. Играта продължаваше, докато мишката умреше. Ако пък ѝ се удадеше да избяга от лапите на малките, бащата или майката я хващаше и отново я поставяше на арената. Чернишка показваше на лисичетата как трябва да скачат. Тя правеше дълъг и красив скок, без да смаже мишката с лапите си. Малките се мъчеха да ѝ подражават.

По горските поляни се появиха майските бръмбари и привлякоха вниманието на лисичетата. Майка им започна да ги извежда привечер, когато стадата се прибираха и козарските свирки не се чуваха. Тежките бръмбари се носеха ниско, разперили светложълтите си ризници. Лисичетата ги ловяха във въздуха и бързо ги изяждаха, защото бръмбарите бяха за тях необикновено лакомство. През това време Чернишка оставаше сама с лисичетата, понеже баща им отиваше на лов.

По-късно тя ги завеждаше към нивите, където трябваше да се обучат в истински лов на мишки. В една топла юнска нощ ги водеше по пътеката, по която някога сама беше ходила с братчетата си да се

учи на миши лов. Нивите бяха доста далеч и лисичето семейство вървеше предпазливо. Малките следваха Чернишка по петите. Наоколо се стрелна козодой, някаква птичка изпърпа уплашено с криле. Тъмната гора зашумя от вечерника.

Семейството достигна нивите, когато месечината ги обля със светлината си. Високата ръж изглеждаше сребриста, по нея минаваха сребърни ивици лунна светлина и над класовете светваха и угасваха фосфорните пламъчета на светулките. Тревите по синорите издаваха остра миризма и гъделичкаха нослетата на лисичетата.

Чернишка легна в тревата и започна да се ослушва. Някакво животно идваше насам.

Животното достигна края на нивата. Шумоленето престана. После шумът започна да се отдалечава.

Тогава Чернишка се повдигна, направи висок скок и изчезна в сребърното море на нивата. Лисичетата видяха майка си да се бори с един пор, който пищеше и се мятеше насам-натам. Лисицата нападнаше ожесточено, малкото черно животинче хищно се стрелкаше към нея. Тя го удряше с лапите си, ала не смееше да го задържи между тях.

Появяването на лисичетата обърка пора. Той се опита да избяга. Чернишка използва неговия смут и го ухапа през гърба. Порът изцвърча, гъвкаво се извърна и я одраска по муцуната. Чернишка го пусна. Порът се повлече, направи няколко скока и още по-жално запищя. Той вече не се решаваше да обърне гръб, защото се боеше, че лисицата пак ще го ухапе, и като се сви, пригответи се да продаде скъпо живота си. Но Чернишка го остави. Неговата отвратителна миризма я отблъсна. Никога не би го нападнала, ако с нея не бяха лисичетата.

Тя отведе малките към другия край на нивата. Там семейството попадна на един таралеж. Той веднага се сви на кълбо и настръхна. Лисичетата избодоха лапичките си, а майка им напразно се опитваше да го хване за корема, където тялото му не бе защитено от бодли. Най-сетне тя го остави, обаче малките получиха хубав урок и някои накуцваха.

Мишият лов едва започна и лисичетата се пръснаха из високата шумяща нива, когато една безшумна сянка врхлетя върху тях. Едно лисиче изврещя. Грамадна птица разпери широките си криле, удари с тях въздуха и се понесе полегато към гората. Чернишка се завтече подир птицата и видя как бухалът отнесе детето й...

Към края на месец юни лисугерът не можа да устои на изкушението да граби кокошките на Фокасинов. Миналата година беше изтребил пилетата на две квачки, които кантонерът бе насадил в ранна пролет. По-късно, през есента, когато усети заложения капан, той престана да се навърта около кантона, но сега вниманието му пак се насочи към домашните птици.

Главната причина за това бяха лисичетата. С всеки изминат ден техният апетит растеше, както растяха и самите те. Лисугерът им занасяше по-голямата част от лова, за него оставаше или малко, или нищо, тъй че самият той напоследък постоянно гладуваше. Ловът в края на този месец не беше успешен: зайците се криеха в избуялите ниви и в къдравите гъсталаци, миризмата им беше необикновено слаба, особено на зайкините майки, а зайчетата лежаха така крепко, че бе невъзможно да се открият из овесите и житата. Буйната растителност скриваше всичко, сутрин росата измиваше всяка следа и дори мишките мъчно се намираха. Обаче за кокошките на Фокасинов тия затрудняващи условия не съществуваха и лисугерът започна все по-често да се навърта край кантона.

Тая година дворът беше разоран. Овощната градина бе засята с люцерна, няколко лехи с домати се зеленееха край кладенеца. Из люцерната през деня ходеха разрошени и настръхнали квачки със своите пилета и гонеха кокошките и петела. От кантона често излизаше млада жена с бяла кърпа на главата. Тя копаяше с мотика из градината. Лисугерът я виждаше в ранно утро да ходи боса по пътеката с ведрото, в което носеше храна на свинята, виждаше я и привечер, седнала с Фокасинов пред кантона, където бяха сложени прясно рендосана маса и пейка. Кантонерът беше се оженил тая пролет и често пущаше грамофона да весели жена си.

Сградата бе варосана, стъклата светеха от чистота, край пътеката не се виждаха сметта и пепелта, които Фокасинов по-рано изхвърляше. Не се виждаше вече и мелезът. Жената го гонеше и Перко

бягаше от нея зад кантона, където имаше гъсти храсти, в чиято сянка той намираще прохлада и покой.

— Какво току го гониш? — питаше кантонерът, щом видеше жена си да тича подир кучето.

— Ами че нали изяде сиренето. Нима си забравил? — ядосваше се тя.

— Ей че си злопаметна! Изяло едно парче сирене, голяма работа! Нека и то да хапне човешка блага. Не бий животното, ти казвам, не ме струвай да те натупам!

— Я се опитай, да видим! — кипваше жената.

— Охо! — казваше весело Фокасинов и със силната си ръка пляскаше на шега здравия ѝ гръб.

Тя се сърдеше, мъчеше се да заплаче, а той се смееше.

Една вечер двамата отидоха в селото. Мелезът тръгна подире им, следвайки ги издалече, защото се боеше от жената. Тогава лисугерът удуши петела и го отнесе на лисичетата. От тоя ден нататък пилетата започнаха да изчезват едно след друго. Лисугерът се притаяваше в края на гъстото сечище, където буйно бяха израсли къпини, и чакаше някое глупаво ярче или кокошка да навлезе в къпините.

Гладният и гонен Перко не чуваше и не искаше да знае за нищо освен за комат хляб. Жената на Фокасинов почти не го хранеше, той се навърташе край шосето или с тъжни очи лежеше в храстите зад постройката. В течение на две седмици лисугерът отвлече десетина пилета, които много се харесаха на Чернишка и лисичетата.

Тогава Фокасинов отново започна да залага капана из двора. Той не го прикриваше добре, засипваше го само със сухи листа и с пръст, тъй че отдалече личеше малка купчина, която лисугерът лесно избягваше. В края на месеца кокошките съвсем намаляха, а една сутрин в капана се хвана кучето. Острите зъби на дъгите едва не строшиха крака на Перко. Фокасинов измъкна бедното животно, което огласяше цялата околност с квичене, скара се на жена си и като върза мелеза със синджира, нахрани го и отиде в зеленчуковата градина да търси Приходата.

По обед двамата влязоха в двора. Приходата се появи в работнически комбинезон от син док. Беше поотслабнал и обгорял от слънцето. Той огледа двора, разпита за това-онова и веднага се насочи към сечището.

— Може да е пор — рече той, като хвърли поглед към ниската гъста горичка. — Ако е пор, лесно ще го хванем. Той не отвлича кокошките далече. Но не ми се вярва. Не са такива местата.

Надникна в къпините и тутакси разбра каква е работата.

— Видиш ли перушината? — рече той тържествуващо. — Лисица е, веринката ѝ!

— И аз мисля, че е лисица — каза кантонерът. — Ама трябва да е голям дявол, не се хваща в капана. Не е като оная, черничката, дето я изтървах лани.

Приходата заклати глава, сви долната си устна загадъчно и като се почеса по врата, загрижено каза:

— Слушай, Панталей! Това е оная лисица... Аз я знам. Не съм я убил значи, макар че тогава я раних...

Той си даде голяма важност и добави:

— Ако беше друга лисица, пет пари нямаше да дам за твоите пилета. През лятото лисиците не ме интересуват. Но за тая лисица ще ти помогна. Донеси сега капана!

Фокасинов повлече ключата, която беше завързал с един тел.

— Дай ми един нож — рече Приходата. — И махни този тел, защо си го вързал!

Кантонерът се залови да отвърже тела, но Приходата взе капана от ръцете му.

— Донеси нож!

Фокасинов тръгна към сградата да изпълни поръчката. Приходата го спря.

— А бе имаш ли някаква риба?

— Риба ли? Защо ти е риба?

— Не питай! Ако имаш, донеси.

— Хамсийка имам малко...

— Ха така, донеси я!

— Какво мислиш да правиш с нея?

— Ти само гледай — рече Приходата, остави капана и навлезе в сечището.

Докато Фокасинов се върне, той откри едва забележимата пътечка, която лисугерът беше направил. По нея имаше много перушина. Оттук бяха влачени хванатите птици.

— Е, сега ще те наглася аз тебе! — измърмори Приходата и се върна в къпините.

Там пътеката свършваше, но между сплетените бодливи стъбла ясно личеше къде бе лежал и дебнал лисугерът.

Приходата избра място за капана и погледна към кантона. Фокасинов размахваше един ръждясал войнишки нож, а жена му, любопитна да узнае какво ще правят, носеше рибата в една талерка.

Приходата взе нож и започна да копае влажната земя. Той заповяда да му донесат един празен чувал. Жената тръгна да изпълни поръчката.

Щом издълба гнездо за капана, Приходата събра пръстта в чувала и го предаде на Фокасинов.

— Пръстта ще хвърлиш по-далече. Да не личи, че е копано — обясни той. — А сега давай капана.

След няколко минути клюсата беше поставена в издълбаното в земята легло, разтворените й дъги бяха умело замаскирани с трева и листа от къпините. Приходата хвърли наоколо няколко хамсии и наставнически каза:

— Да не ходи никой край това място.

— Аха, сега разбирам! — кимна с глава Фокасинов и се ухили. — Сега май че ще я пипнем, а?

Като истински авторитет, Приходата запази достойнството си и не отговори на този важен въпрос.

— Черпи една ракия, че да си ходя — рече той. — Имаш ли?

— Имам.

Жената на кантонера изнесе ракия и две чашки. Двамата пиха за по-скорошното хващане на лисицата и се разделиха.

— Утре сутринта ще дойда да видя какво е станало — каза Приходата. — Ти не ходи край капана, да не оставиш следи — добави той и закрачи по бялото шосе, върху което падаха късите сенки на гората.

Към пет часа следобед цялата западна страна на прохода потъна в сянка. Тя достигна шосето, покри кантона и продължи да пъпли отсреща, където още грееше жарко слънце. Кротка тишина изпълни сенчестия бряг, от доловете повя прохлада. Плясъкът на реката стана по-напевен, по бялата лента на шосето не дрънчеше нито една каруца, сякаш всичко се стаи да посрещне идващата юнска привечер.

Лисугерът лежеше близо до бърлогата, в урвата под скалите, където беше хладно и мухите не го безпокояха. Лукавите му очи се възряха отсреща, в слънчевата страна на прохода. Там пасеше стадо кози. Животните напредваха бавно, пръснати из ниската гора.

Дълго време лисугерът движи черните си уши. Беше време да тръгне на лов.

Напоследък започна да се отчуждава от своето семейство. Макар че все още продължаваше да носи по-голяма част от своя лов на лисичетата и да не си дояжда, сега отиваше при тях с неохота и не искаше да знае за игрите им.

Като полежа още няколко минути, отърси проскубаната си козина и тръгна към кантона.

Движеше се предпазливо, защото се боеше да не го забележи някоя сойка, избягваше откритите места и избираше най-зашумените пътечки. Така достигна буковата гора под сечището. Тук се спираше винаги и дълго слушаше, преди да се реши да слезе надолу.

Покривът на кантона се показваше между белите стъбла на буките. Отстрани се издигаше синкав дим — там някъде жената на Фокасинов приготвяваше вечерята — и димът се топеше сред зеленината на гората. Кучето не се чуваше, отникъде не идваше опасен шум.

Лисугерът се спусна по пътечката и навлезе в сечището. Там се спря учуден: наоколо се носеше миризма на риба. Неведнъж край реката, когато тя прииждаше, беше му се случвало да намери убита риба из плевака и тинята, но сега рибята миризма се усещаше далече

от реката. Той продължи да върви по пътеката и скоро откри няколко рибки. Хамсията бе много солена. Лисугерът се отказа да я яде. Неговата осторожност се усили. Миризмата започна да идва от всички страни.

В къпините откри още няколко рибки, които светеха като сребърни. Той легна по корем и започна да се промъква между бодливите стъбла, като се пазеше да не шуми и да не ги раздвижи. Изведнъж предният му крак докосна нещо студено и твърдо. В същия миг това нещо подскочи, сякаш избликна от самата земя, грабна крака му и го удари със сух трясък... Болката бе страшна, но лисугерът не издаде никакъв звук. Той се изгърби като котка и се опита да измъкне крака си. Това му причини нови, още по-страшни болки. Кракът бе пречупен от удара на силните дъги малко по-долу от коляното. Той висеше и черната му лапа започна да се облива с кръв. Шиповете по дъгите бяха пробили кожата и се впираха като зъби.

Лисугерът изплези език, болката го накара да пхти, хълбоците му се свиваха и разпущаха. От устата му потекоха лиги. Болката гореше крака му като нагорещено желязо.

Из двора се чуваше каканиженето на кокошките и тежкото пъшкане на свинята, облекчена от вечерната прохлада, дрънченето на съдовете, които жената миеше под стряхата. По шосето мина каруца и нечий глас високо поздрави. После профуча камион и вдигна облак прах.

Болката стана нетърпима. Лисугерът започна да се гъне. Кучето залая. Сигурно бе го усетило. Лисугерът се опитваше да повлече капана, но капанът се оказа твърде тежък, макар че не беше свързан с нищо. Тогава лисугерът прехапа хванатия си крак...

Кръвта оплиска желязото. Тя продължи да пръска нагоре по пътеката, където лисугерът избяга на три крака. Той не се решаваше да навлезе в гъсталаците, защото храстите и тревите закачаха раната. Тръгна по един горски път, после излезе край нивите. Сойките го забелязаха и закрепяха подире му. Най-сетне достигна една урва, вмъкна се между студените камъни и започна да ближе раната, за да спре кръвта...

На другата сутрин в двора на кантона влезе Приходата. Беше рано и Фокасинов още спеше.

Като подвижна и не получи отговор, Приходата се упъти към къпините. Видя затворения капан, наведе се и го издърпа. От заключените дъги висеше черно окървавено краче, измокрено от обилната роса...

Приходата го погледна с разширени от изненада очи, съкрушено въздъхна и като изпсува високо, направи неопределен жест с глава, в който личеше дълбоко учудване и непълно тържество. После помъкна капана и тръгна да събуди Фокасинов.

Няколко дни лисичетата не си дояждаха и от това измършавяха. Чернишка забрави своя другар. Сега върху нея паднаха всички грижи за изхранването на малките.

Водеше ги из непознати места и ги оставяше да се отдалечават от нея през време на лова. Денем те лежаха разделени едно от друго в ниската гора край бърлогата. Всяко си бе избрало леговище и всяко от тях се готвеше за самостоятелен живот. Те почти не играеха помежду си и често пъти се давеха над хванатия лов. Чернишка продължаваше да ги учи да дебнат и да скачат, но с всеки изминат ден правеше това повече за свое удоволствие, отколкото за да им покаже един хубав скок. Понякога изяждаше хванатата мишка, дори я отнасяше настрана, да не я измъкнат от устата ѝ. Нейните майчински инстинкти постепенно угасваха.

Една седмица след изчезването на лисугера тя пое стария си нощен път към селцата и махаличките. Жътвата настъпваше и в равнината между жълтото море на посевите се откриха първите стърнища, бодливи като четки. Нощем в тях излизаха мишки да събират ечемичните зърна, щурците стържеха своите нескончаеми концерти. Зайците напущаха посевите и се оттегляха в избуялите кукурузи. Чернишка се пристрасти към заешкия лов. По това време от годината младите зайчета излизаха из стърнищата и там Чернишка ги дебнеше и хващаше. Тя изяждаше хванатия лов и занасяше на лисичетата останките само когато се нахранеше хубавичко или пък когато ѝ се случеше да хване и друг лов. Сутрин лисичетата я посрещаха радостно, душеха муцуната ѝ, сякаш искаха да разберат какво е яла през нощта. Чернишка не ги отблъскваше, но все пак ги избягваше и търсеше спокойствие. В жълтите ѝ очи започна да се появява равнодушие, в погледа ѝ не трептеше вече майчинската загриженост.

Само през дъждовните дни, когато гръмотевиците раздираха небесата и техният грохот и тътен изпълваше всяка гънка на прохода, а

буйният летен дъжд плющеше по листата и се изливаше над горите в шибащи струи, цялото семейство се събираше под сушината на скалите и тогава като че отново помежду им се възвръщаше предишната привързаност. Долу буйно прииждаше реката и ревеше, от всеки дол се спущаше мътно поточе. По върховете на баирите се появяваше мъгла. Щом дъждът престанеше, плъзваха охлювите и мишките, чиито дупки бяха наводнени. Тогава цялото семейство се пръскаше из гората да се нахрани до насита, а Чернишка бързаше към реката, която влачеше трупове на домашни животни и на удавени птици.

В една такава дъждовна нощ тя намери лисугера край реката. Беше измършавял и погрознял, приличаше на проскубано и изкаляно куче. Раната на крака му бе зарасла, но той не можеше вече да хваща лов и се хранеше само с насекоми и с мърша. Надеждата да открие някаква храна го бе довела насам.

Чернишка погледна в тъжните му очи и отмина нагоре по брега. Лисугерът я последва и когато тя хвана в корените на една върша едър съсел, той се опита да ѝ го отнеме. Чернишка изфуча, грабна съсела в уста и побягна. После продължи нощния си път към големия завой при моста.

Самата тя беше доста мършава, усещаше постоянен глад и съвсем престана да носи храна на малките. Тяхното присъствие я дразнеше и всеки ден нейната неприязненост ставаше все по-голяма. Тя гонеше децата си из гората, не ги пущаше близо до себе си, дори не им позволяваше да отиват към скалите. Тъкмо сега из гората се намираще най-много храна. Идваше август и дивите плодове зрееха, скакалците се срещаха на всяка крачка, мишките се ловяха най-лесно. Лисичетата биха могли да се хранят, без да отнемат нейната храна, но Чернишка бе обхваната от животински егоизъм. Тя вече не допускаше лисичетата при себе си дори в студените дъждовни дни.

През първата половина на месец август съвсем забрави своите деца. Денем горещината ставаше нетърпима, скалите се напичаха, от горите се издигаше гъста миризма на спарена зеленина, но в дълбокия сенчест дол беше хладно. Сутрин Чернишка се прибираще в дола, лягаше под една скала, облепена със зелени мъхове, и като просваше ситото си уморено тяло, блажено дремеше. Понякога, изпълнена с доволство, играеше с опашката си, да се развлече. Козината ѝ престана

да пада. Новият косъм вече израстваше, все така калносив, а червените ѝ вежди ставаха по-ярки. Тя наедря и започна да тлъстее.

Трите лисичета се бояха от майка си и се гонеха помежду си. Всяко си избираше местност, в която щеше да живее, и свое ловно поле. Чернишка ги бе прогонила далече от родните места.

Една вечер тя срещна в нивите най-голямото и го гони до самия кантон. Там в двора седеше Фокасинов и пееше под рядката лунна светлина. Перко усети шума в гората и залая. Чернишка остави лисичето и се върна. Горите спяха. Над тях трептяха едрите августовски звезди. Чернишка излезе в нивите. Стърнищата бяха още топли, щурците вземаха своите скрибучения.

Оттук се виждаше голяма част от прохода. Над мрачните върхове и дремещите гори се лееше лунна светлина. Далечни и сякаш непознати изглеждаха местата, в които тя бе прекарала една година от своя живот, изпълнен с толкова мъки и неволи. Тук ѝ бе съдено да живее кой знае докога, може би не твърде дълго, докато Приходата успееше да я убие.

Чернишка погледна към равнината, дето блещукаха светлинките на селцата. Тя се упъти към тях със своя тих, безшумен и гъвкав ход.

Издание:

Емилиян Станев. Избрани произведения в три тома. Том трети.

Издателство „Български писател“, София, 1977

Редактор: Теодора Димитриева

Художник: Кирил Гогов

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.